Roman

SUSAN SONTAG

RÜYALARININ ESİRİ

Türkçesi: Mefkure Bayatlı

agorakitaplığı

SUSAN SONTAG

1933, New York doğumlu. Arizona ve Los Angeles'da büyüdü, henüz on beş yaşındayken Berkeley Üniversitesi'ne kabul edildi. Daha sonra Chicago Üniversitesi'nden mezun olup, Harvard'da doktora yaptı. İlk romanı *The Benefactor*'ı 1960'lı yıllarda kaleme aldı, daha sonra *Ölüm Tüneli*'ni yazdı. Dünyaca tanınmış bir eleştirmen, öykü-roman yazarı ve sinemacı olarak, pornografik edebiyat, faşist estetik, fotoğrafçılık, AIDS, devrim ve kamp yaşamı gibi konularda çeşitli dergilerde yazıları yayınlandı. 11 Eylül olaylarından sonra kaleme aldığı "Katiller Korkak Değildi" başlıklı makalesi ABD'de önce yayınlanmadı ve hararetli bir tartışmaya yol açtı. Türkçe'de *Fotoğraf Üzerine* (Altıkırkbeş, 1993), *Alice Yatakta* (Nisan, 1999), *Ben Vesaire* (Can, 1999), *Yanardağ Sevgilim* (Can, 2000), *Amerika'da* (Everest, 2003), *Başkalarının Acısına Bakmak* (Agora Kitaplığı, 2004), *Metafor Olarak Hastalık: AIDS ve Metaforları* (Agora Kitaplığı, 2005) ve *Ölüm Tüneli* (Agora Kitaplığı, 2005) adlı kitapları yayınlandı, çeşitli makaleleriyle yazılarından oluşan bir seçki (*Sanatçı: Örnek Bir Çilekeş*, Metis 1991) hazırlandı. 2004 yılı Aralık ayında hayata gözlerini yuman Sontag, Paris'te Montparnasse mezarlığına gömüldü.

MEFKURE BAYATLI

Güney Kaliforniya'da eğitim gördükten sonra, uzun yıllar çeşitli şirketlerde yöneticilik yapmıştır. Zadie Smith, Germain Greer, Kate Millett, Elizabeth Wurtzel, Jane Smiley, Azer Nefisi, Ghada Karmi, Tessa de Loo, Carol Lewis, Caroline Ramazanoğlu ve Andrew O'Hagan gibi yazarların kitaplarını Türkçe'ye kazandırmıştır.

Susan Sontag

RÜYALARININ ESİRİ

Türkçesi: Mefkure Bayatlı

a

agorakitaplığı

Çağdaş Dünya Edebiyatı 15

Rüyalarının Esiri
Susan Sontag

Eserin özgün adı:
Benefactor,
Picador, *2002*

İngilizce'den çeviren: Mefkure Bayatlı
Kapak tasarım: Mithat Çınar
Dizgi: Sibel Yurt

© 1963, Susan Sontag
© 2005; bu kitabın yayın hakları
Agora Kitaplığı'na aittir.

Birinci Basım: Mayıs 2006
ISBN: 9944 - 916 - 21 - 8

Baskı ve Cilt: Kitap Matbaacılık
Tel: (0212) 501 46 36

AGORA KİTAPLIĞI
Gümüşsuyu Mahallesi Osmanlı Yokuşu,
Muhtar Kâmil Sokak No: 5/1 Taksim/İSTANBUL
Tel: (0212) 243 96 26-27 Fax: (0212) 243 96 28
www.agorakitapligi.com
e-posta: agora@agorakitapligi.com

Maria Irene Fornés'e...

"Gecelerin uğursuz macerası uyku için şunu söyleyebiliriz ki, tehlikenin farkında olmadıklarını bilmesek insanların her akşam nasıl bu kadar cesaretle yatağına gittiğini anlayamazdık."

(Baudelaire)

"Yolunda gitmeyen bir şey varsa, bırakın sorumlusu Rüya olsun. Rüya, kural tanımaz; onunla tartışmak, ortaya çıktığı için veya bir ikincisi yok diye gökkuşağıyla tartışmaya benzer... Her şeyin en doğrusunu Rüya bilir; tekrar ediyorum, sorumlu olan Rüyadır."

(De Quincey)

RÜYALARININ ESİRİ

BİR

Rüya görüyorum, öyleyse varım.

O günlerden beri ne kadar değiştiğimi keşke size bir anlatabilsem! Değişmesine değiştim ama yine de eskisi gibiyim, yalnız artık zihnimi eskiden meşgul eden şeyleri sakin bir kafayla değerlendirebiliyorum. Aradan geçen otuz yılda aklımı meşgul eden şey şekil değiştirdi; deyiş yerindeyse, ters yüz oldu. Aslında başlangıçta içimde büyüyüp beni boşaltmıştı. Önceleri onu görmezden geldim, sonra kabullendim, ardından teselliyi dostlarda aradım, derken sineye çektim, en sonunda da ondan kendi bilgeliğim için faydalanmayı öğrendim. Zihnimi meşgul eden şey artık benim içimde değil; o, odalarında dolaşarak içinde şöyle böyle rahat ederek yaşadığım bir ev. Bazen

kışın kaloriferi açmıyorum. O zaman kazaklara, deri paltoma sarınıp, çizme ve atkıyla bir odada oturuyor ve o heyecanlı günleri hatırlıyorum. Nasıl olduysa, zararsız iyilikseverliklere düşkün, oldukça huysuz ve yaşlı bir adam haline geldim. Birkaç dostum benim sohbetimden pek hoşlandıklarından değil de, sırf kendileri de yalnız oldukları için beni görmeye geliyor. Artık pek enteresan bir adam olmadığım kesin.

Çocukken bile, beni oyun arkadaşlarımdan farklı kılan özelliklerim vardı. Kökenlerimi sorsanız pek sözünü etmeye değmez; hâlâ o büyük taşra şehirlerinden birinde yaşayan varlıklı bir aileden geliyorum. Üç çocuğun büyük yaş farkıyla en küçüğü olarak dünyaya geldiğimde, annemle babam orta yaşın üstündeydiler, annem ben beş yaşındayken öldü. Ablam o sıralar evliydi ve yurt dışında yaşıyordu. Ağabeyim ergenliğe yeni adımını atmış ve babamla birlikte çalışmaya başlamıştı; zaten erken yaşta (annemin ölümünden hemen sonra) sessiz sedasız evlendi ve çok geçmeden çoluk çocuğa karıştı. Doğrusu ya, onu yıllardır görmedim. Bu yüzden, çocukluğumda tek başına kalmaya bol bol fırsatım oldu ve bir parça erken yaşta yalnızlığın tadını sever oldum. Sürekli evin dışında olan babamla ağabeyimin yokluğunda o koca evde kendi başıma kaldım ve erken yaşta, gençliğin yok edemediği melankoliyle karışık bir ciddiyet yerleşti çehreme. Oysa ben hiç farklı olmaya çalışmamıştım. Okulda başarılıydım, diğer çocuklarla oynuyor, küçük kızlarla flört ediyor, onlara hediyeler veriyor, hizmetçiyle sevişiyor ve küçük öyküler yazıyordum –kısacası, hayatımı, yaşıma ve ait olduğum sosyal sınıfa uygun meşgalelerle dolduruyordum. Fazla çekingen olmadığım, somurtkansa asla sayılamayacağım için, akrabalar arasında ciddi fakat sevimli bir çocuk olarak kabul edilirdim.

Okulu bitirip de üniversiteye devam etmek için doğduğum kentten ayrıldığımda, farklı olduğum duygusunu ilk kez aklımdan çıkaramaz oldum. İnsanın çevresi her şeyi büyük ölçüde etkiliyor. Şimdiye kadar hep dadım, babam, akrabalarım ve

arkadaşlarımla sarılı yaşamıştım, onlar da kendi hallerinden ve benden memnun, birbirleriyle barışık bir ömür sürüyorlardı. Onlarla birlikte olmak beni mutlu ediyordu. Hoşuma gitmeyen tek huyları, önünü arkasını düşünmeden hemen ahlâk zabıtası rolüne soyunmalarıydı; bunun dışında, başka insanlardan pek farklı değillerdi. Başkente taşınınca, aralarında doğup büyüdüğüm bu vurdumduymaz taşralılara benzemediğim gibi, şimdi aralarında yaşadığım huzursuz kozmopolit kentlilerle de bir benzerliğim olmadığını kısa sürede fark ettim. Oysa kentlilerle daha çok ortak yönlerim olacağını sanıyordum. (Kentin adını belirtmeyişimin sebebi, okuru meraklandırmak değil -çünkü bu anlatıdan çıkarmadığım belli sözcükler ve yerel kurum adları, her turist adayının hemen tanıyacağı yerler, dolayısıyla, okur, benim içinde yaşadığım kenti hemen tanıyacaktır-, bunu sadece yaşadığım yerin, anlatacağım konuyla bir ilgisi olmadığına inandığımdan yapıyorum; yurdumdan, özellikle de bu kentten hiç şikayetçi değilim; burası başka yerlerden daha kötü olmadığı gibi, belki de çoğundan daha iyi bir yer, bir kültür merkezinin bulunduğu, oldukça enteresan ve hoşsohbet insanların yaşadığı bir yer.) Üniversitedeyse ülkemin hırslı gençliği toplanmıştı. Herkes başarı peşindeydi; bazıları tıp, bazıları hukuk, sanat, fen bilimleri okurken, bazıları kamu yönetimi, bazıları da devrim için hazırlanıyordu ve benim gönlümde kişisel bir heves yoktu. Hırs, eğer varsa, genelde başkalarının hırsıyla beslenir. Ben yaşıtlarımla hiç böyle biraz gizli, biraz da gıpta dolu bir ilişkiye girmedim. Her zaman kendi başıma olmaktan zevk almışımdır; başkalarının varlığı sadece kendi içimde, rüyalarım ve hayallerimde bulduğum bol miktardaki mutluluk arasına serpiştirildiğinde bana hoş gelir.

Arkadaşlarımı ateşleyen bütün alışılmış hırslardan -kuşaklar arası çatışmanın yoğun olduğu bu dönemde ailemi hayal kırıklığına uğratma isteğinden bile- yoksun olmama karşın, yine de başarılı ve hevesli bir öğrenci olduğumu kanıtladım. Bilgili biri olma amacıyla çok değişik dersler aldım. Ama bil-

giye duyduğum bu açlığın beni yönlendirdiği araştırmalarla uğraşmam, üniversitenin bölümleri ve fakültelerinde hak ettiği ilgiyi görmedi. Beni yanlış anlamayın, uzmanlığa karşı falan değildim. Tersine, gerçek uzmanlık -bir konunun alt bölümleriyle birlikte hassaslıkla belirlenip doğru dürüst ayrılması- benim arayıp da bulamadığım şeydi. Bilgiçlik taslamaya da bir itirazım yoktu. Ben sadece, profesörlerin sırf çözümünü de anlatsınlar diye ortaya sorunlar atmalarına ve derslerini çıldırtıcı bir dakiklikle sona erdirmelerine karşı çıkıyordum. Benim öğrenmeye olan inatçı bağlılığım, aç bir adamın kendisine verilen sandviçleri ambalajıyla birlikte yemesine benziyordu; bunu sandviçinin sarıldığı kâğıdı açamayacak denli sabırsız olduğundan değil, ya bilmediği ya da ambalajı açmayı unuttuğu için yapıyordu. Entelektüel açlığım beni üniversite amfilerinin iştah kaçırıcı diyetine duyarsız kılmadı. Ama uzun süre ne tatsız paket kâğıtlarından kurtulabildim, ne de daha ölçülü bir diyet uygulayabildim.

Bu şekilde üç yıl okudum. Bu sürenin sonunda ilk ve tek felsefi makalemi yayınladım; makalemde, hiç de önemli olmayan bir konu hakkında önemli düşünceler ileri sürdüm. Kışkırtıcı bir makaleydi ve genel yazın dünyasında tartışmalara yol açtı; bu tartışmalar sayesinde, sayfiyedeki malikânesine ilginç kişileri toplayan, yabancı kökenli, yeni zengin ve orta yaşlı bir çiftin çevresine kabul edildim. Anders ailesi hafta sonlarında konukları için akşamüstleri at gezintileri, akşamları oda müziği ve uzun resmi yemekler düzenliyordu. Konuklar arasında benden başka devrim teorisi hakkında birkaç kitap kaleme almış bir profesör, zenci bir balet, ünlü bir fizikçi, daha önce profesyonel boksörlük yapmış bir yazar ve radyoda "İtiraflar ve Öneriler" adında haftalık program yapan bir rahip, yakındaki bir şehrin senfoni orkestrasının yaşlı şefi (evin genç kızıyla bir macera yaşadığı için ara sıra geliyordu) vardı. Toplantıları, her zaman evde olmayan, evde pek sözü de geçmeyen kocasının yerine, otuzlu yaşlarının sonlarına

gelmiş, tombul ve duygusal bir kadın olan Frau Anders yönetirdi; kocası çoğu zaman iş seyahatinde olurdu, zaten ben onların evliliğinin duygusal bir birleşmeden ziyade, bir mantık evliliği olduğunu düşünüyorum. Frau Anders, herkesten ısrarla dakik ve saygılı olmasını beklerdi, ama bunun dışında konuklarının tuhaf özelliklerine dikkat eden ve bunları usta'ca ortaya çıkarmasını bilen cömert bir ev sahibiydi.

Kendini beğenmiş ve yakışıklı balet dahil, Frau Anders'in bütün konukları konuşma sanatında birer virtüozdu. Önceleri sohbetin dağınıklığı ve hepsinin her konuda görüş belirtmeye hevesli oluşu beni şaşkınlığa uğratıp sinirlendirdi. Zengin bir yemek masasında yapılan bu konuşmalar, entelektüel yönden, öğrenci arkadaşlarımın kafelerde yaptıkları sert tartışmalar kadar sorumsuz görünmüştü bana. *Salonun* kendine özgü üstün niteliğini kavramam biraz zaman aldı. Fikir sahibi olmak, işin sadece bir yönüydü. Daha önemlisi, kişiliğini sergilemekti. Frau Anders'in konukları bu konuda özellikle yetkin ve becerikliydiler; bir araya gelmelerinin sebebinin bu olduğuna şüphe yoktu. Ben fikirlerden ziyade kişiliğin vurgulanmasını kendimce rahatlatıcı buldum. Fikirler konusunda yoksul olduğumu zaten keşfetmiştim. Adam sayılmak için az çok kalıcı bir dolu fikir edinmek gerektiğini biliyordum, ancak bunu başkaları kadar kolaylıkla yapamıyordum. Bu, zihinsel uyuşukluktan veya -umarım- gururdan dolayı değildi. Benim algılama sistemim, çevremde gözüme çarpan şeyleri alıp boşaltmakla fazlasıyla meşgüldü. Frau Anders'in çevresine katılınca da özgüvenim başkalarından daha az diye onlara imrenmemeyi öğrendim. Sağlam sindirim sistemimin ve sabrımın, sonunda yüzümü ak çıkaracağına gerçekten güveniyordum (geriye bakınca bu inanç bana biraz safça görünüyor tabii). İçinde yaşadığımız dünyada bir düzen olduğuna, şu yaşlı ve münzevi halimle bile su götürmez biçimde inanıyorum. Ayrıca, bu düzen içinde yerimi bulacağımdan dolayı hiç kuşku duymadım, zaten yerimi de buldum.

Bu yeni dost çevresine dahil olduktan sonra üniversitede derslere devam etmeyi bıraktım, kısa süre sonra da resmen ayrıldım. Aynı zamanda, babama her ay mektup yazmayı da bıraktım. Babam bir gün iş için başkente geldiğinde, fırsattan yararlanarak benimle de görüştü. Mektup yazma görevimi ihmal ettiğim için bana sitem edeceğini düşünerek ona eğitimimi yarıda bıraktığımı hemen söyledim. Başkalarından öğrenip de okulu astığımı düşüneceğine, sitemlerini bir seferde dinlemeyi yeğledim. Tabii, haberi alınca öfkelenmeyişine çok memnun oldum. Ağabeyimin bir erkek evlattan beklediği her şeyi yerine getirdiğini düşünüyordu; bu yüzden, beni özgürce seçeceğim her bağımsız yolda desteklemeye hazır olduğunu söyledi. Aylığımı arttırmak için bankasıyla görüştü, beni hâlâ sevildiğime inandırarak sıcak tavırlarla yanımdan ayrıldı. Artık (çocukluğumdan beri biriktirdiğim hazinem olan) özel meraklarımın peşinde istediğim gibi koşmak, düşünme ve araştırma tutkumu üniversitedekinden daha iyi yollarla tatmin etmekte özgürdüm. Bu gıpta edilecek bir durumdu.

Okurken pek düşünme fırsatı bulamamaktan korksam da, her gün saatlerce ve hızla okumayı sürdürdüm. Bunun okumaktan soğumaya yeterli bir sebep olduğunu ancak yıllar sonra anladım. Ama yazmayı bıraktım: bir film senaryosu, günlüklerim ve çok sayıda mektup dışında önemsiz bir konuyu ele alan o gençlik makalemden sonra hiçbir şey yazmadım. Yani, şimdiye kadar yazmadım demeliyim, şimdiyse güçlükle kalemi tekrar elime alıyorum. O zamanlar, okumaktan başka en çok sevdiğim şey, insanlarla muhabbet etmekti ve özgürlüğümün o ilk aylarını, Frau Anders'in evinde ve üniversitedeki eski arkadaşlarımla yaptığım sohbetlerle doldurdum. Diğer ilgi alanlarımdan ayrıntıyla söz etmenin anlamı yok. Cinsel ihtiyaçlarım pek aşırı değildi ve zaman zaman kentin kötü semtlerine yaptığım ziyaretler onları tatmin etmeye yetiyordu. Politika, günlük gazetede yazılanların ötesinde ilgimi çekmiyordu. Bu bakımdan, ait olduğum kuşağın

ve sosyal sınıfın çoğunluğundan pek farklı sayılmam ama politikadan uzak kalmak için başka gerekçelerim de vardı. Ben devrimlere aşırı ilgi duyarım. Ama benim zamanımda yapılan gerçek devrimler, hükümetleri veya kamu kuruluşlarındaki personeli değil, duyguları ve görme şekillerini değiştirdi ki, bunların analiz edilmesi çok daha güçtür.

Bazen kendi benliğimde karşılaştığım şaşkınlıkların böyle genel bir duygu devriminin belirtileri olduğunu düşündüm –henüz adı konmamış bir devrim, henüz teşhis konmamış bir bilinç sapması. Gerçi benim böyle bir fikir ileri sürmem küstahlık sayılabilir. Büyük bir ihtimalle, bunlar sadece benim dertlerim; dertlerime sahip çıkmaktan da yüksünmüyorum. Sağlam bünyeli ve sakin tabiatlı olduğumdan huzursuzluğuma sessizce katlanmadım; çaba, kriz ve yıllar süren meditasyon yoluyla bu halimden belirli bir öz, bir anlam çıkardım. Yine de, dürüstçe seçtiğim bu olayları insaflı bir şekilde sunmaya çalışıyorsam da, bunu çoğunlukla göz ve kulak yordamıyla hatırladıklarımla yaptığımı belirterek, okuru uyarmalıyım. Katlanmak, değişmekten daha kolaydır. Ama insan bir kere değişince, katlanılan şeyleri hatırlaması zordur.

O sevgi dolu Mayıs öğleden sonrasında babam bana, "Tuhaflık sana yakışıyor," dedi.

Aslında o sıralarda, -Frau Anders'in salonunda, bulvarlarda, üniversitede- tanıdığım çoğu insan kadar eksantrik olmasam da babama karşı gelmedim.

"Varsın öyle olsun, baba," dedim.

Bir söz daha. Öğrenimimin ilk yıllarından itibaren ülkemin seküler entelektüel idealleriyle; berraklık, bükülmezlik ve duyguların terbiye edilmesi dürtüleriyle yetiştirildim. Bana bir fikri incelemek için, onu en küçük parçalarına bölmek, sonra da en basitten karmaşığa doğru adım adım ilerlemek gerektiği öğretildi –birer birer sayarak hiçbir adımın atlanmadığından emin olmayı unutmadan. Uygulandığı sorunun

özel gereklilikleri dışında, mantığın da, doğru şekilde yüzme veya dans öğrenir gibi, düzgün bir öğrenme yöntemi, bir üslûbu olduğunu öğrendim.

Şimdi bu akıl yürütme tarzına karşıysam, bunun sebebi, yüzyılımızın önde gelen entelektüel modası olan akla güvenmeme görüşüne katılmam değil. Eski moda öğretmenlerim yanılmıyorlardı. Analiz yöntemi bütün sorunları çözer. Ama her zaman arzulanan şey bu mudur, bir sorunu çözmek midir? Yöntemi tersine çevirip, en karmaşıktan en basite doğru ilerlediğimizi varsayalım. O zaman elimizde başladığımızdan daha azı kalır. İyi ama neden olmasın? Fikirleri toplayıp biriktirecek yerde, onları dağıtmaya çalışabiliriz; bunu ani bir iradi hamleyle değil, ağır ağır ve büyük bir sabırla yapabiliriz. Filozoflarımız bize, "bütün, parçalarının toplamına eşittir," diye öğretirler. Doğru. Ama belki, herhangi bir parça da bütünün toplamına eşittir; belki de, bütünün gerçek toplamı, tüm dikkatimizi en yakından üstünde toplayabildiğimiz o en küçük parçadır. 'Bütünün, parçalarının toplamına eşit olduğu'nu varsaymak, aynı zamanda fikirlerin ve diğer şeylerin simetrik olduğunu -veya bu hale getirilebildiğini- varsaymaktır. Ben, simetrik düşüncelerin yanı sıra, simetrik olmayan düşünceler de olduğunu fark ettim. Benim ilgimi çeken düşünceler, asimetrik olanlar: İnsan bir yandan giriyor ve şekli epeyce farklı olan bir başka yandan çıkıyor. Bu tür fikirler iştahımı açıyor.

Ama her aklı başında insanın bildiği gibi, düşünmeye duyulan iştah gemlenmelidir, yoksa insanın hayatını söndürebilir. Gençliğimde bu açıdan başkalarından daha şanslıydım; belirli hedeflerim yoktu, vazgeçilmez alışkanlıklarım yoktu, düşünceye kurban etmek zorunda kalacağım kalıplaşmış fikirlerim yoktu. Hayatım bana aitti: çalışma ve dinlenme, aile ve eğlence, görev ve tutku şeklinde parçalanmamıştı. Yine de, önceleri kendime hâkim oldum –gereksiz ilişkilere girmekten çekindim, onları anladığım için beni ayartamayacak kişilerle birlikte olmaya özen gösterdim ve

tek başıma oturup düşünme eğilimlerimi takip edip sonucuna vardırmaya kakışmadım.

Gençliğimin bu döneminde, üniversiteden ayrılışımdan hemen sonraki yıllarda, ülke dışına yolculuklar yaptım ve başka insanlarla sınıfların davranışlarını gözlemledim. Gezip görmenin, üniversitenin ve kütüphanenin laf dolu eğitiminden daha öğretici olduğunu fark ettim. Belki de her seferinde birkaç aydan fazla kalmadığım için bu yurt dışı yolculuklarım moralimi bozmadı. Farklı ülkelerdeki çeşitli inançları gözlemlemek, gerçekten doğru ve yanlış diye bir şey olmadığına, sadece insanların yanılgı payı olan görüşler taşıdığına inanmama yol açtı. İnsanlar neyin yasak neyin kabul edilebilir olduğu konusunda ne kadar çok tartışsalar da, herkes düzenin peşindedir ve hakikate ulaşma özlemi çeker. Hakikat, eyleme geçmek için geleneklerin disiplinine ihtiyaç duyar. Burada, geleneğin genelde insanı dargörüşlü kıldığını ve cömertliğe yöneltmediğini iddia ediyor değilim. Ancak hakikat, kendini savunmak amacıyla aşırı eylemlere düşkün partizanları kurban ederse buna öfkelenmeye de hakkımız yok. Herhangi bir disiplin, hatta en tutucu gelenek bile, hiç yoktan iyidir.

Belli belirsiz 'kesinlik' olarak adlandırdığım kavramı ilk kez araştırmaya başladığımda, bana sunulan bütün görüşleri tekrar ele alma zorunluluğunu hissettim. Sonuçta da hiçbirini benimsemedim. Bu açık görüşlülük, bu ara dönemde hayatıma nasıl yön vereceğim konusunda bazı sorunlar yarattı; işin gerçeği, içeriği sorgularken şekli feda etmek istemedim. Bu sorgulama dönemimde, aşağıdaki geçici tavır ve davranış düsturlarını belirledim:

1) Kendimin veya başka birinin iyi niyetiyle yetinmemek;
2) Başkalarının kendileri için istemediği şeyleri onlara dilememek;
3) Başkalarının öğütlerini yabana atmamak;
4) Onaylanmamaktan korkmamak, terbiye ve nezaket kurallarını uygulanabildiği ölçüde gözetmek;

5) Ne mala mülke değer vermek, ne de ihtirasa kapılmak;
6) Ne kendi reklamını yapmak, ne başkalarından talepte bulunmak;
7) Uzun bir ömür sürmeyi dilememek.

Zaten kendi eğilimlerime uygun oldukları için bu ilkelere uymak hiçbir zaman güç olmadı. Son kural dahil olmak üzere, hepsine uyduğumu memnuniyetle söyleyebilirim. Uzun bir ömür sürsem de bunu sağlamak için özel bir çaba harcamadım. (Okura doğru bir bakış açısı sağlamak için, şimdi altmış bir yaşında olduğumu belirtmeliyim.) Ayrıca hemen ilave edeyim ki, bu hayatı başka birine örnek olması için anlatmıyorum. Bunu sadece kendim için yapıyorum; izlediğim yol ve eriştiğim kesinlik, benden başka hiç kimsenin işine yaramaz.

Tinsel bir arayışın geleneksel metaforu, yolculuk veya seyahattir. Kendimi böyle bir izlenim vermekten ayırmalıyım. Bir yolcu olduğumu düşünmüyorum, ben hareketsiz kalmayı tercih ettim. Kendimi, dışı kabaca yontulmuş, fakat içinde güzel heykel olan bir mermer kütlesine benzetmeyi yeğlerim. Mermer yontulunca özgür kalacak olan heykel, çok küçük olabilir. Heykelin boyutu ne olursa olsun, mermer kütlesini sık sık bir yerlere taşıyarak onu tehlikeye sokmamak gerekir.

Çevremi saran bu mermerin yontulması için hiçbir deneyim veya uğraştan kaçınılmadı. Nefret edecek hiç bir şeyle karşılaşmadım. Örneğin, Frau Anders'in kendi çevresine topladığı insan grubunu ele alalım. Onları kendini beğenmiş ve uçarı olarak küçümsemek benim açımdan hayli kolay olurdu. Oysa hepsinin hayata dair ilginç bir perspektifleri ve bana öğretecek şeyleri vardı –bu da dostluk kurmak için son derece doyurucu bir zemindir. Bazen Frau Anders'in sadece sevindirmeye ve sevindirilmeye bu kadar düşkün olmamasını isterdim. Konuklarının kendi bireyselliklerini sergileyişlerine ağırlığını koyarak dengeleyici bir karşıt güç oluşturabilirdi. O zaman, iltifatlarımızla ve özenimizle ev sahibemizin çevresinde dönmek yerine, gözümüzü daha bir merakla onun üstünde tutabilirdik. Bizden onun adına oyunlar sahnelememi-

zi, bir şeyler yaratmamızı isteyebilirdi, ki bunu herkes reddederdi. Roman yazmak veya âşık olmak gibi şeyleri bize yasaklayabilirdi, bu sayede ona boyun eğmeme fırsatını bulabilirdik. Fakat bu kadının sunabildiğinden fazlasını ondan istemek, kelimenin gerçek anlamıyla görgüsüzlük olurdu. Onun evinde rastladığım topluluğun beni fazla beklentiye sokmadan eğlendirmesi yeterliydi.

Bu topluluğun dost canlısı bir üyesi olduğumu kanıtlamak için şu anekdotu aktaracağım. Bir gün, Frau Anders bana hayatta parasızlık çekmemenin bende can sıkıntısı yaratıp yaratmadığını sordu. Yaratmadığını söyleyerek ona dürüstçe cevap verdim. Sonra da, varlıklı ve hâlâ güzel olan bu kadının, aslında bana bir soru sormadığını, bana bir şey söylediğini, kendi canının sıkıldığını söylediğini fark ettim. Onun gizlice ilettiği bu yakınmasını kabul etmedim. Ona, gerçekten can sıkıntısı çekmediğini söyledim; o ise mutsuzdu, ya da mutsuz rolü oynuyordu. Bu küçük yorumum onu hemen neşelendirdi ve evine yaptığım daha sonraki ziyaretlerimde onun oldukça neşeli olduğunu görüp sevindim. İnsanların dostları ve tanıdıklarına doğruyu söylemekte niye bu kadar zorlandığını hiç anlamamışımdır. Benim deneyimlerime göre, doğru söz her zaman takdir görür ve başkalarını incitme korkusu, lüzumsuz ve abartılı bir şekilde ihtiyatlı davranmaya iter insanı. İnsanlar iyi kalpli olduklarından değil, gerçeği bilmeye düşkün olmadıkları için başkalarını gücendirmekten veya incitmekten korkarlar.

İnsanlar gerçeğin, sadece onlar gerçeği dile getirdikleri zaman var olduğunu anlayabilselerdi, ona daha çok saygı gösterirlerdi. İzin verin, bununla ne demek istediğimi açıklayayım. Gerçek, bilinen bir şey değil, her zaman söylenen bir şeydir. Konuşma ya da yazışma olmasaydı, herhangi bir şeyle ilgili bir gerçek de var olmazdı. Var olan, sadece görünen şey olurdu. Bu yüzden, benim hayatım ve uğraşlarım bence gerçek değildir. Onlar sadece benim hayatım ve uğraşlarım. Ama şimdi yazmaya kapıldım. Ve hayatımı bu anlatıya taşı-

maya cüret ederek gerçeği söylemek gibi dehşetli bir sorumluluğu üstleniyorum. Üstlendiğim bu anlatının güç bir iş olduğu kanısındayım; kendim hakkında doğruyu söylemek ve 'ne oldu', 'neler yaşandı' gibi gerçekleri dürüstçe anlatmakta zorlandığım için değil ama, ısrar ederken, kışkırtırken, kandırırken, başkasını değiştirirken gösterişçi bir tavırla gerçeği aktarmakta zorlandığım için.

Bazen, okurlarımın kişilikleri ve uğraşları hakkındaki düşüncelere dalmaktan kendimi alıkoyamıyorum. Umarım bu zaafımı bastırmayı beceririm. Hayattan aldığım derslerin, sadece bana göre olduğu, sadece bana uygun olduğu ve benim tarafımdan izlenmeleri gerektiği bir gerçektir. Ama hayatımın gerçeği, sadece başkası içindir. Yazdıklarımı okusun okumasın, o başkasının kim olduğunu artık hayal etmemeye çalışacağımı belirterek okuru uyarırım. Zaten bunu ben bilemem, aslında bilmemem de gerekir.

Çünkü gerçeği söylemek başka şey, onu yazıya geçirmek başka şeydir. Konuştuğumuz zaman bir başkasına sesleniriz. İyi şeyler söylediğimizde -ki bu her zaman gerçektir- onları bir kişiyi düşünerek, bir başka kişiye söyleriz. Ama gerçek olan bir şeyi yazma şansını bulabildiysek, bu şansı ancak başka bir kişinin düşüncesini yok ettiğimiz için elde etmiş olacağız.

Gerçeği yazdığımızda kendimize hitap etmeliyiz. Öğüt verir veya öğretir gibi yazıyorsak, kendi hatalarımız için sadece kendimize öğüt verip kendimizi yönlendirdiğimizi düşünmeliyiz. Okur, mutlu bir rastlantıdır. Okura, kendi özgürlüğünü, yazılanlarla çelişkiye düşme, seçeneklere takılıp kalmama özgürlüğünü tanımalıyız. Bu yüzden, okuru, bu kitapta yazılanların hepsine inandırmaya çalışmam yanlış olur. Beni şimdi olduğum gibi, hatıralarımla baş başa, kendiyle oldukça barışık, kimsenin tesellisine ihtiyaç duymayan bu halimle hayal edebiliyorsanız, bu bana yeter. Beni şimdi, gençlik halimin yaşlanmış yazarı olarak hayal edip, değiştiğimi, eskiden daha farklı olduğumu kabul ederseniz, tekrar ediyorum bu bana yeter.

İKİ

Beni etkileyip alt üst eden bir dizi rüya görmeye, Anders'lerin evine gitmeye başladıktan ne kadar sonra başladığımı bilmiyorum. Sanırım bir yıl sonraydı, belki de daha fazla. Hatırlıyorum, yurt dışına yaptığım kısa bir yolculuktan yeni dönmüştüm. İlk rüyadan önceki akşamı nasıl geçirdiğimi de hatırlıyorum. Onun grubundan bazı kişiler ve Frau Anders'le birlikte bir konsere gitmiştim; konserden sonra üniversiteden bir arkadaşımla bir kafede buluşmuş, burada kendi ölçülerime göre fazla içip intiharın yakışıksızlığını savunmuştum. Sabaha karşı da neşeli bir ruh haliyle odama dönmüş, soyunmadan kendimi yatağa atmıştım.

Rüyamda penceresiz, sadece otuz santim yüksekliğinde küçük bir kapısı olan dar bir odada olduğumu gördüm. Dışarı çıkmak istedim ve eğildim. Kapıdan geçemeyeceğimi anlayınca sonucu çok belli olan bu denemeye giriştiğimi bir gören olmasından çekindim. Duvardan birçok zincir sarkıyordu, hepsinin ucuna geniş madeni kelepçeler takılıydı. Zincirlerden birini bedenimin bir parçasına takmaya çalıştıysam da, kelepçe elim ve ayağım için çok geniş, başım içinse çok küçüktü. Zincirler dışında oda bir hücreye benzemese de, bir hapishanedeydim.

Sonra, tavandan gelen bir gürültü duydum. Tavanda gizli bir kapı açıldı; siyah yün mayo giymiş iri yarı bir adam aşağıya, bana bakıyordu. Adam ellerinin yardımıyla aşağı sarktı, bir an asılı kaldı, sonra döşemeye atladı. Doğrulup yürüdüğü zaman hafifçe topallıyor ve yüzünü buruşturuyordu. Atlarken canını acıtmış olacaktı. Belki de zaten topaldı; ama öyleyse neden böyle tuhaf bir girişimde bulunsundu, tavan oldukça yüksekti. Ayrıca topallık, onun bir akrobatınki kadar güçlü görünüp parıldayan kaslı kol ve bacaklarıyla bağdaşmıyordu.

Birden ondan korktum, bu odada olmamam gerektiğini biliyordum çünkü. O hiçbir şey demedi, sadece işaretle, daha önce denediğim küçük kapıdan geçmem gerektiğini belirtti. Kapı şimdi daha büyüktü. Yere diz çöktüm ve emekleyerek geçtim. Ayağa kalktığımda tıpkı birincisine benzeyen başka bir odadaydım. Mayolu adam arkamdaydı, elinde flüte benzeyen bakır rengi bir alet tutuyordu. Bir-iki adım atıp dönünce, işaret edip benden dans etmemi istedi. Yine korktum ve bunu neden yapmam gerektiğini sordum. Tekdüze ve yatıştırıcı bir sesle, "Çünkü o, bu odada dans eder," dedi.

"Ama ben o değilim," diye cevap verdim, onunla böyle konuşabildiğim için memnundum. "Ben üniversite öğrencisi Hippolyte'im, ama dans etmem." Bu son sözcükleri istemeden vurgulamıştım, belki de biraz kabaca. İstediğim, kesin bir tavır koymaktı.

O, midemi ve sözcükleri hedefleyen tehdit edici bir hareketle karşılık verdi bana. "Bu yanlış. O dans eder."

"İyi ama neden? Bana sebebini söyle," diye itiraz ettim. "Beceriksiz bir adamın dans etmesini izlemek sana zevk vermez."

Kesin bir hareket daha yaptı; bu defa yalnızca tehdit etmekle kalmadı, flütüyle baldırıma hızla vurunca acıyla zıpladım. Sonra saldırganlığıyla âdeta çelişen yumuşacık bir ses tonuyla, "O bu odadan çıkmak istiyor mu?" dedi.

Benden de tuhaf birinin elinde olduğumu ve adamın garip hitap tarzına karşı çıkamayacağımı anladım. Onu memnun etmek istiyordum. Kendisiyle alay ettiğimi düşünmemesini umarak, "Dans etmezse dışarı çıkamaz mı?" diye sordum.

O zaman aleti yüzüme fırlattı. Ağzım kanla doldu. Çok üşüyordum. "O dans etme şansını kaybetti," dedi. Korkudan diz üstü çöktüm, gözlerimi yumdum; yün mayosunun ıslak kokusunu duyuyordum ama bir şey olmadı.

Gözlerimi açtığımda, köşedeki yüksek arkalıklı hasır koltukta bir kadın oturuyordu. Üstünde komünyon elbisesi veya gelinlik gibi uzun beyaz bir giysi vardı kadının.

Gözlerimi ondan ayıramasam da, bakışımın sürekli olmadığını, bu bakışın kendi kadar süren küçücük aralıklarla kesilen, yüzlerce donmuş bakıştan oluştuğunu biliyordum. Bakışımı -âdeta çerçeveler arasındaki kara boşluklar gibi- kesintiye uğratan, ağzımda sallanan bir şey ve yüzümün acıyla şişmesiydi; insanın çıplak olduğunu keşfetmek istemediği için kendine bakmaktan korkması gibi, onun ne olduğu konusunda daha fazla şey öğrenmekten korkuyordum. Ama kadının bana çevirdiği candan bakışlarında düşmanlık olmadığından çekingenliğimi yenmeye çalıştım. Bakışlarım belki de değiştiği için kesintiye uğruyordu; bir aşamadan diğerine düzgünce geçiş hayali yaratabilmek için tek yapabileceğim, bakışı kesin bir şekilde dilimlemekti. Oysa bakışım sürekli kalsaydı bulanıklaşacak ve yüz hatla-

rım birbirine karışacaktı; o da benim yüzümde aksi bir ifade görmüş olacaktı.

Ona sevgisini kazanacak şekilde yaklaşmanın bir yolunu buldum. Döne döne dans etmeye başladım. Zıpladım, ellerimi dizlerime vurdum ve kollarımı salladım. Ancak nefes almak için durakladığımda ona hiç yaklaşmamış olduğumu gördüm. Yüzüm ağırlaşmıştı. "Yüzünü beğenmiyorum," dedi, "Onu bana ver. Ayakkabı niyetine kullanırım."

Kadın koltuğundan kalkmadığı için bu sözü beni dehşete düşürmedi. Sadece, "Bir yüzü ayağına geçiremezsin," dedim.

"Neden olmasın?" diye karşılık verdi. "Ayakkabının da bağcıkların geçmesi için göze benzer delikleri vardır."

"Bir de dili," dedim.

Ayağa kalkarak, "Bir de tabanı," dedi.

"Neden saçma sapan şakalar yapıyorsun?" diye bağırdım, telaşlanmaya başlamıştım. Aynı diğer odadaki gibi duvarlarda bulunan zincirlerin ne işe yaradığını sordum ona. O da, içinde bulunduğum ev ve niçin bu odaya konduğum hakkında bir öykü anlattı bana. Gerçi rüyanın bu bölümünü unuttum. Sadece bir sır ve bir ceza olduğunu hatırlıyorum. Bir de birinin bayıldığını. Birisi bayıldığı ve diğerleri ona yardım ettiği için de kimse benimle ilgilenmiyordu, oysa bana daha iyi davranmaları gerekirdi.

Ona bayılanın ben olduğunu söyledim.

"Zincirler senin için," dedi. Bana doğru geldi. Çabucak ayakkabılarımı çıkardım ve onunla birlikte duvara gittim, orada zincirleri bileklerime taktı. Sonra oturmam için bana kendi koltuğunu getirdi.

"Neden benden hoşlanıyorsun?" diye sordu kadın. Karşımda, başka bir koltukta oturuyordu. "Bana yapmak istemediğim bir şey yaptırtmadığın için," dedim. Ama bunu söylerken acaba öyle miydi diye düşündüm.

"Öyleyse senden hoşlanmam için bir sebep yok," diye karşılık verdi. "Senin tutkun burada ikimizi de mutlu eder."

Ona mutlu olduğumu ama yine de gitmek istediğimi nezaketle söylemenin bir yolunu bulmaya çalıştım. Onunla birlikteyken flütlü adamla olduğumdan daha mutluydum. Zincirler bilezik gibiydi. Ama ağzım acıyordu, ayaklarım terliyordu ve bakışımın da içten olmadığını biliyordum.

Bacaklarımı uzatıp ayaklarımı beyaz elbisenin üstüne, kucağına koydum. Elbisesini kirlettiğimi söyleyip yakındı ve bana gitmem gerektiğini söyledi. Buna inanmakta zorlandım ve içimi öyle büyük bir rahatlık kapladı ki, şükran duygumu ifade etme isteğim odadan çıkma arzumun önüne geçti. Gitmeden önce kendisini öpebilir miyim diye sordum. Güldü ve yüzüme bir tokat attı. Sert bir dille, "İstediğin şeyleri sormadan almasını öğrenmelisin," dedi, "emredilmeden dans etmeyi, ayakkabılarını teslim etmeyi, yüzüne çeki düzen vermeyi de".

Gözlerim yaşardı. Üzüntülü bir edayla, söylediklerini daha çok açıklaması için yalvardım ona. Cevap vermedi. Kadınlığına sahip olmak için üstüne atıldıysam da tam o anda uyandım.

Yataktan neşe içinde kalktım. Kendime kahve yaptıktan sonra odamı iyice temizleyip ortalığı topladım. Bana bir şeyler olduğunu ve kendimi kutlamak istediğimi biliyordum; bunun için en tatmin edici şey düzenli olmaktı. Sonra çalışma masama oturup rüyamı düşündüm. Aradan birkaç saat geçti. Önceleri rüya son derece açık seçik olduğu için çok ilgimi çekti; yani, onu çok iyi hatırlıyordum. Öbür taraftan, rüyanın bu açık seçikliği onu verimli bir şekilde yorumlamamı engelliyordu sanki. Fakat yılmadım. Bütün sabahı rüyanın ayrıntılarına yoğunlaşmaya hasrettim, yorumlamak için bütün zekâmı kullanmaya çalıştım. Yine de zihnim rüya üstünde dolaşmayı reddediyordu. Öğleden sonra rüyanın sanki kendi kendini yorumladığını hissettim. Hatta

bu sabahki zihinsel uyuşukluğum rüyanın kendisiydi, iki odadaki sahneler de onun yorumu. (Şu anda bu düşünceyi okura tamamen açıklamayı ummuyorum.)

Rüyadaki kişiliğimin bazı özelikleri -kurnazca takındığım yumuşak başlılık, utanç duyma eğilimim, yalvarır ve ürkmüş gibi duruşum, rüyamdaki iki kişiyi yatıştırıp kandırmaya ve kendimi onlara sevdirmeye çalışmam- bana çoğu kimsenin çocukluğundan söz ediş tarzını hatırlattı. Ben her şeyden korkan bir çocuk değildim; annemi hatırlamıyorum, babam beni hiç dövmedi ve beni asla korkutmadı. "Bu çocukluk çağına ait bir rüya değil," derken belki de erken davrandım.

Mayolu adamla flütü ve bana karşı sergilediği düşmanlık üstünde durdum. Beyaz elbiseli kadını çekici buluşumu ve onun beni reddedişini keyifle düşündüm. "Erotik bir rüya gördüm," dedim. Akşama kadar da aklıma başka bir şey gelmedi.

O akşam, size daha önce sözünü ettiğim, gençliğinde -yirmili yaşlarının başlarında- profesyonel boksörlük yapan yazar arkadaşımla bir kafede randevum vardı. Her birinin özel kostümlü çeşitli bölmelerden oluşan ve tamamen kavraması güç bir hayat süren, benden de aşağı yukarı on yaş büyük bu adama, Frau Anders'in evinde tanıştığım diğer kişilerden daha çok yakınlaşmıştım. Gündüzleri boksör şortuyla odasında oturup iyi eleştiriler alan romanlar yazar, kokteyl saatinde ve akşamın erken vakitlerinde koyu renk takım elbise giyip operaya veya Frau Anders'in evine gider, gece yarısı olduğunda da bu iş için kullandığı kabadayı, denizci veya kamyon şoförü gibi saldırgan erkeklere özgü egzotik kostümlerle sokaklarda dolaşıp erkek aranırdı. Romanlarından hiçbiri birkaç yüzden fazla satmadığı için Jean-Jacques, alçakgönüllü hayatını fahişelik ve ufak tefek hırsızlıklar yaparak sürdürürdü. 'Meslek' dediği uğraşından açıkça söz ettiği için -roman yazma eylemine de 'iş' derdi- sık sık ondan yaşadığı deneyimleri anlatmasını isterdim. Bende ne onaylamama, ne beğeni veya diğer dostları gibi 'mesleği'ne karşı saygı dolu bir ilgi gö-

remediğinden, ayrıca tarafsızlığımı da sezdiği için sırlarını kolaylıkla açabiliyordu bana. İlk rüyaya kadar dostluğumuzun temelini, onun boşboğazlığı ile benim iyi bir dinleyici olmam oluşturdu.

Ne var ki, o gece ilk konuşan ben oldum, dinleyen de o oldu. Jean-Jacques'a rüyamı anlattım, bu ilgisini çekti. "Hiç aklını kaybetmekten korktuğun oldu mu?" diye sordu.

Rüyaların bize en sıradışı ve anlaşılmaz hayaller görme iznini verdiğini bildiğimden böyle bir şey söylemesine şaşırdım. Yine, bu olağandışı adamın benim tekdüze hayatımda onu şaşkınlığa uğratacak bir şey bulması beni hayrete düşürdü.

"Bak, ben hiç rüya görmem," diye devam etti, "Varlığımın rüyalarda ağır ağır sızarak akıp gitmesine dayanamıyorum, bu yüzden, hayatımı rüyalara yönlenen enerjiyi hayatıma katacak şekilde düzenledim. Yazarlığım rüya malzemesini benden zorla çekip alır, onu geliştirir, onunla oynar. Sonra ben bu malzemeyi kafelerdeki oyunlarla, salonun siyasal entrikalarıyla, operanın fantezileriyle, eşcinsel ilişki denen roller komedisiyle yenilerim."

"Şimdiye kadar ben de hiç rüya görmemiştim."

Gülümseyerek, "İşte şimdi başladın," dedi, "ama bunu doğru dürüst yapmıyorsun. Rüyanda çok fazla konuşma var, en azından bana anlattığın şekliyle. Rüya göreceksen, en iyisi sessizliktir. Herhangi bir şeye yoğunlaştığında sessiz olmalısın." Güldü. "Ben belki çok gevezelik ettiğim için rüya görmüyorum."

Jean-Jacques hem çok konuşkandı, hem de yerinde duramayan biriydi. Hızlı yürüyüp durmadan hareket ederdi, hep bir yere gitmek ister gibi davranır, ancak yola koyulmakta hiç acele etmezdi. Konuşması da aynıydı: hızla ve aceleyle ama aynı zamanda özgüvenle ve kibirle konuşurdu. Telaffuzu abartılı sayılacak denli vurguluydu. Acaba sessiz yaptığı bir şey var mı diye merak ederdim –yazılarını

sessiz mi yazardı, sevişirken susar mıydı, hırsızlık yaparken hiç gürültü çıkarmaz mıydı?

İki konyak daha söyledik. "Bu rüyayı açıklayabilecek miyim dersin?" diye sordum ona.

Düşünceli düşünceli, "Bir rüyayı bir başka rüyayla açıklayabilirsin," dedi. "Ama rüyanın en iyi yorumu, onu hayatında bulmaktır. Rüyanı aşmalısın."

Sonunda bana vaktin çok geç olduğunu hatırlatıp, eğlencenin ve işin onu beklediğini söyledi. Ben hesabı öderken o el sallayarak uzaklaştı; o sırada, cebinden çıkardığı bir altın bileziği bileğine taktığını gördüm.

Jean-Jacques'la yaptığım bu konuşma beni rüyamı daha dikkatle izlemeye yönlendirdi. Kesinlik uğruna bütün önyargılarımı askıya aldığım için böyle çok önemli bir mesajı göz ardı edemezdim.

'İki odalı rüya'yı sanırım daha önce de görmüştüm. Belki de her gece görüyordum. Ama rüyalarımı hatırlamıyordum. Uyandığım zaman zihnimde insanların ve olayların hayal meyal gölgeleri kalmış olsa da, yataktan kalkıp yıkanır yıkanmaz gölgeler yok oluyor ve günün uğraşları, yatağa girdiğim geçen geceden itibaren kesintisiz devam ediyormuş gibi geliyordu. Uyurken yolumu kesen bir görüntü yoktu.

Neden rüya görmediğimi çok sık merak etmişimdir. Belki kişiliğim geç oluşmuştu. Yine de, rüya görmeye başlamam beni fazla şaşırtmadı. Okuduklarımdan ve dostlarla yaptığım sohbetlerden alışılagelmiş rüyalar repertuarını öğrenmiştim: yangında sıkışıp kalma rüyaları, yüksekten düşme rüyaları, geç kalma rüyaları, uçma rüyaları, izlenme rüyaları, annenin görüldüğü rüyalar, çıplaklık rüyaları, cinayet işleme rüyaları, cinsel fetih rüyaları, idama mahkûm olma rüyaları. Bu rüyada da onu izleyenlerde de, rüyaların bu bilinen ikilemlerinden hiçbirinin esamisi okunmuyordu. Rüyaların tuhaf ve şa-

şılacak yönü, özgünlükleri değil de bende yarattıkları etkiydi. Eğer daha önce rüya gördüysem bile onları kesinlikle unutmuştum. Oysa bu ve onu izleyen rüyalar hiç aklımdan çıkmıyordu. Âdeta daha kararlı bir el tarafından farklı bir alfabeyle yazılmışlardı.

Dediğim gibi, önce yorumlamaya çalıştım. Anlaşılan, rüyayı daha en baştan, bana bahşedilmiş bir armağan değil de bir görev saydım. Bu rüya ayrıca bende bir antipati zincirini harekete geçirdi. Dolayısıyla, rüyayı anlayarak onu kontrolüm altına almaya çalıştım. Rüyayı düşündükçe, daha çok sorumluluk duyuyordum. Ama aklıma gelen hiçbir yorum beni rahatlatmadı. Bu yorumlar, rüyanın günlük hayatımdaki baskısını azaltacağına iyice çoğalttı.

Jean-Jacques'ın dikkatimi çektiği gibi, rüyada fazla konuşma olması, onu bildiğim diğer rüyalardan farklı kılıyordu. Rüyaların çoğu, gösterir. Bu rüya, anlatıyordu.

Rüyada emir kipiyle konuşulması, benim güçsüz ve gurursuz biri gibi görünmem gururumu incitmedi. Çünkü rüya hem isteğe bağlıydı, onu ben hayal etmiştim, hem de istek dışıydı, anlamadığım veya cevaplayamadığım bir emir veriyordu.

Rüyayla uğraşıp durdum.

Yolculuklarımdan birinde kaldığım bir dağ köyünde zorlukla doğum yapan bir kadını izlemiştim. İnsan onun artık aşktan etkilenmeyeceğini düşünüyordu. Zevki yüzünden bu kadar acı çektiği için dehşete düştüğü belliydi. Kendisine yapılan bütün yardım önerilerini reddetti; daha doğrusu, akrabaları, komşuları ve ebe, ona yardım etmek istediklerinde, ne yapmasını tavsiye ettiklerini anlamıyordu. Kendi içine kapanmış, boğuluyordu.

Kocası bir an demir karyolaya yaklaşıp elini tutmak istedi. Kadın gerçi onu iterek uzaklaştırmadı, ama duyuları içe dönüktü; yalnızca derisinin içindeki sinir uçları kayıt yapıyordu. Kapanmış kabuğunun içinde yapayalnızdı.

Bu ilk rüyadan sonra kendimi, betimlediğim bu kadın gibi hissettiğim bir dönem oldu: yüklü, içine gömülmüş. Kendi kendimi nasıl doğurtacağımı bilmiyordum. Yorum, sezaryen ameliyatı; Jean-Jaccques, hoşgörülü doktorumdu. Üstelik, bütün bu sürede çok sakindim. Sancım yoktu. Rüya bir kâbus değildi. Yine de, bu rüya beni değiştirdi. Bu rüyayı deşmeye başladığımda dünya ve dünyadaki fikirler üzerinde yaptığım araştırmaların dengeli düzeni bozuldu.

Doğumda ıstırap çeken kadın, aşırı bir eylem gerçekleştirmişti: kocasıyla yatmış ve hamile kalmıştı. Şimdi çektiği acı, o eylemin mantıklı sonucuydu. Oysa ben, tohumlamadan meyve vermiş gibiydim. Bu rüya, arzulanmamıştı. O, kendi kendini yaratmıştı.

Bu rüya benim ilk ölçüsüz eylemimdi.

ÜÇ

Sonraki aylarda neler olduğunu açıklamak çok zor. Uzun bir süre, ilk rüyamın farklı bir versiyonunu görmediğim tek bir gecem geçmedi. Bazen kadın kendini kollarıma bırakıyordu. Bazen flüt çalan ve yüzücü mayoluya vuran ben oluyordum. Bazen kadın zincirleri çıkartmazsam çekip gidebileceğimi söylüyordu. Bazen onun için dans etmiyordum. Bazen mayolu adam, kadınla kalıp, suçluluk dolu bakışlarım altında onunla sevişiyordu. Ama rüyaların sonunda ben hep ağlıyordum; sonra da her seferinde, bütün günümü etkileyen anlamsız bir neşeli ruh haliyle uyanıyordum.

Sabahları rüya üzerinde derin derin düşünerek bir ilerleme sağlayamıyordum. İlk senaryonun bu cömertçe çeşitle-

meleri yorum yapmayı iyice zorlaştırıyordu. Artık rüyamda efendi mi, yoksa köle mi olduğumu bilmiyordum. Bana anlayamayacağım ölçüde çok fazla şey veriliyordu.

İki odada hapsedilme rüyası hayatımı kısıtladı, öyle ki artık daha çok düşünüyor, daha az dışarı çıkıyordum. Bu yüzden, babam birkaç günlüğüne başkenti ziyaret ettiğinde onu görmeye gitmeyi unuttum. Kendimi rüyaya bu kadar kaptırmış olmaktan yakınmıyorum: Kendi sıkıntılarından başka oyalanacak malzemesi olan zihin, şanslıdır. Ama zihnin de zaman zaman kavrayışla ödüllendirilmeye ihtiyacı vardır. Rüyayı anlamak için yaptığım sonuçsuz çabalardan bitkin düşmüştüm; dahası, onu anladıktan sonra ne yapmam gerektiğini bileceğimden bile emin değildim. Sonunda, Jean-Jacques'in öğüdünü ciddiye almaya başladım ve rüyanın nasıl yorumlanabileceğini daha az düşünüp, onunla ne yapmam gerektiğine daha çok kafa yormaya yöneldim. Rüyada emredilen hareketleri ve yasakları düşündüm. Siyah bir mayo ve bir flüt aldım ve onu bakır rengine boyadım. Yatak odasında yalınayak dolaştım. Tango ve fokstrot yapmasını öğrendim. İsteksiz birkaç kadının gönlünü kazandım.

Rüyamla günlük hayatım arasına inşa ettiğim köprü bana içsel hayatın ilk tadını tattırdı. İçsel hayatın isteklerinin insanın dünyaya, özellikle de başka insanlara karşı tavırlarını etkilediğini keşfetmek beni pek şaşırtmadı. Rüyamdaki karakterlerden oluşan küçük galeri, akrabalarımla dostlarımın yanındaki yerini aldı. Belki de başkentteki arkadaşlarımdan çok, artık görmediğim ama görüntülerini kafamda taşıdığım aile fertlerim gibiydiler. (Gerçekten de, geçmişe ait kişiler insanın rüyalarındaki kişilere benzemez mi? Onların var olduğunu kanıtlamak için içe dönmek, fotoğraf albümlerine veya eski mektuplara başvurmak yeterlidir. Bu otobiyografik anlatı da bir fotoğraf albümünün veya bir deste eski mektubun yerini tutuyor işte: yazdıklarımı şimdi okudum ve o rüyaları gördüğümü belleğimle kanıtladığım gibi, yazdıklarımın da geçmişimi yansıttığını fark ediyorum.) Ama o anda tanıdığım

kişiler bile, başka bir görünüm kazandı. Onların görüntülerini rüyamdaki kişilerin görüntülerinin üstüne yansıtılmış olarak görüyordum, ya da siyah mayolu adamın veya kadının görüntüsünü onların yüzlerine ben yansıtıyordum.

Derken, bir hafta sonu Frau Anders'e gittiğimde, evin kızını ziyaret etmek için arada bir gelen orta yaşlı şef, beni belediye orkestrasını yönettiği şehre on beş günlüğüne davet etti. Bunun kendi kendimi taklit etme çabalarımı ödüllendirecek, hatta rüyadan kurtulmamı sağlayacak bir değişiklik -aylardır başkentten dışarı çıkmamıştım- olabileceğini düşünerek daveti kabul ettim. Daha sonra, maestronun Frau Anders'in önerisi üzerine bu daveti yaptığını öğrendim. Son zamanlarda gizleyemediğim düşünceli halim (o bunu melankoli sanmıştı) ve ona her zaman bol miktarda yapılması gereken utanmazca iltifatlardan giderek daha fazla kaçınmam Frau Anders'i üzmüştü.

Maestronun şehrine trenle gittik. Evine gidince kâhyası bana odamı gösterdi; sonra da çay servisi yaptı. Çok geçmeden, Maestro son derece zarif özürler dileyerek provaya gitti, belki de ona katılmak için iznini istememi beklemişti.

Akşamı plak dinleyip notalara bakarak geçirdim. Notaları okurken bütün orkestrasyonu beynimde duyma yeteneğinden yoksun olsam da iyi oyalandım ve hiç sıkılmadım.

Erkenden yattım ve yeni bir rüyayla ödüllendirildim.

Kalabalık bir şehrin caddesindeydim ve bir randevuya yetişmek için acele ediyordum. Geç kalmaktan korkuyor, ama gideceğim yeri de tam olarak bilmiyordum. Buna rağmen, cesaretimi kaybetmemiştim: yeterince enerji ve kararlılıkla yoluma devam edersem, gitmem gereken yeri bulacağıma inanıyordum. Sonra, yanımda yürüyen bir adamdan nazikçe bana yolu tarif etmesini rica ettim.

"Onu izle," dedi.

Sesi tanıdık geldi. Dönüp yanımdaki adama dikkatle baktım ve eski rüyamdaki siyah mayolu flütçüyü tanıdım. Çare-

sizlik içinde ona galiba kendi flütüyle vurdum. O inleyip yere düştü ve bir metro girişinin merdivenlerinden aşağı yuvarlandı. Sonra topal olduğunu hatırlayıp vurduğuma pişman oldum, çünkü bu defa beni tehdit ettiğini veya bana zarar vermek istediğini iddia edemem.

Tekrar ortaya çıkıp, öfke içinde flütüyle saldırmak için peşime düşeceğinden korkup koşmaya başladım. Önceleri zorlandım ama daha sonra rahat bir tempo tutturdum. Sonra giderek korkum yok oldu, biri bana yardım ediyor gibiydi. Benden daha hızlı dönen büyük, siyah bir diskin üstünde koşuyor ve koştukça geride kalıyordum. Saçlarım sertleşip ağırlaştı. Diskin üstünden atladım ve tekrar caddenin üstünde durdum. Önce fena halde başım döndü; sonra sakinleştim. Bu noktada rüya ortamına özgü o yarı uyanık hale girmiş olmalıyım, rüyalarda sık rastlanan bu durum insana bazı olaylar öncesinde rahatlatıcı bir hareketsizlik aşılar. Kendimi caddede durmuş, unuttuğum bir adresi ararken, bir yandan da, rüyanın hareketli bandının öbür ucunda da güvenlik içinde hedefine varmış olarak görüyordum.

Rüyanın bir bölümünde sigara satın aldım. İstediğim sigaranın 'yüz sigarası' olduğunu, ama tütüncü kadının elinde yalnızca 'müzikal sigara' olduğunu söylediğini hatırlıyordum. Fark etmez deyip ona cebimde bulduğum, ısınmış yabancı madeni paralar verdim.

Arkasından, gürültülü patırtılı bir partinin yapıldığı bir yere, büyük bir atölyeye gittim. Kırmızı karo döşeme sönmemiş izmaritlerle kaplıydı. Ayaklarımı yakmamak için dikkatle yürüdüm. Yalınayaktım.

Ev sahibi Frau Anders bir tabureye oturmuş, dirseklerini eğik bir çizim masasına dayamıştı. Partiyi izliyordu; konuklarından bazılarının bardakları kırmasına, rujla ve kömür parçalarıyla duvarlara yazılar yazmasına aldırmıyor gibiydi. Benim geldiğimi görmedi, ona borçlu olduğum için beni karşılayıp borcumu ödememi istemesinden korkuyordum. Biri

bir oyun oynanmasını önerdi, uyumlu ve iyi bir karakter sahibi olduğumu gösterip, aynı zamanda da göze batmaktan kurtulacağımı düşünerek oyuna katılmayı kabul ettim.

Sessiz sinema oynayacağımızı sanmıştım. Oysa bizden sadece eğilip ellerimizi yere değdirmemiz, oyun başının tarifiyle 'ters bir u' harfi yapmamız istendi. Aklıma bazı terbiyesizce şeyler geldi -ve bu gerçek bir cinsel uyarılma durumuna eriştiama çevremdeki diğer konukların hepsinin bu zor pozisyona girmiş, bacaklarının arasından birbiriyle konuşup şakalaştığını görünce utanmam için somut bir gerekçe bulamadım.

Bitişik odada bir konser veriliyordu ve ben oyunda yanımda olan zenci balete bu konuda bir şey söylüyordum. Biz konuşurken o yayılıp, yerde dümdüz yatar hale geldi. Gözlerini yumup içini çekti. Yanımdakiler de onu izleyerek yere yayılıp içlerini çektiler, bedenleri birbirine değiyordu, bazıları üst üste yığılmıştı; hepsi o kadar mutlu görünüyordu ki, birden ben de kendimi mutlu ve huzurlu hissettim. Müthiş bir hafiflik duygusu bedenimi diğerlerinin üstünde tutuyordu.

Frau Anders'in, "Pozisyonda en uzun süre aynı kalabilen, Hippolyte," dediğini duydum. "Oyunu Hippolyte kazandı." Sesi sakin ruh halimi bozdu, bir an için sinirlendim. Böylesine hoş bir oyunda birinin neden oyunu kazanan olarak belirlenmesi gerektiğini anlamadım. Oyunun asıl güzel tarafı, kuralların ve kazananın olmayışındaydı. Ama bu ne de olsa bir oyundu, sona ermesi gerekiyor diye düşündüm, yine de bu gizemli ve sevimli oyunun havasına bir şekilde uyum sağlayıp uğraşmadan ve bilmeyerek oyunu kazandığıma sevindim. Yerde uzanmış yatan dostlarıma karşı öyle içten bir sevgi hissettim ki, onlar kaybetti ben kazandım diye utanç duymadım, kazanmayı hak etmediğimi düşünecekler diye de endişelenmedim. Hepsinin kazananın benim olmamı istediğini ve hepsinin -gözleri kapalı olduğu ve Frau Anders'in konuşmasını duyduklarına dair bir belirti vermedikleri için- en azından, olmak istedikleri yerde olduklarını hissettim. Benim

üstlerindeki ağırlıksız duruşum kendi açımdan ne kadar uygunsa, onların yerdeki ağırlıklı duruşları da kendileri açısından o kadar uygun ve istenilir bir haldi.

Tabii böylece, ben ne kadar istemesem de, Frau Anders'in dikkatini çekmiş oldum. Ama artık benimle övüneceğini biliyordum. Öyle de yaptı. Kolunu karnımın altına sokup beni ayağa kaldırdı, bir koltuğa oturttu, sonra da kucağıma yerleşti.

İri göğüslerinin arasındaki boşluğa, "Frau Andes," dedim, "Frau Anders, sizi seviyorum." Bana sımsıkı sarıldı. Giderek artan bir heyecanla, "İsteyen alay etsin," diye seslendim. "Beni evinizde ünlülerle tanışabilmek için konukseverliğinizden yararlananlarla bir tutmayın, çünkü ben hırslı biri değilim. Paranızda da gözüm yok, zaten varlıklıyım. Kızınıza elimi sürmeyeceğim, çünkü sizi seviyorum. Benimle gelin."

Boynuma daha sıkı sarıldı. "Beni her zaman seveceğini söyle," diyerek yüzünü bana doğru çevirdim. "Her arzumu yerine getireceğini söyle."

"Şimdi," diye fısıldadı.

"Bütün konuklarının önünde olmaz!" diye karşılık verdim. Bu gururlu kadını böyle çabucak heyecanlandırdığıma veya onun ev sahibesi olarak görevlerini böyle ihmal edebileceğine inanmakta zorlanıyordum.

Çizim masasını işaret etti. Ayaklarımızın ucuna basarak döşemede ilerledik. Sert masaya sırtını verip yaslandı. Bir an utanç içinde donup kaldım. Başımı kendine doğru çekerek, "Haydi, beni çiz," dedi. Sonra kendimi toparladım ve burada olamayacağını söyledim. Odama gidecektik. Ama önce ayakkabılarımı bulmalıydım.

Birlikte çömelip konukların bedenleri arasında ayakkabılarımı aramaya başladık. Fakat bulamadık. Biraz önce böylesine yakın görünen bu mutlu cinsel birleşmeye koşul koyduğuma pişman oldum ve sanki pişmanlık duymadan bu arayıştan vazgeçebilmek için ayakkabılarımı daha dikkatsizce aramaya başladım. Oysa yerde emekleyen Frau Anders, şimdi onları bulmam gerektiğinde ısrar ediyordu.

"Bak," dedi. "Saçından bir tutam buldum." Sağ elinde yapış yapış olmuş parlayan siyah saçımdan bir tutam tutuyordu. Ona bunun dikkatini dağıtmasına izin vermemesini söyledim.

Daha büyük bir tutamı yukarı kaldırarak yüksek sesle, "İşte bir tutam daha," dedi. Ona saçımla ilgilenmemesini tekrar söyledim. Bir yandan da benim saçım olduğuna inanmıyordum. Başımı yokladım. Hepsi yerinde gibiydi.

Ama bulduğu saç tellerinin konuklardan başkasına ait olamayacağını, kimsenin saçlarının benimki kadar siyah olmadığını söyleyince haklı olabileceği kanısına vardım. Bu pisliğin yerde kalmasına izin vermeyeceğini de söyleyince ona yardım etmek zorunda kaldım. Döşemenin ortasında çömelmiş bir halde saçlardan küçük bir yığın toplamıştık, o ise, bu arada kesinlikle tiksindiğini belli eden bir ifadeyle, saçlarımın siyahlığı ve gürlüğüne şaştığını söylüyordu.

Yanaklarımın utanç içinde kızardığını hissederek, "Her şeyi berbat ettin," diye bağırdım. Burada bir dakika daha kalmamaya karar verip güçlükle ayağa kalktım, kapıya koştum ve uyandım.

Uyandığımda oda hâlâ karanlıktı, penceremin dışındaki siyah gökyüzü yeni yeni morarıyordu. Yine de, giyinip aşağıya indim ve şefin çalışma odasında ışık yandığını gördüm. Rüyamda yaşadığım garip özgürlüklerle güçlenmiş bir halde çekinmeden kapıya vurdum. Maestro çalışma masasında oturuyordu.

Gözlüğünü çıkartarak nazik bir tavırla, "İçeri gel, Hippolyte," dedi. "Çalışmıyorum, uyuyamadığım için bir mektup yazıyordum."

Kibarca, "Belki de prova sizi çok etkilemiştir," dedim.

Sözümü duymazlıktan gelip, "Hippolyte, genç bir erkek olarak çok daha yaşlı bir dosta görüşünü söyler misin? Birbirini seven iki insan arasındaki büyük yaş farkı sence önemli midir? Genç Lucrezia Anders'le aramdaki ilişkiyi bildiğinden

eminim -sandığım kadar duyarlı biriysen-, şu mektubu da ona yazdığımı herhalde tahmin etmişsindir," dedi.

Maestro'nun, cevabımı vermeden uzun uzun düşünmeme ses çıkarmayacağını hissettim; ne kadar zekice olursa olsun hemen verilmiş bir cevap onu rahatsız ederdi. Duraklayıp onu nasıl rahatlatmam gerektiğini düşündüm.

Sonunda, "Maestro, bir rüya gördüm," dedim. "Rüyalarım çok öğreticidir ve bu rüyada gençlerle yaşlıların birbirlerini hem çekici hem de itici bulduklarını gördüm. Yaşlı olan ısrarla diğerinin peşinden koşarsa genç bunu itici bulacaktır. Genç kur yapmalı, yaşlı da ona boyun eğmelidir."

Kaşlarını çattı. "Sanırım bana çok ateşli davranmamamı öneriyorsunuz. Ama doğrusunu isterseniz, Anders'lerin evine daha az gitmeyi ve çekingen sevgilime daha az mektup yazmayı göze alamıyorum. Ancak daha ısrarla kur yaparak daha genç bir erkekle rekabet edebilirim. Çekingen davranmak yaşlılar için kumar oynamak gibidir. Bu tavır halsizlik şeklinde yorumlanabilir."

Yardımcı olmaya çalışarak, "Belki de, yanlış yorumlanmanız gibi bir ihtimal yoktur," dedim. "Sormama izin verirseniz, onun ilk aşığı mısınız?"

"Yok canım," dedi. "Benim sevgi gösterilerimin kabulünden çok daha önce değerli ev sahibemiz, Lucrezia'nın eğitimini ele almış."

"Peki, şu anda onun sevgisini sizinle paylaşan bir başkası var mı?"

Sarardı, sorumu tatsız bulduğu anlaşılıyordu. "Rakiplerimi tanımıyorum," dedi, "Ayrıca o eve benden daha sık giden birinin böyle sorular sormasına hiç gerek yok. Yine de," -kendini toparladı- "Frau Andres sizin son zamanlarda tuhaf davrandığınızı, sessizleştiğinizi ve eskisi kadar sık evine gelmediğinizi söyledi. Birlikte vakit geçirdiğiniz bir genç kız mı var? Hayır, yaşlı bir adamın sorunlarıyla canınızı sıkmamalıyım." Tekrar gözlüğünü taktı. Kalın camların ardından gözleri yusyuvarlak ve ifadesiz görünüyordu. "Benimle konuşmak

istediğiniz sorunlarınız olabilir," diye konuşmayı sürdürdü. "Aslında bu sözlerim -aramızda kalacağından eminim- kendi fikirlerimin ifadesinden çok -umarım alınmadınız- bana güvenmeniz ve aramızda bir yakınlaşma olsun diyeydi. Bunu yarın, belki öğle yemeğinde ele almak istiyordum, aslında konserden önce başka konulara dalmamak da gerekir, onun için bu daha uygun bir zaman. Sizi rahatsız eden bir şey var, Hippolyte. Herhangi bir yardımım..."

İnce, tekdüze sesi sustu. Maestro'nun masasının ardındaki pencereden günün ağarmasını seyrediyordum.

"Hayır, efendim," dedim, "Hiçbir şey yok. Çok fazla yalnız kalmam dışında."

"Ama yalnızlığınızın, mutsuzluğunuzun sonucu olduğundan eminim; yalnızlık bütün dostlarınızı üzen bu tavrınızın asıl sebebi olamaz. İzin verirseniz..."

"Yalnızlığımın tamamen kendi seçimim olduğuna sizi temin ederim..."

"Çok özür dilerim ama..."

"Maestro, izin verin de açıklayayım," dedim, "Kimseyle paylaşılamayacak, son derece derin ama çok sınırlı ve yoğun duygular yaşıyorum. Tek başıma, bu ifadeyi kullanmama izin verin, tek başıma onların keyfine varıyorum."

Beni yatıştırmaya çalışırken yalnızca büyüklük taslamayı başardı. "Genç dostum, Frau Anders'in salonunda seni ilk gördüğüm an bir sanatçı ruhu taşıdığını hissettim. Ama biz sanatçılar," derken 'biz' diyerek bana cömertçe sunduğu bu armağana gülümsedi, "biz sanatçılar, yalnız başına kalma arzusuna karşı koymalıyız, insanlarla ilişkimizi..."

"Ben sanatçı değilim, Maestro," dedim, "Yanılıyorsunuz." Ben de ona büyüklük taslamaya karar verdim. "Benim hareketsiz bir topluluğa yüklemek istediğim bir iç sıkıntım yok. Halkın hayal gücü dağarcığına ufacık bir katkı yapma arzusunda da değilim. Belki açıklanacak bazı şeylerim var ama, bunlar öylesine kişisel ki, başkalarını ilgilendirmeleri mümkün değil. Belki de, kendime bile hiçbir şey açıklamayacağım.

Yalnız, bir şeyin izine düştüğümü biliyorum. İçimdeki tünelin içinde emekliyorum –bu beni, sanatçının rezilce alkış merakından her an biraz daha uzaklaştırıyor." İğneli sözlerime alınmayı reddettiği için konuşmayı sürdürdüm. "Sessizlik arıyorum, farklı sessizlik üslûplarını araştırıyorum ve sessizlikle cevaplanmak istiyorum." Neşeli bir tavırla sözümü şöyle bağladım, "İçimi boşalttığımı söyleyebilirsiniz."

Anlayışlı bakış denen şeyden nefret ederim. Zaten o da, dediklerimi anlamaya bile çalışmadan, "Sevgili Hippolyte," dedi, "bütün genç sanatçılar böyle dönemlerden geçer..."

Ayağa kalkıp kapıya yürüdüm, o sabahki ilk trenle başkente dönmeye kararlıydım. O anda içimi, engelleyemediğim bir neşe kapladı; bu, yeni rüyanın yarattığı heyecandı. Beni izlemek için ayağa kalkınca, "Maestro," diye seslendim, "Maestro, Lucrezia size zevk veriyor mu? Sizi havalara zıplatıyor mu?" Kabalığıma inanamayarak kaşlarını çatıp, olduğu yerde durdu. Kahkahalar atarak hızla hole çıktım ve merdivenleri ikişer ikişer indim. Başımı arkaya çevirip, "Seni dans ettiriyor mu, ihtiyar?" diye seslendim. "Batonunu sallıyor musun? Bir müzik aleti yalnız senin için çalıyor mu?"

Şehre döndükten sonra kendimi bundan sonraki projeme adadım: Frau Anders'i baştan çıkarmak. Şefkatle adını, 'sıradışı parti rüyası' koyduğum yeni rüyanın yaydığı enerji gerçekti. Maestro'ya yaptığım o uğursuz kabalıkla başlayan zevklenme hali devam ediyordu. Kendimi aylardır bu denli canlı hissetmemiştim. Kaldı ki, çok enerjiye ihtiyacım vardı. Çünkü gülücükler ve aklıma gelen bütün sevimli sözcüklerle kur yaptığım ev sahibem, benim yalnızca içine düştüğüm melankoliden kurtulduğumu düşünüyordu. Onun tarafsız ilgisini, niyetlerimi algılayan bir cinsel duyarlılığa çevirmek için en utanmazca ve incelikten yoksun bakışlar gerekti. Metresim için iltifat, âdeta aşırı dozlarda alınan bir ilaç olmuştu, bu yüzden sistemi küçük dozlara bağışıklık kazanmıştı. İlti-

fatı baştan çıkarmaya çevirmek için yalnızca onunla yatmak yeterli değildi. Cinsel ilişki onun gözünde, kendisine armağan edilen küçük nadide bir sanat eseri, bir buket çiçek veya bir iltifattan farksızdı. Cinsel ilişkinin bunlardan farklı bir davranış olduğunu ancak güçlükle ve kaba bir ısrarla anlatabildim ona. Kendisine iltifat edilmediğini, bir şey verilmediğini tekrar tekrar vurgulamak gerekiyordu. Aramızda bir şeylerin değiştiğine inanmaması, çabalarımın acı sonu oldu!

Maceramızın yönlendirilişinde bir aksilik olduğunu fark ettim. Frau Anders'e, ona karşı duyduğum aşkın onun hak ettiği bir şey olmadığını anlatmak istedim. Hiçbir şey, ona beslediğim duyguları, rüyalarımın şaşırtıcı ve beklenmedik emirlerini sıradan şeylermiş olarak kabul etmesi kadar sinir bozucu olamazdı. Bu çıldırtıcı özgüvenini sarsmanın tek yolu, onu pek de cazip bulmadığımı ima etmekti. Aramızdaki yaş farkı, kilolu oluşu, kahkahasının tizliği, renk körlüğü, aksanının düzgün olmayışıyla ilgili imalı laflar ettim. Aslında bunların hiçbiri bence kusur değildi. Onu utandırmayı da amaçlamıyordum. Sadece bunları ima ediyor ve onu suçlamadan, bir adım geride duruyordum. Nasıl bir ikilemde olduğumu görüyorsunuz. Merhametsiz bir insan değilim. Ama aradığından daha farklı, daha güçlü bir aşkı bulmanın zevkini çıkaramaması beni kederlendirmekteydi.

Frau Anders'ten minnettarlık değil, ciddiyet beklediğimi anlamışsınızdır. Beni yatakta memnun etmesi yeterli değildi. Onun kolay elde edilebilirliğine karşı kendimi duyarsızlaştırıyordum. Böylece metresimin bana yeni açılan hevesli, kendinden memnun kolları arasında bir miktar zevk buldum ama mutluluk bulamadım, o ise bende mutluluk buldu ama pek zevk bulamadı.

Maceramızın aklımı meşgul eden garip sorudan beni kurtaramadığı, onun yerine bana yeni malzeme sağladığı sonucuna varabilirsiniz. Frau Anders'e karşı beslediğim duygu, benliğimin keşfiydi. İlişkimiz, ikinci rüyam olan 'sıradışı parti rüya-

sı'nı izleyen rüyalara ve çeşitlemelerine paralel olarak ilerliyordu. Bazen ellerini yere değdirme oyununu kazanamıyordum, bazen partiye erişemiyordum, bazen öfkeli mayolu adam peşimden geliyordu, bazen Frau Anders saçlarımı döşemeden toplamaktan vazgeçip kendini şehvetle ve sevgiyle kollarıma bırakıyordu. Rüyalarımın sağladığı gizli ve önceden tahmin edilemeyen ipuçlarını beklemek için ilişkimize katı bir disiplin uyguluyordum. Frau Anders'i biraz dizginleyerek, zirveye erişen duygularımı sürdürmeyi ancak başarabiliyordum. Duygusallık sanatı da, erotizm gibi, onu sürdürebilme becerisine bağlıdır; benim durumumda süreklilik, fantezilerimi yenileme yeteneğime bağlıydı. Gizliliği sağlamak için, beni himaye etmesine izin vermedim. İstemesine rağmen malikânesinin çevresindeki evlerinden birine taşınmayı da kabul etmedim; her konuda ağzı sıkı davranmaya ve olabildiğince düzgün bir dış görünüş sergilemeye özen gösterdim. Her durum gibi evli bir kadının âşığı olmanın da kuralları vardır ve ben o kurallara uymak istedim. İş olsun diye düzene karşı gelmekten yana değilimdir. Başka insanlarla olan ilişkilerimde ve sergilediğim bu tür farklılıklar, ben sonuçtan memnun olmasam da, kişiliğimin diplerinden davranış düzeyine zorla yükselir.

Metresimin kuraldışılığıysa tamamen yüzeyseldi. Sayısız ihanetinin gerektirdiği yalanlar formalite gereğiydi; salonunun canlılığını ve süregen sohbetini gerçek dışında hiçbir şey bozamazdı. Kuraldışılığın yüreklendirildiği ve takdir gördüğü bir ortamda yaşayacak kadar şanslı olduğu için çevreye karşı kuraldışı davranışlar sergilerdi. Toplumun kurallarına içten içe saygılıydı; ama bunlar onu hemen hiç bağlamazdı. Dolayısıyla, onu her seferinde keyfiliğin değil de tutarlılığın şaşırtmasına şaşmamak gerek.

Bu yüzden, ona duyduğum arzunun, rüyalarımın gizli gelgitine uyumlu olarak azalıp çoğalışı onu şaşırtmıyordu. Bir hafta veya daha fazla süre kendimi kentte oyalayıp onu düşünmemeye çalıştığım zamanlarda da hiç yakınmadı. Vaktimin ço-

ğunu kendimi daha özgür hissettiğim odamda geçiriyordum. Zamanımı alan uğraşlar, okuyup rüyalarımın üstünde uzun uzun düşünmek dışında bedenimin sağlığı için yaptığım hareketler, hiyeroglifleri kopya etmek, iki yüz doksan altı papanın ve yasa dışı papaların adını ezberlemek, Bolivyalı bir matematikçiyle birkaç yıldır üstünde çalıştığım bir mantık sorunu hakkında yazışmak gibi zihinsel eğlenceleri de kapsıyordu.

Aklımdan hiç çıkmayan rüya-hayatım, metresimle geçirdiğim gecelerde garip çeşitlemeler oluşturuyordu; yeni bir rüya görmemişsem bu gecelere uzun bir ara veriliyordu. Rüyalarımın heyecanının, Frau Anders'le buluşmalarımın yarattığı heyecanı aştığını da fark etmiştim. Cinsel arzularımı ateşleyen asla o değildi. Bu duygular bende uyanırken, onda yok oluyordu. O, rüyalarımın malzemesini içine boşalttığım bir kaptı. Ama bunu keşfetmem, onun benim gözümdeki değerini hiç eksiltmedi. O benim gözümde eşsiz bir kadındı. Rüyalarımın önerdiği erotik teknik bilmecelerle çeşitlemeler onun bedeninde -yalnızca onun bedeninde- çözülüyordu. İlişkimiz adına hayırlı bir belirti olmalıydı bu, yine de, bu macera gerektiğinden fazla uzamamalıydı.

Rüya görmenin sağladığı enerji sonunda zayıflayınca ve ilişkimizi koparma zamanının geldiğine aklım yatınca, zalimce davramak için umduğum kadar enerjiye sahip olmadığımı hissettim. Hatta ona haber vermeden kenti terk etmeyi bile düşündüm. Şansıma, tam o sırada Frau Anders'in kocası yurt dışına yaptığı uzun iş seyahatinden döndü ve bir sonraki seyahatinde kendisine eşlik etmesini isteyerek karısını şaşırttı. O ise benden, kocasıyla birlikte gitmesini yasaklamamı istedi. İlk kez bir ihanetini kocasına açıklamayı düşünmüştü. Ama ben itibarını ve rahat hayatını düşünmesi için yalvarıp, onu evlilik bağından sonsuza dek kurtarmayı reddettim.

Böylece, iyice benimsediğim kentimde, altı aydır ilk defa tamamen özgür kaldım. Yeniden Frau Anders'i rüyalarımda ayartmaya koyuldum, fakat bir gece yeni bir rüya gördüm.

DÖRT

Rüyamda bir binanın taş döşeli avlusunda duruyordum. Öğle vaktiydi, hava sıcaktı. Uzun pantolon giymiş, belinden üstü çıplak iki erkek, şiddetle birbirlerine sarılmışlardı. Zaman zaman dövüşüyor gibiydiler; o zamanki duruşları bir güreşi andırıyordu. Benden başka izleyici olmamasına rağmen bunun bir güreş olmasını arzu ediyordum. İki adamın da eşit güçte oluşu bu inancımı destekliyordu; ikisi de diğerini yere seremiyordu.

Bunun özel bir şiddet olayı değil de bir spor karşılaşması olmasını sağlamak için güreşçilerden birinin, biraz ağabeyime benzeyenin üstüne para koymaya karar verdim. Ama para yatıracak yer bulamadım. Sonra aniden ikisi de yere düş-

tü. Korkmuştum. Bunun özel bir dövüş, hatta ölümüne bir dövüş olduğunu tahmin ettim. Başka izleyiciler de toplanmıştı. Onlardan biri, bir kız çocuğu, yerde yatan adamlardan birini bir sopayla dürttü. Sopayı ağabeyime benzeyen güreşçinin yüzüne batırdı. Solgun ve hareketsiz yatan iki adamın da gözleri kapalıydı.

Başka izleyicilerin bilmediği bir sırrı bildiğimi fark ettim ve onu ele vermemek için yüzümdeki ifadeyi kontrol ettim. Bu çaba yüzüme ateş bastırdı ve sırrı saklamak için kendime zarar verdiğimi düşündüm. Sırrımı başkasına açmak isteyince çevrede tanıdık birini aradım. O anda siyah mayolu adamı fark ettim, onu dost olarak düşündüm. Rahatlayıp gülümsedim ve bana yaklaşmasını işaret ettim. Bana doğru geldi, ama selam vermedi. Beni tanımazlıktan geliyordu.

Kulağına, "Sonuç belli," diye fısıldadım. Bir sırrı paylaştığımızı hissettim. Yüzü bana dönük olmasa da beni dinlediğinden emindim.

"Öldüler de ondan," dedi.

"Dövüş adil değildi," diye karşılık verdim. İfade etmeye çabaladığım bir düşünce vardı. "En azından biri hayatta kalmalı. Diğeri isterse ölü olur, istemezse olmaz."

Dönüp yüzünü benimkine yaklaştırdı. "Biraz sonra cesetleri yok edeceğim," diye bağırdı.

"Bağırma," diye sertçe uyardım onu. "Bağırmak asla bir şeyi anlamamı sağlamamıştır."

Yüzüme doğru esnedi. Bu adamdan nezaket beklemeye hakkım yoktu; bana kötü davranmamasını bile şükran duyulacak bir nimet saymalıydım.

Yanında büyük davula benzer bir şey vardı. Davulun üstünü bir bıçakla yarıp açtı. Sonra güreşçileri teker teker kaldırıp içine soktuğu davulu sırtına vurup avludan dışarı taşıdı. Çabalarını seyrettim ve bu yükün tek bir adama, hem de topal bir adama çok fazla olduğunu gördüm. Ama bana yüz vermediği için onu tek başına bıraktım.

Ancak gittikten sonra da ona yardım teklif etmediğime pişman oldum. Katı ve hainceydavranmıştım. Kusur, büyüyüp günah halini aldı ve ondan arınmak istedim. Aklımdan bu düşünce geçerken tam da bronz kapılı ve alçak tavanlı küçük bir binadan içeri giriyordum. Bir kilise bulmak ne kadar kolaymış, diye şaşırdım. Kilisede ondan özür dilemek için siyah mayolu adamı aradıysam da bulamadım.

Mum yakmak üzere yan mihraba gittim. Mihrabın üstünde Bâkire Meryem'in heykeli duruyordu; heykelin üstünde, daha doğrusu Bâkire Meryem'in omzunda, iki bacağını açmış oturan bir rahip, ciddi bir tavırla başını sallıyor ve yanından geçen insanları elindeki pembe çiçekle kutsuyordu. Çiçek özellikle dikkatimi çekti, çünkü binaya girdiğim andan itibaren güçlü, tatlı bir koku duymuştum ve şimdi bunun çiçeğin kokusu olduğunu tahmin ettim. Sonra düşündüğümün doğru olamayacağını, çünkü çiçeğin yapma olduğunu, kaymak taşından yapıldığını fark ettim. İyice meraklanmıştım, mihraptan ayrıldım, pirinç tütsü kaplarını sallayıp ilahi söyleyen çocukları aramaya gittim ama bulamadım. O anda kokunun, tapınanların zevki için değil, henüz duymadığım kötü bir kokuyu bastırmak için olduğu aklıma geldi. Kokunun nereden geldiğini keşfedene dek kilisede kalmaya karar verdim. Sessizce bir sırada oturmayı tercih ederdim, ama dolaşıp anıtları ve heykelleri seyrederek onları tanırsam kiliseye daha yararlı olacağımı hissettim. Tarihi bir bina olduğunu hayal meyal hatırlıyordum ve benim gibi mimariye meraklı biri için burada görülecek çok şey vardı.

Rüyanın bir yerinde kokunun, mabedin iç bölümünde ihtişam içinde yatan altın taçlı sakallı bir adamın nâşından geldiğini keşfettim. Halk tabutun çevresinde dönüyor, eğilerek kralın burnunu öpüyordu. İşte bu yüzden güreşçileri seyreden kimse yokmuş, diye düşündüm. Saygıyla tabuta yaklaşıp diğerlerini taklit etmek istedim. Ama eğildiğim zaman bedenimin içindeki büyük ağırlık beni yere devirdi. Ayağa kalkamayıp yerde yuvarlanırken yaşlı bir adam beni

sertçe azarladı. "Bu gibi işler için bir oda var," dedi. Yanındakilerle kısaca konuştu. Bir başkası, "Burada yapmadan önce onu o odaya koyun," dedi. Beni günah çıkarma odasına götürmek istediklerini sandım.

Bir diğeri, "Onu sandalyeye oturtun," dedi. Beni zorla yakalayıp, Amerikan gangster filmlerinde gördüklerime benzeyen siyah bir elektrikli sandalyeye oturttular. Bunu günah çıkarmak için yapmadıklarını dehşet içinde fark ettim. Ben titreyerek düğmeye basılmasını beklerken sandalye sanki benimle birlikte yükselmeye başladı. Cesaretimi toplayıp aşağıya baktığımda sandalyenin hâlâ yere tutturulmuş olduğunu gördüm. Artık pembe ve mavi pencereli bu kocaman katedralde yükselen, durmadan yükselen, tek başıma bendim. Üstümde, çok yukarıda olan kemerdeki bir deliğe doğru hâlâ yükseliyordum, yüzümün çevresinde dalgalanan çok ıslak bir nesne beni yukarı kaldırıyordu.

Kocaman haç şeklindeki döşeme üstünde küçücük siyah noktalar halinde görülen aşağıdakilere bakıp, "Bu sadece bir rüya," diye seslendim. "Dinsel bir rüya görüyorum." Sonra daha da yükseldim ve tam başım katedralin tavanını delerken uyandım.

Frau Anders'le yaşadığım hesaplı mutluluktan sonraki dinlenme döneminde gelen bu rüya, bana araştırma çabalarımı da bırakıp dinlenmemem gerektiğini bildirdi. Rüyayı bazı yönlerden şaşırtıcı buldum. Bu yeni rüya, belki de en son olduğu için, geçen yılın erotik diye yorumladığım rüyalarındaki işkence ve zevklerden daha çarpıcı malzemeler sunuyordu. İlk rüyam, 'iki odalı rüya', hem erkeksi hem de kadınsı tarzda sevgi ve hükmetme hayali hakkında değil miydi? İkinci rüyam, 'sıradışı parti rüyası', beni Frau Anders'le birlikte erotik zevklere yönlendirmemiş miydi? Peki, bu üçüncü rüya -güreşçiler, eski dostum yüzücü mayolu, kral, katedral, yükseliş- bana ne yapmamı şart koşuyordu?

Uyanmadan önce rüyada âdeta bağırarak yorum yapmama rağmen, bu rüyanın da öncekiler kadar zor anlaşılır olduğu kesindi. Bu rüyanın gerçek anlamı o olamazdı, ama onun da rüyanın parantezleri arasında yer alan şeylerle birlikte yorumlanması gerekiyordu.

Yine de, bu söze, rüya düşünceleri sıralamasında ayrıcalıklı bir yer vermemek olmazdı. Ayrıca, 'dinsel bir rüya' olduğu açıktı; bu, suçlulukla topallayan, günahlarından arınma hasreti çeken dindar bir insanın rüyasıydı.

Bütün rüyaların açık bir erotik duygusu olduğunu yadsımak istemiyorum. Ama bu rüyada, cinsellik daha soyut bir birleşme ve içine girme hasretiyle birlikte yer alıyordu. Cinsellik, ölüm ve elle tutulur bir dışkı görüntüsüyle birlikte sahnelenmişti –o anlaşılmaz kokuyu ve rüyanın sonunda beni sarmalayan o iğrenç maddeyi başka türlü nasıl yorumlayabilirim? Zevksiz bir birleşme olduğunu itiraf etmeliyim! Okuru gereksiz yere utandırmamak için konuyu terbiyeli ele almaya çalışacağım, ama yine de olanları çekinmeden ve gerçekçilikten uzaklaşmadan yazmak gerekir.

Rüyalarımın temalarının çoğalıp genişlemesi beni yeni bir melankoliye sürükledi. Giriştiğim işin çok büyük olduğunu şimdi görebiliyordum. Sıkıntımın, rüyalardaki bastırılmış baş aktörün ben olduğuma zar zor karar vermemden kaynaklanmadığını sanırım anlamışsınızdır. Rüyalarımın hayatımı yorumlamasını değil, hayatımın rüyalarımı yorumlamasını bekliyordum. Ama şimdi bunun sandığımdan da büyük bir iş olduğunu gördüm. Davranışlarımı rüyalarıma göre ayarlamıştım, bu kadarı iyi ve güzeldi. Ama rüya görüntülerinin sadece uygulanması, onları hayatıma katma işlemi yeterli değildi. Belki de, rüyaların bana bir şey yapma -örneğin, bir kadını baştan çıkarma- komutu vermekten başka, kendimi bir kirlilikten -ki bu rüyanın kendisi olabilirdi- arındırmaya yoğunlaşmamı istediğini düşündüm. Rüyalarımı canlandırırken ve yorumlarken artık erotik olanı diğerlerinden ayıramazdım.

İpucunu son rüyanın mekânından aldım. İnsanoğlunun tarifsiz hasret ve endişeleri zaten tarih boyunca nerede toplanmıştır? Tabii ki, bedenlerin katılımında değil, ruhun yüceltilmesinde. Yaşadıklarını ifade etmeye sözcük bulamayan ilk din adamlarının da benim kadar şaşkınlığa düştüğü kesindir.

Rüyalarımın günlük hayatımı damgalayıp kirlettiği duygusunu işte bu şekilde yendim. Birçok yoruma açık olan rüyalarımın, dinsel yoruma da aynı şekilde açık olduğu sonucuna vardım: yani, insanın daha uygun bir isim bulamadığı bir şeyi dinsel olarak adlandırabileceği içime doğdu. Bu düşünce kendi başına bana mutluluk vermedi, çünkü safdil olmadığım gibi mutluluğunu öbür dünyaya ertelemeye meraklı biri de değilim. Ruhsal çabalarımı kendi gözümde saygın kılmak için 'din' sözcüğünün tartışmalı itibarına da ihtiyaç duymam. Buna rağmen, iman sahibi bir insan olduğumu biliyorum. Evet, bunu kesinlikle söyleyebilirim, belirli durumlarda iman sahibi olmak her şeyden çok hoşuma gider.

Rüyaya verdiğim ilk tepkinin melankoli olduğunu söyledim. Daha fazla kafa yorunca melankolim düşünceye dönüştü ve içimi müthiş bir sükûnet kapladı. Derinlemesine düşündüğüm şeylerden biri, derin düşünme halinin kendisiydi: yazmak ve konuşmak dışında gerçekten hiç düşünmediğimi fark ettim. Bunun üzerine, suratsızlaşmadan daha sessiz olmaya karar verdim. Frau Anders çevrede olmayınca bunu yapmak daha kolaydı; o, ne düşündüğümü sormak için hep sessizliğimi bozardı. Sosyal bir insan olarak sık sık kafelere gitmeyi ve bazı partilere katılmayı sürdürdüysem de, kuruntulu olma konusunda Frau Anders'in mirasçısı olan bazı arkadaşlar, farkı görüp tekrar mutsuz olduğuma karar verdiler.

Dostlarımdan biri, radyoda program yapan rahip, melankolimi iyileştirmek için beni kentin hemen dışındaki ünlü ormanda uzun yürüyüşlere çıkardı. Bu merhametli, uyanık adamın sohbetine değer veriyordum, çünkü ülkemde artık

rahipler eskisinden çok daha iyi eğitiliyorlar. (Gerilemekte olan bir kurum veya duygunun, kendini iyileştirmek için giriştiği gecikmiş çabalar insana çok dokunaklı gelir.) Son zamanlarda dinsel şemalara yönelen düşüncelerimden ötürü yardımlarını ilgiyle kabul ettim. Bir sürü muhabbetin ardından bana, gördüğüm rüyaların, bastırdığım dini bir meslek seçme arzusuna bilincimin başkaldırısı olduğunu söyledi.

Merhametli Rahip Trissotin, "Rahip olmaya yönelmen gerektiğini söylemiyorum," dedi. Kızardım ve sözlerinden farklı anlamlar çıkartmayacağımı söyledim.

Açıkça rahatladı ve konuşmayı sürdürdü: "Demek istediğim, günah çıkarmalısın. Bizim konuşmalarımız sadece bu adıma hazırlık, sen rüyalarında şimdiden bunun özlemini çekiyorsun. Ancak o zaman kendini arınmış hissedeceksin."

Beni vaftiz eden ve ancak, başka bir dinsel topluluğa katılmak isteyen bir buçuk milyon yurttaşımın reddettiği kiliseye her zaman saygı duyduğumu belirtmeliyim. Kilisenin çok iyi şeyler yaptığından kuşku duyulmaz, bugün bile siyah cüppeleri arkalarında rüzgârla dalgalanarak motosikletleriyle şehir içinde dolaşan rahipleri görünce çoğu zaman durup onları izlerim. Yardım ettikleri o kederli ruhlara; ölmek üzere olanlara, dindar hizmetçilere, terk edilmiş ve vicdan azabı çeken hamile kızlara, suçlulara, delilere ve hoşgörüsüzlere zarar vermeleri söz konusu değildir. Ben ruhları tedavi ettiklerini iddia edenlere karşı doğuştan bir yakınlık duymuşumdur, bazıları buna zaaf da diyebilirler tabii.

Ayrıca, din estetik yönden de hoşuma gider. Rüyamdan anlaşılacağı gibi, katedrallerdeki ağır tempolu törenleri çekici bulurum. Tütsü, renkli camlar ve diz çökmek beni etkiler. İspanyolların haç çıkardıktan sonra baş parmaklarını öpmeleri hoşuma gider. Kısacası, tekrarlanan hareketleri severim. Rüyalarımı çok ilginç bulmamın bir sebebi de, her rüyanın bir tekrar olmasıydı. Böylece, rüyadaki her hareket törensellik kazanıyordu.

Ama bir hareketin bir diğerini nasıl bastırabildiğini anlamıyorum. O yüzden, yatıştırılmak da istemiyordum.

"Oğlum, ifade edeceğine itiraf et." Rahip Trissotin'in pembe yüzü endişeliydi.

İçimde dini bir şeyin patladığını itiraf etmeye hazır olduğumu daha önce de söyledim. Ama Rahip Trissotin'in rüyalarımdan kurtulmak isteyeceğimi öngören varsayımı hoşuma gitmemişti. Yine de bu itirazı kendime saklamanın daha doğru olacağını düşündüm ve dostumu günah çıkarmanın gerekliliğiyle işe yararlığı konusunda sorgulamaya karar verdim.

Nihayet, "Günah çıkarmakla rüyalarımdan kurtulacağıma gerçekten inanıyor musunuz?" diye sordum.

Onunla rüyalarımın değeri konusunda konuşmaya niyetim yoktu. Ama o, dile getirmediğim bir şeyler olduğunu seziyor gibiydi. Uğursuz bir şey söyleyecek havası takınmadan, "Bence, ya Tanrı yahut da Şeytan senin ruhunu ele geçirmiş. Son zamanlarda sana hâkim olan sapıkça ve keyfi güdüleri rahatça itiraf ettin, bunları da rüyalarına bağlıyorsun. Oysa sorumluluğu sadece rüyalarına yükleyemezsin. Ya onları şeytan gönderiyorsa? Senin görevin onlara boyun eğmek değil, onlarla savaşmaktır."

Ben hemen cevap vermeyince, sessizliğimi öğütlerinin başarılı olduğuna dair iyi bir işaret olarak kabul ettiğini kestirebiliyordum. Usulca, "Bütün rüyalar tinsel mesajlardır," diye ekledi.

"Evet, belki de bu rüyalar birer mesajdır," dedim. "Ben de sık sık öyle olduklarını düşündüm. Ama ben onların, bir tarafımın diğer tarafıma gönderdiği mesajlar olduğuna inanıyorum." Rahip Trissotin onaylamaz bir tavırla başını salladı. Ben devam ettim: "Bu mesajları gönderene kendi bedenimle cevap vermemeye *nasıl* cesaret ederim? Bedenim diyorum, çünkü rüyalar benim bedenimin kaderiyle kabaca ve edepsizce ilgileniyorlar. Bir aracıya başvurmaya nasıl cesaret ederim? Özellikle de, sizin önerdiğiniz gibi, bedeni göz ardı etme sanatında eğitim görmüş bir rahibe başvurmaya."

"Kendi düşünce berraklığına güvenme," dedi. "Beden sandığından çok daha gizemlidir."

Yine sustum. Rahip Trissotin'i bu konuda sorgulamam yakışık almazdı, mesleği gereği bedenini reddetmesi ona utanç verici cevaplara karşı bağışıklık kazandırmıştı. Frau Anders'in salonu gibi içten ve sefih çevreleri olduğu kadar, radyodan seslendiği ve çoğunluğunun ruhlarının kurtuluşundan ziyade yıllık bisiklet yarışı sonuçlarına ilgi duyduğu yurttaşlarını da kendi dinine çevirmeye çalışabilir ve hiçbir riske girmezdi. Her zaman kendi iffetinin işgal edilemeyen siperinin üstünden konuşurdu.

Harikulâde bir özgüvenle konuşmayı sürdürdü: "Sana okuyup sökemediğin bir mesaj gönderilmiş. Okur yazar olmasaydın, yazışmalarını yönetmesi için bir kâtip tutmaktan çekinmezdin."

"Ama o zaman mektupları dikte edecek kişi yine ben olacaktım," diye karşılık verdim. "Rahiplerin öğüdünü kabul ettiğim zamansa belli bir mektup formunu kabul etmiş oluyorum. Rüyalarımın bana göründüğü kadar orijinal olmadıklarını itiraf etsem de, benden farklı ve bana özgü bir cevap beklendiği düşüncesinden vazgeçemiyorum."

Rahip Trissotin bana acıyarak baktı ve şöyle dedi: "Safdillik ediyorsun. Okur yazar olmayan köylü, kâtibin onun dikte ettiği sözcükleri gerçekten tam da dikte ettirdiği gibi yazıp yazmadığını asla bilemez. Çoğu zaman kâtip, müşterisinden daha iyi bildiğini düşünmüştür. Ne de olsa, mektubu okuyanların tepkisini öngörmekte daha deneyimlidir." Konuşmayı sürdürdü: "Sen işte ruhsal konularda böyle okur yazar olmayan birisin, rahipse deneyimli bir kâtip. Bütün mektupların bir formu vardır, değil mi? Dilek, aşk, kin, sahte başsağlığı mektupları... Amacın sadece anlaşılmak değil, aynı zamanda, mektubu alan kişide belirli bir etki yaratmak olduğuna göre, mesajının yer alacağı en seçkin mektup formunu niçin seçmeyesin?"

"Belki de herhangi bir etki yaratmak istemiyorum," diye karşılık verdim. Sonra da ne demek istediğimi ona açıkla-

maktan kendimi alıkoyamadım. "Sayın Rahip, bu rüyalardan kurtulmak istediğimi varsayıyor ve bunun için bana günah çıkarma yöntemini öneriyorsunuz. Ama hayır! Benim asıl istediğim, rüyaları kendimden kurtarmak."

İnatçılığım karşısında neredeyse pes etmiş görünüyordu, endişeli bir ses tonuyla kişisel olmayan bir cevap verdi: "Tanrı sana kurtarılması gereken bir ruh verdi."

Konuyu saptırmasına izin veremezdim. "Sayın Rahip, bırakın da açıklamaya devam edeyim," diyerek adımlarımı çeşmenin yanındaki bir banka yönelttim. Bir an kasvetli bir ateşkes havasında oturup oyun oynayan çocukları izledik. "Demek istediğim şu. Günah çıkarmayı, kendimden gelen bir mesajı cevaplamanın dolambaçlı bir yolu sayıyorum. Dolambaçlı yol, arka kapıya varmak için ön kapıdan çıkıp otoyola girmeye benziyor. Veya tavanarasından bodruma inmek için hava alanına gidip bir uçak kiralamaya." Bana memnuniyetsizlikle baktı. Bense ona aldırmayıp devam ettim: "Bu manevralarda karşı çıktığım şeyin mesafe olmadığını biliyorsunuz. Çünkü garip planı olan bir evde, ön kapı ile arka kapı, tavanarası ile bodrum birbirinden uzak olabilir. Ama evden çıkmaya niye gerek olsun!"

Kendi sözlerimi duyunca Rahip Trissotin'i inandırma yeteneğimden kuşku duydum, çünkü bir insana uygun görünen en kısa yolun, başka bir insan için dayanılamayacak kadar dolambaçlı olduğunu gözlemlemiştim.

"Mesajımı iletmesi için bir rahibi seçmek bence..." Kabalık yapmamak için durakladım, "Sayın Rahip, açık konuşmama izin verirseniz, bu pek de akılcı olmayan cinsellik törelerine benziyor. Yani, insan kendi başına da aynı derecede yoğun ve daha saf zevk alabiliyorsa başka biriyle ilişkiye girmenin anlamı yoktur," diyerek sözümü bitirdim.

Bu sözüm onu şoka soktu; biriyle, ya piskoposuyla ya da radyo istasyonuyla -hangisi olduğunu hatırlamıyorum- randevusu olduğunu hatırladı. Akşam olmak üzereydi, ama ben bir süre daha parkta oturup konuştuklarımız üstünde düşündüm.

Belki de, Rahip Trissotin'le parktaki daha önceki buluşmalarımızı da anlatmam gerekirdi; ama kilise kurallarıyla en az ilgisi olduğundan en enteresan olanını seçtim. Daha önceki buluşmalarda, Rahip Trissotin benim dinsel eğitime ihtiyacım olduğunu düşünüp Kilise'nin kutsallığı ve iddiaları konusuna etraflıca dalmıştı. Hatta bana bir tespih bile vermişti. Her zaman kol düğmelerimle birlikte bir çekmecede sakladığım bu tespihi onunla buluşmaya giderken hep yanıma alıyordum. Bütün iyi niyetime rağmen Rahip Trissotin'i büyük bir sabırla dinlememiştim. Onun belirli mektup formuna inanmamış, kendisinin inanmasına da şaşmıştım. Hangi form? Dinselliğin dünyada çoğalıp yaygınlaşması beni rahatsız ediyor. İnsan bu kadar farklı duruşlardaki Tanrı'ya nasıl tapınır? Buda yan gelmiş uzanırken, İsa haçın üstüne gerilmiş. Birbirlerinin yolunu kesiyorlar.

Bu düşünceler beynimde boğuşurken minik bir kızın küçük lastik bir topla oynayışını seyrediyordum. Ergenlerin saflarına katıldığımdan beri çocuklarla birlikte olmayı severim. Nitekim, o anda da bir çocukla konuşmanın beni rahatlatacağını düşünüp, sadece en yakında olduğu için minik kızın hareketlerini dikkatle izlemeye başladım. Çocuğun topu patikada dadısından epey uzağa yuvarlanıp da o peşinden koşunca ben de yerimden kalkıp onun arkasından gittim.

Dürtülerimin saflığından söz açarak okurumun kişiliğine hakaret etmek istemem. Gerçek şu ki, çocuğa ne diyeceğimi ya da onunla nasıl ilgileneceğimi bilmiyordum.

Pembe elbiseli, dört yaşlarında güzel bir çocuktu. Koşmasını izlemek için ardından yürüdüm. Kız topa ulaşınca onu kucaklayıp, topla konuştu. Ama top yine onun tombul kollarından kurtuldu, yuvarlanıp uzaklaştı. Bu kez ben onun önüne geçip topu tuttum.

"O benim!"

"Biliyorum," diye karşılık verdim. "Onu ne yapacağımı düşünüyorsun?"

Kuşkulu kuşkulu beni süzüp, "Bana geri vereceksin?" dedi.

"Ağlama, küçük kız. Tabii ki topunu sana geri vereceğim. Ama sence daha önce onunla ne yapacağım?"

"Onu yiyeceksin."

"Ya sonra?"

Kıkırdayıp güldü. Bu çok hoşuma gitti. Hayallerimi bir top gibi ona fırlatmak ve onun o çocuksu sesiyle hepsini bana geri gönderdiğini duymak istedim. Ama o anda yapmaya çalıştığı gibi topu benden geri almasını istemiyordum.

"Hayır, hayır. Henüz değil." Topu ondan uzak tuttum. "Söyle, küçük kız. İlk hatırladığın şey ne?"

"Topumu istiyorum."

"Bir şey hatırlıyor musun?"

"Bir kere hayvanat bahçesine gittim."

"Ya başka?"

"Adımı hatırlıyorum. Ne olduğunu öğrenmek ister misin?"

"Hayır."

"Nerede oturduğumu hatırlıyorum. Onu öğrenmek ister misin?"

"Anneni hatırlıyor musun?"

Katıla katıla güldü. "Aptal şey! Onu nasıl hatırlarım. O evde!"

"Ben de annemi hatırlamıyorum," dedim.

"O da mı evde?"

"Hayır, o öldü."

Çocuk, "Çok ölü insan biliyorum," diye cevap verdi. "Milyonlarcası. Milyonlarca, milyonlarca."

"Neredeler?"

"Babam onları işyerinde saklıyor. Her gün onlarla konuşmaya gidiyor."

"Baban doktor mu?"

"Hayır, o para kazanıyor. Onun işi bu."

"Annen seni sık sık azarlar mı?"

"Hayır. Sadece dadım. Banktan uzaklaşınca beni azarlar."

"Topunu geri almak ister misin?"

"Onu yemeyecek misin? Çok mu büyük geldi?"

Çocuğu sevindirmek için, "Hayır, her gün kahvaltıda bundan daha büyük şeyler yerim," dedim. "Kaplanları, akrobatları ve kapı kollarını yerim. Bu sabah siyah bir sandalye yedim, mesela."

Onun gülüşünü seyretmek, günah çıkarmaktan daha iyiydi. "Sahi mi? Sana inanmıyorum. Dalga geçiyorsun."

"Yemin ederim, doğru. Topunu gerçekten yememi ister misin?"

"Sonra bana geri verir misin?"

"Belki. Bak." Cebimden çakımı çıkardım ve topun yumuşak gövdesine küçük bir çizik attım. Top elimde büzülüp söndü. Sonra onu ağzıma soktum ve çiğner gibi yaptım.

"Ah, yaptın işte! Yaptın! Haydi, dadıma söyleyelim."

"Hayır, artık gitmen gerek." Beni göremeyeceği şekilde yan dönüp topu elime tükürdüm.

"Ben de topu yemek istiyorum."

"Hayır, yeni bir tane almalısın."

"Top şimdi öldü mü? Onu bıçağınla öldürdün mü?"

"Hayır, top benim içinde. Onun dışarı çıkması uzun sürecek, o yüzden kendine yeni bir top alman gerekir. Ama benim sana bir hediyem var." Dadısının endişeyle bitişik patikayı araştırdığını gördüm.

"Bir hediye!"

"Evet, bak, bir tespih. Onu bana iyi kalpli bir rahip verdi. Artık topun için dua edebilirsin." Onu avcuna koydum. Çekinerek aldı, sonra daha yakından bakınca gülümsedi.

"Topumu da geri isterim."

"Hoşça kal, küçük kız."

Şaşırmış gibi, "Tespih siyah," dedi.

"Hoşça kal, küçük kız." Kız öyle, patikanın ortasında, tespih tanelerinin aralarına bakarken onun yanından ayrıldım.

BEŞ

Jean-Jacques'la daha çok zaman geçirir oldum. Aklımı meşgul eden dertleri o herkesten daha iyi anlıyor gibiydi. Ama rüyalarımı yorumlaması konusunda onu yüreklendirmedim. Onun kendi hayatı vardı, bu hayatın kendisine uygun olduğunu varsayıyordum; benim de kendi hayatım vardı. Beni etkilemesine karşı tetikte durmak için, bazı buluşmalarımızla sohbetlerimizi bir deftere kaydetmeye başladım. Notlarımdan bazıları şöyle:

"*21 Mayıs:* Jean-Jacques'ın bana en cazip gelen yönü, neşesi. Bana şunları söyledi: 'Aşkın ölümü, yeteneğin başarısızlığı ve toplumun bayağılığı gibi olguları yüzümüze çarpan roman konularından nefret ediyorum.' Kasvetli olmayı -bu şe-

kilde- reddetmek beğenilecek bir tutum. Örneğin, anne babalar -ayaklarımızı kesip bizi topallaya topallaya dünyaya salıveren çocukluğumuzun devleri- hakkında bu kadar çok roman neden yazılır? O haklı: Yazar övebilir veya alay edebilir, ama uzun uzun bakmamalı veya inlememeli. Onun ilk iki romanını yeniden okuyorum ve dili bir parça kullansa da da oldukça iyiler. Boksör konulu olanı özellikle güzel. Arenanın ıstıraplarından bir yücelik çıkarmış."

"*23 Mayıs:* Jean-Jacques'ın bunca verimli olmasına şaşmamak gerek; günde beş-altı saat yazıyor ve yazdıklarının çok azını değiştiriyor; barok üslûbunun kendisine daha ilk taslakta ne yazacağını dikte ettiğini söylüyor. İyi de, geceleri yaşadığı maceralardan niçin roman konuları çıkarmıyor? Ölçülü olma kaygısı taşımadığı kesin, çünkü hayatta onun kadar itibarını sallamayan kimse tanımadım... Sanırım, kişiliğine ters düşen bu ağız sıkılığını anlıyorum. Geceleri ile gündüzlerini ayrı tutmakla, davranışlarının birbirine karışmasını önlüyor. Bir kumaş parçasındaki dikişleri bulup onları sükûnet içinde söktüğü için hayatı paramparça olmamış. Bu yüzden, davranışları gizemli ve zarif... Ben de hayatımın paramparça olmasını istemiyorum. Ama ben geceyi gündüzden ayırmak da istemiyorum. Jean-Jacques bana, 'Sen birleştirmekten yanasın,' dedi. 'Ben ayırma sanatını uyguluyorum.'"

"*13 Temmuz:* Ben düzenli, ağzısıkı ve dürüstüm. Jean-Jacques savurgan, boşboğaz ve sahtekâr. Dostluğumuzun temelini bu tezat oluşturuyor."

"*4 Ağustos:* Bana bir yazar olmadığımı söyleme zahmetine katlanan Jean-Jacques'a sinirlendim ve ona yazar olduğumu asla sanmadığımı söyledim. Ama benim için böyle düşünmesinin sebepleri alışıldık şeyler değil. Sen yazamazsın, diyor, çünkü sen doğuştan uzmansın, sadece tek iş yapan insanlardansın. Yazmak da o iş değil, diye sözünü tamamlıyor. Biraz vahşice, rüya görmek mi benim işim, diye soruyorum. Cevap vermiyor, gülümsemekle yetiniyor."

O döneme ait birçok günlük yazısı var. Frau Anders'in yokluğunda cinsel ihtiyaçlarımı ihmal etmemem gerektiğine karar vermeme rağmen, seyirciliğin hazzı kendi performansımdan daha çok ilgimi çekmeye başladı. Akşamın erken saatlerini Jean-Jacques'la birlikte geçirirken, sonradan, gece seferlerinde de ona eşlik etmeye başladım. Tatlı bir ilkbahar ve şehvetli bir yaz yaşıyorduk.

Kokteyl saatinde onun kafesinde buluşuyorduk. Yazma süresini yeni tamamlamış olur, beni hep dalgın ve boş gözlerle selamlardı. Kısa zamanda, bunun, sadece aya yolculuk yapar gibi iç dünyasına kapandıktan sonra dikkatini tekrar toparlamasının göstergesi olduğunu anladım. İkinci vermutunu yudumlarken antika möble ve opera hakkında neşeyle konuşmaya başlardı veya ben onu rüyalarım konusundaki son görüşlerimin labirentine sürüklüyor olurdum.

Enerjisini toparladığında kahveden ayrılıp onun oteline giderdik. Jean-Jacques en üst kattaki, atölye olacak kadar geniş bir odaya rahatça ve sürekli olarak yerleşmişti. Bir süre yatağının üstünde oturup, onun yıkanıp tıraş olmasını seyretmekten hoşlanırdım. Belki de, ince, gösterişsiz, hatta dikkat çekmeyen bir yüzü olduğu için giysilerine çok özenirdi. Bir keresinde, aynadaki aksine, "Bir borsacıya benziyorum," diye mırıldandığını duydum. Soyunma odasında makyajını yapan bir aktörmüş gibi, gerçi bir bakıma da öyleydi, gece kıyafetini özenle seçerdi. Bazen kendini coşkulu hisseder ve gerçek bir kıyafet oluştururdu; bir *apaş* gibi kırmızı mendil, çizgili gömlek ve dar siyah pantolon giyerdi. Genelde daha incelikli seçimler yapardı –pantolonunun darlığı farklılığı oluştururdu; deri ceket veya balıkçı yaka kazak, yüzükler; çizme veya sivri burunlu ayakkabıların seçimiyle militer veya snop bir hava yaratırdı kendisine.

Daha sonra giyinişine duyduğum ilgi azaldığından odasındaki eşyayı inceleyerek vakit geçirirdim. Jean-Jacques bir koleksiyoncuydu. Masaların üstünde, yerde, yatağın altında

ve odanın köşelerinde garip eşyalarla dolu kutular vardı. Bir kutuda yüzyıl başında yaşamış yüzlerce müzikhol dansçısının kartpostal fotoğraflarını toplamıştı. Şampiyon boksörlere ve güreşçilere ait gazete kupürleriyle dolu dosyalar, film yıldızlarının imzalı fotoğrafları ve son yirmi yılda başkentte yapılan silahlı soygunlara ait gizli polis raporları (bunları nasıl ele geçirdiğini bir türlü öğrenemedim) vardı. Başka kutulardaysa kenarı oyalı eşarplar, yelpazeler, deniz kabukları, tüyden uzun eşarplar, ucuz takılar, satranç takımları, peruklar. Odasına ne zaman baksam mutlaka oraya yeni bir şey koymuş olurdu –yeni bir ipek baskı, bir izci şapkası, yılan desenli bir *art nouveau* ayna, boncuklu bir gece lambası, mezardan çıkarılmış bir heykelcik, bir sirk afişi, Mavi Sakal ve sekiz eşini temsil eden bir kukla grubu, Amerikan doları biçimi ve görünümündeki bir yün halı. Ben bakmaktan ve ellemekten yorulunca benim için plak çalardı: geçen yüzyıldan kalma pek bilinmeyen melodramatik bir operadan bir arya veya eski bir Cava havası. Onun bu meraklarını paylaşmıyordum. Jean-Jacques'ın bütün sanat dallarında son derece titiz bir zevki olduğunu bildiğimden bu abartılı, önemsiz ve bayağı eşyaları sevmesini hiç anlayamıyordum. O ise, "Sevgili dostum Hippolyte," derdi bana, "sen asla anlayamayacaksın ama ben yine de sana bir ara anlatacağım bunu." Ağırbaşlı bir insan olduğumu pek düşünmesem de Jean-Jacques'ın yanında kendimi öyle hissediyordum.

Giyinmesi tamamlanınca aşağı inip, onu her gördüğünde Jean-Jacques'a bağırarak kaba müstehcen espriler yapmayı hiç ihmal etmeyen, yaşlı ve sağır kapıcının önünden geçerdik. Jean-Jacques sokağa çıkınca sinsi bir tavırla ama düzgün adımlarla yürürdü, ben de onu biraz uzaktan izlerdim. Genellikle yarım saat geçmeden biri sessizce ona katılırdı. Sadece zevk peşindeyse bu kişi bir kamyon şoförü, titiz ve şık bir İtalyan işadamı, bir Arap veya bir öğrenci olabilirdi; tek koşul, partnerinin görünüş ve tavır bakımından belirgin

şekilde erkeksi olmasıydı. Bu amaçla kentin hemen her semtine gidebilir ve kimi bulsa onunla bütün geceyi geçirebilirdi. Ancak para peşindeyse, müzmin eşcinselleri bulabileceği semt ve kafelere takılırdı. Buralara gelip giden ve onu kaba saba bir tip olarak beğenebilecek, orta yaşlı veya yaşlı eşcinseller, birkaç dakikalık erkeksi dostluğu için ona para vermeye hevesliydiler. Sonra, partneriyle birlikte rıhtımda bir köprüaltına giderlerdi; daha fazla para vaat ediyorsa Jean-Jaccques adamı kendi odasına götürür, nöbet tuttuğu sokaklara ancak bir-iki saat sonra geri dönerdi.

Bu yüzden, Jean-Jacques'ın kendi zevkini nasıl tatmin ettiğini pek bilemem; anlayacağınız, bu gezilere yalnız çıkardı. Ama işe ayırdığı haftanın birkaç gecesinde bütün gece ona eşlik ederdim. Bir müşteriyle gittiğinde ben, erkek fahişelerin -yüz hatları ince ve zarif genç erkekler, Jean-Jacques gibi kaba saba tipler, haydutlar ve dönmelerin- özel mekânı olan kafelerde onu beklerdim. Zamanla ben de tanınır oldum ve dostumun saçları oksijenli, parmakları yüzüklü dostlarının oturup beklerken dedikodu yaptığı masalara alışmaya başladım. Bakışları her zaman dostça olmasına rağmen benimle pek konuşmazlardı; o çevrede kibar sohbete, mesleklerini ilgilendirmeyen konuşmalara yer yoktu. Cümleleri tanımlı sözcüklerle değil, küfürlerle doluydu. Hiçbir konuda görüşleri yoktu. Sadece iki duyguyu tanıyorlardı; kıskançlık ve sevgi, çoğu zaman da kin dolu konuşmalarında hep güzellikten söz ederlerdi. *Folles de nuit*, gecelerin çılgın kadınları, kendilerine yarı şaka yarı ciddi bu ismi verirlerdi. Gerçek bir fahişeye ender rastlanır; çoğu fahişe işadamıdır. Ama bu fahişeler müşterilerini gerçekten severlerdi. Kendi cinslerinin bedenlerine sevgilerini göstermekte o kadar ileri gitmişlerdi ki, partnerlerine karşı, kadın fahişelerin genelde erkeklere yaptığı gibi ilgisiz davranamazlardı. Zevk verme yetenekleriyle öylesine gurur duyarlardı ki, müşterileri seviştikten sonra onlara sövüp saysa da buna aldırmazlardı.

O yaz geceleri, bu tür kafelerde oturmadığım zamanlar ben de sokaklarda yürüdüm ve erkeklerin nasıl zevk peşinde koştuklarını gözlemledim. Geçici şehvetin diğer genel istasyonlarına sık sık uğradım; buralarda birbirlerini umumi tuvaletlerde veya sinemaların arka koltuklarında arayan gizli eşcinselleri ayırt etmeyi öğrendim. Doğrusunu isterseniz, bu kusursuz buluşmalardan daha mükemmel bir sözsüz anlaşma örneği düşünemiyorum. Ağızlarından tek sözcük çıkmıyordu ama âdeta gizemli bir kimyasal çekim, onları genel yerlerde birbirlerine rastlamaları için bir araya getiriyordu -görünüşe bakılırsa, hiç yanılmıyorlardı-, sanki her erkek ancak tek başına yapılabilen bir işe soyunuyor, diğeri de görünmeden ona yardım ediyordu; böylelikle çarçabuk cinsel doyuma ulaşıyorlardı.

Bir keresinde bir pisuvarda birkaç erkeğin katıldığı böyle bir sahneye rastladım. Çıt çıkmıyordu. Üstünde eğreti duran mavi bir takım elbise giymiş uzun boylu bir Arap, yanında çişini yapan adamın organını kavramıştı. Adam da öbür yanındakini, öbürü de diğerininkini tutmuş ve bir erkek zinciri oluşturmuşlardı, hiçbiri kadınsı görünmüyordu, hepsi önceden belirlenmiş bir işaretle hareket ediyor gibiydi. Garipliklerin kolaylaştığı, arzulananın yalnızca ihtiyaç olduğu bir rüyaya benzemekteydi. Sonra aynı çabuklukla zincir bozuldu, dansçılar ritmi terk etti; bitmişti, erkekler pantolonlarını çekerek dışarı çıktılar.

Bir başka sefer metro tuvaletinde bir sahneyi başından itibaren izledim. Her şey şakalaşma ve kavgayla başladı; bir Afrikalı ile iyi giyimli bir adam duymadığım bir hakaret yüzünden dövüşüyorlardı. Onlar birbirlerini alt etmeye çalışırlarken, diğerleri çevreye toplanmış, yüreklendirici sözler söylüyorlardı, zamanla kavga -kısa zamanda onun incelikli bir bahane olduğunu kavradım- izleyicilere de sıçradı ve hepsi birden yanlarındakini itip kakmaya, açık saçık hakaretler yağdırmaya başladılar. Biri, "Sıkar biraz!" dedi, diğeri, "Sıkıysa

bunu dışarıda tekrarla!" diye karşılık verdi, bir diğeri, "Bırakın çıkayım!" diye bağırdı. Ama dışarı çıkan da olmadı. İtiş kakış ve bağrışmalar aynı havada devam etti -Afrikalı ile işadamı şimdiden yere diz çökmüşlerdi-, ben de genel şiddeti hem aşmamaya hem de gerisinde kalmamaya dikkat ederek onlara katıldım. Tekrardan başka bir şey olmadığı halde haykırışların bu kadar uzamasına şaştım, üstelik öfkeleri artmıyor, hatta azalıyor gibiydi. Sonra bir başka adam dizini kırıp eğildi, sonra da bir başkası. Şimdi buluşmanın ruhu duruma el koymuş, her erkeğin kişiliğinin bilinmeyen karanlık parçalarını coşturmuştu. Bir dizi mumun sırayla söndürülüşü gibi hepsi teker teker sustu. Ve soğuk fayans döşemede sevişme eylemi aceleyle fakat beceriklilikle, tasarruf ve profesyonellikle tamamlandı.

Yazar dostuma eşlik etmeye başladığımda, onun neler yaptığı üzerine bir görüşüm yoktu; onu daha ahlâklı ve daha düzenli bir hayata yönlendirmeye hakkım olduğunu düşünsem bile, yine de çenemi tutardım. Oysa Jean-Jacques sessiz kalmama izin vermedi. Ben ona saldırmadığım halde, o kararlılık ve ustalıkla kendini savundu; daha doğrusu, kılık değiştirmenin, gizemliliğin, tuzakların ve kendini olmadığı gibi göstermenin zevklerini savundu.

Benim söze dökmediğim karşı çıkışları, o yaz birçok kez kendisi tersyüz etmeye çalıştı. "Ağırbaşlı olma, Hippolyte. Sen bir ahlâk kumkumasından da betersin." Ben bu yasadışı şehvet dünyasını becerikli olduğu kadar ciddi ve tehlikeli bir rüya gibi görürken, o her şeye sadece bir tiyatro gözüyle bakıyordu. "Hepimiz gecede bir kez, ayda bir kez, yılda bir kez maskelerimizi değiştirsek ne olur?" dedi. "Mesleğinin, sınıfının, yurttaşlığının, görüşlerinin maskelerini. Karı kocanın, anne baba ve çocuğun, efendi ve kölenin maskelerini. Hatta bedenin maskelerini –erkek ve dişi, çirkin ve güzel, yaşlı ve

genç. Çoğu erkek hiç karşı çıkmadan maskelerini takıyor ve ömür boyu çıkarmıyor. Ama bu kafede, çevrende gördüklerin bunu yapmıyorlar. Anlayacağın, eşcinsellik maskelerle oynanan bir oyun. Bir kez dene, kendinden hoşlukla uzaklaşacağını göreceksin."

Ama ben kendimden uzaklaşmak istemedim; bunu daha çok içimde yaşamak istedim.

Bir başka buluşmamızda, cevap beklemeden ve teatral bir edayla, "Zamanımızda devrimci tavır nedir?" diye sordu. "Bir geleneği tersyüz etmek, bir soruyu cevaplamaya benzer. Soru soran kişi o kadar çok şeyi dışarıda bırakır ki, aynı zamanda bir cevap verdiği de söylenebilir. En azından bir bölgeyi, sorusunun mantıklı cevaplarının bölgesini belirler. Anlıyor musun?"

"Evet, anlıyorum. Ama bunun ne ilgisi var..."

"Bak, Hippolyte. Bugün geleneklere karşı gelmek için ne kadar az cesaret gerektiğini biliyorsun. Eşcinsellik parodisini, günümüzün cinsel ve toplumsal gelenekleri belirliyor."

Onun görüşüne katılmam mümkün değildi. "Normal olanın parodisini yapmak cesaret ister," dedim. "Cesaret ve büyük bir suç işleme yeteneği. Dostum, senin yaptıklarında bir alay göremiyorum. İşler senin dediğin gibi olsaydı onlar için her şey daha kolay olurdu –Jean-Jacques, ben seni bunun dışında tutuyorum, çünkü sen diğerlerinden farklısın."

"Yanılıyorsun," diye karşılık verdi. "Bedel, senin sandığın kadar titizlikle hesaplanmıyor."

"Sokaklarda dolaşan dönme, kaşlarını aldığı için artık karşısına çıkamadığı ailesini özlemiyor mu?"

Sabrı taşmış bir ses tonuyla, "Hippolyte," dedi. "Onlardan söz edip de beni dışarıda tutmana çok öfkelendim. Sen beni işte böyle memnun etmeye çalışıyorsun!"

"Ama sen onlar gibi değilsin, Jean-Jacques. Bu senin açından bir seçim. Onlar içinse saplantı."

"Böylesi benim için daha kötü ya," dedi. Sonra da, "Hayır," diye devam etti, "Bir şeymiş gibi yapmak, sadece başka bir

şeymiş gibi yapmamaktır. Ama saplantılı olmak, saplantılıymış gibi yapmamaktır. Güneş her sabah doğarken rol yapmıyor. Neden, biliyor musun? Çünkü güneş, görevleri konusunda takıntılı. Düzen adı altında hayran olduğumuz ve düzenli hareketlerine güven duyduğumuz doğaya ait her şey, saplantıdır."

Bu açıklama bana doğru göründü. "O zaman güven için tek mantıklı temel, erdem değil saplantıdır."

"Doğru," dedi. "Ben de bu yüzden sana güveniyorum."

O zaman Jean-Jacques, ben de, işte bu yüzden sana güvenemem, diye düşündüm. Ama bunu ona söylemedim.

Bakın ben, Jean-Jacques'a güvenmesem de, kendimi arayışımda bir yol gösterici ve dost olarak ona saygı duyuyor, onu takdir ediyordum. Ama kişisel zevklerimiz ve alışkanlıklarımız çok farklıydı. İşine -yazmaya- o kadar bağlıydı ki, başka her şeyde güvenilmez olmaya hak kazanıyor ve hayatını oyunlar, stratejiler ve el sanatlarıyla süsleyebiliyordu. Kendi kendine uyguladığı bu garip törenler benim dünyama ait değildi.

Sık sık gezintilere çıktığımız o yaz mevsiminde, bir akşam bana, "Senle ben birbirimize çok benziyoruz," diye bir açıklama yaptı.

Şaşırdığımı söyledim.

"Tek fark şu," diye sözünü sürdürdü, "sen başarılı olamayacaksın, ama ben olacağım. Ben kişiliğimi aşırılığa taşımaya hazırım..."

"Ben de," diye sözünü kestim.

"Ben kişiliğimi aşırılığa taşımaya hazırım, bu da farklı bir karakter özelliği sayılır. Sen kendini farklılaştırmayı hiç bilmiyorsun. Kişiliğinin yoğun ve açık seçik olmasını istiyorsun, ama suyu buharlaştırıp yok ettiğin zaman kendini aside çevirmiş olacaksın. Bu asit hem senin hem de dünyanın burnuna aşırı sert gelecek. Yanıp gideceksin, oysa ben, ben iyiden iyiye sulandırılmış olacağım."

Tabii ki söylediklerine itiraz ettim.

"Biliyorum," diye devam etti, "hayatımın macera dolu olduğunu düşünüyorsun. Risk hakkında ne kadar az şey biliyorsun! Asıl maceraperest olan, riskler alan sensin, çünkü hangi alanının haritasını çıkardığını bilmiyorsun, bedeninin mi yoksa ruhunun mu? Birini diğeriyle karıştıracak olursan tökezlersin."

Onu dikkatle dinledim. Boş biri değilimdir ama dostlarımın bana dair söylediklerini dinlemekten zevk alırım.

"Benim hayatım garip ama değişkendir," diye devam etti. "Seninki de son derece kararlı ve tehlikelerle dol... Ciddi olmak iyidir ama ciddiyetin, talepleriyle seni zorladığını anlamamak kötüdür."

"Zevklerimde senin kadar açık fikirli olmadığımı söylemek istiyorsan, bu doğru," diye cevap verdim.

"Talepler çok fazla," dedi. "Ciddiyet onlardan yalnızca biri. Ama senden hoşlanıyorum, Hippolyte," diye gülümseyerek ilave etti ve kolunu omzuma koydu. "İçki karşıtı bir Amerikan broşürü veya Barselona'daki tamamlanmamış büyük katedral gibisin, karakter sahibisin. Her yaptığınla kendin gibisin. Başka türlü olmak elinde değil. İşte bu yüzden... seni koleksiyonuma kattım."

Jean-Jacques'tan ne beklediğimi bilmesem de, beni sadece eğlendirici bulmasını da istemiyordum. Sanırım ona ilk kez o an içerledim.

Kesin bir tavırla, "Bu dünyadaki herkesten daha fazla kendim olmak *istiyorum*," dedim.

"Öylesin, sevgili Hippolyte," dedi ve gülümseyerek beni o Ağustos akşamı oturduğumuz kafenin kapısına doğru yönlendirdi. Ve karakterinin dışında davranışlar da sergileyebileceğini, benim onu asla şaşırtamayacağım kadar beni şaşırtabileceğini göstermek için o gece beni evine götürüp yatağına aldı.

Bu planlanmamış cinsel ilişki, aramızdaki bağı değiştirmedi. Dostça ayrıldık. Bu deneyim bir daha tekrarlanmadıysa

da, Jean-Jacques'ın ataklığı beni dehşete düşürmüştü; bu yüzden, sonraki günlerde ona karşı daha dikkatli olmaya karar verdim.

Arkadaşıma Frau Anders'ten hiç söz etmeye kalkmadım tabii, o zamanlar ağzı sıkı davranmak benim için doğaldı. Oysa Jean-Jacques benimleyken çok boşboğazdır. En son fethi veya en son merakı hakkında bana anlatacak hep yeni bir öyküsü olurdu. Cinsel kaçamaklarını -hatta yoksulluk içinde geçen çocukluğunu, boksörlük kariyerini, hırsızlıklarını, yazılarından başka her şeyi- hiç çekinmeden anlatırdı; onun çoğu zaman iktidarsız olduğunu öğrendiğimde çok şaşırmıştım. Bu itiraflar sırasında onu garip zevkleri ve abartılı hayat tarzı yüzünden eleştirmekten kaçındım, çünkü kendisinin, eşcinselliğin hem suç ve alay, hem de başkaldırı ve gelenek olduğuna dair garip teorisine katılmasam da, başkalarının mutluluğuna karşı çıkmayı asla hedef seçmemişimdir. Hatırlayacaksınız, bu, entelektüel maceralarımın başlarında benimsediğim düsturlardan biriydi. Jean-Jacques da bence mutlu bir adamdı.

Yine de, onun o alaycı erkeksiliğinin kısmen numara olduğunu tahmin etmeliydim. Jean-Jacques'ın küçük gözleri ve yüksek alnıyla sağlıksız bir görünüşü vardı –ama hayır, bu yanıltıcıydı. Sağlığı mükemmeldi. Oysa ben, onun tersine, iyi beslenmiş çocukluk döneminden kaynaklanan ve bu görüntüyü destekleyen güvenilir bir beden sayesinde oldukça sağlıklı görünüyordum. Okur benim, garip durumlarda da olsa, Jean-Jacques gibi sorunlarım olmadığını anlamıştır, ama sorunsuz cinsel gücüme rağmen bazı haz doruklarına erişemediğimi öğrenmek beni hiç şaşırtmaz.

Cinsellikten uzak kaldığım uzun sürelerde de doğrusu hiç acı çekmedim. Frau Anders'in yokluğunda, kendimi okuyarak ve mektuplaşarak meşgul ettim, ara sıra Jean-Jacques'ın gece hayatına katıldım ve rüyalarımı yorumlamayı sürdürdüm.

Sahip olduğum eşyaların bir dökümünü çıkardım. Sıradan bir gardrobum vardı; içinde gözden çıkarılacak pek bir şey yoktu. Kitaplarımı satmayı düşündüysem de her günün önemli bir bölümünde okuma alışkanlığından kurtulamamıştım. Mobilyalar bir başka konuydu. En gerekli olanların -yatak, şifoniyer, kitap rafları- dışında hepsini öğrenci arkadaşlara verdim. Sandalyeyi bile verdim, çünkü yatağın üstünde oturabilirdim. Sahip olduğum bir tabloyu ve ilk rüyamdan sonra satın aldığım flütü de elden çıkardım. Sonunda yatağı da attım ve gündüzleri sarıp dolaba kaldırdığım bir şilte üstünde uyumaya başladım.

Ayrıca, ihmal etmediğim ve asla nefret etmeye kalkışmadığım bedenime de gerektiği gibi özen göstermeye çalışıyordum. Ben uzun yürüyüşler yapmayı severim, manzaranın değişmesinin çabucak tükenen enerjimi yenilediğini de fark ettim. Jean-Jacques, yürüyüşlerime ek olarak kendi odamda yapabileceğim Doğu'ya özgü bir egzersiz programı da önerdi. Bu egzersizlerin amacı, bedeni güçlendirmek olmadığı gibi, ona kusursuzca hâkim olmak dışında bedenle ilgisi de yoktu. Bu egzersizlerin hedefi, tatmin olmayan bir uyanıklık, parıltılı bir ağırlıksızlık durumu yaratmak amacıyla, beden yoluyla doğrudan zihindi. Zaten bana da asıl cazip gelen, egzersizlerin bu hedefiydi; belki de bu yüzden bu konuda ustalaşamadım. İstediğim zaman kusabilecek, sıçacak veya salgılarımı harekete geçirebilecek şekilde sindirim sistemimi ve makat kaslarımı kontrol etmeyi asla başaramadım. Egzersizleri yapmayı bıraktıktan sonra bile, kendimi sık sık, bedenimi iyice saran siyah yün bir mayoyla onları yaparken hayal ettim.

Daha az yorucu olan, kendi geliştirdiğim ve görünmez elektronik bir aletin üstüne sıraya koyduğum bir başka egzersizi de düzenli olarak yapıyordum. Hareketsiz oturuyor, görünmeyen bütün düğmelere basıp akımı başlatmak için doğru pozisyonu, ellerimin ve kollarımın doğru yerleşim

şeklini bulmaya çalışıyordum. Bazen çaldığım, elektronik bir alet değil, elle tutulamayan flüt gibi nefesli bir çalgı oluyordu; o zaman ağzımı koyacağım yeri, düğmelerin nerede olduğunu ve ne çalacağımı araştırmak zorunda kalıyordum.

Bedenime gösterdiğim özenin daha az başarılı bir ifadesi, yaptığım diyet denemeleriydi. Bazı mezheplerin üyelerine ekşi, acı, baharatlı yiyecekleri, et ve alkollü içkileri yasakladıklarını biliyordum. Bu kuralların bana uygun olup olmadığını öğrenmeye karar verdim. Bazı haftalar pilav ve meyve dışında hiçbir şey yemiyordum, belirli sürelerdeyse yalnızca yasaklanan yiyecekleri yiyordum. Her iki durumda da bedensel duyularımda önemli bir değişiklik algılamadım.

Sonra, bütün egzersizleri yapmıyorum diye kendi kendime eziyet etmem için bir sebep bulunmadığı aklıma geldi. Onlar zaten ne işe yarıyordu ki? Egzersizler düşünceyi yok etmenin, kendini nihai boşluğa adamanın bir yöntemiydi. Benim rüyalarım üstünde derin derin düşünmem de zaten aynı amaca yönelik değil miydi? Jean-Jacques'ın bana verdiği egzersiz kitabı da, bedene tamamen hâkim olmakta ustalaşanlara yaptığı önerilerle benim kararımı doğruluyordu; tamamen hareketsiz durmayı, bir nokta seçerek bütün dikkatini orada toplamayı öneriyordu. Bu yoğunlaşma, egzersizlerin doruk noktasıydı. Dikkati belirli bir noktada yoğunlaştırmak diğer düşünceleri yok eder; zihin açılır ve içinizdeki ışık parıldar. Egzersiz kitabına göre üstünde yoğunlaşılacak nokta, bedenin merkezinde bir nokta da odadaki küçük bir nesne de olabilirdi. Benim yaptığım da zaten bu değil miydi? Ben burnum veya göbeğim veya duvardaki tablodan daha iyisini bulmuştum. Benim rüyalarım vardı.

Şimdi yeni bir taleple rüyalarıma yöneldim. Perhiz veya egzersizin yerini alması için rüyalarıma yoğunlaşacaksam onların sade ve sessiz olmasını istiyordum. Ama bu konuda çabuk hayal kırıklığına uğradım; rüyalarım kısa ve öz konuş-

malarla değil, uzun konuşmalarla doluydu. Rüyalarımdaki gevezeliği kısmak için ne yapabilirim diye düşündüm.

Rüyalarımın bir gün, Jean-Jacques'ın bir defasında önerdiği gibi tamamen sessiz olacağını ummaya başladım. Ancak bu büyük gelişme için örneklere ihtiyacım olduğunu hissediyordum. Böyle bir örneği, en sevdiğim eğlencede, halkın hayallerinin tapınağında, sinemada buldum. Bu sırada sesli filmler gösterime girmişti, ama kıyıda köşede bazı salonlarda harikulâde sessiz olan eski filmler hâlâ oynatılıyordu. Okuduğum tıp kitaplarında, afazi bölümünde, bir başka örnek daha buldum. Sesi işiten, konuşmaları duyan fakat söz sağırlığı olanları taklit etmek istedim; bu insanlar sözleri duyamıyorlar. Bu durumu rüyalarımda uygulamam kesinlikle mümkün olmamasına rağmen, sözcüklerin temsil etmeye çalıştıkları duyguları baskı altına aldığını fark ettim. Sözcükler, eski duygu birikimlerini yok edecek genel bir ayaklanma için gerekli araç olamazlardı.

Sanırım inatçı biri sayılabilirim, ancak benim inatçılığım yüzeysel veya gösterişçi değildir. Benliğimin derinlerinde yatar, saygılı ve mütevazıdır. En azından her şeyi ilk akla geldiği şekliyle anlayan biri değildim; bu, inatçılığın en yaygın sebebidir. Öyle olsaydım, arkadaşlarımla konuşmayı sürdüremezdim.

Bir gün akşamın erken saatlerinde bir bulvarda yürürken Jean-Jacques bana, "Sevgili, Hippolyte," dedi, "garip olmaya yeminlisin. Hem tek bir yemin de değil. Birçok yemin etmişsin. Açgözlü bir fakirin düşünmeden taksitle alış veriş ettiği gibi yeminler ediyorsun. Giderek kendine daha çok borçlanıyorsun, oysa şimdiden iflas etmişsin. Kendini niye böyle yükümlülük altına sokuyorsun?"

Jean-Jacques'a, benzetmesinin ne kadar yanıltıcı olduğunu açıkladım. "Satın almak veya bir şeye sahip olmak be-

nim ilgimi çekmiyor," dedim. "Benim ilgimi çeken, sadece duruşlar."

"O zaman sana, duruşunu boz ve dans etmeye başla, derim. Kendine çok fazla bakıyorsun. Bu bütün saçmalıkların başıdır. Kafanı etrafa çevir. Dünya ilginç bir yer."

Rüyalarımın bana açıklanmasını beklediğimi söyleyerek cevap verdim.

"Açıklamalar yoktur," dedi, "tıpkı yeminlerin ve vaatlerin olmaması gerektiği gibi. Bir şeyi açıklamak, bir başka şey yapmaktır –bu da dünyayı daha çok kirletmeye yarar. Sonunda karar verdiğin zaman senin o açıklamaların ne denli boş, ne işe yaramaz şeyler olacaklar!"

"Ya sen, Jean-Jacques, senin hayatın faydasız tutkular ve çelişkili zevklerle dolu değil mi?"

"Aynı şey değil," dedi. "Sana açıklayıcı bir öykü anlatmama izin ver. İki barışçı adam tanıyorum. Biri, şiddetin yanlış olduğuna inanan ve inançlarına uygun ömür süren bir adam. Kendini barışçı olmaya adamış ve öyle biri. Öyle olduğu için barışçı gibi davranıyor."

"Ya diğeri?"

"Diğeri her koşulda şiddete karşı yemin etmiş biri, bu yüzden de barışçı olduğunu biliyor. O öyle davrandığı için bir barışçı. Aradaki farkı anlıyor musun?"

Anlamıyordum ve olduğumdan daha kavrayışlı biri olduğumu iddia etmek gibi bir alışkanlığım da hiç olmadı.

"Dinle," dedi. "Ben bir yazarım, değil mi? Benim her gün yazdığımı biliyorsun. Ama yarın yazmayabilirim, yarından sonra hiç yazmayabilirim. Ben yazdığım için bir yazarım. Yazar olduğum için yazmam."

O zaman anladığımı sandım ve Jean-Jacques'ın benden uzaklaşması cesaretimi kırdı. Melankolik düşüncelerimi bir tarafa iterek, "Hani bana bir öykü anlatacaktın?" dedim. "Sadece iki karakteri tanıttın, o kadar."

"Ah, öykü şöyle, barışçı gibi davrandığı için barışçı olan adam dün karısını öldürdü. Bu öğleden sonra duruşmasına gittim."

"Ya diğeri?"

Güldü. "O mu, o hâlâ bir barışçı."

"Ve sen... ilkelerini çiğneyen bir katilde... bir güzellik buluyorsun?" Yine şaşırmıştım.

"Güzellik değil. Yalnızca hayat. O adamın asla ilkelerinin dışına çıkmadığını görmüyor musun? O hiç yemin etmemişti –ben de etmedim. Bu yüzden, yaptığım hiçbirşey, senin biraz önce düşündüğün gibi, faydasız ve çelişkili değil. Dağınık ve parçalanmış olan sensin."

Kendi kendime konuşur gibi, "Dil beni böyle yapıyor," diye mırıldandım. "Rüyalarım çok lafazan. Konuşmasam, belki..."

"Hayır, hayır, kendinle daha fazla oynama! Daha kolayı var. Yapacağın tek şey, sözcüklerinin ömrünü uzatmaya çalışmadan konuşmak. Çünkü konuşulan her söze karşılık, bir başka sözcük ölmeli."

"Öyleyse, yok etmeyi öğrenmeliyim."

"Yok da etmemelisin!" Bana sinirlenmeye başlamıştı. "Hayat, aşırı derecede hayatla sulandırılmadığında kendi yolunu bulur."

"Ben karışımı geliştirmek istiyorum, oysa sen bana asit hazırladığımı söylüyorsun."

"Aynen öyle," dedi. "Ama sana bunları söylemenin bir faydası olmadığını biliyorum. Ah, sana çok şey söyleyebilirim... Dinle bak, sana bir şey söylersem, onu, lanet olası kurallar dizinine yeni bir aday olarak görmeyeceğine söz verir misin? Lütfen."

Söz verdim.

"İnsan hep gömülmeli. Ama hep aynı şeye değil." Durakladı. "Şimdi, bu bir kurala benziyor mu?"

Benzediğini kabul ettim.

"Ama değil, olması gerekmez. Gömülmenin, uyarınca hareket edilecek, sana zevk ve düşkünlüklerini değiştirtecek bir kural veya yemin değil de her gün kendin hakkında keşfettiğin yeni bir şey olduğunu hayal et. Sen -daha doğrusu, benher gün bir şeye veya bir kişiye kendini kaptırmış, ona gömülmüş olduğunu keşfediyorsun."

"İyi ama keşiflerinle ne yapacağını düşünmüyor musun? Birinin diğerlerini boğduğu ve sana hayatını baştan sonra değiştirme arzusu verdiği olmuyor mu?"

"Niçin hayatımı değiştireyim ki?" dedi. "Niçin her istediğimi elde etmeyeyim?" Çapkınca gülümsedi: "Arıların nasıl doğruca balıma geldiğini görüyorsun."

Bu yeni bir baştan çıkarma sahnesi miydi? En iyisi, konuyu değiştirmek! Ağır ağır ve ciddiyetle konuşarak, "Ben herkesin her zaman bir şeye gömülmüş olması gerektiğini düşünüyorum. Senin gibi, Jean-Jacques. Ama gerisi kararlaştırılamaz. Ben senden daha ağırbaşlıyım, sanırım bu konuda ikimiz de aynı düşünüyoruz, ama beni her şeye duygusuzca karar veren biri olarak karikatürize etme. Seni temin ederim ki, ben duygulu bir adamım." Sevgiyle Frau Anders'i düşündüm.

"Hayır, küçük Hippolyte, sen hiçbir şeye karar vermiyorsun. Sen gaddarca rüyalarınla uğraşıyorsun. Sadece rüya-gören-adam olmaya karar verdiğin için, uyurken gördüklerinin davranışlarını etkilemesine izin veriyorsun. Yolunun üstünde bir kütük keşfeden ve kütüğü bir kenara iteceği yerde bütün yolu genişletmesi için bir inşaat firmasını çağıran adama benziyorsun."

Yanından ayrılırken, arkamdan, "Ayağın takılacak," diye seslendi.

ALTI

Bir gün kendime, "Hayır," dedim. "Her şey çok açık. Frau Anders'le ilişkimin bitmediği kesin. Ben onu bekliyorum."

Frau Anders, kocasına eşlik ettiği, sonunda bir dünya seyahati ve ikinci balayına dönüşen yolculuktan garip bir sinirle döndü. Onu hiç böyle görmemiştim. "Dünya nasıl da ölü," diye bağırdı, "üstündeki insanlar da ne kadar can sıkıcı! Ben ne kadar neşeliydim, hayat canlısıydım oysa. Şimdi sabahları başımı yastıktan zor kaldırıyorum." Ona kocasıyla parasını, kızını ve salonunu bırakıp benimle gelmesi için ısrar ettim.

Belki de, sorun son yıllarda birlikte çok az zaman geçirdiği kocasıyla bu yolculukta çok içli dışlı olmasıydı; önerimi

kabul etti. Frau Anders kocasıyla son bir konuşma yapıp, çeşitli maceralara sürüklenmesinin sebebinin adamın ilgisizliği olduğunu söyleyip onu suçlamak istiyordu, ancak ben onu bu melodramatik tavra girmekten men ettim. Başlangıçta onu vazgeçiremedim ama ısrar ettim, birlikte yaşayacaksak otoritemi hemen koymam gerektiğini düşündüm. Sonunda bunu kabul etmesine de şaşırdım –dediğim dedik bir kadındı. Kocasının yeni bir iş seyahatine çıkmasını bekledik. Frau Anders, kızına doğduğu ülkedeki bir akrabasını ziyaret edeceğini söyledi. Kentten gizlice ayrıldık. Ona eşlik ettiğimi Jean-Jacques'tan başkası bilmiyordu.

Seyahat etmeye başlayınca metresimin can sıkıntısının hiç bitmediğini öğrendim. Ona sürekli eğlence gerekliydi ve kentlere kullanıldıktan sonra atılan kâğıt mendil muamelesi yapıyordu. Tek amacı yiyip yuttuktan sonra yola devam etmek olduğundan egzotik şeylere karşı çok iştahlıydı. Onu eğlendirmek için elimden geleni yaptım ve ilişkimiz hakkındaki düşüncesini yeniden şekillendirmeye çalıştım. Daha önce belirttiğim gibi yolculuğa çıkmadan önce aşırı derecede tedirgindim. Frau Anders ilişkimizi ve ona karşı beslediğim duyguları anlamıyordu. İlişkimizin onun sandığından daha ciddi olduğunu biliyordum; onu memnun etmek için gerçek duruma aldırış etmemem yeterliydi, ancak bunu yapamamak, ona bu küçük armağanı verememek beni üzüyordu. Ona karşı romantik bir ilgi duymadığımı fark etmiş olmalı; benim gözümde rüyalarımla olan tutkulu ilişkimi temsil ettiğini, benim kişisellikten uzak da olsa bunu ne kadar derinden algıladığımı keşke anlayabilseydi. Kasıtlı çöpçatanlık rüyalarım aracılığıyla beni o zamana kadar, belki ondan sonra da, cinsellik açısından hiçbir kadının başaramadığı denli uyarmıştı.

Birkaç ay süren telaşlı ve pahalı turlardan sonra Frau Anders yeterince rahatlamış ve biraz dinlenecek derecede bana güvenmişti. Günleri teknelerin yakınında balıkçılar ve sün-

gercilerle konuşarak, ılık mavi denizde yüzerek geçirdiğim küçük bir adaya yerleştik. Adalıları çok severim; onlarda kentlilerin yitirdiği bir asalet ve köylülerin asla erişemediği bir kozmopolitlik vardır. Günbatımını metresimle birlikte seyretmek için kiraladığımız eve akşamüstü geç vakit dönüyordum. Akşamları rıhtımdaki kahvelerden birinde oturup apsent içerek, diğer yabancı ada sakinleriyle limana gelen yatların ihtişamından söz ediyorduk. Arada bir, bir polis, pelerini ve rugan şapkasıyla yanımızdan kasılarak geçince biz yabancılar onun bu kibirli halini hayranlıkla izlemek için sohbete ara verirdik. Güneş, su, seks ve boş laftan oluşan diyetle duyularım adada son derece hassaslaştı. Örneğin, damak tadım: dövülmüş sarımsaklı zeytinyağına yatırılmış akşam yemeği, muhteşem bir tat ve aroma kazandı. Kulaklarımın duyarlılığı da arttı. Akşam saat onda adanın elektriği kesilip de gaz lambaları yakılınca, kilometrelerce uzaklıktaki çanları, eşeklere takılan daha ağır çanla daha tiz ses çıkaran keçilerinkini ayırt edebiliyordum. Geceyarısı şehrin ardındaki tepede bulunan manastırın çanları son kez çalınca yatıyorduk.

Başkentteki konuklarının ilginç sohbetinden uzak kalan ve benim yalnız kalma ihtiyacımı keşfeden (önceleri karşı çıkmıştı) Frau Anders açıkça sıkılıyordu. Artık sessizlik içinde olduğumuza göre, meditasyon yapmaya çalışmasını önerdim. Bu öneriyle, neşesi canlanır gibi oldu. Ama birkaç gün sonra bu çabanın sonuç vermediğini söyledi ve yazmak için iznimi istedi. İstemeyerek kabul ettim. İstemeyerek diyorum, çünkü Frau Anders'in aklına pek güvenmiyordum ve en iyi yönlerinin -tatlılığı, inatçılığı- sırf kendi dikkatinden kaçtığı için geliştiğine inanıyordum. Bir yazar kimliğine bürünme çabasının kendi hakkında sahip olduğu gerçekçilik kırıntılarını elinden almasından da korkuyordum. Kesin bir tavırla, "Şiir yazmak yok," dedim. "İlgimi yalnızca felsefe çekiyor." İçgörülerini dünyaya, biz başkentten ayrılırken orta yaşlı bir fi-

zikçi uğruna yaşlı maestroyu terk etmiş olan kızma yazdığı mektuplar formunda iletmeye karar verdi.

Verandada yatmış güneşlenirken, "Sevgili Lucrezia," diye iç geçirirdi. Bu, mektup yazma uğraşına başlamak üzere olduğuna işaret ederdi. Kokulu not kâğıtlarını ve kırmızı mürekkepli dolmakalemini almak için içeri girer ve birkaç şayfalık düşüncelerini kâğıda yansıtırdı. Bitirdikten sonra tekrar dışarı çıkıp mektubu bana yüksek sesle okurdu. Genellikle içtenlikle yaptığım düzeltme önerilerimiyse asla kabul etmezdi.

Hatırladığım bir mektup, yine 'Sevgili Lucrezia' diye başlıyordu. "Erkeklerin kendilerini erkekliklerini kanıtlamak zorunda hissettiklerini, oysa kadınların kadın sayılmak için kadınsılıklarını doğrulamak zorunda olmadığını hiç fark ettin mi? Bunun neden böyle olduğunu biliyor musun? İzin ver de, bir annenin ve bir kadının bilgeliğiyle bunu sana açıklayayım. Kadın olmak, insanların olması gerektiği gibi, sevgi ve huzur dolu olmaktır" -bu noktada benim gür saçlarımı teselli edercesine okşadı- "oysa erkek olmak doğal olmayan, doğanın asla niyetlenmediği bir işe girişmek demektir. Erkek olma çabası, sürekli bozulan makineyi aşırı derecede zorlar" -doğal ve mekanik benzetmeleri nasıl karıştırdığına okurun dikkatini çekerim- "şiddet, cüretkârlık, hilekârlık, erkeğin kendini kanıtlamak için giriştiği bütün bu kibir dolu acınası bahaneler 'erkekçe eylemler' sayılıp değer verilir. Bunlar olmazsa o erkek olamaz. Tabii ki olamaz!"

Birisi bana bir erkek olarak büyüklük taslayacaksa, bunun, en azından kendini beğenmişliği, cinsel kimlikleriyle oyunlar oynayanların doğasında olan ironi alışkanlığıyla yumuşatılmış Jean-Jacques olmasını yeğlerim. Yine de, Frau Anders'e nasıl öfkelenebilirdim? Küstahlığı öyle saf, öyle sevimli, öyle gülünçtü ki. Öfkelensem bile, kendi annemi hiç tanımadığım için bu kadını yargılamaya hakkım olmadığını düşünerek ona tahammül ediyordum.

"Para, sevgili Lucrezia, ruhu boğar. Sahte değerler, nesnelere tapınmakla başlar. İtibar da böyledir. Toplumdan bize karşı ilgisiz kalmasından, zevklerimizin peşinden koşmakta bize özgürlük tanımasından başka ne isteyebiliriz?" Bu başka bir mektubun konusuydu ve o zamana kadar -Frau Anders'e sık sık hatırlattığım gibi- hep mal sahibi olmaya ve itibara önem vermeyişimi taklit etmeye çalıştığı için bu görüşleri çok hoşuma gitmişti.

"Sevgili Lucrezia, dünyadaki en güzel beden olan bedeninden korkmamalısın. İffet taslamaktan vazgeç ve bilge annenin öğütlediği gibi hazzı ıskalama. Ah, keşke anneler kızlarına hep böyle öğütler verseler! Dünya nasıl bir bahçe, nasıl bir cennet olurdu. Dinin, ölü elinin tensel duyularını engellemesine izin verme. Almasını bilirsen sana her şey verilecektir. Tutumlu davranıp para harcarken kendilerini başkalarıyla karşılaştıranları önemseme! Daha fazlasını istemeye cüret et."

O bana bu satırları okurken, annesinin büyük bir fahişe olarak hayal ettiği o uysal sarışın kızı hatırladım. Yalnızca teorileriyle de olsa, uzaktan onun pezevenkliğini yapmaya devam ettiği için annesine öfkeleniyor, Lucrezia'ya acıyordum. Ama çarçabuk vardığım bu yargı sonradan düzeltilecekti; daha sonraki yıllarda, Lucrezia'nın pişkin bir anne tarafından asla kötü yola sürüklenmiş masum bir kız olmadığını öğrendim. Daha sonra Lucrezia'nın bana açıkladığına göre, aslında tam tersi olmuştu: Sevgi dolu ve masum anneyi erotik özgürlük hülyalarına kışkırtan, kızının sefahat içinde geçen gençliğiydi. Şimdi kaleme aldığım o günlerdeyse, ben Lucrezia'yı annesinin ihtiraslı öğütleri aracılığıyla görüyordum, tıpkı daha önce yaşlı şefin arzuları aracılığıyla gördüğüm gibi. Aslında onların ikisinin de kurbanı olduğu yargısına vardım.

"Sevgili Lucrezia, tek bir birliktelik vardır, o da içgüdülerin buluşması. İçgüdüler iki bin yıldır ruhun gösterişçi emirlerine uymak zorunda kaldı, ama bizi yasallığın ve geleneklerin zincirlerinden kurtaracak yeni bir yalınlığın ortaya çık-

tığını görüyorum. Duyularımız medeniyetin ağırlığı altında hissizleşti. Dünyanın siyah insanları bu bilgeliğin farkındalar; bizim soluk ırkımızınsa sonu geldi. Erkekler makineleri, zekâları, bilim ve teknolojileriyle, kadınların sezgisi ile siyah adamın tensel gücü ve zulmü karşısında yenik düşecekler."

Ama bu kadar yeter –okuru daha fazla yormayacağım. Ayrıca, açgözlü bir yakınlık içinde birlikte yaşadığımız için Frau Anders'e karşı duygularımın tamamen yok olduğu izlenimini de vermek istemiyorum. Yatak odamızın mahremiyetinde onun teorilerini denedim ve onun her zamankinden daha uysal olduğunu gördüm. Ateşli bir âşıktım (soluk tenime rağmen) ve dediğim gibi onun şehvetinin çok kolay doyuma ulaştığını fark ettim. İlişkimizi karmaşık hale getirmeye başladım. Adada metresimi sadık köpek gibi izleyen genç bir balıkçı vardı, onu hiç kıskanmadığımı metresime açıkça belirttim. Üstümdeki etkisinden kuşku duymaya başlayınca bana iki kat daha fazla özen göstermeye başladı ve ben, ruhsal olmasa bile, tensel huzurun keyfini daha fazla çıkardım.

Adada bir kış geçirdikten sonra bir gün artık ayrılma vaktinin geldiğini düşündüğümü söyledim. Kısa süre sonra daha güneye, Frau Anders'in hayran kaldığını söylediği egzotik ülkelere doğru yola çıktık. Yolda satın alınacak çok sayıda 'mahalli eşya' vardı ama ben mümkün olduğunca az bavulla seyahat etmek istediğimden onların başkentteki odama postalanmasını önerdim. Frau Anders'in özenle hazırladığı bu paketleri kendi elimle postaneye götürdüm ve uydurma bir adrese postaladım.

Bir gün bir Arap şehrine geldik ve benim ısrarım üstüne bir süreliğine oraya yerleştik. Yerli halkın oturduğu mahalleyi, otelimizin önünde rastladığımız on dört yaşındaki bir çocukla birlikte gezdik. Dinleri gereği oruç tuttukları ve gündoğumuyla günbatımı arasında yemek yemeyip cinsellikten uzak kaldıkları aydı. Sultan'ın sarayında (şimdi turistlere açılmıştı) bardak bardak lezzetli nane çayı içip pazarda satılan ballı çö-

rekleri yerken, çocuk ifadesiz bir yüzle bizi seyretti. Frau Anders çocuğa da yedirmeye çalıştı, fakat başarılı olamadı. Onun dikkatini bu konudan uzaklaştırmak için, biz çocuğa bir şey ikam edemediğimize göre, çocuğun bize bir ikram yapmasını sağlamasını söyledim. Frau Anders de çocuğa, şehre ün kazandıran uyuşturucuları nerede bulabileceğimizi sordu. Çocuk onu tuttuğumuzdan beri ilk kez neşelendi ve bizi eczaneyi andıran bir dükkâna götürdü; burada pişmiş topraktan iki pipo ve beş paket yeşil iri kıyım toz aldık, otele götürüp denedik. Uyuşturucu kullanmayı onaylamam -en azından duyularımı bitkin olarak değerlendirmediğimden onlara hiç ihtiyaç duymadım- ama metresimi nasıl etkileyeceğini öğrenmek istedim. O da zaten hemen yatağa uzanıp kıkırdamaya başladı. Sekse daveti çok açıktı. Ama ben yeni bir şey görmek istiyordum ve onu kolundan tutup, dışarı çıkmamız gerektiğini, bu akşamki âşığının şehrin kendisi olacağını, şehrin tanıdığı bütün diğer şehirlerden daha yoğun ve ağır çekim görüneceğini, onu daha tensel hissedeceğini söyledim. Aksilik etmeyip onu yataktan kaldırmama izin verdi. En güzel elbisesini giyip benim kravatımla uğraştıktan sonra, dengesini sağlamak için koluma yaslanarak ağır ağır asansöre yürüdü.

Günbatımı topu atılıyordu. Rıhtımda derme çatma ahşap binadaki, denizcilerin ve kötü şöhretli turistlerin devam ettiği bara gitmek için bir fayton tuttuk. İlk içkimizin ücretini öderken iri yarı Arap barmen elimi sıktı. Orkestra Cava havaları, flamenkolar ve polkalar çalıyordu; bir masaya oturup dans edenleri seyrettik. Bir saat sonra barmen yanımıza gelip bize karısını tanıştırdı. Hem Arap hem de kızıl saçlı kadın, kolunu Frau Anders'in omzuna dolayıp kulağına bir şeyler fısıldadı. Metresim kadına utanmış gibi kurnazca baktıktan sonra bana azıcık kendinden memnun bir bakış fırlattı.

"Sevgili Hippolyte, bar kapandıktan sonra bizi birlikte içki içmeye davet ettiler. Üst kattaki dairelerinde. Ne güzel, değil mi?"

Ona aynı fikirde olduğumu söyledim.

Gürültü sona erince ve barın tahta tezgâhına tebeşirle yazılan hesaplar toplanıp ödendikten veya hesaba yazıldıktan sonra, üst kattaki loş daireye çıktık. Orada tekrar içki ikram edildi ama ben içmedim. Barmenin şişko, çiçek bozuğu yüzlü karısının Frau Anders'i baştan çıkarmasına da ses etmedim. Kadın hiç zorlanmadı. Bütün yaptığım, metresim onu kıskanıp ertesi sabah bu macera yüzünden kendisine sitem ederim diye duraksadığı o en kritik anda onayımı vermekten ibaret oldu. Barmenle ben salonda oturduk, o bana gitar çalıp şiir okudu. Bitişik odadan geldiğini sandığım seslere sürekli kulak kabarttığım için onun gösterisine dikkat edemedim. Kim bilir, belki de, gerçekten kıskanmıştım.

Ertesi sabah -daha doğrusu, akşamüstü- Frau Anders, macerasından memnun olduğunu iddia etti ama ben onun pek içtenlikli davranmadığını görebiliyordum. Ne zaman, aslında hissetmediği duygulara özense kızını hatırlardı. Otelin daracık yazı masasında, "Sevgili Lucrezia," diye başladı. "Aşk, bütün sınırları aşar. İki âşık insanın arasında büyük yaş farkı olmasının ikisinin de tatmin olması açısından bir engel teşkil etmediğini uzun zamandan beri biliyorum, bunu kendi başına da keşfetmen için seni cesaretlendiriyorum. Bu öğüde bir şey daha ekleyeyim, sevgili çocuğum, aşk cinsel sınırları da aşar. İki erkeksi erkeğin aşkından veya bizim kuzey iklimimizden gelen kültürlü bir kadının dinsiz bir ülkenin incecik esmer kızına duyduğu aşktan daha güzel ne olabilir? Bu eğilimleri *gerçekten* kalbinde hissettiğinde onlardan sakın korkma."

Bu mektubu ertesi gün, Frau Anders alışveriş yaparken yaktım. Jean-Jacques'a metresimin karakterinin can sıkıcı incelemesiyle dolu bir mektup yazdım, sonra vazgeçip onu da yırttım. Bir mektuba karşılık, bir mektup. Aldığım bütün iyi kararlara rağmen kurtulamadığım bu sansürcülük krizlerinden pişmanlık duyuyorum. Frau Anders'in kişiliğinde -ona ve bana göre- iyi olan şeyleri bir kez daha düşünmeye çalıştım.

Frau Anders'in bu süreçte geliştiğinden kuşku duyulamazdı. Hatta ben onu şimdi daha da cazip buluyordum. Kırk yaşlarında (bana tam yaşını asla söylemezdi) bir kadın açısından zaten güzeldi. Şimdi güney güneşinin ve uyuşturucunun yarattığı hayallerin ateşiyle daha da güzelleşiyor, giyim kuşamına fazla özen göstermiyor ve onu makyajsız görmeme izin veriyordu. Bu bende ona karşı daha fazla arzu doğurmuyordu, çünkü her kaprisime boyun eğmesi oldukça yorucuydu. Ama tutkum tükendikçe ondan daha çok hoşlanmaya başladım.

Ona rüyalarımdan söz açarak tutkuma son bir şans daha tanımaya karar verdim. Beni sessiz bir uyuşukluk içinde dinledi ve hazinelerimden birkaçını anlattıktan sonra yaptığıma pişman oldum. "Sevgili Hippolyte," diye bağırdı, "Bunlar çok sevimli. Biliyor musun, sen bir seks şairisin. Bütün rüyaların, mistik seks dizeleri."

Kasvetle, "Bence hepsi utanç rüyaları," dedim.

"Ama sevgilim, senin utanılacak bir şeyin yok ki."

"Bazen bu rüyaları gördüğüm için utanıyorum," diye karşılık verdim. "Bunun dışında hayatımda utanılacak bir şey yok."

Sevgiyle, "Bak, işte bu doğru," dedi.

"Rüyalarımla gurur duyabileceğimi bana kanıtla."

"Nasıl?"

Sükûnetle, "Sana söyleyeceğim," diye karşılık verdim. "Sana her sarıldığımda bunu senin haz duyman veya kendimin haz duyması için değil de rüyalarım adına yaptığımı söylesem ne düşünürdün?"

Acısını gizlemek için, "Fanteziler çok doğaldır," dedi.

"Peki ya, sana fantezideki payının artık yeterli olmadığını ve seni sevmeye devam edebilmem için rüyalarıma bilinçli olarak katılman gerektiğini söylesem?"

İstediğimi yapmayı kabul etti -etmeyeceğini mi ummuştum?-, ben de sevişirken rüyalarımdaki sahneleri nasıl canlandıracağını ona gösterdim. Rüyalarımdaki bütün rolleri

canlandırdı –mayolu adamı, ikinci odadaki kadını, sıradışı partideki ev sahibesi olarak kendini, baleti, rahibi, Bâkire Meryem'in heykelini, ölü kralı. Cinsel hayatımız rüyaların tekrarı olmaktan çıkıp, rüya provası halini aldı. Ama benim bütün titiz direktiflerime ve onun beni memnun etme hevesine rağmen bir şeyler aksıyordu. Sanırım sorun onun hevesindeydi; benim bir işbirlikçiye değil, bir rakibe ihtiyacım vardı ve Frau Anders bana karşı, rüyalarımın gerektirdiği kesinlikle davranmıyordu. Bu yatak odası tiyatrosu artık beni tatmin etmezken, fantezilerimin çeşitli rollerini canlandırmak için metresim bana bedenini ödünç veriyordu ama artık beni nasıl aşağılayacağını bilmiyordu.

Peki, bir insan başkasının rüyalarına katılabilir mi? Bu gerçekten de, benim tasarladığım aptalca bir gençlik projesiydi ve fiyaskoyla sonuçlandığı için Frau Anders'i suçlayamam. Bu olayların üstünde düşünürken, Frau Anders'in benim uğraşıma kendince kapılmış olduğuna kanaat getirdim. Bu yüzden acı çektiği doğruydu -olduğu kişi olarak değil de bir *tip* olarak sevildiğini anladı-, yine de beni gülünç bularak kendini savunmadı. Zamanla beni çok fazla sevmişti. Onun alaycılığından korkmamış olmam, onun bir yığın klişeyi aşarak, anlamasa da beni kabul ettiği için hak ettiği övgüleri azaltmaz. Neyse ki, ben alaydan korkan bir adam değilim, en azından gizemli rüyalarımın dışında değilim; ama dünyayı, tanıyacak kadar da iyi biliyorum.

Rüyalarımı ciddiye almayı kabul ettiği için, ona aynı şekilde davranmak adil olur diye düşündüm. Ama onun masumane ciddiyetiyle boy ölçüşemediğimi itiraf etmeliyim; onun fantezilerini canlandırma çabalarım bazen beni güldürüyordu. Öyle zamanlarda kapıldığım hastalıklı ve münasebetsiz şakacılık affedilir gibi değildi. Davranışlarım öyle yorumlanabilse de, acımasız olmak istemediğimi anlamalısınız.

Akşamlarımızı daha çok, Frau Anders'in arzusuyla yerlilerin oturduğu bölgede geçirmeye başladık. Artık yaz gelmişti

ve şehri süsleyen geniş ve güzel plajlarda geçirilen bir akşamüstü bile akşamları serinlememize yetmiyordu. Metresim barlarda ve kahvelerde bol para harcadığından her yerde iyi karşılanıyorduk. Günlerini haşişin yarattığı erotik iyimserlikle ve Lucrezia'ya yazdığı coşkulu mektuplarla dolduruyordu. Lucrezia şimdi zenci baletle bir macera yaşıyor ve annesinin salonunu, kendi mektuplarında sadece alçakgönüllü imayla geçiştirdiği bir başarıyla yönetiyordu. Frau Anders bu habere sinirlenemeyecek kadar devre dışı kalmış değildi ve bu onu huzursuz, zaman zaman da sinirli kılıyordu.

Frau Anders'in heyecanla söz ettiği egzotik tutkuları dolu dolu yaşamasının kendisi açısından iyi olacağına karar verdim. Bir akşam otele dönerken karşıma haşiş satmak isteyen bir tüccar çıktı.

"Eşiniz mösyö?" diye söze başladı. "Oğlum onu çok beğeniyor. Yemeden içmeden kesildi."

Biraz sinirli bir tavırla, "Bu eşimin çok hoşuna gidecektir," dedim. Adamın dürüstlüğü -en çok değer verdiğim özelliktir- beni etkilemişti ama konuya doğrudan girişi gereksiz bir sabırsızlık sergiliyordu, bu da, isteği yerine getirilmediği takdirde şiddete başvuracağını akla getirmekteydi.

"Ne kadar?" diye sordu.

Uygun tutarın ne olabileceğini bilmediğim için, "On altı bin frank," dedim. Tabii okur bunu okuyunca, aklına frankın otuz yıl önceki değerini getirmeli.

"Hayır, olmaz, mösyö," diyerek abartılı el hareketleriyle geriledi. "Bu çok fazla, çok çok fazla. Siz Avrupalılar kadınlarınıza çok değer biçiyorsunuz. Ayrıca, oğlumun karınızın dostluğunu ne kadar süreyle istediğini de belirtmedim."

Bu insanlarla pazarlık etmemek imkânsız olduğundan sert bir ses tonu kullandım. "Tam bir hafta sonra bu şehri terk edeceğimi ve ülkeme döneceğimi sana söylemeliyim. Karım olmadan gidecek olursam, bana bu akşam karımla evinize

geldiğimizde peşinat olarak sekiz bin frank vereceksin, kalan sekiz bin frankı da bir hafta sonra ödersin."

Beni beyaz bir kapının girişine çekti. "Beş bin şimdi -vebelki, her şey yolunda giderse, bir hafta sonra beş bin daha."

Kolumu elinden çekerek, "Şimdi yedi bin ve her şey yolunda giderse bir o kadar daha," dedim.

O gece yedi bin, bir hafta sonra da altı bine anlaştık. Metresimle bir hafta veya daha az birlikte olmak daha az sıkıcı olacağından, bence onu belirsiz bir süreliğine satın almaktan daha pahalı olmalıydı. Yine de, onun değerinin bu önemsiz tutardan çok daha fazla olduğunu söyleyerek centilmence itiraz ettim.

"Onu incitmeyeceğine dair oğluna söz verdireceğinden emin olmalıyım."

Dostça, "Söz veriyorum," dedi.

Oğlu falan olmadığı daha o anda belliydi. Tüccar dostum centilmence davranıyordu; cazip ama yaşlıca metresimi oldukça yakışıklı genç bir adamın eşliğinde gördüğü için kadının kötü bir seçim yapmamış olacağını belirtmek istiyordu. Oysa ben, koyu teni beyaza üstün gelmeye ne kadar hevesli olursa olsun, genç bir Arabın pahalı, orta yaşlı Avrupalı bir kadını arzulayacağını hiç sanmıyordum. O zaman saçları kırlaşan şişman tüccarın onu kendisine istediğini tahmin ettim. Bundan neden bu kadar emindim? Oruç ayı bittiğine göre kim bilir ne kadar tuhaf fanteziler hayata geçirilmeyi bekliyordu. Cinsel hazzın önceden tahmin edilemeyeceğini zaten biliyordum: Ben de Frau Anders'i arzulamamış mıydım? O hiç beklenmeyecek biri olan barmenin karısına cazip görünmemiş miydi? Böylece, gemide yurda dönerken, bembeyaz dişli yiğit bir Arabın Frau Anders'i arzuladığını, onun da, rüyaları ve memnuniyetsizlikleriyle can sıkıcı Hippolyte'dan kurtulmanın rahatlığıyla, kendini ona coşkuyla verdiğini düşündüm. En azından gerçeğin böyle olduğunu umuyordum. Her zaman umut dolu olan o

bedenin şiddete, teröre, tecavüze ve saldırıya uğradığını tasavvur etmek istemiyordum.

Benden sonra hemen kentimize dönmeyince, Frau Anders'in mutlu olduğunu -bunun kanıtlarını da görecektim- ve Lucrezia'ya yazdığı mektuplardaki küstah duyguların anlamını öğrenmiş olduğunu düşünmek istedim. Çünkü yazdıklarının hiçbiri gerçek dışı değildi. Ama Frau Anders doğruları söylerken onları doğruluktan uzaklaştırma yeteneğine sahipti. Mektupları güzel sözlerden ibaretti; ben onun eyleme geçmesini sağlamıştım.

Metresimi, parfüm kokuları içinde ve onu bekleyen kaderden habersiz, tüccarın kapısına teslim ettim. O benden önce içeri girdi ve kapı arkasından sessizce kapandı. Acaba bu, kadınlara uygulanan ve Avrupalı erkekler ile kadınlar arasındaki ilişkileri sahteleştiren o törensel nazik tavırların gerçek değeri hakkında bir ders verebilecek miydi ona? Erkekler kapılardan kadınlardan önce geçseydi veya bir öncelik sırası olmasaydı her şey o kadar basit olmazdı.

Evin önündeki arnavutkaldırımlı sokakta bekledim. Yarım saat sonra tüccar içinde yedi bin frank olan sıradan bir zarfla çıktı ve beni iki yanağımdan öptü. O tekrar içeri girdikten sonra ben birkaç saniye oyalandım. Hiç ses yoktu.

Anlaşılan her şey yolunda gidiyordu. Bir hafta sonra dostum, elinde bir başka zarfla rıhtımdaydı; öpücüklerle, Frau Anders'in sağlığı ve esenliği konusunda güvence verip ona şiirsel iltifatlar yağdırıyordu.

Vakit kaybetmeden gemiyle yola çıktım.

YEDİ

Arapların şehrinden döndükten sonra yalnızca özgürlüğümü en iyi şekilde değerlendirmenin yollarını düşündüm. Frau Anders adına başardığım gibi gerçekleştirilebilecek güçlü bir arzu veya fantezi istiyordum. Deri değiştirmek istiyordum. Bir bakıma, metresimden kurtulmakla bunu zaten yapmıştım; ama bu, benimkinden çok onun iyiliği içindi. Frau Anders'i satmam belki de yaptığım tek fedakârlıktı. Bütün fedakârlıklarda olduğu gibi biraz suçluluk sancısı çektim. Yaptığım doğru muydu? Kendi kendime sordum. Düzgün bir hareket miydi? Gizli bir kişisel çıkarım var mıydı?

Jean-Jacques'la eski eğlencelere yeniden başlamayı düşündüm. Onunla buluşunca, "Zarif ev sahibemize ne oldu?" diye

sordu. Ayrılmadan önce hata edip ona sırrımı söylemiştim, ama aynı hatayı tekrar işlememeye kararlıydım. Suskunluğumu şakaya vurdu. "Beni şaşırtıyorsun, Hippolyte. Ben Frau Anders'in döneceğini ve senin orada kalacağını tahmin ederdim." Beni açıklama yapmaya kışkırtmasına izin vermedim. Sonunda, "Güney yolculuğunun meyvelerinin hiçbirini benimle paylaşmayacak mısın?" diye sordu. İronik tavrı beni rahatsız etti. Henüz başlamakta olan yakınlığımız beni endişelendiriyordu.

Neyse ki sonunda başka bir rüyam araya girdi.

Rüyamda bir garden partideydim. Bir tepenin yamacında yer alan parti eğimli arazide verildiğinden masalar ve sandalyeler biraz çarpık duruyordu. En iyi hatırladığım, bebek sandalyesinde oturmuş, toprak bir testiden içtiği çayı gömleğine döken ve duyulmayan şeyler mırıldanan pörsük suratlı ufacık yaşlı bir adamdı.

Birisine yaşlı adamın kim olduğunu sordum ve onun, tütün kralı mültimilyoner R. olduğunu öğrendim. Merakımı giderince de bu sefer nasıl bu kadar küçüldüğünü merak ettim.

Daha sonra bana, yaşlı adamın beni görmek istediği söylendi. Birisiyle birlikte tepeden yukarı çıktık; taş bahçe kapısından girip, çakıl kaplı bir patikadan ilerleyerek büyük bir evin yan kapısına vardık. Bir dizi terk edilmiş bodrum geçidinden geçirildim. Karşılaştığımız tek kişi, kurumsal bir görünüşü olan ve uzun, geniş koridoru bölen kapıda duran uşaktı. Yeşil bir vizör takmıştı ve üstünde bir lambayla bazı dergiler duran bir masada oturmuş, okuyordu. Ona yaklaşınca yerinden fırlayıp eğilerek bize kapıyı açtı. Kapı ağır değildi, kilitli de değildi.

Bu gösteriden etkilenmiştim; yaşlı adamın servetinin ailesi için sağladığı lükse gıpta ettim. Sonra, yaşlı adamın odasına girdik; bu tam donanımlı bir hasta odasıydı. Öldüğü zaman bana yapabileceği bağışı düşünerek saygılı bir tavırla yatağının ayak ucunda durdum.

Yanımda duran, beni eve getiren ve şimdi oğlu olduğunu anladığım delikanlıya, "Onu dünya seyahatine çıkarın," dedi. "Bu ona iyi gelir."

Oğlu bana işaret etti. Yaşlı adama bol bol teşekkür ettim ve oğlunun peşinden bahçeye çıktım, bana orada beklememi söyleyip gitti. Benimle ilgileniliyordu, yardımsever bir güç tarafından bir yere gönderiliyordum; öyleyse, bir süre orada tek başıma durup bu duygunun keyfini çıkarmakta sakınca yoktu. Frau Anders'i düşündüm; seyahatim sırasında onunla karşılaşırsam yaşlı adamın beni ne kadar iyi anladığını ona söyleyecektim.

Gri bir kedi yanıma geldi, onu kucağıma alıp sevdim. Fakat hayvanın kötü kokusundan tiksindim. Hemen elimden yere attıysam da o yanımdan ayrılmadı, ben de onu tekrar alıp cebime sığdırmaya çalıştım; bekleyecek ve uygun bir yer bulunca ondan kurtulacaktım.

Yakınımda on kadar kişi birikmişti, ben de onlara katıldım. Bizi sorgulayacak olan bir doktorun gelmesini bekliyorduk. Partidekilerden biri, "Bunu her Pazar yaparız," diye bana açıkladı. Doktor yamaçtan inerek geldi, biz otların üstünde daire şeklinde yere oturduk. Hepimize doldurup imzalamamız için birer form dağıttı –isim, kimlik kartı numarası, haftalık gelir, meslek. Bu zorunluluk cesaretimi kırdı, çünkü evraklarım yanımda değildi ve ne mesleğim ne de gelirim vardı. Diğerlerinin formlarını doldurduklarını görünce buradaki varlığımın yasalara aykırı düştüğünü anladım. Olacakları kaçıracağım için üzgünsem de gözaltına alınmaktan, hatta pasaport alamamaktan korkuyordum. Gruptan ayrıldım.

Eve dönmeye karar verdim ve o yöne doğru yürürken milyonerin oğluyla karşılaştım. Bana büyük banyo havlusunu düzeltmemi söyleyince üstümde sadece bir havlu olduğunu fark ettim, beni bahçenin bir başka tarafına götürdü, burada elime bir kürek verildi ve toprağı kazmam söylendi. Ciddiyetle işe koyulmuşken, belime sarılı havlu durmadan gevşiyordu. Top-

rak sertti, zor kazılıyordu. Normal derinlikte bir hendek kazdığımda içine su sızmaya başladı. Kısa zamanda hendek yarı yarıya çamurlu suyla doldu. Devam etmenin bir anlamı yoktu, ben de kazmaktan vazgeçip kediyi hendeğin içine attım.

Demek ki, kediyi atmayıp bahçeden dışarıya taşımışım ki Jean-Jacques'la karşılaştığımda kediyi ona verdim, o da iğrenerek fırlatıp attı. Bana, "Köpekler!" diye haykırdı.

"Öfkelenme," dedim.

"Ameliyatının zamanı geldi, unuttun mu?" dedi. Korktum, çünkü ameliyat konusunda bir şey hatırlamıyordum, belki de başka bir rüyada geçiyordu.

Dikkatini dağıtmak için, "Her şey çok ağır," dedim. "Ayrıca," deyip yaltaklandım, "ben uyuyorum".

"Büyük iş!" dedi ve kabaca güldü.

Onu öfkelendirmeyi nasıl sürdürdüğümü anlamıyordum. "Bunda sağlıksız bir durum yok," diye devam ettim. "Ben çok erken kalkarım."

"Seyahate çık ve beni rahat bırak," dedi.

Ama Jean-Jacques uzaklaşacağı yerde irileşti ve ben kocaman iki ayağa bakakaldım; üstümde yükselen başını zar zor görebiliyordum. Korkmuş ve şaşırmıştım, onu normal haline dönmeye nasıl kandırabileceğimi düşündüm. Ayak bileğine bir taş attım. Hiç tepki vermedi. Sonra yukarıdaki deve baktım ve onun artık Jean-Jacques değil, üstüme basabilecek kötü niyetli bir yabancı olduğunu görünce daha fazla dikkatini çekmeye çalışmaya cesaret edemedim.

Alacakaranlık olmuştu. Sokaklardaki insanlar telaş içinde, yaya veya bisikletle evlerine gidiyorlardı. Hava iyice kararmıştı. Kan kaybından takatsiz kalmıştım, zorlukla yürüyebiliyordum, bu yüzden bir hastane bulmak zorundaydım. Yaşlı efendinin bahçesinde uzanabileceğim malikânesini aramayı da düşündüm, çünkü içeri girip küçük yaşlı adama öğüdünü nasıl tutamadığımı anlatmaya cesaret edemezdim. Orada bir doktor vardı, hatırlıyordum, ama bir konsolos veya pasaport

memuru olmadığından emin değildim. Yine de malikâneyi bulmam mümkün değildi. Kaybolmuştum. Yol soracak kimse yoktu; gece bastırmıştı ve yabancı sokaklar bomboştu. Utanç gözyaşlarımı engelleyerek gözlerimin yanlarına bastırdım. Yere yatmak istediğim halde kaldırımda beyaz havlumu kirletmekten çekiniyordum. Sol tarafımdaki ağırlık duygusu çoğaldı. Akıp gidiyordum, sağa tarafa doğru kaykılmaya çabaladım. İşte o anda öldüm. En azından, her taraf karardı.

Uyandığımda neşelenmeye çalışarak kendi kendime, "Bu rüya çok ağır," dedim. Ne zaman hâlâ bir rüyanın içine gömülmüş olarak uyansam hemen sakinleşmeye çalışırım. Bu sefer kolay olmadı ama, çünkü bu rüya bana sırtımdaki yükün ağırlığını ve kendimden nasıl nefret ettiğimi açıkça söylüyordu. Ben özgür olmayı nasıl arzulayabilirim, diye düşündüm. Kendimden bile kurtulamazken başkalarından kurtulmaya nasıl cesaret edebilirdim? Oysa rüyalarımın beni zayıf düşüren esareti dışında özgürdüm. Rüyalarıma lanet okudum.

Melankolik bir sabahtan sonra üstümdeki ağırlıktan sıyrılmayı başardım, ama bu ancak rüyadaki en aşırı teslimiyet duruşu sayesinde oldu. Kendi kendime şöyle dedim: Sırtımdaki yük ağırsa, varsın öyle olsun. Ve rüyanın daha umut verici yorumunu düşünmek içimden gelmedi.

Ama bu rüyayı anlattığım biri, uzmanlık dalı kadim dinler ve mezhepler olan bir bilim adamı, Profesör Bulgaraux, benden farklı düşünüyordu. "Sana tanıtacağım bazı teolojik fikirlere göre, bu bir su rüyası şeklinde yorumlanabilir," dedi. "Sen bir hendek kazdın ve o suyla doldu. Sonunda da sen ağır değildin. Sen -nasıl söylesem- sıvıya dönüşüyordun."

Bu rahatlatıcı bir düşünceydi ama ikna olmamıştım. "Sizce, yaşlı milyonerin önerdiği gibi seyahat etmeli miyim?"

"Zaten seyahat ediyordun, değil mi?"

Başımı salladım.

"Artık öğrendiklerini sindirip, sonra da dışarı çıkarmalısın. Bağırsaklarında suçluluk duygusu var."

Cevap vermedim ama kederli kederli haklı olabileceğini düşündüm.

"Tarafsız olduğunu sanıp, kendine övünme payı çıkarıyorsun ama henüz tarafsız değilsin. Rüyalarını dinlemek ve kabul etmekte haklısın -nasıl reddedeceksin ki- ama rüyalarda ortaya çıkan benliğini lanetlemekle yanlış yapıyorsun. Beni dinlersen sana gösterebilirim."

Önce bu daveti anlamadım ve bir kez daha açıklamaktan çekindim. Rüyalarımı bu adama anlatmakla hata yapmış olabilirdim. Onun neye inandığını ancak Tanrı bilebilir! Büyü yaptığı ve rüya gönderen cinleri çağırdığı söyleniyordu ki, her aklı başında insan böyle şeylerden uzak durur. Yine de, onu iyice dinlemeden şarlatanlıkla suçlayamazdım. Sahici bir gizeme saygı duysam da gizemli olma çabası acınacak bir durumdur. Profesör Bulgaraux'nun ilgilendiği şeylere gerçekten inanıp inanmadığını öğrenmeliydim.

Bir gün duvarları kitapla kaplı dairesinde beyaz şarabımızı yudumlarken, "Sizin bilim adamı mesleğinizle yetinmeyip incelediğiniz inançlara özel hayatınızda gerçekten inandığınız söyleniyor," dedim.

"Evet, bu doğru. Yani, kısmen," dedi. "İnanmıyorum. Ama bu inançların gerçekte nasıl uygulanacağını biliyorum. Onları uygulamaya ve nasıl uygulandıklarını başkalarına da öğretmeye hazırım."

"Ya bana öğretmeye?" diye sordum.

Bir süre bana düşünceli düşünceli baktı. "Rüyalarının seni her şeyden çok ilgilendirdiğini söylüyorsun."

Başımı salladım.

"Sana şu anda hakkında ders verip tez hazırladığım bir mezhebin ilahlarının soylarını anlatan bir efsaneyi okuyayım. İnançlarının senin örneğine özellikte uyduğu aklıma geldi."

Sayfalarının arasından kâğıtlar fışkıran birkaç cilt kitap aldı ve genizden gelen kuru sesiyle okumaya başladı. Okuduklarını burada size elimden geldiğince özetlemeye çalışacağım. Bu mezhebe göre, başlangıçta tek tanrı varmış, bu kendi kendine yeten Autogenes adlı bir erkek ilahmış. Yalnız değilmiş. Çok sayıda yaratıcı hareketle kendini yaratırken melekler ve güçler de var etmiş. Ama hiç dünya yaratmamış. Kendi varlığı ve onu tanıyıp, kabullenerek varlığını destekleyen meleklerle güçlerin varlığı yeterliymiş. O sadece varmış; kendi hakkında hiçbir şey bilmezmiş. Sonra bir şekilde, kendi kendine yeten bu tanrı bir şey öğrenmiş –tanındığını. Sonra kendini tanımak istemiş; sadece var olmak ona yetmez olmuş. Bu onun düşüşüne sebep olmuş. Ona hizmet eden dişi meleklerden biriyle, Sophia'yla birleşmiş. Bu birleşmeden Dianus adlı hem erkek hem dişi bir çocuk olmuş.

Mezhep, aşağı yukarı iki bin yıl önce yaygınlaşan bu efsaneye bağlı kalmıştı. İlk inananlar, doğumuyla ilk tanrının baştan çıktığını belirten Dianus'u bir gaspçı, yersiz olarak hak iddia eden biri, kötü bir ilah olarak kabul ediyorlardı. Ama mezhep bu inancı kabul edenlerle yayılmaya başlamıştı; yeni üyeler Dianus'u baş tanrı kabul edip Autogenes'i Dianus'un ilahlığını kanıtlayan etkisiz bir güce indirgiyorlardı. Giderek Dianus'a yönelmişlerdi. Kurtuluş umuduyla ona yakarabiliyorlardı, oysa Autogenes uzak ve erişilmezdi. Dianus, Autogenes gibi tamamen soğuk ve uzak değildi. Ama babasından bazı özellikler almıştı. Çoğu zaman bir dağın tepesinde uyurdu. Belirli zamanlarda tapınılmak, saldırıya uğramak ve kurban edilmek için insanların arasına katılmayı göze alırdı. Tanrısal uykusunu ancak bu şekilde sürdürebiliyordu.

Profesör Bulgaraux, "Ben bu mezhebin uyguladığı büyü sanatına pek inanmıyorum," dedi. "Autogenist mezhebinin üyeleri birbirlerinin sağ kulak memesinin iç tarafına dövme yaparlar. Sağ kulağımı inceleyebilirsin, Hippolyte. Orada küçük bir benden başka bir şey bulamayacaksın."

Bu efsanenin bana nasıl uygulanacağını anlamadığım için anlattıklarını değerini sorguladım. "Bu tür hikâyeler safdilleri pek bir yatıştırır, çıplak bir fikrin şokuna dayanamayanlar için pitoresk bir ayrıcalıktır."

Profesör Bulgaraux, "Senin rüyaların sadece birer alegori mi?" diye karşılık verdi. "Sen çıplak bir fikrin şokuna dayanamadığın için sana kendilerini hikâyeler olarak mı sunuyorlar?"

"Kesinlikle hayır! Rüyalarımın bana anlattıkları sadece hikâyeden ibaret, ne daha azı ne daha fazlası."

"Şiir hakikatin karşıtı olsaydı, rüyalarını şiir olarak görmeye razı olur muydun?"

"Hayır."

"O zaman bir düşün, Hippolyte, bak bakalım, bu pek bilinmeyen efsanede göz alıcı şiirden başka bir şey yok mu?"

Denemeyi kabul ettim ve Autogenist efsanesinde de benim rüyalarımdaki kadar hakikat bulunduğunu, hakikatin içerik olarak benim rüyalarıma benzediğini fark ettim. Benim rüyalarım da, kendi kendine yetme ideali ve bilgiye düşüşün kaçınılmazlığı hakkında değil miydi? Rüyalarıma kurban gittiğimi hissetmeye başladıysam, bu nankörlük sayılmaz mıydı? Ne kadar acı verseler de, barış içinde olabilmem için rüyalarıma - iç gözlemlerim için bir metafora- ihtiyacım vardı. Efsanede, Dianus'un belirli zamanlarda kurban edilmesinin insanların kurtuluşu için değil de, tanrının rahatı ve sağlığı için gerekli olduğunun anlatıldığı bölümü çok sevdim. İşte bu, tanrı yaratmanın en asil, en dürüst biçimiydi. Aynı şekilde, ben de rüyalarımın başkaları adına bilgi üretmediğini düşünmeyi öğreniyordum, onlar yalnızca benim, kendi rahatım ve sağlığım içindi. İşte bu da, rüya yorumlamanın en asil, en dürüst biçimiydi.

İnsanın yaratılışını anlatan Autogenist efsanesinde, rüyalarıma, özellikle de 'yaşlı efendi rüyası' adını verdiğim sonuncuya ait bir ipucu daha buldum. Autogenistler, insan ırkının ne soğuk ve uzak baba-tanrı, ne de uykulu ve sevimli Dianus tarafından yaratıldığına inanıyorlar. İnsanoğlu, varlığını yılan

şekline bürünen dişi meleğe, Sophia'ya borçludur; öğretmenleri bunu kanıtlamak için insanın iç organlarının şekline işaret ederler. Bir yılan şeklinde olan iç organlarımız -yani, bağırsaklarımız- bizi doğuran kurnaz dişinin imzasıdır. Bu fikre bayıldım. Bedenin salgıları ve kemikleri, çalkalanan ve pompalanan sıkışık organları arasında böylesine abartılı bir simgeye yer olacağını hiç düşünmemiştim –bu, beyni düşünceyle veya yüreği sevgiyle bir tutan bayağı benzetmelerden çok daha yaratıcıydı. Bu son rüyada, iç organlarımın düştüğünü gördüğümde rüyamda insanlığımın imzasını yitirdiğimi görüyordum. Bu, Profesör Bulgaraux'nun dediği gibi, bağırsaklarımdaki suçluluk duygusu konusunda bir uyarıydı.

Entelektüel çekincelerimi bir kenara bırakıp, Profesör Bulgaraux'nun bundan sonra söyleyeceklerini dinlemeye karar verdim. Rüyaların kendime karşı duyduğum kötülüğün bana yüklediği aşırı derecede anlamsız bir külfet olduğunu varsayan, savunulması imkânsız görüşten kurtulacaksam, beni kendi gözümde lanetleyen arta kalmış tavırlardan temizlenmem gerekecekti... Bunun başka bir 'dinsel' yorum olmasının hiç önemi yoktu. Profesör Bulgaraux en azından merhametli Rahip Trissotin gibi rüyalarımı yargıya sunmam için ısrar etmedi, tersine şimdiye kadar yaptığım gibi devam etmek -hayatıma rüyalarımın yargısına göre çekidüzen vermek- için beni yüreklendirdi. Eğer bu sapkın bir düşünceyse, varsın öyle olsundu. En titiz ruhanilik halleri, genelde kilisenin inançlarına karşı gelenlerde görülür.

Bu kentte gerçeği arayanların erişebileceği, bütün heterodoks hareketlerle zaten tanışmıştım ve okura daha önce de belirttiğim gibi grup heyecanlarının tiryakisi değildim. Çağımızda çok fazla iyi oluşturulmamış mezhep var, devrimci olma modasının dışında pek az şeyden esinlenmiş çok fazla kısmi devrim var. Ben yine de, yeterince içtenlikliyse, bu tür sapkın fikirleri kınamam. Profesör Bulgaraux'nun da sözlerinde ciddi olduğuna zamanla inanmaya başladım.

Daveti üzerine, bunu izleyen ay içinde Autogenistlerin görüşlerini açıklamasını dinlemek için dairesini birçok kez ziyaret ettim. Elinde, Yakın Doğu'da bir mezarlıkta gömülü bir çömleğin içinde bulunmuş kadim bir elyazması vardı. Yıllardır onu deşifre edip yayına hazırlıyordu; bu özel seminerler de görünüşte elyazmasının içeriği hakkındaydı. Dinleyicileri her zaman, birkaç tuhaf akademisyen ve mesleklerini çıkaramadığım yabancı aksanlı bazı orta yaşlı kadınlardan oluşan bu toplantılar, bir zamanlar aydınlanmak için safça bir coşkuyla devam ettiğim üniversite konferanslarından çok farklıydılar. Birkaçı sadece not alıyordu. Ama Profesör Bulgaraux, sözlerini ellerinde kâğıt kalem olmadan hevesle dinleyenler için konuşmasına kişisel irdelemeler serpiştirerek, bu düşüncelerin, dinleyicilerinin hepsini nasıl ilgilendirdiğini gösteriyordu. Odada çevreme bakarken bana Frau Anders'i hatırlatan kadınlar gördüm. Bu grupla tanışmış olsaydı, Frau Anders'in, belki de Profesör Bulgaraux'nun müritlerinden biri olabileceğini düşünmek beni heyecanlandırdı. Açıkladığı şey, insanın dengeli hayatına karşı gelerek ve en derin fantezilerini serbest bırakarak özgürleşmesi düşüncesinden başka bir şey değildi –bu da Frau Anders'i sattığımda tam olarak benim yaptığım şey değil miydi?

Hanımlara gidip kocalarını katletmeyi, balmumu yemeyi, kilisenin yardım kutusundan para çalmayı veya fino köpeklerinin ersuyunu içmeyi önerdiği izlenimini vermek istemiyorum. Yine de, eyleme geçmek için yaptığı özendirme pek incelikli değildi. Benim bu konulardaki içgüdülerime şaşılacak derecede uygun düşüyordu.

"Ilımlı olmak, karışık bir ruh halinin işaretidir," dedi. Oysa her eylem aşırıya kaçmadan veya aşırılıkla yapılabilir. Ilımlı cinayetler ve nehir kıyısında aşırılığa kaçan yürüyüşler olabilir.

Autogenist kozmoloji ve selamete erme planı, bir dizi davranış ilkelerini, daha doğrusu, karşıt-davranış ilkelerini içeriyordu. İnsanı, onu doğuran kurnaz dişi Sophia, içinde Autogenes'in saf ışığından tek bir kıvılcım olan, karanlık madde-

den yaratmıştı. Autogenist kutsal yazılarında 'alttaki madde tortusu' olarak sözü edilen insan, çeşitli arınma ayinleriyle yine de cennete yükselebilir. İnsan 'hafifleşirse' Autogenes'in bağrına dönebilir –Profesör Bulgaraux burada hafifliğin aynı zamanda ışıklı anlamına geldiğini, yalnızca bana yönelttiği bakışla açıkladı. Bu arınma, kendini tutma yoluyla değil kendini tam olarak ifade etmeyle gerçekleşiyor. Böylece Autogenistler, insanın her türlü deneyimden geçmeden kurtulamayacağını düşünüyorlardı. Her yasadışı eylemde onlara bir meleğin eşlik ettiğine ve cüretkârlık etmeleri için onları yüreklendirdiğine inanıyorlar. Ne tür bir eylem olursa olsun, onu meleği adına işlediklerini şu şekilde ifade ediyorlardı: "Sen ey melek, senin işini kullanıyorum! Sen ey güç, senin işlerini başarıyorum." Profesör Bularaux, "Onları eleştirenlerin adını koyarken yüzlerini kızartan bu eylemlere onlar 'saf bilgi' adını veriyorlardı," diye devam etti.

Kendinden geçmiş dinleyiciler arasındaki hanımlardan biri, "Onlara ad koymak gerekmez," dedi. Ben de içimden, "Adını koyarken kızarmak da gerekmez," diye ekledim.

İyi ve kötünün sadece insanlara özgü bir görüş olduğuna iddia eden Autogenist inancının, çağımızdaki bildik ahlâka karşı çıkışla hiçbir ilgisi yoktu. Onlar bu görüşü bir kurtuluş yolu olarak öneriyorlar. Ahlâki üstünlüğün sonucu olarak biz kişilik kazanıyoruz, başka bir deyişle, ağırlık kazanıyoruz; bu yüzden, ahlâk kurallarına karşı çıkmanın amacı ağırlıksızlaşmak, insanı sadece kendi olmaktan kurtarmaktır. Bireysel kişilikler günahın asitlerinde nötralize edilmelidir.

Profesör Bulgaraux'nun gözlüklü geniş yüzüne, bakımsız sakalına, yumurta lekeleriyle kaplı yeleğine, torbalanmış, ütüsüz takım elbisesine baktıkça, onun meçhullüğün mükemmel bir örneği mi, yoksa bütün bu etkileyici özel sefaleti içinde sadece başarısız bir gayretkeş mi olduğuna karar veremiyordum. Ama bana öğretecek doğruları varsa kendisinin ne olduğu önemli değildi. Dairesinde katıldığım son

toplantıda, "Kaybetmemizi öğütlediğiniz bu kişilik nasıl bir kişilik?" diye sordum. Onun Autogenistlerin inançlarına bilimsel olandan daha aşkın bir ilgi duyduğunu ve bunların aslında kendi inancı olduğunu, diğerlerinin yanında ilk kez ima ediyordum.

"Kaybedince anlarsın."

"Nasıl yapacağımı söyle," dedim.

"Hâlâ rüya görüyor musun?"

"Eskisinden de fazla."

"Onu kaybetmişsin," diye bağırdı ve on kadar dinleyici beni tebrik edip elimi sıkmak üzere yerinden kalktı.

Evet, hâlâ rüya görüyordum. Keşke durum o kadar basit olsaydı! Geceleri tabutun mermer kapağının üstünde siyah mayolu adamın resmi oyulmuş olan uykunun lahitinde yatıyordum. Ama Dianus gibi ben de huzursuz, beklenti içinde uyanıyordum. Bazen rüyalarım hayatımın üstünde bir asalak, bazen de hayatım rüyalarımın üstünde bir asalakmış gibi görünüyordu. Aklımı meşgul eden şeyin kökenini bulmak istiyordum. Beni engelleyen ve rüyalarımla fena halde ters düşen bu kişilikten kurtulmak istiyordum. Profesör Bulgaraux'nun öğretileri sayesinde, hayatım ile rüyalarımın ayrılmasının, çevremdeki herkesin geliştirmeye çalışır göründüğü ve gurur duyduğu bu şeyin -adına ister kişilik isterse karakter deyin- sonucu olduğunu nihayet açık seçik gördüm. 'Kişiliğin' sadece dengesizliğin bir sonucu olduğuna karar verdim. Ağırlık merkezimizi bulamadığımız için 'karakter' sahibi oluyoruz. Kişilik, en iyi ihtimalle, dengesizlik sorununu karşılamanın bir yoludur. Ama sorun kalır. Kendimizi olduğumuz gibi kabul etmeyiz, gerçek benimizden geri çekiliriz, sonra da aradaki boşluğu kapatmak için bir kişilik köprüsü kurarız.

Kişilik sahibi olmamak, zayıf ve güçlü olduğumuz noktaları sadece belirlemekten ibaret değil midir? Kişilik, başkaları için var olmanin yoludur. Başkalarının da yarı yolu veya

daha fazlasını kat edip bizimle buluşacağını, ihtiyaçlarımızı tatmin edeceğini, dinleyicimiz olacağını, korkularımızı yatıştıracağını umarız.

Ama kişilik sahibi olmaktan nasıl kaçınılır? Bir süre için Çinli olup, onların efsanevi soğukkanlılığının farklı bir duygu, içsel bir hafiflik yaratıp yaratmadığını anlamak isterdim. Ama tenimin rengini ve yüreğimin coğrafyasını değiştiremem. Uyuşturucular da bana uygun değildi. Bana hiçbir zaman, geçici de olsa, soğukkanlılık ve hafiflik duygusu sağlamadılar.

Kişiliği kaybetme deneyiminin çok reklamı yapılan bir yolu daha var –cinsel ilişki. Fahişelerin, en azından meslekleri yasakladığı için, insanmış gibi davranmayacağını umduğumdan, bir süre sık sık onlara gittim. Birbiriyle tanıştırılmamış ve tanıştırılmayacak olan iki insanın kösnül manevralarında belli bir suskunluk ve hafiflik etkili olabilir. Ama insan buna güvenemez. Kişiliğin kokusu -duvardaki bir fotoğraf, kadının baldırındaki bir yara izi, gardıroptaki bir emprime elbise, yüzündeki cazip veya kibirli bir bakış- her zaman çıkar. Cinsellikten fazla bir şey beklememek gerektiğini öğrendim. Buna rağmen, cinselliğin neden suç gibi, kişisel olmayana özgü tükenmez bir kaynak olduğunu anladım. Gerektiği gibi yapıldığında bu eylemler bireylik duygusunu gerçekten de körleştirir. Bence bunun sebebi, sonucun belli olmasıdır: cinsellikte, orgazm; suçta, ceza. İnsan tam da, kaçınılmaz bir sonucu olan bu eylemlerle özgürleşir.

Ama bu amaca yönelik olan, cinsellikten ve suçtan bile değerli bir şey daha var –size anlattığım bazen sefih, bazı yönlerden de suçlu bir hayatın deneyimlerine dayanarak söylüyorum. Bu şey de rüyadır. Benim açımdan çoğu zaman ıstırap ve ağırlık kaynağı olan rüyalarım, acaba aslında bana can sıkıcı kişiliğimi kaybedeceğim saydam bir ortam mı sunuyordu? Rüyaları elimden geldiğince uzaklaştırdığım etime girmiş yabancı bir madde olarak düşünmüştüm. Artık onları bir nimet olarak görme eğilimindeydim. Rüyalar alnımın ortasında üçüncü

bir göz gibi hayatıma girmişti. Bu gözle şimdiye kadar olmadığı denli net görebiliyordum. Jean-Jacques beni rüyalarıma ve ciddiyetime karşı uyarmıştı. Rahip Trissotin günah çıkartıp onlardan kurtulmamda ısrar etmişti. Frau Anders rüyalarıma boyun eğmişti, ama onları sadece fanteziler olarak algılamıştı. Şimdiyse Profesör Bulgaraux bana onlarla iftihar edebileceğimi söylüyordu. Rüyalarda bir şey kaybediyorsam, bu, kaybetmekten hoşnut kalacağım bir şeydi. Kendimi kaybediyordum –son rüyam olan ve sonunda iç organlarımı kaybedişimle biten, 'yaşlı efendi rüyası'nda açıklıkla gösterildiği gibi, içimdeki yılanı kaybediyordum. Tam anlamıyla rüya-gören-adam haline gelmek için bile olsa özgürleşiyordum. Henüz özgürlüğün nasıl bir şey olduğunu bilmediğimin farkındaydım ama, rüyalarımın, ıstıraplı esaret ve aşağılanma görüntüleriyle özgürlüğün neye benzediğini bana açıklayacağını umuyordum.

Çoğu kimse rüyaları, günün çöp tenekesi sayar: disiplinsiz, verimsiz ve toplum adına yararsız bir uğraş. Bunu anlıyorum. Çoğu kimsenin rüyalarını neden önemsemediğini de biliyorum. Rüyaları onlar için çok hafiftir ve çoğu kimse, ciddiyeti ağırlıkla ilişkilendirir. Gözyaşları ciddidir; gözyaşlarını bir kavanozda toplayabilirsiniz. Ama rüya, bir tebessüm gibi, saf havadır. Rüyalar da tebessümler gibi hızla solarlar.

Ama ya yüz solup da, tebessüm kalırsa? Ya rüyaların beslendiği hayat solar da rüyalar serpilirse? İşte o zaman insan, yükünü gerçekten hafifletip gerçekten özgürleşir. Bu eşsiz bir haldir. Dünyayı yok etmeye yönelik cinsellik ticaretinden yükselen o tanrısal yokluk ve havalanma duygusundan, neden bu kadar küçük günlük bir pay istediğimize şaşabiliriz. Cinsellik için şunu rahatlıkla söyleyebiliriz: Cinsellik müthiş bir özgürlük vaadidir, yasaklanmaması çok şaşırtıcıdır.

Rüyaların yasaklanmamasına hayret ediyorum. Rüya ne büyük bir vaat! Ne büyük zevk! Ne kadar özel! Hem insana bir eş de gerekmez; kadın veya erkek, kimsenin işbirliğine gerek yok. Rüyalar, ruhun tamama ermemiş cinsel eylemidir.

SEKİZ

İçine rüyalarımı yazdığım, onları yorumlamaya kalkıştığım, çevresinde hayaller kurduğum bir günlük tutmaya başladım. Okumaktan vazgeçince günlüğü yazmak için gerekli boş zamanı bulabildim. Matbaa harflerini sevmek ve hızlı okuyabilmek için disiplinli, zihinsel bir hareketsizlik gerektiğini keşfettim. Kitap kurdu bir adamın düşünmediğini söylemek abartıdır. Ama o ancak bir noktaya kadar düşünür; düşüncelerini durdurmak zorundadır, yoksa ilk cümleden öteye asla gidemez. Rüyalarımın en hafif fısıltısını veya yankısını bile kaçırmak istemediğimden, başkalarının basılı rüyalarıyla beynimi doldurma alışkanlığını bırakmaya karar verdim. Bir gün odamdaki kitapların çoğunu toplayıp, doğup

büyüdüğüm kentin kütüphanesine bağışladım. Kapaklarının iç kısmına sınıf arkadaşlarımın sevgi veya hakaret dolu çeşitli notlar yazdığı bazı lise kitaplarımı hatıra olarak sakladım. Onların dışında da bir İncil, semafor işaretleri üstüne bir kılavuz, bir mimarlık tarihi ve Jean-Jacques'ın imzalı bazı kitaplarını kendime alıkoydum.

Artık düşüncelerimi başkalarıyla paylaşmak isteyecek kadar açık yürekli veya hevesli değildim. Dostlarımla sırlarımı paylaşma yeteneğimi tamamen kaybettiğimi zannetmeyin. Ama bana bilmediğim bir şey öğreteceklerine dair inancımı yitirmiştim. Bu yüzden, tartıştığımız her konuda bana çırak muamelesi yapmaya devam eden Jean-Jacques'ı daha az görüyordum.

Genç Lucrezia, dostum ve gelecekteki metresim olarak, ardından pek fazla gözyaşı dökmediğim annesinin yerini almıştı. (Frau Anders'in yok oluşuna kimse, kocası bile fazla dertlenmedi.) Giderek daha fazla huysuzlaşmaya başlamam beni endişelendiriyordu ve Lucrezia'dan annesinden istediklerimi istememek için epey uğraştım. Ne ben onu, ne de o beni sevdiği için bu nispeten kolay oldu. Lucrezia'yla birlikteyken mutluydum, ama o, benim hak ettiğimden pek emin olmadığım bir lükstü. Aslında hiçbir şey küstah rüyalarım kadar ilgimi çekmiyordu. Sırlarımı Lucrezia'ya açma konusundaysa isteksizdim, bunun sebebi belki de bencillikti.

Yine de, o sıralarda dostluğun giderek azalan zevkleri ve rüyalarım hakkında düşünüp yazmaktan başka şeyler de yapabiliyordum. Hâlâ genç bir adamdım ve huzursuzluğumu kısmen eyleme dönüştürmek benim açımdan doğaldı. Bütün içsel karışıklığım arasında, yine de daha hareketli yaşamak istiyordum -kendimi herhangi bir faydalı, aylıklı veya geliştirici uğraşa adamama koşuluyla. Böylece, hareketli bir hayat yerine kısa bir aktörlük kariyerine razı oldum. Daha önce Frau Anders'in çevresine topladığı, şimdi de Lucrezia'nın başkanlık ettiği grup aracılığıyla birçok bağımsız film yönet-

meniyle tanıştım ve onlarla çalışmaya koyuldum. İlk işim, başkentin gece hayatı hakkında kısa filmler yapan bir fotoğrafçının senaryolarını yeniden kaleme almaktı. Bunlardan dördü çekildi; biri nehirde bir aşağı bir yukarı yolculuk yapan mavnalar hakkındaydı, biri geceyarısı, metrodaki iki âşık hakkında, bir diğeri polis şefi, sonuncusu da üniversite yakınındaki Arap mahallesi hakkında. Sonra, tek başıma, bir rahibe hakkında bir senaryo yazdım. Metnin üzerinde yapılan değişiklikleri ve kesintileri onaylamasam da film çekildi. Bu senaryo üzerinde çalışmam bir yıldan uzun sürdü; ben çok yavaş yazarım. Bu süre içinde ayrıca birkaç küçük rolü de canlandırdım.

Sonunda yazar olarak değil de, daha çok, aktör olarak ticari sinemaya geçtim. Sesli filmlerin ilk on yılıydı; yabancı yönetmenler sessiz sinema devrinde üstünlük iddia edebilirler ama bu dönemde ülkemin sineması bence en iyisiydi. Hiç başrole çıkmadım, buna heves de etmedim, ama en azından hep aynı tipleri oynamaktan kaçındım. İki romantik komedide uşağı ve terk edilen âşığı, bir aile melodramında büyük erkek kardeşi, Birinci Dünya Savaşı sonuna doğru okul çocuklarının askere alınması hakkında bir filmde vatansever öğretmeni oynadım.

Bir rolü canlandırırken izleyiciye gizli bir mesaj verdiğimi hayal etmekten hoşlanırım. Merhametli bir âşığı oynamam gerekirken kucaklamalarıma bir gaddarlık havası katmaya çalıştım. Bir caniyi oynarken, şefkat ima ettim. Emeklerken uçtuğumu hayal ettim. Dans ettiğim zaman ise bir sakattım.

En azından kişisel düşüncelerimde, çelişik olma ihtiyacı galiba o dönemde bende bir alışkanlık haline geldi. Günlük davranışlarımda, haklı olduğumdan tamamen emin olduğum zamanlar dışında, başkalarının arzularına ender olarak karşı çıkarken duyduğum her sözcük aklıma tersini getiriyordu. Bu yüzden, oyunculuk bana çok uygun bir işti. Oyun-

culuk, söz ile eylem arasında mutlu bir uzlaşmaydı. Bir rol, tek bir sözcüğe veya deyime sığdırılabilirdi; bir sözcük veya deyim bir role yayılabilirdi. "Uşak!" "Seni sevmiyorum." "Özgürlük, eşitlik, kardeşlik" –sadece birkaç örnek. Ben rolü canlandırırken, sözcüğü veya deyimi seslendirirken, rahatlıkla tersini düşünebiliyordum.

Sonunda, tabii ki bu çelişkileri tek başına örnekleyecek roller arzulamaktan kendimi alamadım. Beyaz bir kadının çiçek kokulu parfümünü duyunca, basık burnunun mağarayı andıran delikleri tiksintiyle titreşen şişman bir Afrikalıyı oynamak istedim. Tüplerin içindeki boyaların mırıltısını duyan ve kendini bir müzisyen sanan doğuştan kör bir ressamı oynamak istedim. Zengin ülkesinin çiftlikleri kuraklıktan etkilenince ülkenin tahıl stokunu Hindistan'ın açlık çeken insanlarına gönderen güler yüzlü, şişko politikacıyı oynamak istedim. Ne yazık ki, böyle rollere pek sık rastlanmıyor. Onları yaratacak daha çok yazara ihtiyaç var. Jean-Jacques isteseydi böyle roller yazabilirdi; ama onun sanatı başka ideallerin hizmetindeydi –onunku ya çok ağırbaşlı ya da yeterince havaya girememiş olduğum için değerlendiremediğim, hem ölçülü hem coşkulu bir komedi anlayışıydı.

Böyle rolleri niçin kendim yazmadım, diye sorabilirsiniz. Ve niye kendimi oyunculuğa verdim? Otuzuncu doğum günüme yaklaştığım halde birden meslek sahibi olma ihtiyacını duymuş değildim. Hayır, gerçek şu ki, bu bana keyif veriyordu. (Keyiflenmenin çok çeşitli yollarını bilirim.) Buna rağmen, bu keyfe kendini beğenmişliğin karıştığını da belirtmeden geçmemeliyim. Kendini beğenmişlik benim tiyatro yerine, filmlerde oynamayı seçmemde etkili olmuştur. Bir filmde, rol ile oyunculuğun ayrılmaz, tek bir şey oluşu hoşuma gidiyordu; oysa tiyatroda aynı rol birçok aktör tarafından daha önce oynandığı gibi gelecekte de oynanacaktır. (Filmler bu bakımdan sahneden daha çok hayata benzerler, değil mi?) Ayrıca, insanın bir filmde yaptıkları selüloit gibi yok olmaya-

cak bir maddeye kaydedilmektedir -bu da kendini beğenmişliği harekete geçirecek bir başka öğedir- ama tiyatro oyunları hiçbir yere kaydedilmez.

Sinemayı tiyatroya yeğliyordum, çünkü diğer oyunculardan başka seyirci yoktu, alkış da yoktu. Aslında seyirci olmadığı gibi oyunculuk da yoktu. Filmlerde oynamak bir piyeste rol almaya benzemez; bir piyeste oynamak, provalarda ne kadar kesinti olursa olsun, temsil süresince davranış ve duygularla mükemmelleştirilmiş, ilavelerle giderek genişleyen, sürekli bir oyunculuk gerektirir. Filmde oyunculuk denen şey, tersine, hareketsizliğe çok daha yakındır; tezgâhtar kızlar ile kadınlarının okuduğu aylık fotoroman dergilerindeki gibi bir dizi hareketsiz fotoğraf karesine poz vermek gibidir. Bir filmde her sahne onlarca ayrı çekime bölünür, bunlardan her birinde birkaç satırlık bir diyalog ve oyuncunun yüzünde tek bir ifade vardır. Kamera, hareketi oluşturur; bu kısacık dondurulmuş anları canlandırır –hem kendi rüyalarında rol alıp, hem de onların seyircisi olanın gözü gibidir.

Bence sinema, tiyatrodan çok daha zor bir sanat; sinema bana davranış tarzlarını derin ve anlamlı bir şekilde karşılaştırma imkânı sağladı ki, bunun ilk örneği benim rüyalarımdan kaynaklandı. İnsanın daha önce planlamadan, o anda karar vererek girdiği karanlık bir salonda film seyretmesinin, bir rüyaya adım atmaya benzediğini söylemek istemiyorum. Kameranın zaman ve mekân bakımından sahip olduğu ve rüyayı andıran özgürlükten de söz etmiyorum. Burada kastettiğim, izleyicinin değil oyuncunun deneyimi: filmlerde oynarken insan tutkuyu unutup, onun yerine bir çeşit aşırı soğukluk koymalıdır. Bu çok kolaydır, hatta gereklidir, çünkü sahneler sırasıyla çekilmez; kamera önündeki oyuncu, bir piyesin tek bir temsili sırasında bir birikim oluşturan ve doğalmış gibi görünen duygularla hareket etmez.

Tiyatronun sinemaya karşı tek üstünlüğü, insanın aynı rolü her gece, her gece tekrarlayabilmesidir –bu bir yönetmenin

beğendiği çekimi bulana kadar bir sekansı tekrarlamasından öte bir şeydir. Oyuncu her çekimde oyununu geliştirmeye çalışsa da (bu tiyatrodaki provaların karşılığıdır), doğru rolü oynadığında çekim sona erer. Tiyatrodaysa oyuncu rolünü doğru yapmayı öğrendiği zaman, piyesin seyircisi olduğu sürece tekrar tekrar oynamaya hazırdır. Oyunculukla rüyalarım arasındaki son benzerlik de şudur: En iyi yaptığımız şeyler tekrar tekrar yaptığımız şeylerdir, en iyisi de doğası gereği tekdüze bir formu olanlardır: dans etmek, sevişmek, bir müzik aleti çalmak gibi. Ben şanslıydım, çünkü rüya görme eylemi benim açımdan böyle bir özelliğe sahipti. İyi olabilmem için yeterince zaman ve tekrar vardı. Asla seçkin bir oyuncu olamadım, ama iyi rüya gören biri oldum.

Sinemasever arkadaşlarım aracılığıyla, ülkemin ilginç bir tarihi kahramanının hayatı hakkında çekeceği filme oyuncu arayan ünlü İskandinav yönetmen Larsen'le tanıştım. Okurlarımın çoğunun hemen tanıyacağı bu kişi, gençliğinde ülkeyi nefret edilen işgalcilerden kurtaran dindar köylü kızla birlikte savaşmış, büyük servet sahibi bir asilzadeydi, ama daha sonra din değiştirmek, sapkın olmak ve suç işlemekle suçlanmıştı. Din değiştirmekle, sapkın olmakla ve kandırarak şatosuna götürdüğü yüzlerce çocuğa tecavüz ettikten sonra onları öldürmekle suçlanarak darağacına gönderildi. İdam edilmeden önce çok etkileyici biçimde işlediği suçlar için pişmanlık duyduğunu belirtti, Kilise tarafından affedildi, halk da onun yasını tuttu.

Senaryoyu okudum ve projeyle çok ilgilendiğimi ifade ettim. Larsen beni, tutuklanmasından sonra asilzadenin günahlarını çıkartmakla görevli rahip rolü için sınava soktu. Oyunculuğumu beğenince de beni kadroya aldı. Ben daha az vaktimi alacak daha küçük bir rolü -örneğin, yargıçlardan birini- oynamayı yeğlerdim, ama Larsen, yüzümün, asilzade-

nin pişmanlık duymasını sağlayan gayretkeş rahibin onun hayalindeki yüzüne tıpatıp benzediğinde ısrarcıydı.

Bu film üstünde çalışmak sonraki altı ay boyunca beni meşgul etti. Filmi çekmek için güneye gittik, filmin büyük bölümü asilzadenin yüzyıllar önce kurbanlarını götürdüğü, şimdiyse okuldan kaçan öğrencilerle yeniyetme âşıklardan başka kimsenin uğramadığı harabe halindeki, şatonun yakınlarındaki küçük bir kasabada çekildi. Bu kasabada hayat can sıkıcıydı. Kasabanın dışında terk edilmiş bir ahırda gizlice buluştuğum belediye başkanının kızıyla tatlı bir aşk yaşadım. Ayrıca, kasaba papazıyla din ve politika konusunda tartışarak da oyalandım. Yine de, meslektaşlarımın çevresinden uzak kalmak imkânsızdı. Kasabada oyuncuların ve bütün film ekibinin kaldığı tek bir küçük otel vardı. Haliyle otel bir yatakhaneye dönüşmüştü. Yönetmen, kameraman, senarist kız ve oyuncular her sabah kahvaltıda bir araya gelip o günkü çekimi tartışırdık, akşamları da salonda oturup, kasabadaki birkaç radyodan biri olan, otelin radyosunda o sırada güneyimizdeki ülkeyi kasıp kavuran iç savaş haberlerini dinlerdik.

Film ekibiyle, özellikle de Larsen ve sevimli genç eşiyle aram iyiydi. Tek istisna, çekim programının daha ilk gününden itibaren benden hiç hoşlanmayan makyajcıydı. Asilzadenin kasaba sokaklarından idam sehpasına götürüldüğü sahneyle işe başlayacaktık; kameraman sabah ışığında çekim yapmak ve dokuzdan önce ilk çekime başlamak istediği için oyuncuların saat altıda makyaja gelmesi gerekiyordu. Ben tam zamanında gittim, ama dekor ve kostümlerin depo edildiği tahıl ambarının bodrumundaki sandalyeye oturduğum anda makyajdan sorumlu adam yüzümü inceledi ve suratını buruşturup kendi kendine söylenmeye başladı. Biraz ruj ve pudra sürmek için bir saat boyunca uğraştıktan sonra bana, umutsuz bir vaka olduğumu bildirdi: çok ender olmasa da, neyse ki sinema oyuncuları arasında pek sık rastlanmayan,

makyaj kabul etmeyen tipte bir cilde sahiptim. Bana, "Cildiniz mat," dedi.

Alaycı bir tavırla, "Başka yüzüm yok," dedim.

"Yönetmen bundan hiç hoşlanmayacak. Ama beni suçlayamaz."

"Kimse seni suçlamayacak," dedim.

Rol aldığım diğer filmlerdeki makyajcılar da benzer şeyler söylemişlerdi gerçi, ama hiçbiri bu denli kaba konuşmamıştı. Oysa, makyaj kabul etmeyen yüzümün o sabah sorun çıkarmadığını söylemeye bile gerek yok.

Film çekimi sorunsuz yürüdüğü halde, insan böyle parça parça çekim yapıldığı zaman gelişmeyi görmek kolay olmuyor. Merdivenler, yapı iskeleleri, döşemeyi kaplayan kablolar, ışıklar ve tülden ışık siperleri, senaryo fotokopileri, ekip için bedava sigara paketleri ve şarap şişelerinden oluşan bir cangılda çalışıyorduk. Dehşet verici tarihi bir gösteriye uygun olarak çok kalabalıktık. Yirmi kişilik görevli, çekim ekibi ve oyunculara ek olarak kasabalı figüranlar, kamerayı, ışıkları ve dekoru taşıyıp çekim yaparken bize yemek getiren haki renkli şort ve lastik ayakkabı giymiş yanık tenli, çıplak göğüslü adamlar ve delikanlılar da vardı. Bütün bu telaşın ortasında tek hareketsiz nokta, günün büyük kısmını bir köşede oturup önce bej bir kazak, sonra da bir battaniye örerek geçiren, yönetmenin karısı Mme. Larsen'di.

Filmin ticari başarısı konusunda kronik kuşkuları olan yatırımcılarla bazı sorunlar yaşandı. Her akşamüstü saat dörtte posta getirildiği zaman, bunu ayrı bir masada okuduktan sonra pantolonunun arka cebine sokuşturan Larsen'in çatık kaşlarına saygı duymayı setteki herkes öğrendi. Ayrıca, şehirlerarası telefon görüşmeleri için de sık sık otele çağrılıyordu. Üstündeki baskılara rağmen çekimlerin bu kadar uzun sürmesinin (dört buçuk aya yayılan yetmiş üç günlük çekim) bence asıl sebebi onun kararsızlığıydı. Elimizde çekime hazır bir senaryoyla gelmişken, o sürekli de-

ğişiklikler yapıyordu ve kahvaltı toplantılarının çoğu cinsel güdülerle ilahiyata ait görüşler üstünde tartışmalara harcanıyordu. Bu tartışmalara kendimce katıldım ve filmin ruhban sınıfına düşmanlık yapmasını önlemeye yardım ettiğimi de söyleyebilirim. Çünkü senaryoyu yazan Larsen, asilzadeyi nasıl göstereceğini bilemiyordu. Bazı sabahlar, asilzadeyi itham edildiği olağandışı suçlardan tamamen masum biri olarak göstermek amacıyla senaryonun ortasını yeniden yazabilmek için çekimi durdurmak istiyordu. En azından suçlu asilzadeyi temize çıkarmak istiyordu –aşırı titiz bir vicdanın alışılmadık bir cinsel yapıya yüklediği azaplar altında çökmüş bir adamdı o.

Yönetmen, "Herhalde çok şehvetli bir adamdı," dedi. Asilzadeyi oynayan oyuncuya döndü, "Antoine, oyununda bu özelliği daha çok vurgulamalısın," dedi.

Ben karşı çıktım. "Ben onu çok sakin biri olarak hayal ediyorum," dedim. "Bu kadar çok sayıda kurban, kayıtsızlığa yol açan bir iştah fazlalığını kanıtlar."

Masadakilerin hiçbiri benim görüşüme katılmadı. Vatanseveri oynayan kısa saçlı genç kadın, "İnsan nasıl bu kadar zalim olabilir!" diye çıkıştı. "O küçük çocukları bir düşünün."

Açıklamaya çalıştım. "Asilzadenin insan doğasının erişebildiği en aşırı zalimliği sergilediğine inanmıyorum. O doygunluk sorununu sergiliyor. Anlamıyor musunuz? Her eyleme, doğuracağı sonuçların beklentisiyle girişilir. Doygunluk da eylemlerin sonuçlarına -tatminkârlığa- erişilmesinden ibarettir. Ama bazen ahlâki ortam engel olur. Sonuçlar yığılır. Sonuçların eyleme yetişebilmesi çok uzun zaman alır. O zaman insan, başkalarının sıkılmasına yol açarak, eylem ile sonuçlar arasında kendini tekrarlamayı sürdürür. İşte o zaman, insanlar onun doyumsuz olduğunu söyler. Bazen de -çok ender olarak- hiç sonuç elde edilmez ve insan yaşamıyormuş hissine kapılır."

Senarist kız, "Sen de onu temize çıkarmak istiyorsun," dedi.

"Hiç de değil," diye karşılık verdim. "Onun idam edilmesi gerektiğini söyleyecek ilk kişi ben olurdum. Cezalandırılma amacı gütmeyen hiç kimse onun yaptıklarını yapmazdı. Tek fark, o her şeyi harfi harfine uygulayan biriydi. Kendini -yani, suçlarını- aşırılıkla tekrarladı. Bir makineye benzedi. Bence sorulacak sorular şunlar:" -Larsen'e hitap etmek için döndüm- "her tekrarla, makinenin her dönüşüyle sıkıntısı daha da azaldı, öyle ki sonunda itiraf edip de idama mahkûm edilmeyi hiç önemsemedi mi? Yoksa yakalansaydı tek bir cinayetle tatmin olur muydu?"

Larsen, "Devam et," dedi. "Görüyorum ki, bu konuda epey düşünmüşsün."

"Çoğu insana tek bir cinayet yeterken, birinin üç yüz çocuğu öldürmesinin kendi gözündeki anlamı nedir?" dedim. "Bu adamın cinayet işleme kapasitesi seninkinin veya benimkinin üç yüz misli miydi? Yoksa onun gözünde bir cinayetin değeri, sıradan bir insanın gözündeki değerinin sadece üç yüzde birine mi eşitti?"

Senaryoda önerdiğim bazı değişikliklerin reddedilmesi dışında tartışmanın devamını hatırlamıyorum. Meslektaşlarımın bu ilginç konuyu rüyalarımın ağır temposuna uyacak şekilde değiştirmeye hevesli olmayışı normaldi. Ama ben, yine de, Larsen'in yorumunun hayal gücünden yoksun olduğunu ısrarla söyledim. Bence, filmin çok büyük kısmını asilzade ile yeniyetme vatansever arasındaki ilişkiye hasretmişti; cinsel sapıkla seri katilin, aralarında minik kurbanlarının anne babalarının da bulunduğu, yüzlerce ağlayan vatandaştan oluşan şaşırtıcı bir alay eşliğinde idam sehpasına gidişini gösteren son sahnelerin de hakkını verememişti.

Niçin ağlıyorlardı? Acaba onun suçlarında bir kutsallık havası mı sezmişlerdi? Daha doğrusu, asilzadenin kapıldığı belirli sapkın dinsel inançlar, onun iğrenç cinayetlerini özendirmiş, hatta onlara kutsallık mı kazandırmıştı? Bir de o köylü kız, ülkemin ulusal kahramanı –ben Larsen'in tersine,

onunla olan ilişkisinin asilzadeyi kısmen de olsa suçlarından kurtarmadığını ileri sürüyordum. Oysa tam tersi geçerliydi. Kız da yargılanıp yakılmamış mıydı? Bâkire ile çocuk katili, tarihin çok farklı şekilde yargıladığı ve savaş sömürüsüyle birleştikleri anlaşılan, bu iki insanın ortak bir yanı gerçekten de vardı, bu da kiliseye karşı çıkmaktı, her iki mahkemede de (hatırlarsanız) başlıca suçlama buydu. Her ikisi de, öncelikle kiliseye karşı gelmekle, ikincil olarak da isyankârlık ve cinayetle suçlanmışlardı. Her ikisinin, her iki mahkemede de, hiç açıklanmayan bir başka şey uğruna cezalandırılmış olmaları mümkün müydü? Bana bu konuda birkaç inandırıcı mektup gönderen Profesör Bulgaraux'ya göre, ikisi de, inançları Autogenist'lerin görüşlerine bazı benzerlikler gösteren bir yeraltı kültünün gönüllü günah keçileriydi.

Eğer bu doğruysa, o zaman, dünyanın gözünde kendini kirleterek kutsal görevini daha iyi yerine getirenin asilzade olduğunu söylemek zorundayız. Erkek giysileri kuşanan, sesler duyan ve savaşa katılan köylü kız, onu suçlayan kilise tarafından azize ilan edilmekten kurtulamadı. Oysa, hayal gücü ne kadar geniş olursa olsun, hiçbir kilise asilzadeyi azizlik mertebesine yükseltemedi. Bu yüzden, Larsen'in yapmak istediği gibi suçlarının cinsel bunalımdan kaynaklandığını göstermek iyi ahlâk anlayışına sığmaz. Sebebi hangi güdü olursa olsun, suçları gerçek olduğu için canavarcaydı. "Onu temize çıkarma," diye Larsen'i zorladım. "Onun seçimine saygı göster ve kötülüğü iyiliğe çevirme." Hiçbir şeyi yorumlama. Affetme hevesi ve bir şeyi hep başka bir şey anlamına kullanma merakı, modern duyarlılığın en can sıkıcı ve yorucu yönleridir!

Bu düşünceler, beni kamera karşısında yeni bir tavır almaya yönlendirdi. Kısa süren oyunculuk mesleğimde ilk kez ikiyüzlülük yapmadan bir rolü canlandırdım. Rahibi, kafamda onun sözlerinden başka hiçbir düşünce yokmuş, tutkusu ve dehşeti yüzüme kazınmışçasına oynadım. Asilzadeye neda-

met getirmesi için yalvarırken, cinayetlerinin hiç işlenmemiş olması ve bütün o küçük çocukların annelerine bağışlanması için gerçekten dua ettim. Asilzadeyi oynayan aktörün bu cinayetleri gerçek olarak düşünmesini diledim. Yoksa nasıl onları işlemiş gibi yapar, nasıl pişmanlık duyar ve onlar için nasıl ölürdü?

Bu filmdeki rolüm bir aktör olarak son işimdi. Gerçi en iyi rolüm olup olmadığını söylemek bana düşmez, ama film sinemateklerde hâlâ sık sık gösterildiğinden okur kendi kararını verme şansını belki yakalayabilir. Şu noktada asıl söylenmesi gereken, benim oyunculuğa karşı aldığım bu yeni tavrın, kendimi engellemeden ve aklımı başka şeye vermeden oynadığım kişi olmak isteyişimin, benim gözümde oyunculuğun değerini yok ettiğidir. Gerçekten bir başka kişi olacaksam, başka bir kişi olmanın anlamı yoktu. Çünkü o zaman kendim olabilirdim. Ayrıca, iş çok zaman alıyordu ve yalnızlığımla boğuşmak için bana istediğimden daha az zaman bırakıyordu.

Film bittikten sonra başkente döndüm ve şehrin ortasındaki büyük çarşının yakınında bir oda tuttum. Burası möbleliydi, daha doğrusu, eski odam gibi möblesizdi. Lucrezia yeniden sürekli yoldaşım oldu ve profesör Bulgaraux'yla yaptığım görüşmelerden ve asilzade hakkındaki filmdeki rolümden kaynaklanan, iyi ve kötü hakkındaki düşüncelerimi onunla paylaştım. Sakin, bağımsız bir zekâsı vardı ve annesinin özgürleşme öğütlerine asla ihtiyaç duymuş olamazdı. Ama bir gün dostluğumuzu değiştiren, daha doğrusu, dostluğumuzun değişmesini engelleyen bir şey oldu. Kuaförden doğru benim odama gelmişti, saçının güzel olduğunu söyledikten sonra onu kollarımın arasına almayı düşünerek bir içki ikram ettim ve konuşmaya başladık.

Lucrezia ile ona verdiğimiz isimle Suçlu Asilzade hakkındaki sohbetimizi, "Hippolyte," diye bölerek, "hiç annemi düşündüğün oluyor mu?" diye sordu.

"Evet," diye dosdoğru cevapladım, "oluyor".

"Annemin senden çok hoşlandığını biliyorum." Sevgiyle uzanıp elini tuttum. "Onu özlemediğim için sence hayırsızlık mı ediyorum?"

"Bulunduğu yerde mutlu olduğundan eminim," dedim.

Lucrezia, "Umarım öyledir," dedi. "Ama ondan olduğunu iddia eden bir mektup aldım –annemin el yazısı her zaman şıktı, oysa bu mektup kirli saman kâğıdına kargacık burgacık harflerle yazılmış. Hippolyte, bu mektupta," elimi sımsıcak yakaladı, "sana olduğu kadar bana da bir sürü garip sitem var"

"Anlatsana neler yazmış," dedim.

"Ah, Hippolyte, annemin seni sevdiğine hiç inanmadım." Gözündeki yaşı sildi.

"Ama biliyorsun ki..."

Telaşla, "Evet, evet," dedi. "Ama senin onunla birlikte gittiğini bilmiyordum. Sana çok öfkelendiği için geri dönmeyeceğini söylüyor. Onun yokluğunda benim de daha mutlu olduğumu sanıyormuş. Olduğu yerde çok mutluymuş. Ah, sevgilim, mektubundan mutlu olmadığı anlaşılıyor, değil mi?"

"Eğer güçlü bir fantezinin gerçekleşmesi mutluluk getirirse, bence mutlu olmak için birçok sebebi var," dedim.

"Ama Hippolyte, annemin mutlu olması pek mümkün değil. O öyle biri değildir. Belki de mektubu yazan o değildir. Mektubu yazan kişi 'Şehrazat' diye imzalamış."

"Eminim, o annendir."

"İyi ama nasıl yaşadığını biliyor musun? Mektupta ayrıntılı bilgi yok."

"Onu son gördüğümde," diye açıkladım, "onu çok arzulayan bir Arap tüccarın evine taşınmıştı. Bu onun hiç bitmeyen huzursuzluğu açısından mükemmel bir çözümdü. Sana yazdığı mektupları hatırlıyorsun, değil mi?"

"Evet! O utanç verici mektupları yazarken sen onunla beraber miydin, Hippolyte? Onları okudun mu? Ah, işte yine kıskanmaya başladım! Mektuplar çok dokunaklıydı, değil mi?"

"Annen buradakinden tamamen farklı bir hayatı denemek istedi, Lucrezia, ama bu hayatı tek başına fırlatıp atacak gücü yoktu. Yardıma ihtiyacı vardı."

"İtilmeye."

"İtilmek istedi."

"Ah, Hippolyte, bazen keşke beni de itsen diyorum!"

"Sen annene hiç benzemiyorsun," diye ona hatırlattım.

"Evet," dedi, "bu doğru. Annem gibi ilkelliği özlemiyorum. Hayat bu düzenli kentte benim açımdan zaten fazla ilkel."

"Annen para istiyor mu?"

"Fidyeden söz ediyor. Aşk esiri olduğunu söylüyor. Buna bakılırsa, belki de onu geri dönmeye ikna edebiliriz."

"Dönüşünü sağlamak için on üç bin frank hibe etmeme izin verir misin?"

"Hippolyte, bu on kez dönmesine yeter! Neden bu kadar çok?"

"Çünkü onu bu tutar karşılığında sattım. Tüccarın ona yeterince değer vermeyeceğinden korktuğum için daha azına razı olmadım."

Sohbet bir süre için, paranın bir değer yarattığı gibi onu aynı zamanda da ölçtüğü üzerinde dolaştı.

Lucrezia kendinden memnun bir ses tonuyla, "Ben parayı çok severim," dedi. "Benden daha cömert olan annemse parayı yalnızca sevdiğine verir. Belki de o parayla ona bir deve sürüsü satın alacaktır."

Onun züppeliği karşısında kaşlarımı çatarak, "Sana parayı onun adına veriyorum," dedim. Çekmeceye gidip, hâlâ tüccarın zarfında duran parayı ona rahatlık duygusu içinde verdim. Paranın bu garip olayda estetik bir rol dışında etkili oluyor gibi görünmesini asla.

Lucrezia, "Annemi çok sevdiğini düşünmeye başladım," diyerek parayı saymak için eldivenlerini çıkarttı, sonra parayı çantasına koydu.

Sinirlendim. "Bana kendini cömertçe sundu," dedim.

"Saçma!"

Lucrezia'nın içten olduğuna bir türlü inanamadığım bu kıskançlık sahnesinde ısrarlı davranmasına hayret ettim.

"Benden ne istiyorsun, Lucrezia?"

"Hiçbir şey," derken kızardı. Yakınlık sunmak yerine aramak durumunda kalmak onu utandırıyordu.

Benden bir şey istemediğini söylediğinde, ona şimdiye kadar verdiğimden fazlasını vermemeye kararlıydım. Bir süredir, Lucrezia'yla dostluğumuz konusunda kuşkuluydum. Ona karşı ölçülü davranışım bunu doğruluyordu. Annesinin zevkine vardıktan sonra kızını elde etmemde yakışıksız kaçan bir şeyler olduğunun farkındaydım; dostum Jean-Jacques tarzında olmasa da, uygun davranışlara her zaman değer vermişimdir. Birbirimize şimdiye kadar olduğumuzdan daha fazlasını vermek için bir sebep olmadığını gördüm. O yaşımda ve yakışıklılığımda kadınların dikkatini çekmeye alışık olduğumdan, Lucrezia'nın o ana kadar olağan karşıladığım ilgisinin ardında ne gibi sapık güdüler yattığını bilemezdim.

Lucrezia'yla hava kararana dek konuşmayı sürdürdük, sonra da nehir kıyısında yürüyüş yapmak için dışarı çıktık. Hatırladığıma göre, o sırada övgü ile yerginin dünyada ne kadar kabaca dağıtılmış olduğunu konuşuyorduk. Birçok kötü şeyin genellikle övüldüğü ve birçok iyi şeyin sansür edildiği görüşünü paylaşıyorduk.

"Çabayı takdir eder misin?" diye sordum. "Kendini düzelten duygulara ve değişene dek durulmayan davranışlara değer verir misin?"

"Hayır," dedi. "Çabayı takdir etmem. Mükemmelliği takdir ederim. Mükemmellik bir çabanın sonucu olduğu zaman pek başarılı değildir. Pek şık da değildir."

Bir an için, birçok düşünceyi paylaştığım bu zeki kadınla ilişkimi koparmakta neden bu kadar kararlı olduğuma şaştım. Şu anda olduğu gibi ne zaman bir konuda anlaşamasak, ondan daha çok hoşlanıyordum.

"Ya güzellik?" diye sordum. Lucrezia'nın sarı saçları, çini mavisi gözleri ve zarif yüz hatları vardı.

"Ah, evet. Güzel olan her şeyi affederim."

Düşünceli düşünceli, "Güzelliği niçin övmek gerektiğini anlamıyorum," diye karşılık verdim. "Neyin güzel olup neyin olmadığını dünyadan öğrenmek çok kolay. Bütün ilgimizi elinde tutan herhangi bir şeyi -bu şeyleri, ne kadar şekilsiz ve ürkünç olursa olsun yalnız bu şeyleri- güzel bulmaya razı olmalıyız."

"Kısacası, sen sadece seni meşgul eden şeyleri takdir ediyorsun," diye takıldı.

"Meşgul edene hayran olurum. Meşgul edilene saygı duyarım."

"Hepsi bu ha! Peki, ya aşk? Korku? Pişmanlık?"

"Hepsi bu."

Bu sohbet sona erince, Lucrezia'yı zarif ve uygar bir arkadaş olmanın dışında düşüncelerimden çıkardım. Annesinin hayaleti aramıza girmişti ve ben ne Lucrezia'nın ne de benim aklımda, iki kadının arasında herhangi bir rekabet olduğu düşüncesinin varlığına dayanabilirdim. Çoğu zaman birlikte sinemaya gitmek için buluşmamıza rağmen Lucrezia dostluğumuzdaki bu durulmayı kabullendi ve aşk arayışını kendisine daha çok umut vadeden adaylara yöneltti.

Bunu izleyen aylarda not defterlerimde daha çok rüyaya ve yorumlarımda daha çok berraklığa rastlıyorum. Çabam az, dikkatim daha fazlaydı. Yine aynı meşguliyetleri izledim, ama onları daha iyi izlemenin yollarını rüyalardan öğrendim. Rüyalar bana sürekli varoluşun sırrını öğretti, hayatımı ve sohbetimi süsleme arzusundan kurtardı.

Bırakın, açıklayayım. Bir olayın, örneğin bir saldırının yapıldığını, hemen ardından da bir kişinin geldiğini hayal edin.

Ziyaretçi, "Ne oldu?" diye sorar.

"İmdat!" İnlemeler, çığlıklar ve benzeri.

"Ne oldu?"

"Onlar... pencereden... girdiler." İnlemeler sürer.

Ziyaretçi, "Sonra?" der.

"Onlar... bana baltayla... vurdular."

Bu ilk anlarda yaraları kanayan kurban, olayın gerçekliğine kimseyi inandırmaya çalışmaz. Olay biraz önce meydana gelmiştir, kimsenin kuşku duyabileceğini düşünemez. Biri anlatılanlardan heyecanlanırsa onlara yaralarını gösterebilir. Hayır, bu bile aklına gelmez. Biri anlatılandan kuşku duyarsa, bu arada doktor da çağrıldıysa, ona aldırış bile etmez. Yaralarının dostluğu ona yeter.

Kurban daha sonra, yaraları iyileşmeye başladığında, anlatmak ister. Olay zamanla gerilerde kalınca -iyileşmiş ve ailesinin bağrına dönmüş olan- kurban, onu dramatik bir hale getirir. Öyküsünü süsler ve müzik eşliğinde sunar. Fonda davullar çalınır. Balta parıldar. Adamın gözlerinin akını görür. Çocuklarına saldırganın boynunda mavi bir fular olduğunu söyler. Yaşlanmış sağlıklı kurban çocuklarına, "Ve pencereden içeri büyük bir gürültüyle atladı," diye anlatır. "Kolunu kaldırdı, dehşet içinde kalmıştım..."

Hikâyesini neden bu kadar çok anlatır olmuştur? Çünkü artık ağrılarının dostluğundan yoksundur. Sadece dikkatinden kuşku duyduğu dinleyicileri vardır. Hikâyeyi anlatırken 'olay'ın gerçekten başına geldiğine, böyle geliştiğine, şiddetli duygulara kapıldığına ve büyük tehlike içinde olduğuna dinleyicilerini inandırmaya çalışmaktadır. Güven tazelemeye ihtiyacı vardır. Ayrıca, anlatmanın ona bazı şeyler sağladığını öğrenir: para, saygı, şefkat. Zamanla olay, onu yaşayana gerçekmiş gibi görünmez. Saldırının gerçekliğine giderek daha az inanır; onun için daha gerçek olan, olayı anlatmak için bulduğu çeşitli yollardır. Anlatısı, inandırıcılık kazanmıştır.

Ama başlangıçta, saldırı gerçekken, kimseyi inandırmak aklına gelmediğinde, anlatısı kısa ve saygıdeğerdi.

Ben rüyalardan bunu öğrendim. Rüyaların özelliği, hep şimdiki zamanda geçmesidir –benim yaptığım gibi on, yirmi,

otuz yıl sonra anlatıldıklarında bile. Eskiyip inandırıcılıklarını yitirmezler; neyseler öyle kalırlar. Vefalı rüya görücü, dinleyicisinin ona inanmasını beklemez, rüyasında şöyle şöyle hayret verici bir şey olduğuna dinleyicisini inandırmaya ihtiyacı yoktur. Rüyadaki bütün olaylar eşit derecede tuhaf olduğundan başkalarının onayına bağımlı değillerdir. Ayrıca bu, zevk sahibi insanların bayağı ile olağanüstü arasında bir çizgi çizmeye ve üzerinden tekrar tekrar geçmeye meraklı olduklarını çizginin yanlışlığını da ortaya çıkarıyor. Rüyalardaki olayların hepsi aynı zamanda hem olağanüstü hem de bayağıdır.

Rüyalarda saldırılar yapılır. Öldürürüz, düşeriz, uçarız, ırza geçeriz. Ama her şey olduğu gibidir. Onları rüyada kabulleniriz; çoğu zaman bir sonuç doğurmasalar da onlar değiştirilemez. Birisi rüyanın sahnesinde yok olunca, rüyadaki onun nereye gittiğini merak etmez. Rüyasını anlatırken, "Satıcı beni tezgâhta bırakıp gitti. Sanırım isteğim hakkında şefine danışmaya gitti," diyen biri, rüyayı yanlış anlatıyordur. Dürüst değildir: İnandırmaya çalışıyordur. "Tezgâhta satıcıyla konuşuyordum. Sonra yalnızdım," denir.

Size hayatımı rüyaların anlatıldığı gibi tarafsızlıkla anlatmak isterdim. Böylesi en dürüst anlatı olurdu. Bunu yapmayı tamamen başaramamış olsam da, en azından şu satırları yazarken yine bu amacı güdüyorum. Hayatımın kendiliğinden sunmadığı heyecanı ondan çıkarmaya çalışmadım veya isimler ve tarihlerle, kendimin veya tanıdıklarımın kişiliği ve görünüşüyle ilgili can sıkıcı betimlemelerle, odalardaki möbleleri, savaşların gelişimini, dönerek yükselen sigara dumanını ve aktardığım karşılaşmalar veya konuşmalarla eşzamanlı olan diğer konuları anlatarak okuru aşırı derecede uyarmaktan kaçındım. Tek bir tutkunun veya tek bir düşüncenin açıklanması bile yüzlerce cildi doldurmaya yetecek bir çalışmadır –benimse bu sayfalarda düşüncemi ileri sürmekten fazlasına gücüm yetmez.

DOKUZ

Bir gün Frau Anders'in kocası beni görmeye geldi. Düzelteyim: Herr Anders. Artık karısı burada olmadığına göre, kendi kimliğiyle adının geçmesine kesinlikle hak kazanmıştı. Ama o benim gözümde, o zaman bile, hâlâ onun kocasıydı. Hakkında bütün bildiğim (çoğunu Frau Anders anlatmıştı), güçlü bir koku alma duygusuna sahip olduğuydu; en büyük merakı hayvan postlarını doldurtmaktı ve karısı onun kendini hiç aldatmadığından şüpheleniyordu. Kızları Lucrezia'ysa onun varlığından neredeyse bihaberdi.

Kapımda onu görünce dehşete düştüm, çünkü bir sitem fırtınasıyla karşılaşmayı, en azından bir yalnızlık ve ıstırap öyküsü dinlemeyi bekliyordum. Onu gerçekten sevdiyse,

Herr Anders'e karısının arzular diyarına gönderilmesinin, hem kendisi hem de karısı açısından derin bir yara açmış olacağını nasıl anlatabilirdim? Ama sinirli görünmüyordu, yalnızca rahatsız bir hali vardı. İçeri girsin diye ısrar ettim.

Çok işi olan bir adamın hal ve tavırlarına sahip olduğundan lafı uzatmadan söylemek istediğini açıkladı. Karısının bir manastıra kapandığına inandığını öğrendim; ettiği kutsal yemine saygı gösterilmesi gerektiği konusunda hiç kuşku duymuyordu. Bu izlenimi nasıl edindiğini sorduğumdaysa, buradan ayrılışından altı ay sonra ondan bir mektup aldığını söyledi. Bana Frau Anders'in beni vekil tayin ettiğini, dünyevi mülkünün vasiyet hükümlerini yerine getirecek kimse olarak beni seçtiğini söyledi –bunu bilmeyişime şaşmış görünüyordu. Bu manastır masalının Frau Anders'in muzip bir şakası olduğunu düşünsem de, onun isteklerine uymam gerektiğini hissettim ve görevlerimi nasıl yerine getirebileceğimi sordum.

Herr Anders'in karısına iletmek istediği bir mesajı vardı, ama nerede olduğunu bilmediğinden benim onunla iletişim kurmamı istiyordu. Tekrar evlenmek arzusundaydı.

Şaşırmıştım, "Evet ama," dedim, "onun tam olarak nerede olduğunu bilmiyorum. Aradan çok yıl geçti..."

"Lütfen!" Bana yalvarırcasına baktı. "Biliyorum, beni terk ettiğini gerekçe göstererek onu boşayabilirim. Ama haberi olsun istiyorum. Beni anlıyor musunuz? Onun olurunu ve hayır duasını almadan evlenmek istemiyorum."

Anlamıyordum, bu yüzden de ne diyeceğimi bilemedim. "Tanrı ona daha iyi bir hayat sağladıysa," diye usulca ekledi, "mutluluğunun önünde durmak istemem." Herr Anders'in dindarlaştığını sandığı aklıma geldi.

Bir an daha sessiz kaldı. Kayıp metresimin kocası bana dikkatle baktı; yüzünde beliren endişe ifadesi kararıp düşmanlığa dönüştü. Acı bir ses tonuyla, "Benden bir şey gizliyorsunuz," dedi. Sonra duvara daha sıkıca yaslandı (odada sandalye yoktu ve ona yere oturmasını söylemeye de cesaret edemedim) ve cevabımı bekledi.

Ona gerçeğin bir kısmını söylemeye karar verdim. "Evet, bir şey gizliyorum. Bana kalsa size her şeyi anlatırdım. Ama karınızın böyle düşünmeyeceğini sanıyorum. Öyle olmasa size nerede olduğunu kendisi söylerdi."

"Anlatın," dedi.

"Sizce," diye dikkatle başladım, "karınız dinsel bir kafa karışıklığı içinde olduğunu hiç hissettirdi mi?"

"Bunu bana niçin soruyorsunuz? Öyle olduğunu ve benim bunu göremeyecek kadar körleştiğimi mi düşünmem gerekiyor? Belki de, siz onun din değiştirdiğini bilmiyorsunuz. Ayrıca, bu gerçeğin çevreye yayılmasını da hiç istemem. Birlikte yaşadığımız son birkaç yıl çok sinirli ve huzursuzdu, bu da temel bir kararın eşiğinde olmanın kesin göstergesidir." Bakışlarıyla meydan okur gibiydi. "Neden? İnsan dindar olup da bunu bir meslek haline getiremez mi? Karımın içten davranmadığı kanısında mısınız? Bana söylemek istediğiniz bu mu?"

"Hayır," diye karşılık verdim. "İçten olmadığı doğru değil, hayır. Ben belki de, sizin kuşkulanmadığınız bazı zevkler, eğilimler ve fikirlerden söz ediyorum..."

"Sus be adam," diye bağırdı. "Ne yaptı ki o? Hem onun sersemlikleri veya aşırılıklarından ben sorumlu tutulamam!"

"Hayır, hayır," diyerek yatıştırmaya çalıştım onu. "Anlamıyorsunuz. Nasıl anlayasınız ki! Yeterince açık konuşmadım. Demek istediğim şu..."

"Açık konuşmazsanız, ben..." Yüzü morarmaya başlamıştı, şapkasını elinde sımsıkı tutuyordu.

"Size nasıl bir manastıra kapandığını söyledi mi?"

"Hayır!"

"Orasının nasıl bir yer olduğunu hayal ediyorsunuz?" diye dikkatle sordum.

"Hiçbir şey hayal etmiyorum! Beyefendi, siz benden ne istiyorsunuz?"

"Hayalinizde rahibeler, boş duvarları bembeyaz boyalı hücreler, haçlar, sabahın beşinde yapılan ayinler, heybetli bir Baş

Rahibe, ziyaretçiler içeri girmek için zili çaldığında salonda çınlayan bir çan mı görüyorsunuz?" Öfkesini boğar gibi bir ses çıkarınca çabucak sözümü bitirdim. "Durum hiç de böyle değil," dedim. "Çünkü Frau Anders pek Katolik sayılmaz. Eğer o bir manastırdaysa, bu İslamiyet inancına özgü bir manastırdır."

"Eğer bir manastırdaysa, ne demek? Niye böyle alçakça konuşuyorsunuz? Sözünüzü sakınmayın." Mendilini çıkardı. "İslamiyet ha!" Derin bir nefes aldı, çöküp yere oturdu. "Bu inanılır gibi değil. Utanç verici. Demek bunun için bana söylemeye cesaret edemedi. Peki, siz kimseye bundan söz ettiniz mi?"

"Hayır."

"Paganlık bu! Tanrım! E be kadın, ateistlik neyine yetmedi? Herkese yetiyor! Keşke, Yahudi kalsaydı!"

Öfkesi beni sinirlendirmeye başlamıştı. Çekilmez bir adam olduğunu ortaya çıkarmıştı! Her şeye rağmen, Frau Anders öyle istediyse ona gerçeği açıklamak zorundaydım. Bir an sonra, "Size adresini vereyim mi?" diye sordum. "Onu son gördüğüm yerin adresi bende var."

"Şimdi bunu istediğimden pek emin değilim... Pekâlâ, verin adresi bana. Belki ona yazarım. Gerçi artık bunun pek de önemi kalmadı ya," diye mırıldanarak yatıştı. "Ona ne denli hayran olduğumu bir bilseydiniz."

Bütün azametli tavırlarına rağmen ayağa kalkıp şapkasını giyerken çok kederli görünüyordu. O sırada cüzdanıma uzandım ve tüccarın adresini çıkarıp bir kâğıda yazdım.

Kapıda dururken, "Bir tek şey daha," dedim. "Onsuz daha mutlu oldunuz mu? Bunu bana dürüstçe söyleyebilirsiniz."

"Küstah adam! Onunla ilişkiniz olduğunu biliyorum." Bana dik dik baktı. Sonra gülmeye başladı, gözleri yaşarana dek güldü. "Ben asla mutlu olmadım. Asla! Asla! Asla!"

Herr Anders'in, karısına, ona verdiğim adrese mektup yazarak evlilikten vazgeçmek etmesini istediğini, karısının da cevap yazarak kocasının isteğini yerine getirdiğini, kısa süre

sonra da adamın gerçekten evlendiğini daha sonra Lucrezia'dan öğrendim. Şimdi mutlu olup olmadığını sık sık düşündüm, çünkü yeryüzünde bir şekilde mutlu edilemeyecek kimse olmadığına inanıyorum. Frau Anders mutlu muydu? Öyle düşünmeye eğilimliydi. En azından hayattaydı, aklı başındaydı ve olduğu yerde kalmak istiyordu. İtiraf etmeliyim ki, durumu hakkında daha fazla bilgim olmadan, ona gıpta ediyordum. Hayallerinin gerçekleşmesi ile özgürlüğüne kavuşması aynı zamanda meydana gelmişti, oysa ben hâlâ benimkilerin yorumuna zincirliydim. Frau Anders çölde Müslüman âşığıyla eğlenirken ben odamda, kulağımı yastığıma dayamış, rüyalarımı dinliyordum.

Frau Anders özgürleşmek istemişti, ben de onu eski hayatından koparıp yeni bir hayata hapsetmiştim. Ben de hapsedilerek özgürleşmek istiyordum. Bu yüzden, sinema dünyasındaki işimden keyif alıyordum. Filmlerde oynamak bana tam anlamıyla bir kullanılma, bir yere yerleştirilme duygusu veriyordu –ve ben bunun kurtuluşumun yolu olduğunu biliyordum. Ama benim öyle ihtiyaçlarım vardı ki, hayatımın dış görünüş olarak değişmesi -otoriter bir metres veya köleleştirici bir meslek seçimi- yeterli değildi. Köleleştirilme, içsel olmalıydı. Öyleyse, aradığım otorite rüyalarım mıydı? Onlara boyun eğmeye çalışıyordum ama istekleri çok çelişikti.

Çevremde dostlarımın tercihlerini belirleyip, seçimler yaptığını görüyordum. Herr Anders bile oyunun bittiğini anlayıp başının çaresine bakabilmişti. Dolayısıyla ben de mutluluk şansına burun kıvıracak değildim, hatta bu uğurda rüyalarımın bazı isteklerini kurban etmeye bile hazırdım.

O yıl, Monique adlı içten, genç bir kadınla girdiğim ilişkiyi ancak bu şekilde açıklayabilirim. Dostlar birbirimize uygun olacağımızı düşünerek bizi tanıştırmışlardı, çünkü (dostlarımın amatör bir merakla sürdürdüğümü bildiği sinemadaki işimin dışında) ben hâlâ hak etmediğim halde fikir sahibi bir adam, kısacası, yazmayan bir yazar olarak tanınıyordum. Mo-

nique de eğitim görmüş, değer bilen biriydi. Dostlarımın, güvenilir bir kişiliği, hayata cömertçe ve yalın bir bakışı olan Monique'in beni iyi etkileyeceğini düşündüklerini de sanıyorum. Yoksul fakat iyi ve çok çocuklu bir ailenin çocuğuydu; babası Maliye Bakanlığı'nda memurdu, annesi de öğretmendi. Başkentte büyümüştü ve geniş bulvarlardan, yemek kokan kalabalık apartman dairelerinden, tiyatroda üst balkonun ilk sırasından alınan biletlerden, gömlekli asabi adamların daktilolarda çalıştığı, kalın çoraplı yardımcı kadınların dosya dolapları arasında gidip geldiği bürolardan başka hayat bilmiyordu. Birkaç yıl, küçük haftalık bir solcu dergide çalışmıştı. Şimdi de, kendini sömürge halklarını özgürleştirmeye adamış bir kurumda çalışıyor, makaleler yazıyor, mektuplar postalıyor ve konuşmalar yapıyordu. Monique'in radikal siyasal görüşlerinin, onun resmi kurumlara duyduğu güveni sarsmadığını kısa zamanda anladım. Evlilik, devlet hizmeti, mahkemeler, basın, okullar, ordu –o bunların hiçbiri konusunda ciddi hayal kırıklığına uğramamıştı. Tutkuyla bağlı olduğu adaletin, kabul görmüş iletişim yolları ve yerleşik kurumlar aracılığıyla iletilemeyeceği aklına bile gelmiyordu. O bu kurumların kötü olduğunu değil, sadece yanlış bilgilendirilmeden dolayı kötü yönetildiğini ileri sürüyordu. Okurun hatırlayacağı üzere bu dönem, iyi niyetli Avrupalılar arasında siyasal hoşnutsuzluğun, çoğu zaman amaçlarını aşan radikal bağlılıklar şeklini aldığı bir onyıldı ve Monique'in her şeyden ahlâk dersi çıkaran yaradılışıyla Parti'ye katılmaması şaşırtıcıydı –burada en azından bir süreliğine çok daha mutlu olurdu, yani çok daha yoğun biçimde kullanılırdı. Önceleri, Monique'nin uzlaşmaz tavrını sevimli buldum. Ama çok geçmeden onun modayı izlememesinin sebebinin dürüstlükten ziyade beceriksizlikten kaynaklandığından kuşkulanmaya başladım. Aynı özellikler, burjuva titizliğiyle proleter zevksizliğinin bir karışımı olan kişisel alışkanlıklarında da görülüyordu. Özel tutkuları çocuklar, *haute cuisine* ve ünlülerdi; birçok kez kürtaj yaptırmasına, dairesinde

yemek yediğimde çoğu zaman bana aşırı baharatlı et ve bayat peynir ikram etmesine, hiçbir ünlünün onunla evlenmek istememesine rağmen bu merakları yok olmadı.

Monique'e karşı büyüklük taslıyor gibi görünmek istemem çünkü öyle değildim, ayrıca buna hakkım da yoktu. Tutkularıyla inançlarını, dünyadaki nesnel kaderine rağmen bozmadan koruyabilmekteki hayret verici yeteneğiyle, garip bir şekilde ve eğitici bir etkiyle bana benzemiyor muydu?

Onunla kendimi epeyce yalnız hissettiğim ve kendimle pek barışık olmadığım bir dönemde tanıştık. Kendi yargılarıma, zevklerime ve kendim için seçtiğim dolambaçlı hayat tarzına olan gözle görünür güvenime rağmen, kuşku dolu anlara, hatta toplumun alışılmış sıradan yöntemlerinden sürgün edilmiş durumumdan ötürü kendime acıdığım daha insafsız anlara bile yenik düştüğüm oluyordu. On yılı bulan erişkinlik hayatımda, kendimi eğitmiş ve çok sayıda ilginç insanla sohbet etmiştim; bir metresim olmuştu ve kaybetme pahasına onu mutlu etmeyi öğrenmiştim; bir meslek sahibi olmuştum. Yine de, bu eylemlerin hiçbirine kendimi tam anlamıyla vermediğimi, kimseyle paylaşamayacağım sadece birinin -rüyalarım aracılığıyla bilgelik peşinde koştuğum belirsiz uğraşın- benim gözümde gerçekten önemli olduğunu biliyordum. Tam anlamıyla kendi seçimini yapmış bir adamın çıkmazları ve huzursuzluklarını yaşıyordum. (Başka şeyler olmasa da, bunlar profesör, politikacı, general, bürokrat ve ev kadınıyla değil, sanatçıyla paylaştığım ortak yönlerdi.) Kimse kendimi rüyalarıma adamak üzere beni görevlendirmedi. Üstelik ben bu işin değeri konusundaki kendi kuşkularıma ek olarak, beni eksantrik ve işe yaramaz biri olarak gören dostlarımla akrabalarımın hoşnutsuzluğuna da katlanmak zorunda kaldım. Bu iş için gerekli niteliklere sahip miyim, diye bazen kendime sorardım. Zamanımı boşa mı harcıyordum? Kimseye, hatta kendime zevk veriyor muydum?

Monique, sevgili Monique, elleri iri, alnı kırışıksız Monique, özgüvenimi biraz olsun geri getirdi. Aslında onun böyle

bir niyeti olmadığını biliyordum, çünkü sık sık ve fena halde kavga ediyorduk. Her fırsatta benim yaşayış tarzımı, odamın çıplaklığını, politikayla ilgilenmeyişimi, ailemle aramdaki soğuk ilişkiyi eleştiriyordu. Düşüncelerini o kadar açık yürekli-likle ve kendinden emin bir tavırla ifade ettiği için, gücenmeden ciddiye alabildiğim bu eleştiriler yoluyla kendini inceleme mesleğimde neyin gerekli, neyin fazla veya abartılı olduğunu ayırt etmeye başladım. Ayrıca, kendimde o ana kadar dikkat edilmemiş birçok tutarsızlık keşfettim. Bir kere, başkente ilk taşındığımda babamın önerdiği iyi bir terzinin diktiği giysileri giyer, kıyafetime her zaman özenirdim. Temiz ve iyi ütülenmiş gri takım elbiselere, gri çoraplara, siyah ayakkabılara, fularlara ve şapkalara (kazaklar, tek pantolonlar, enli boyunbağları ve benzeri şeyler giymezdim) olan merakımı, az sayıda möblemle ve sade beslenme şeklimle nasıl bağdaştırabiliyordum? Beslenme şeklimin ve çıplak odamın yapmacık bir tavır halini aldığından şüphelendim ve Monique'in, onun dairesine yakın möbleli bir daireye taşınmaya ve haftada iki gün gelip temizlik yapacak bir hizmetçi tutmaya beni ikna etmesine izin verdim. Buna karşılık ben de, kendi evinde bir çaba göstermedikçe iyi yiyeceklere hayran olup, ulusal mutfağa övgüler düzemeyeceğine Monique'i inandırdım. Birkaç yemek kitabı aldık, yemeklere lezzet katan bitkiler arayıp satın alarak ve onun mutfağında özel yerel yemekler yaparak birlikte iyi vakit geçirdik. Bunları o benden sadece birazcık daha keyifle yiyordu... Daha normal bir hayat sürmek için ara sıra yaptığım girişimler ve kararsızlıklar -yoksa özlemler mi demeliyim?- şimdi bana acıklı görünüyor. Ama ben samimiydim ve bu tavrım, arayışımın akıldan değil, ama en azından kibirden yoksun olduğunu kanıtlar.

Yeni dairemden hoşlandım; yalnızca bir odada yaşamak için yaratılmadığımı fark ettim. Ayrıca Monique kişiliğiyle, bana zevk verdiği kadar kendimi anlama yolunda yeni bir adım atmamı da sağlıyordu. Ama Monique'in beni neden çekici bul-

duğunu asla bilemedim. Beni kendim için mi istiyordu, yoksa sinema dünyasında veya başka yerlerdeki tanıdığım ünlüler için mi? Beni, Tububu adlı, sürgünde bir devrimci olan iriyarı Afrikalı eski sevgilisiyle tanıştırdı; üçümüz adil bir devrim gerçekleştirme ve toplumun siyasal yollarla değiştirilme ihtimalini tartışarak birçok akşamı birlikte geçirdik. Ben de onu, kitapları tanınır olmaya başlayan Jean-Jacques'la tanıştırdım; gerici ve bencil olduğu için onu onaylamadı, Jean-Jacques ise onu eğlendirici buldu. Sonra onu İskandinav film yönetmeni Larsen'le de buluşturdum ve Larsen ona en ufak bir ilgi gösterdiği anda beni hemen terk edeceğini gözlemledim.

Monique'le sevişmek atletik, inceliksiz ve hayalden yoksundu. Onu iç yaşantımın sineması hakkında bilgilendirme arzusunu hiç duymadım ama ondan epey hoşlandım. Duygularım bazen, birlikte giriştiğimiz kendini geliştirme çabalarından doğan ağabey şefkati, bazen de bir sevgilinin daha bencil ve canlı duygularını yansıtıyordu. Aslında kendisinden hoşlandığım Tububu'nun yanında ve mutlu bir evliliği olan Larsen'le bir maceraya heveslendiğini fark ettiğimde içimde kıskançlık sancıları duydum. Ama duygusal ihaneti yüzünden Monique'e sitem etmeyi kendime yediremedim. Ünlülere duyulan aşk, bütün güçlü tutkular gibi, oldukça soyuttur. Yoğunluğu matematiksel olarak hesaplanabilir ama kişilerden bağımsızdır. Monique aslında beni reddetmiş sayılmaz. Ben şöhret ölçeğinde diğerleri kadar yüksekte durmuyordum, hepsi bu.

Tububu'yla yaptığım sohbetler, Jean-Jacques'la yaptığım konuşmalarda şekillenmeye başlamış olan, devrimci eylemler konusundaki görüşlerimi açıklığa kavuşturdu. Daha önce de ima ettiğim gibi, bazen henüz adı konmamış bir devrimin bir ajanı olduğumu hayal ediyordum ve siyaset dışı görüşlerimi siyasal fikirlerimle karşılaştırmaya pek hevesliydim.

Tububu, "Siz bittiniz, siz beyazlar," diyordu. "Sizin ne bilinçsiz şiddete ne de değişime yeteneğiniz var." Siyah yanaklarındaki derin simetrik bıçak izlerinden gözlerimi ala-

mıyordum, sanki bunlar onun benim asla bilemeyeceğim şeyleri bildiğini kanıtlıyordu.

Monique yiğitçe karşı çıktı. "Halkının şikayet etmekte haklı olduğunu biliyorum," dedi, "ama özgürlük, eşitlik ve kardeşlik ideallerini yaratan ülke, eminim zulmünü daha fazla sürdüremez."

Tububu belki de haklıydı. Monique gerçekten de saflık ediyordu. Koyu renk ülkelerde adalet, toplumsal şiddetle elde edilebilir; zulmedenin yabancı olduğu yerlerde şiddet en azından makul boyutlardadır. Ama Avrupa'nın geleceğinde siyasal adaletten başka şeyler var ve burada şiddet, bir çeşit yararsız intihardır. Ülkemin son iki yüzyıllık tarihine bir bakın. Önce Kilise'yi yıkan ve yeni bir kült yaratan bir devrim yapıldı, bir Tanrıça'nın simgelediği Akıl'a tapıldı. Ondan sonra başka devrimler de yapıldı. Daha geçen yıl dilekçeler imzalandı, gazetelere el kondu, genel grev ilan edildi. Öğrenciler duvarlara sloganlar karaladılar, polis çığlık çığlığa Yahudi-karşıtı sloganlar atarak parlamentoya yürüdü, iki bakan bir yabancı elçiliğe sığındı, güneyden paraşütçü birlikleri getirildi. Bütün bu karmaşanın sonucunun ne kadar önemsiz olduğunu biliyorsunuz. Okul kitapları değiştirildi, gazetelerde yeni yüzler belirdi. Yıkıcı unsurların toplanma yeri olan birçok kafe kapatıldı. Polis sokaklarda daha sık kimlik kontrolü yapıyor. Onun dışındaysa değişen bir şey yok.

Esmer tenli halklar arasında siyasal şekliyle devrim seçeneği ne kadar kabul görse de, bu tür halk ayaklanmaları Avrupa'da artık hiçbir şeyi değiştirmiyor. Siyasal olanlardan daha uygun ve daha tehlikeli devrimler olmasını bekleyebiliriz. Belki de, geleceğin devrimlerinin hepsi, mantık kültünü değil de bir kuklanın simgelediği özel hayatın gizliliği kültünü örnekleyecek tek kişilerin devrimi olacak... Monique'i kendi görüşüme çekemediğimi söylemeye gerek bile yok. Kamu standartlarıyla ölçemediği zaman, özel kişilerin eylemleri ona önemli görünmüyordu –özel bir kişinin se-

vimliliği ile onu etkileyebilmesi için bile ünün kamusal sertifikasına ihtiyacı vardı.

Şimdi anlatacağım bir olay, onunla aramızdaki bu farklılığı gösterebilir. Bir akşamüstü onun evine gidiyorduk; yukarıdaki bir pencereden biri tükürdü ve balgam kaldırımdaki ayaklarımızın bir adım önüne düştü. Bu olaya verdiğimiz tepki çok hoş bir karşıtlık sergiledi. Monique, "İnsanlar böyle bir şeyi nasıl yapabiliyorlar!" diye bağırırken, ben, "Teşekkür ederim," diye yukarı seslendim.

Kafasını bana çevirip, öfkeyle, "Ne demek istiyorsun?" dedi. "O adamın başkalarına saygısı yok ve bütün haksızlıkların kaynağı da bu."

"Saçma," dedim, "o, bedeninin çok değerli bir maddesinin bir bölümünü dağıttı, böylelikle önemsiz de olsa evrenin düzenini değiştirdi. Çok ekonomik bir şekilde ve en küçük imkânlarla bir oluşum yarattı. Bu örnek davranış için ona tiksinti değil, teşekkür borçluyuz."

"Ben hâlâ iğrenç olduğunu düşünüyorum." Monique hiç dinlemezdi.

"Meslektaşlarınla birlikte kışkırttığınız o devrimlerin sorunu da bu zaten. İmkânların savurganlıkla harcanması ve elde edilen çok kaba bir sonuç."

Bu olaydan kısa süre sonra Monique hamile kalınca sözlerim doğrulandı. Çocuğu doğurması için onu cesaretlendirdim ve kendisini desteklemeye söz verdim. Hijyenik cinsel birleşmelerimizin oluşturduğu küçük eylemin böylesine büyük bir sonucu -bu dünyada yürüyecek bir başka insan- olması her nasılsa yerinde görünüyordu. Ama Monique kendini daha büyük davalara hasretmeyi sürdürmek istiyordu, bunu bana sert bir ifadeyle söyledi ve önerimi reddetti.

Monique bir gün bana bir mektup aldığını bildirdi. Soğuk bir sesle, "Epeyce garip, soyut bir mektup," dedi. "Mektup,

senin ona borçlu olduğunu, onun da sana bir borcu olduğunu iddia eden bir kadından geliyor."

Sinirli bir tavırla, "Nereden postalanmış?" diye sordum.

"Buradan. Şehir içinden," diye karşılık verdi. "Kim bu?" Ben cevap vermeyince dudaklarını sarkıttı, "Başka biri mi var?" diye bağırdı. "Benim duygularımla mı oynuyorsun yoksa? Bu haksızlık!"

Kadın tahmin ettiğim kişiyse bunu Monique'e anlatmanın anlamı yoktu. Mektubu görmek istedim, şöyleydi:

"Sevgili genç hanım," diye başlıyordu. "Şu anda, benim yetiştirdiğim, yaptığım iyilikler ve sevgim için bana hayli borçlu olan genç bir dostumla ilişki yaşıyorsunuz. Ben de ona borçluyum, ona bu mektuptan söz edince bunu anlayacaktır. Size karşı beslediği sevgiyi engellemek istemediğim için ona doğrudan yazmadığımı anlamalısınız. Ama beni bir saatliğine görmesini ondan istemeniz için size yalvarıyorum. Ona bir şey, kendimi, göstermek istiyorum." Ertesi akşam için önerilen randevu için şehirde bir adresle saati verilmişti ve mektup 'Bir Hayalet' diye imzalanmıştı.

Bu mektubu ve o tanıdık fakat bozulmuş elyazısını görünce titrediğimi itiraf etmeliyim; aşırı pudra, ruj ve maskarayla gerilmiş bir yüzdeki endişe ifadesi gibi, inandırıcı olmayan bir karalamaydı. Lucrezia'ya yazılan mektuptaki aynı el yazısıydı. Sitemlere veya dramatik sahnelere dayanamam. Ama mektubun yumuşak bir tonla kaleme alındığını düşünerek teselli buldum ve yavaş yavaş kendimi randevuyu hevesle bekler hale getirdim.

Ertesi akşam gece yarısına doğru mektuptaki adrese gittim, şehrin dışında bir tren istasyonunun yakınında harap, ahşap bir evdi. Kapıyı açan kadın bol gri bir Arap giysisi giymişti, giysi bir an yumuşak başlı, hemen sonra emredici bir ifadeyle bakan iyi tanıdığım kahverengi gözler dışında her tarafını örtüyordu.

"Kederli yüzlü şövalyem, içeri gel," dedi.

Gücenerek, "Benimle alay etme," dedim. "Nasılsın ve senin için ne yapabilirim, onu söyle."

"Beni görmek ister misin?" diye sordu.

"Bu her zaman bir zevkti," diye karşılık verdim, gönlünü alma çabasıyla her zamanki açıkkalpliliğimi unutmuştum.

Arkasını dönüp odanın öbür ucuna yürüdü, giysisine bir şey yaptı, sonra şekilsizleşmiş yara izleriyle kaplı kolunu görmem için bana uzattı. "Elyazıma dikkat ettin mi?" Konuşmadan başımı salladım. "Dahası var," diyerek, bedenindeki yara izlerini görebilmem için giysisinin önünü bir an için açtı. "Ve dahası." Kapşonunu çıkardı ve yüzünün bir yarısının acı dolu alaycı bir gülümseme şeklinde yamulduğunu gördüm.

"Ne diyebilirim?" diye mırıldandım. "Bu felaketler başına gelmeden önce hiç mutlu oldun mu?"

Giysisini düzelterek, "Ah, evet," dedi, "Oldum. Beni bıraktığın adam yumuşak başlı bir âşıktı. Beni haftada üç kez saat iki ile dört arasında camiye gitmeden önce ziyaret ederdi. Küçük bir odaya kapatılmıştım ve evde kimseyle konuşmama izin verilmiyordu. Ondan çok korkuyordum. Ama sonunda korkum zevke dönüşünce benden bıktı ve beni bir tüccara sattı, o da beni çöle götürdü. İşbirliği yapmadığım ve hayatta kalmak için gerekli donanımım olmadığından orada böyle gözle görülebilir şekilde cezalandırıldım.

"Bana ne yapmam gerektiğini söyle," dedim. "Şimdi emir verme sırası sende, boyun eğme sırası bende."

Haşin bir sesle, "Benimle ne yapmak istersen onu yap," diye bağırdı. "Sadece sana ait olduğumu, benden istediğin şekilde kurtulabileceğini unutma. Yalnız seni uyarırım, benden kurtulmak o kadar kolay olmayacak. Bilirsin, kadınlar epeyce dayanıklıdır."

Alçak sesle, "En doğrusu ne olabilir?" dedim.

"En doğrusu mu?" diye bağırdı. "Senin böyle konuştuğunu hiç duymadım!"

O anda birlikte olduğum ve beni kabaca olsa da uysallıkla normalliğe doğru yönelten genç kadının etkisi olabileceğini açıkladım.

"Senin doğru olan bir şey yapacağına inanmıyorum," dedi. "Aslında bundan eminim. Ama senin şairane, muhteşem bir şey yapmanı bekliyorum, sevgili Hippolyte. Beni şaşırt, dehşete düşür, duygularımı coştur." O an gözlerindeki baştan çıkarıcı bakış beni telaşlandırdı, çünkü altındaki yüzü hatırladım.

Sonunda, "O kadar hızlı düşünemem," dedim. "Bana kırk sekiz saat ver, sana kararımı o zaman bildiririm." Kalmam için yalvarmaya başladıysa da onu dinlemedim.

Ben kapıdan çıkarken, üzüntülü bir sesle, "Beni unutma," dedi.

Sonra Monique'e dönmedim, çünkü derdimi çözmeme o yardım edemezdi. Daireme dönüp, uykusuz, rüyasız bir gece geçirdim; ertesi akşamüstü Jean-Jacques'ı her zaman gittiği kahvede aradım.

"Bir derdim var," dedim.

Alaycı bir tavırla, "İmkânsız!" diye bir nida kopardı. "Hippolyte, senin asla bir derdin olamaz ki! Her yaptığını, yapmak zorunda olduğunu düşünüyorsun, çünkü güdülerini rüyalarından alıyorsun."

"Ciddi ol," dedim. "Diyelim ki, bir arkadaşın var..."

"Bir arkadaş," diye yankıladı.

Sinirlenmiştim, "Beni dinle!" dedim. "Birkaç hayat yaşama imkânı olan bir arkadaşın var. Yani, art arda. Senin yaptığın gibi, yan yana, gündüzleri ve geceleri şeklinde değil."

"Bir arkadaş," diye tekrarladı.

Beni yemlemeye çalışmasına aldırış etmemeye karar vererek devam ettim: "Ve bu arkadaş, eskisine sen son verdiğin için ona yeni bir hayat yaratmanı istiyor. Bunu yapar mıydın? Yoksa onu ölü olarak mı kabul ederdin?"

Jean-Jacques, "Frau Anders'e dikkat et," dedi. "Onunla hesaplaşman kolay olmayacak."

"Bundan başka söyleyecek şeyin yok mu?" dedim, beni hayal kırıklığına uğratmıştı. "Adını özellikle söylemedim. Onun kimliğini senden saklamak için değil, sorunumu ciddiyetle, çok yönlü olarak ele alman için."

"Sana biraz önce bilmediğin şeyi söyledim, bu da en değerli öğüttür."

"Bilmediğim şey?"

"Ondan kurtulamayacaksın," diye bağırdı.

Bir an sessizlik oldu. Sonra, "Rüyalarımda bana bağıran birisi var. Ve ben ona, bağırmakla bana asla bir şey anlatamazsın, dedim."

Anlaşılacağı üzere, o gün dostça ayrılmadık. Bu sorun karşısında, rüyalarımın yol göstericiliği dışında gerçekten yapayalnız olduğumu anlamıştım. Frau Anders yaralanmış bedeniyle ve kullanılmış geçmişiyle, bu kentte nasıl bir hayat yaşayabilirdi? Ama ona daha fazla acı çeksin diye Araplara dönmesini de öneremezdim. Neyse ki, o akşam gördüğüm bir rüya bana yardım etti. Artık rüyalarıma çok güvenmeyi öğrendiğimi anlamış olmalısınız.

Karlı bir düzlükte sakallı bir keşişin eşliğinde yürüyordum. Ondan soğuğu hissetmeden ona katlanmayı bana öğretmesini istedim.

"O marifet değil," dedi. "Soğuğa katlanmadan onu hissetmeyi öğrenmelisin."

Eliyle sikimi yakaladı. Öfkeyle geri çekildim ve ona ayaklarımın üşüdüğünü söyledim.

"Onu hissetin mi?" diye sordu. Bana yardım etmeye niyeti olmadığını anlayınca, beni manastırın yöneticisine götürmesini söyledim. Ayağında beyaz çizmeler vardı. Bu yüzden, ayaklarımın üşümesine nasıl engel olacağımı bana öğretemediğini düşündüm. Ama dikkatle bakınca onların çizme değil, kalın bandajlar olduğunu gördüm. Sonra da topallamayışına şaşırdım.

Beni Eskimoların evleri gibi kar kalıplarından yapılmış bir binanın girişine getirdi. Orada Baş Rahibe diye hitap ettiği baştan aşağı beyazlar giyinmiş bir kadın vardı.

Bana ait bir odaya götürülmüş olmalıyım, çünkü tepsiyle yemek getirildiğini hatırlıyorum. Meditasyon yapmaya başlamam gerektiğini düşündüğümü de hatırlıyorum, ancak odanın yüksek penceresinden bakıp da dışarı çıkmak isteğime karşı koyamadım.

Daha sonra bir evin arkasındaki bir çeşit parktaydım. Hava sıcak ve güneşliydi. Baş Rahibe de oradaydı, bir servi ağacının altındaki kuyruklu piyanoda oturuyor, bir müzik dersini yönetiyordu. Hepimiz piyanoya oturup birkaç dakika çalmak zorundaydık. Ben çalmayı bilmediğimi söyledim, diğerleri de aynı şeyi söylediler, ama o ısrarla bunun önemli olmadığını söyledi. Sonra sırası gelen biri öne çıktı, isteksizce ve utanarak sağ elinin işaret parmağıyla milli marşı çaldı. İkinci bir gönüllü çekinerek akortlardan oluşan bir ilahi çaldı. Bunların beceriksizce yapılmış gösteriler olduğunu düşündüysem de, burada beceriksizliğin bir yetenek olduğunu anlamaya başlamıştım. Sonra sıra bana geldi. Bir marş veya ilahi veya bir ninniyi kötü şekilde bile çalamayacağımı biliyordum, bu yüzden, piyanonun önünde durdum ve yumruklarımla birçok tuşa birden bastım. Ardından, piyanoya tekme attım, döndüm, eğilip selam verdim ve çimlerin üstünde oturduğum yere döndüm.

Baş Rahibe beni sinirlendirecek şekilde tarafıma işaret ederek, "Şimdi," dedi, "ilk dersi öğrendiniz. O nedir?"

"Her şey iyidir," diye mırıldandım.

"Doğru," dedi.

Rüyanın bundan sonraki bölümünde parkta yalnızdım. Yeşil çimlerin üstüne kar yağmaya başlamıştı; bu tuhafıma gitti ve mevsimin kış mı yaz mı olduğunu hatırlamaya çalıştım. Baş Rahibe'yle tekrar karşılaşmayı umuyordum çünkü küstahlığımdan utanmıştım ve gerçek duygularımı ifade edemedim diye rahatsızdım. Bilinçli olarak samimi davranmadığımı biliyordum. Ona düşüncesizce söylediklerine inan-

mıştım. Ama artık inanmıyordum. "Her şey iyi" demek doğru gelmiyordu. "Hiçbir şey iyi değil" demeyi denedim. Bu biraz daha iyiydi, ama yine de doğru değildi. Sonra aklıma, "Bazı şeyler iyi" sözü geldi. Bu daha da kötüydü, hatta, doğru olması mümkün değildi.

Kar o kadar çok yağmıştı ki, ayağım bileğime dek kara gömüldü. Diğerleri evin verandasına sığınmışlardı, ben de içeri girmeye karar verdim. Giysilerindeki suyu silkelemek için bir ayaktan diğerine zıplarlarken onlara yaklaştım. Bu bir çeşit dansa benziyordu. Bir de koku vardı; ıslak yün giysilerin ekşimsi kokusundan başka, hastane koridorlarında duyulan antiseptik ve dezenfektan kokularının karışımını andırıyordu.

Baş Rahibe gürültü patırtı arasında sınıfı tekrar topladı ve sırası geleni yanına çağırdı. Sonra sıra bana geldi. Dans eden arkadaşlarıma daha çok benzemek için piyanoya doğru giderken hoplayıp zıpladım ve silkelendim. Ama oraya vardıktan sonra ne yapacağımı bilemedim, piyanonun içine tırmandım, kapağı tutan çubuğu çektim ve kendimi içeriye kapattım.

Teller ve keçeler arasında karanlıkta el yordamıyla rahat etmeye çalışırken Baş Rahibe'nin, "Şimdi piyanonun bütün imkânlarından yararlanabilecek durumdayız," dediğini duydum. Onun birine piyanonun sağ, sol ve orta bölümlerinin hepsini aynı zamanda kullanmasını söylediğini işittim. Sonra bir köşeye çömelmiş küçücük bıyıklı, soluk yüzlü genç bir adam gördüm; bana bugün günlerden hangisi olduğunu sordu. Pazar olduğunu söyleyince ağlamaya başladı. "Peki, hangisini istersen o olsun," dedim. Sonra bir çocuk kandırır gibi ona, piyanonun dibindeki bir deliği göstererek onu benimle birlikte incelemesini söyledim.

Bana çok korktuğunu söyledi. Derken, etrafımızda müthiş bir gürültü patlaması oldu: piyanonun üstüne çıkmış olan bütün öğrenciler ayaklarıyla piyano çalıyorlardı. Korkup onu delikten aşağı itmeye çalıştım. Ama yerinden oynatamadım, ne zaman denesem sızlanıp beni tekmeledi.

Birkaç gümbürtü daha oldu, sonra parçalanan tahta sesi duyuldu. Öğretmenin buna izin vereceğine inanamazken, başımın üstünde bir balta ağzı belirince sığınağımın saldırıya uğradığı anlaşıldı. Öfkeyle, deliğin içine çekilmek yerine burada savunmaya geçmeye karar verdim. Elimde tabancayla bir köşeye yerleştim ve ilk yüzün belirmesini bekledim.

Gümbürtü ve parçalanan tahta sesleri devam etti, fakat piyano parçalanmadı. Armağan edilen bu zaman bana bir savunma hattı kurma esini verdi. Elimi şöyle bir sallayarak piyanonun tellerini burkup kopardım ve onları bir zırh gibi bedenime tutturdum. Artık piyanonun içinde neredeyse ayakta durabiliyordum. Kendimi koruyacağımı bildirmek için tek bir uyarı kurşunu sıkmaya karar verdim. Tabancanın sesi top ateşi gibi boğuk ve pes çıktı.

"Bravo!" Baş Rahibe'nin sesini işittim. "Klavyedeki en pes notadan beş ton daha pes. Seslerin en güzeli." Derken, sessizlik çöktü.

Bir an sonra piyanodan çıkmıştım. Kadın bana öfkelendi. "O nerede?" diye sordu. "O saklanıyor. Cezalandırılması gerek." Arkadaşımı getirmem için beni tekrar piyanoya göndermesinden korktuğumdan kimden söz ettiğini anlamazlıktan geldim. Ama anlaşılan hizmetçiye piyanoyu bandajlaması için emir vermişti.

Boğulacağı kesin olan korkak arkadaşım adına üzüldüm. Ama karşı çıkışlarıma rağmen piyano bandajlanıp götürüldü. Peşinden koşmaya başlayınca aklıma bir şey geldi. Bu zorba kadını öldürecektim. Bana arkası dönük olarak durmuş, bazı öğrencilerle konuşuyordu. Şimdi çalışmayacağından korktuğum için tabancayı iki elimle tutup, dikkatle sırtına nişan aldım ve tetiği çektim.

Öğrencilerden biri, "Bravo," diyerek bana gülümsedi. Onu da vurdum. Tetiği çekmek o kadar kolaydı ki hepsini tepeledim. Hepsinin onun tarafında olduğunu bildiğimden parlak zekâmdan dolayı kendimi kutladım ve bu çözüm daha önce niye aklıma gelmedi diye şaştım.

Sonra ilk hatırladığım şey, bir ağaçta olduğumdu. Saklanıyor muydum, yoksa cesurca işlediğim suçu mu kutluyordum, pek bilemiyorum; belki de rüyanın bu bölümünün daha önce olanlarla hiç ilişkisi yoktu.

Siyah mayolu adam, "Aşağı in," diye seslendi. Yerde duruyordu, kolumu yakaladı ama çekmedi.

Ben çok yüksek olduğunu söyleyerek karşı çıktıysam da, o ısrarla atlamamı istedi. Canımı acıtacağımı söyleyince o tekrar atlamamı emretti.

"Peki peki," dedim. "Ama sen beni buna zorlama." Atlamak zorunda olduğumu anladığım halde bunu kendi başıma yapmak istiyordum. Zorlanmak değil.

Hiddetle, "Atla!" diye bağırdı.

"Bırak kendi bildiğim gibi yapayım," diye yalvardım. "Bak, işte atlamak üzereyim."

"Atla!"

Cevap vermedim ama ona boyun eğmek zorunda olduğumu biliyordum, bedenimi gerçekten de atlamaya hazırlıyordum. Biraz sonraysa, o sıkıca tutmaya devam ettiği kolumu çekip beni yere düşürdü. Kendi başıma da atlayacaktım oysa. Düşerken kötü duygular içindeydim.

Yeni bir rüya gördüğümün ertesi gününü hep bir çeşit bayram gibi yaşıyor, kendimi tamamen bu yeni kazanımı düşünmeye verebilmek için günlük mecburi işlerimin hepsini iptal ediyordum. 'Piyano dersi rüyası'ndan sonra başımda Frau Anders'ten kurtulmak gibi acil bir kişisel sorun da varken, bu kutsal rüya gününü sevinçle karşıladım. Yirmi dört saat içinde eski metresime gitmem gerekiyordu.

Ama rüyanın anlamını sökmek zaman aldı. Önce bu rüyanın diğerleriyle benzerliği kurcaladı kafamı. Yine, hapsediliyordum. Yine, biri bana bir şey öğretmek istiyordu. Yine, siyah mayolu adamın kaçınılmaz varlığı. Ve yine o bildik duygular. Şaşkınlık, aşağılanma duygusu ve memnun etme arzusu, rüyala-

rımda sürekli yer alan üç duyguydu; oysa günlük hayatımda ben çok daha bağımsızdım. Bu rüyada kendimi yine başkalarının görüşlerine öncelik tanırken görmek beni kederlendirdi. Baş Rahibe'ye, "Herşey iyi," dediğim andan söz ediyorum.

Yine de, bu rüya pek öbürlerine benzemiyordu. Piyano dersi, Profesör Bulgaraux'un kabul ettiği kadim sapkınlıkların bir açıklaması olarak yorumlanabilir mi, diye merak ettim. Her şeyin iyi olduğunu söylemek, ruhu onu ağırlaştıran şeylerden kurtarmanın bir yoludur. Belki de ben rüyada söylenenleri fazla ciddiye alıyorum. 'Her şey iyi' öğretisinin tedavi edici bir değeri olabilir ama bu 'hiçbir şey iyi değil' öğretisininkinden daha büyük olamaz. Bütün yükten kurtulma eylemleri, rüyaların kendileri dahil, eşdeğerdedir.

O sabah daha sonra, rüyada sergilediğim asiliği küçümsediğimi fark ettim. Tabii ki Baş Rahibe'ye itaat etmiştim. Ama sonra onu öldürmüştüm. Hepsini öldürmüştüm. 'Her şey iyi' öğretisine inanmak gerekirse, bunun da iyi olduğu düşünülmelidir.

Baş Rahibe'nin boyu ve ten renginin biraz Frau Anders'i hatırlattığını da belirtmeliyim bu arada, ancak rüyadaki tipte eski metresimin acınası sakatlıklarından eser yoktu. Sadece, bir rahibeye yaraşır şekilde ve Frau Anders'in bir gün önceki hali gibi o da baştan aşağı örtüler içindeydi. Hem Herr Anders de karısının bir manastırda olduğu izlenimine kapılmamış mıydı? Sonuçta bu rüyanın, Frau Anders ve onun için hazırlayacağım kaderle ilgili olduğuna karar verdim.

Sonraki yirmi dört saat içinde gelişen olaylarda rüyama uygun davransam da, bu davranışlarımın rüyadaki halimin ruhunu taşımadığını anlamanız gerekir. Gücenmiş değildim, kendimi baskı altında hissetmiyordum. Rüyanın öğretisi tarafından özendirilse de, bu, düşüncenin onayladığı bir karardı. Kendi kendime şöyle açıklıyordum: Frau Anders yeni bir hayat istemişti –ben bile, Monique'le yaşadığım ciddi ilişkiyle yeni bir hayat arıyordum. Saçma bir sebeple beni hakem olarak seç-

mişti. O zaman anlamamıştım ama, Herr Anders'in dediği gibi, ben gerçekten de onun bu dünyadaki vekili, vasiyetinin hükümlerini yerine getirecek kişiydim. Peki, öyle olsun. Sorumluluktan kaçınmam, keşke hepsini yalnızca bana bıraksaydı. Harekete geçmek zorundaydım, bir kez -onu köle olarak satmakla- bir eylem yapmıştım ve bu eylemin doğuracağı önceden tahmin edilemeyen sonuçlara bağlanmıştım. Frau Anders'in talepleriyle yeniden ortaya çıkışı, bu önceden tahmin edilemeyen sonuçtu ve ben şimdi onu halletmek zorundaydım. Gözüpek davranmam gerektiğini biliyordum. Yeni bir hayat mı? Frau Anders sakatlanmış bedeniyle yeni bir hayata nasıl başlayabilirdi? Tek bir çözüm görünüyordu: Zaten bitmiş olan ama kendini arsızca uzatmak isteyen bu hayatı sona erdirmek.

O akşamüstü dikkatle hazırlıklar yaptım. Birkaç litre gazyağı ve birkaç bohça dolusu paçavra satın aldım. Gece yarısı, Frau Anders'le görüşmemden tam kırk sekiz saat sonra, evine tekrar gittim. Evde beni bekliyor olmalıydı; dakik olduğumu bilirdi, o da her zaman dakik olunmasını isterdi. Küçük evin dibine boydan boya paçavralardan kalın bir ip yaydım ve gazyağıyla iyice ıslatıp bir yerinden tutuşturdum; alevler bir fitilde ilerleyen kıvılcım gibi hızla evi sardı. Komşular sokağa fırlarken ve itfaiye çağrılırken biraz uzak mesafeden olanları izledim.

İtfaiyeciler, komşulara, çevrede birikenlere, hatta bana da evde kimsenin olup olmadığını sorduktan sonra birkaç kez eve girdiler. Ev sahibi olduğunu söyleyen yarı çılgın bir kadın, birkaç hafta önce bir yabancı kadının buraya taşındığını söyledi; yeni kiracının ender olarak dışarı çıktığını ve iki gün önce tek bir ziyaretçisinin eve uğradığını, girip çıkarken gözüne çarptıysa da onu iyice göremediğini söyledi. Yanık pencerelerden bakan acılı yüzler veya ıstırap dolu çığlıklar yoktu. İtfaiyeciler bina çökmeden önce içeride canlı kimse bulamadılar. Frau Anders'in alevler arasında yanıp kül olduğundan emin olarak eve döndüm.

ON

Hayal edin, okurum, diyelim ki bir katilsiniz. Bir insanı katil yapan nedir? Kan lekesi bulaşmış silah mı, çırpman kurbanın yüzde bıraktığı tırmık izleri mi, suçlu yürek, merhametsiz polis memuru, kötü rüyalar mı? Hayır, bunların hiçbiri şart değil. Bu koşulların hiçbiri mevcut olmayabilir. Katil renksiz, kansız, vicdansız ve cezasız kalmış biri olabilir. Burada tek gerekli olan, birinin cinayet eylemini gerçekleştirmiş olmasıdır. Birini katil yapan, şimdiki zamanda olan bir şey değildir, sadece geçmiş zamanda olan bir şeydir.

Ben yine de, sonuçlara bakıyorum; geçmişin gerçekliğinden başka türlü nasıl emin olabiliriz? Uyanınca uykumu inceleyip rüya aradım. Sabah gazetesini gözden geçirdim ve

on birinci sayfada yangını haber veren bir paragrafa rastladım. Ama Frau Anders'ten söz edilmiyordu, herhangi bir ölüm ilanı da yoktu. Acaba biri gelip beni tutuklayacak mı diye merak ettim. Kimse gelmedi.

Benim suçluluk duyduğumu veya cezalandırılmak istediğimi sanmamalısınız. Yine de, bu eylemi hayatta kayda geçirecek bir hatıram olsun isterdim. Günah çıkarmayı düşündüysem de bu fikir inandırıcı olmazdı. Ne diyebilirdim? İki yıl önce köleliğe terk ettiğim, gizlice kente dönen, kimsenin tanımadığı bir kadını öldürdüğümü nasıl söylerdim? Frau Anders'in döndüğüne kimi inandırabilirdim? Onun varlığından haberi olan tek kişi Monique'di. Ona, sana o mektubu gönderen kadını ve evini ateşe verdim diyemezdim. Evin yıkıntısını ziyaret edip külleri mi karıştıracaktık? Monique benden polise teslim olmamı isteyecek miydi? Belki de, sadece haksızlık ettim diye beni azarlamakla yetinirdi.

Ertesi akşam Monique'in kollarına döndüğümde, yüzümü öbür yana çevirdim; bakışlarım tedirgindi. Kime sarıldığımı bilmiyordum; o, günah çıkarıcım mı, yargıcım mı, yoksa bir sonraki kurbanım mıydı?

Buz gibi bir sesle, "Randevuna gittin mi?" diye sordu.

"Gittim."

"Bu kadın senin için çok mu önemli? İstemiyorsan anlatmak zorunda değilsin."

"O benim gölgem. Ya da, ben onun gölgesiyim. Önemli değil. Öyle ya da böyle, ikimizden biri gerçekten yaşamıyor."

"Hanginizin yaşadığını öğrenmen gerektiğini düşünmüyor musun?"

"Ben de tam olarak bunu yaptım," diye karşılık verdim. "Şu anda galip geleni kucaklıyorsun."

Alaycı bir tavırla, "Bunun için Tanrı'ya şükürler olsun," dedi. "Emin misin?"

"Emin olmak adına her şeyi yaptım." Ona sarılıp kendime çektim. Belli belirsiz bir güceniklikle karışık arzu beni uyardı. Monique içini çekti ve başı omzumda hareketsiz yattı.

"Onu tekrar görmek istemiyor musun?" diye mırıldandı.

"Hayır."

"O zaman mutlu olabiliriz. Bunu hissediyorum. Sen hissetmiyor musun?" Hayır anlamına başımı salladım. Aniden dimdik oturdu, bana dik dik baktı, sonra elleriyle yüzünü kapattı.

Sırtını okşayarak elimden geldiğince yumuşak bir sesle konuştum. "Sevgilim, lütfen acı çekme. Ben henüz mutluluğu içime sindiremem. Şiddetli bir ironi beni boğazımdan yakalamış. Rüyalarımı işgal ediyor. Beni feci ve gereksiz eylemlere sürüklüyor. Kendimi fazla ciddiye almama yol açıyor ve sonuçta başkalarını ciddiye almamı engelliyor –yalnız rüyalarımdaki suç ortaklarım ve rehberlerim bunun dışında kalıyor."

"O kadın..." diye hıçkırdı. "O... suç ortaklarından biri mi?"

"Evet."

"Demek senin gözünde ben ondan daha az gerçeğim?" diye bağırdı. Gözleri irileşmişti, boş boş bakıyordu. Hayallerin o donuk bakışının, yüz hatlarını ele geçirdiğini gördüm. "Ya bir âşık bulursam? Ya seni kıskandırırsam?" Şimdi ayağa kalkmış, yatağın ayak ucunda gidip geliyordu. Sonunda gözlerini kurulayarak, "Senden nefret diyorum," dedi. "Beni bırakmanı istiyorum."

Uysal bir tavırla kalkıp, giyindim. Kendimi, gözleri kızarmış zavallı metresime hiç bu kadar yakın hissetmemiştim, onu memnun etmeye hiç bu kadar hevesli olmamıştım; ama bunu beceremiyordum. Ona sarılmaya çalıştığım zaman beni itiyordu.

Üzüntüyle, "Belki de en doğrusunu yapıyorsun," dedim. "Reddettiğin âşığın bir katil olduğunu öğrenmek seni avutur mu?"

"Sana inanmıyorum. Git artık."

"Bir katil olmadığımı nereden biliyorsun? Biliyorum belli olmuyor ama seni temin ederim ki..."

"Nereden biliyorsun?" Katılaşmış gibiydi. "Sana olan sevgimi öldürdüğünü söylemek istiyorsan, haklısın..."

"Onu söylemek istemiyorum. Ben gerçek cinayetten söz ediyorum. Üremenin tersi. İki kişinin bir araya gelmesinin sonucunda geriye üç değil, tek kişi kalıyor."

Somurtarak, "Defol," dedi.

Çıkıp kendi evime gitmekten başka seçeneğim yoktu. Ertesi akşam Monique'in evine gittiğimde beni içeri almayı reddetti ve kapının altından attığı bir notla bir süre ayrı kalmaya ihtiyacımız olduğunu bildirdi. Ancak değiştiğim zaman dönebilirdim. Bu öneri bana pek umut vermedi, çünkü meydana gelen değişimden daha fazlasının gerçekleşeceğinden kuşkuluydum. Birkaç gün önce öyle değilken, şimdi bir katildim. Kendimde bundan daha büyük bir değişimi nasıl arzulayabilirdim?

Yine de direndim. Birkaç hafta boyunca Monique'in kapısını her gün çaldım. Beni bazen içeri alıyordu ama kavgalarımızın doğal sonuna, yatakta erişmesine asla izin vermiyordu. Hatta bazen beni affetse bile, bunu beni kalpsizlikle suçladığı zamanki haşinlikle yapıyordu. İşlerin bu hale gelmesine izin vermemem gerektiğini biliyordum. Yine de ben sevginin gerekli olduğu izlenimini edinmiştim, sevgi olmasa bile en azından görünüşü gerekliydi. Yoksa Monique'le -veya başka biriyle- birlikte geçirdiğim onca zaman boyunca, ben ona, o da bana bakmak zorunda kalmıştı ve ikimiz de kendimize bakamamıştık. Hal böyle olunca, gözlerimiz alınlarımızdan dışarı doğru uzanan bir sinema perdesinin yakınına konmadığından kendi yüzümüze bakamıyorduk; başımızın üstüne yerleştirilmiş oldukları için de dışa doğru bakmaya mahkûmduk –bu anatomik gerçekten, insanların

sevgiye uygun olarak tasarlandığı sonucunu çıkardım. Bu planın tek istisnası rüyalardı. Rüyada kendimize bakarız, görüntümüzü bir perdeye yansıtırız; aynı anda oyuncu, yönetmen ve seyirciyizdir. Ama bu ayrıcalıklı, kuraldışı durumu Monique'e bildirmedim.

Belki de ilişkimiz bu yüzden bozuldu, bu yüzden barışmadık. Monique'i hiç rüyamda görmemiştim, rüyalarımdan da ona hiç söz etmemiştim. Giderek daha çok bir rüyaya benzeyen -bir sonuca varmayan nabız gibi atan bir görüntüden ibaret- o cinayet eyleminden de ona söz etmeye cesaret edemedim.

Yeniden döndüğüm bu kısa süreli yalnızlığa 'piyano dersi rüyası'nın çeşitlemeleri serpiştirilmişti; bu rüyalarda bazen Baş Rahibe'yi öldürmediğim için kafam karışıyor ve dehşete düşüyordum; bir de satranca ilgi duymaya başladım. Rüyayı parçalara ayırdığım yöntemimi sorgulamamaya çalıştım –bunu onu canlandırarak yaptım.

O zaman, rüyalarımın neyle ilgili olduğunu bildiğimi sanıyordum.

Daha doğrusu, rüyalarımı yorumlama sorunu yerini bir başka meseleye bırakmıştı –onlarla neden bu kadar ilgileniyordum? Rüyaların, belki de, dikkatimi çekmeye yarayan bir bahane olduğuna kanaat getirdim. Öyle olsun, ne kadar anlaşılmaz olursa o kadar iyiydi.

Dikkatimin şekliyle dikkatin kendisine ilgi duymaya başladım.

Neden rüyaları olduğu gibi kabul etmiyordum? Belki de rüyalarımı 'yorumlamak' gerekmiyordu. Bu en son rüyada açıkça anladığım gibi, Baş Rahibe'nin öğretilerinden yararlanmak için nasıl piyano çalmayı hiç öğrenmemek gerekiyorsa, rüyalarımdan en fazla anlamı çıkarabilmek için de onları yorumlamayı hiç öğrenmemenin daha iyi olacağı ak-

lıma geldi. Rüyalarımı sadece izlemek değil, onları canlandırmak istiyordum. Ben de bunu yaptım.

Yapılması gereken, bütün dikkati bir noktaya odaklamaktı. Bütün dikkatin bir noktaya odaklandığı durumda, karanlık köşeler, itici duygular veya şekiller yok oluyor, her şey temiz görünüyordu. Bütün dikkatin bir noktaya odaklandığı durumda, yoruma, kendini haklı çıkarmaya, kendi lehine veya kendi devrimleri adına propagandaya gerek kalmıyordu. Bütün dikkatin bir noktaya odaklandığı durumda, herhangi birini herhangi bir şeye inandırmak gerekmiyordu. Paylaşmaya, ikna etmeye veya hak iddia etmeye gerek yoktu. Bütün dikkatin bir noktaya odaklandığı durumda, sessizlik vardı. Bazen de cinayet.

Jean-Jacques bir gün bana, "Birey olmak, tek görev budur," dedi.

Artık kimseye içimi dökemezdim, Jean-Jacques'a bile. Ona kendimden söz ederken yalnızca çok dolaylı yollardan yararlanabilirdim. Yine de sohbetlerimiz çok ilgimi çekiyordu.

"Birey olmak," diye tekrarladı. "Biliyor musun, Hippolyte, birey olmanın birbirine zıt iki yolu olduğunu senin sayende anladım."

Ondan ne demek istediğini açıklamasını istedim.

"Biri," dedi, "büyüme, birleşme, uydurma, yaratma yoludur. Diğeri -seninki- ayırma, çözme, kenara koyma yolu."

Sanırım anladım. "Ve sen, kendininkinin sanatçı yolu olduğunu düşünüyorsun, değil mi?"

"Öyle, derim. Ya sonrası?"

"Birey olmak," diye karşılık verdim, "benim ilgimi çekmiyor. Senin istediğin seçkin ve sanatsal bir hayat beni hiç ilgilendirmiyor."

"Beni de ilgilendirmiyor," diye karşı çıktı. "Sen beni ne sanıyorsun?"

Tartışmaya ısınmaya başlamıştım, "Jean-Jacques, bayağılığa karşı çıkmak için o kadar çok zaman harcıyorsun ki. Senin hayatın bir bayağı karşıtlığı müzesine benziyor. İyi ama bayağılığın nesi kötü?"

"Sahi mi..."

"Bak," dedim, "sanatın sadece yaratmak olmadığını, aynı zamanda yıkımı da içerdiğini kabul eder misin?"

"Öyle diyelim, sonra?.."

"O zaman benimki daha büyük bir sanat, daha yoğun bir bireysellik, çünkü ben neyi biriktirmem değil, neyi yıkmam gerektiğini öğreniyorum."

"Peki, senden geriye ne kalacak?" diyerek gülümsedi.

"Senin tebessümün," dedim. "Eğer seni şimdiden kızdırmadıysam."

"Hayır, ahbap!."

"Senin tebessümün. Benim huzurum."

Tekrar gülümsedi.

"Bak sana ne diyeceğim," dedim. Olayı hatırlayınca biraz utanmıştım ama yüzündeki ciddi ifade beni cesaretlendirdi. "Biraz önce bu hafta neler yaptığımı sordun. Sana anlatacağım. Palais de... yapılan ulusal satranç turnuvasını izledim. Orada ülkemizin en büyük sanatçısını gördüm, henüz on altı yaşında bir çocuk. Oyunu benim açımdan bir esin kaynağı oldu. Öyle acımasızca oynuyor ki, sanki -sanki değil öyle- düşünmeden, makine gibi. Piyonları tahtanın üstünde ileri sürüyor, at sıçrayarak saldırıyor, filler kıskaç hareketi yapıyor, kaleler traktörler gibi ilerliyor, vezir kana susamış bir zorba."

Jean-Jacques, "Zorba kraliçen hakkında ne karara vardın?" diye sordu.

Soğukça, "Frau Anders'ten söz etmiyorum," diye cevap verdim. "Ben adaletin ısrarcılığından değil, mükemmel oyun tekniğinden söz ediyorum. Bir şampiyonun oyunundan."

Dostum, merakının giderilmemesine ses etmedi. Jean-Jacques, "Oyunu seni aşırı derecede etkilemiş, çünkü sen onun kadar iyi satranç oynamıyorsun," dedi.

"Hayır," diye karşı çıktım. "Bu önemli değil, hareketlerini önceden tahmin edemesem de oyunun sırrını anlıyorum. Oyunun sırrı baştan sona yıkıcı olmasında. Her gün onu, sadece onu izlemeye gittim."

Jean-Jacques, "Yarın seninle birlikte gelirim," dedi.

"Hayır. Yarın gitmeyeceğim."

"Neden?"

"Çünkü o bugün bana baktı. Her gün seyirci balkonunda oturup onun solgun ve sakin yüzünü izledim. Hiç başını kaldırmazken bugün kaldırdı ve doğrudan bana baktı. Bakışını karşılamak için ona bakmayı sürdürmek istedim. Ama yapamadım. Bakışı çok yıkıcıydı, utanç içinde gözlerimi indirdim."

Çocuğun gözlerinde ne gördüm? Horgörü olduğu kadar umursamazlık, kusursuz bir dikkat, bütün sözcükleri yakıp yıkan bir enerji. Suç işlemekteki ustamla karşılaşmıştım. Ama satranç oyuncusuna duyduğum büyük ilgiyi, hemen cinsel çekiciliğin ateşiyle yorumlamaya kalkışacağını tahmin ettiğim Jean-Jacques'a bunları anlatmak çok zor olurdu.

Jean-Jacques, "Sakın söyleme," diyerek kestirip attı.

"Söylemeyeceğim!" Aklından geçenleri okumam onu sinirlendirmişti. "Emin misin?"

"Evet."

"Bu... şampiyon için hissettiğin duygu şehvet değildi, öyle mi?"

"Hayır," dedim. "Şehvet ile huşu, birbiriyle bağdaşmaz. Ancak sahip olabileceğimi hayal edebildiğim ya da en azından sahip olunabilecek olduğunu hayal ettiğimi şeyi arzularım ben."

"Hippolyte, sen satranç oyuncunda ne keşfettin, biliyor musun?" Jean-Jacques arkasına dayandı. "Bir başka boş ruh. Daha doğrusu, kendi boşluğuna tutulan bir ayna."

"Ve dün ayna bana baktı." Kasvetle düşünceye daldım.

"Kesinlikle. Bu da oyunun kurallarına aykırıdır." Ona söylemediğim bir şeyi anlamış gibi bir an bana baktı. Bu, hayretle gölgelenmiş uzun, araştırıcı bir bakıştı. Sonra başını salladı ve her zamanki alaycı tebessümüyle gülümsedi. "Neyse, ben çok yardım ediyorum. Seni kendine açıklamama ihtiyacın yok. Haydi, satranç oynayalım. Ya da o kasvetli kışkırtıcı hanımefendiye sadık kalmıyorsan oynaşman için sana bir tezgâhtar kız kaldıralım. Bak, aklıma ne geldi! Bulvarda gösterilen maymun adam hakkındaki o sevimli Amerikan filmini gördün mü? Kesinlikle görmelisin."

Jean-Jacques eğlence amaçlı küçük projeleriyle birden öylesine çocuksu ve coşkulu oluverdi ki, onu kıramadım. Onu bir yol göstericiden ziyade bir oyun arkadaşı olarak seviyordum. Böylece bir saat kadar dolaştık, Jean-Jaccques sık sık duraklayıp birilerini selamlıyor, onlar uzaklaşınca da haklarında acımasız dedikodularla beni eğlendiriyordu. Sonunda sinemaya gittik.

Bir gün babamdan sağlığının kötüleştiğini bildiren ve hâlâ aklı başındayken beni görmek istediğini söyleyen bir mektup aldım. Kentten ayrılma bahanesi bulduğum için rahatlayarak hemen eve gittim. Kaçmak için fırsat kolluyordum ama beni kovalayan yoktu. Eve çağrılmak, en azından bana bir şey yapıyormuşum duygusu verdi. Kaçar gibi yapmanın zevkine varmak için kapıcıma, Jean-Jacques'a veya Monique'e haber vermeden ayrıldım.

On yıl önce başkente taşınmak üzere ayrıldığımdan beri eve ilk kez dönüyordum. Babam yatalak olmasa da, hızla hareket ettirdiği bir tekerlekli iskemleye bağlıydı. Mecburi emekliliğin onun kişiliğini değiştirdiğini fark ettim. Ben onu dinç, sakin ve neşeli biri olarak hatırlıyordum, oysa o şimdi huysuz ve dalgındı. Hastalığı beni etkiledi ve yanında uzun süre kalmayı kabul ettim. Fabrikayı yöneten ve ye-

ni sorumluluklarıyla işi başından aşkın olan ağabeyim, yaşlı adamla o kadar çok vakit geçirmekten ve sürekli ona hesap vermekten kurtulduğuna memnundu. Vaktini çocuklarına harcamayı yeğleyen karısı Amelie'nin de hastaya bakmaktan bunaldığı belliydi. Onu bana emanet etmek ikisini de çok mutlu etti.

Önceleri yaşlı adamla birlikte olmak can sıkıcıydı. Babamın ölüm korkusunu anlamsız buluyor ve geçirdiği değişimi anlayamıyordum. Görevlerim çok basitti. Günde birkaç saat ona, çok seçici bir hal almış olan zevkine göre kitap okuyordum; yalnızca geleceğe ait romanlardan hoşlanıyordu. Onu aşkın kitap okumuş olmalıyım. Sanırım bunlar ona ölümsüzlük duygusu hissettiriyordu –aynı zamanda, korkunç kehanetleriyle onu rahatlatıyorlardı: betimledikleri geleceği göremek hiç de fena sayılmazdı.

Bir akşamüstü ona otuzuncu yüzyılda hayatın nasıl olacağını anlatan bir roman okuyordum; bu yazara göre, o çağda kentler camdan yapılacaktı ve içinde yaşayan insanlar rahip-zanaatkârlar tarafından bitkilerden oluşturulacaktı. Bir ara okumamı kesti ve dizlerinin üstünde duran bastonunu sallayarak, "Oğlum," dedi, "sana miras olarak ne bırakmamı istersin?"

Babamı kaybetme düşüncesini dayanılmaz bulduğum için değil ama, cevabımı kaçınılmaz olarak izleyeceğini bildiğim ölüme sövüp sayma faslını sevmediğim için bu soru bana acı verdi.

"Baba, bana sağladığın desteği devam ettirebilirsen, çok mutlu olurum," diye karşılık verdim.

"Biliyorsun, başkentte bir mülküm var. Bir ev."

Cevap vermedim.

Sonra gelirimi nasıl kullandığım, bu desteği bile hak edip etmediğim konusunda beni sorguya çekti. Başkentteki hayatımı yaşadıklarımın sahte pırıltısıyla süslememeye karar verdim ve günümü dolduran alçakgönüllü uğraşlarımı anlattım.

Bastonuyla beni dürterek, "Ya kadınlar?" diye sordu.

"Mutlu olduğumuza onu inandıramadığım için artık beni görmeyi reddeden genç bir kadın var, baba."

"Onu terk et."

"Baba, o beni terk etti."

"Öyleyse kente gidince kalbini yeniden kazan, sonra terk et."

"Baba, bunu yapamam. Ona kin beslemiyorum, onu baştan çıkarıp ortada bırakmak beni rahatlatmaz."

Buna karşılık vermedi, okumayı sürdürmemi işaret etti. Yeni Avrupa diktatörünün on iki ila on dört yaşındaki bütün çocuklara dövme yapılarak, onları terk edilmiş bir kıtayı sömürgeleştirmeye gönderilmesini nasıl emrettiğini anlatan birkaç sayfadan sonra ben araya girdim. "Baba, cinayet konusu hakkında ne düşünüyorsun?"

"Kimi ortadan kaldırdığına bağlı," dedi. "Öldürülmek mi yoksa yaşlanıp, hastalanıp ölmek mi daha iyi, bilmiyorum. En iyisi, zaten ölmek üzereyken öldürülmek olmalı."

"Ölmüşken öldürülmek nasıl olurdu?" Benden açıklama istemeyeceğini umarak dikkatle sordum.

"Saçma," dedi. "Okumaya devam et. "Ayın durakladığı ve Avrupa'nın sulara gömüldüğü bölüm hoşuma gidiyor."

Kitabı bitirmemi ısrarla istediğinden sesim yorulduktan çok sonra bile okumayı sürdürdüm. Sonra her gün bu saatte yaptığım gibi onu tekerlekli sandalyesiyle malikânede gezdirdim. Bahçe, çocukluğumdan aklımda kaldığı gibi bakımsız ve her tarafa dal budak salmış değildi; bahçıvanın işini ne kadar titizlikle yerine getirdiğini her gün kontrol edebilmesi için sıkı bir düzen konmuştu. Bu geziyi yaptığımız ilk gün, "Oğlum, ben düzeni severim," dedi. "Bu evdeki her şeye düzen getirmek isterim ama buna izin vermiyorlar. Ancak evin dışında patron benim. Bu... bu cangıla neler yaptığımı göreceksin." Gerçekten de gördüm. Geçen yıl, hastalandığı zaman bütün bahçe, talimatlarına uygun olarak yeniden düzenlenmişti. Burası onun gözünde artık alfabetik bir bahçeydi; ama

benim için hâlâ, buradan kovulmuş çocukluğumun tarihçesi. Evin yanından başlayarak çiçek tarhları alfabetik sırayla dışarı doğru uzanıyordu. İlk önce düğün çiçekleri, fulyalar, daha sonra gardenyalar, dört köşe bir gelincik tarhı ve güller vardı; hizmetçiyle uşağın mutfakta öpüştüğünü buradan görmüştüm. Kameriyenin çevresinde eşit sayıda kadife çiçeği ve karanfiller sıralanıyordu, oyuncak teknelerimi yüzdürdüğüm küçük havuzun kenarında nergisler, eski kuyuda nilüferler vardı. Onların ilerisine orkideler, susenler ve sümbüller dikilmişti –onların önünü kurşun askerlerimi dizdiğim pagoda kesiyordu. Sonra yaseminler ve yüksükotları. "Arada bir atlama oldu," diye mırıldandı, "çünkü Q harfiyle başlayan çiçek yok." Sanırım o ilk gün, o anda gözlerim doldu. Alfabeyi tamamlayacak çiçek olmadığı için babamın sevimli projesinin tamamlanamayışına mı, yoksa çocuksulaşmış babamın eşliğinde çocukluğumu hatırlamanın sancıları için mi ağladım, bilemiyorum.

Onun kişiliğini değişmiş bulduğumu söyledim, değil mi? Belki de konuyu büyütmediğimi göreceksiniz. Babamın hastalık ve yaşlılıkla eksantrik ve inatçı biri haline geldiğini fark edince sevinç ve şaşkınlık duydum. Dizlerinin üstünde tuttuğu bastonunu torunlarına doğru sallarken onları sakatlamak istiyor gibiydi. Ağabeyime ve karısına bağırarak onları mirasından mahrum edeceğini söylüyor, kendisine verilen yemeği tükürüyor, bütün hizmetkârları her Pazar kiliseden dönüşlerinde kovuyordu. Ama bana karşı sevgi doluydu. Oysa çocukken bana davranışlarında dayanılabilir bir sertlik olurdu. Şimdiyse, sadece oğlu olduğum için değil, benden hoşlandığı için sevgi gösteriyordu bana. Babam olgun, zinde ve hareketliyken ağabeyim babamın beklentilerini yerine getirmişti, ama yaşlılığında mirasçısı bendim. Şimdi ortak yönümüz çoktu.

Babamın sadece iki oğlu olmuştu. Geç de olsa babamın biricik oğlu olmak ne güzeldi!

Üç ay babamla kaldım, bu sürede onun fiziksel durumu değişmedi. Hastalığı kontrol altına alınmış gibiydi, doktorlar birkaç yıl yaşabileceğini söylüyorlardı, oysa o, yıl bitmeden öleceğinden emindi. Bana, "Buradan git," dedi, "Ölümümü görmeni istemiyorum."

"Sana yine roman okurum," dedim.

"Daha fazla dinlemek istemiyorum."

"Milli Kütüphane'ye gidip Q harfiyle başlayan bir çiçek bulacağım. Ne kadar uzakta olursa olsun fide getirteceğim."

"Önemi yok," dedi. "Kadınına dön ve mutlu olmaya çalış."

Sevgiyle ve acı içinde onunla vedalaşıp başkente döndüm. Çantamı boşaltıp uzun ayrılığımızdan sonra hevesle Monique'i görmeye gittim. Hafta arası ve akşamüstüydü, işte olacağını düşündüm, onu bekleyecek ve akşam yemeğe çıkaracaktım. Anahtarımla kapıyı açtım ve onu iç çamaşırlarıyla daktilo başında oturan bir adamla birlikte buldum.

O çok sakindi, benden çok daha sakin; adamsa ondan da sakindi. Biz gözyaşları arasında kesik kesik konuşurken, öylece oturup parmaklarını daktilonun tuşlarında gezdirdi. Bazen yanlışlıkla bir tuşa basıyordu; o zaman küfür edip çekmecelerden birinden bir daktilo silgisi çıkarıyor, yanlış harfi orijinalden ve karbon kopyaların her birinden dikkatle siliyordu. Benim yarıda kestiğim çalışmasına yeniden başlamaya sabırsızlanıyor gibiydi. Benim hafifletmeye çalışmadığım derin bir utanç içinde olan Monique ona aldırmıyordu. Davetsiz çıkageldiğim için utanç duymuyordum, ama evet, biraz sıkılmıştım.

Bilmem açıkça anlatabildim mi? Monique evlenmişti. İç çamaşırıyla daktilo yazan adam, pek bilinmeyen Slav dillerinden birinden çeviri yapıyordu ve hayran olunası siyasal inançlara sahipti. Birlikte bütün dünyayı kendi sağlıklı ve umutlu lehçelerine çevireceklerdi. Onları tebrik ettim. Monique beni ağzımdan öptü. Genç koca ciddiyetle kalkıp elimi sıktı. Usulca daireden dışarı çıktım ve daktilonun sesi tekrar

duyulana dek aşağıdaki merdiven sahanlığında bekledim. Neyse ki fazla beklemem gerekmedi.

Yalnızlığıma ve rüyalarıma döndüm. Zavallı Hippolyte! Reddedenin ben olacağını düşünürken, beni teselli edecek karşılıksız aşkın umutsuzluğundan bile yoksun kalarak, reddedilmenin en çok can yaktığı koşullarda reddedilmiştim. Hayatımda ilk kez kendimi ıstırap duyacak kadar yalnız hissediyordum. Bütün yapmam gereken, Frau Anders için imkânsız olduğuna karar verdiğim şeye, yeni bir hayata başlamaktı. Fakat bu pek kolay değildi. Yine de, kendi durumumun farklı olduğuna inanıyordum. Ne de olsa sağlıklı ve dinçtim, otuz yaşımı biraz geçmiştim. İnsan yeni bir hayata benim yaşımda başlayamazsa ne zaman başlayabilirdi?

Ne var ki, sürekli 'piyano dersi rüyası'nı görüyordum. Rüyamda hep, hayatımı düzenleyen emredici bir kadın ve atlamam için beni cesaretlendiren siyah mayolu bir adam oluyordu. Kadını öldürmüş ve atlamıştım. Ancak rüyamda düşerken olduğum gibi, kötü duygular içindeydim.

Frau Anders hayatımdan ilk kez çıktığında, sanki büyük bir yükten kurtulmuştum. Şimdiyse sadece boşluk vardı; boşluk, iyi niyetli Monique'imin yokluğuyla iyice büyümüştü. Bu bir rüya olsaydı Frau Anders'i geri çağırırdım, diye düşündüm. Ona kendisini niçin öldürdüğümü açıklardım. Hatta onun iznini isterdim. Cesaretimi mi kaybediyordum? Belki.

Sonradan bütün bunların gereksiz olduğu ortaya çıktı. Frau Anders'in katli bir rüya değildi, ama pekâlâ öyle de olabilirdi. Çünkü günün birinde kendisi ortaya çıkıverdi. Hâlâ kışın soğuğunu taşıyan kasvetli bir bahar günüydü. Bir kafede, içeride ve daha sıcak olan arka tarafta, kanyak bardağım ellerimin arasında otururken cama bir yüzün dayandığını gördüm. Birkaç sözcük konuştuğum garson biraz önce ya-

nımdan ayrılmıştı. Sonra bu yüzü gördüm; yara izleri taşıyan garip yüz, bizi ayıran cam ve kahvenin karanlık iç kısmında bulanık görünmüştü. Hatırladığım bir yüzdü; gözetleyen, inceleyen ve yargılayan yüzlerin bir bileşimi. Gazetemi alıp onu da aramıza koydum. Sonra tekrar baktım. Yüz hâlâ oradaydı. Gülümsüyordu ya da hain hain bakıyordu; ama ifadesi ya iyice belirlenmemişti ya da başarısızdı. Sonra bir el uzandı ve camın yüzün nefesiyle buğulanan bölümünü sildi. Şimdi hem daha netti, hem de pek net değildi.

Bir insanın ölüp ölmediğini anlamak için ağzına ayna tutulduğunu ve nefesin aynada buğu izi bırakıp bırakmadığına bakıldığını biliyorum. Ölüm belirtisi karşısında cama nefes bırakmak hayatın imzasıdır. O zaman anladım. Bu bir yeniden dirilişti. Bu Frau Anders'ti.

Kafeye girdi ve kararlı adımlarla masama yürüdü. Bir an içimden, garsonu çağırmak veya kendimi masanın altına atmak geldi.

Otururken sertçe, "Kaçma," dedi. "Seninle konuşmak istiyorum."

Ona, "Bu bir rüya," diye fısıldadım.

"Salaklık etme, Hippolyte! Kimse benden daha gerçek değil."

Şaşkınlık içinde, "Bu doğru," dedim. "Yok edilemez birisin."

"Bunu sana borçlu değilim! Böyle bir şey yapacağından kuşkulanmıştım. Sürekli seni izliyordum ve sen evin önüne kibrit çakarken, ben senin beceriksizce burduğun gaz yağıyla ıslanmış paçavralarının üstünden atlayıp arka kapıdan çıktım. Sevgilim, cinayette de beyaz kadın ticaretinde olduğu kadar beceriksizsin."

"Peki, bu sürede ne yaptın?" diye mırıldandım.

"Sorularını artık cevaplamayacağım. Buraya sadece sana vicdan azabı çektirmeye geldim. Ama sen bana neler yaptığını anlatabilirsin. Örneğin, seni gördüğüm o anda ne yapıyordun?"

Üzüntüyle, "Babamın ölmesini bekliyorum," diye mırıldandım.

Haşin bir ses tonuyla, "Umarım bu son projesinde ona yardımcı olmuyorsundur," dedi.

Öfkeyle, "Beni ne sanıyorsun, baba katili mi?" diye karşılık verdim. Ve yaşlı adama baktığım üç ayı ona özetledim.

"İyi," dedi. "Senden bana bakmanı istemeyeceğim. Ben çok iyiyim, teşekkür ederim."

"Ama yaraların," dedim.

"Sen kendi yaralarınla ilgilen. Ben kendiminkilere bakabilirim."

"Nerede oturuyorsun?" diye çekinerek sordum. Durakladı ve yüzüme baktı. "Bana adresini söylemeni istemiyorum," diye çabucak ekledim.

"Merak ediyorsan söyleyeyim, yoksul düşmüş unvan sahibi bir hanımın dairesinin bir bölümünü kiraladım. Balo salonuyla birkaç oda bana ait. Bu odalarda aynalar var, ama bu beni rahatsız etmiyor. Cesur olmayı öğreniyorum."

"Başkalarıyla görüşüyor musun?"

"Niçin bana bu kadar çok soru soruyorsun? Yeterince sormadın mı?... Daha çok doktorları görüyorum. Bir klinikte sağ kolumu tekrar kullanmayı öğreniyorum."

"Ya Lucrezia? Onu?"

"O hoppa çocuğu mu? Asla! Bu halimi görse nefret ederdi."

Yumuşak bir sesle, "Korkma," dedim. "Ben sana yardım edeceğim. Söz veriyorum. Seni hiç rahatsız etmeden kendimi tamamen senin iyiliğine adayacağım." Bana kuşkuyla baktı. "Bazı planlar yapmam gerekecek ama işim bittiğinde sana büyük bir sürprizim olacak." Aklıma harikulâde bir fikir gelmişti. Daha hızlı konuşmaya başladım. "Bir yıl içinde, senin iyiliğin için çalışmakta beni özgür kılacak ve bu açıdan bana imkân tanıyacak bazı şeyler meydana gelince, sana bütün hayatın boyunca sahip olacağın bir şey sunacağım. Hayatının

olabildiğince uzun sürmesi için elimden geleni yapacağım," diye sözümü bitirdim.

"Sen bana bir şey mi vereceksin?"

"Evet."

"İstediğim bir şey? Yanımda olacak, ömür boyu sahip olacağım bir şey?"

"Evet. Senin olacak, sen de onun olacaksın."

Gülümsedi. "Sanırım ne olduğunu biliyorum."

"Öyle mi? Nasıl bilebilirsin? Bu çözümü ben yeni buldum."

Cilveli bir tavırla, "Bilirsin, kadınlar sezer," dedi. "Ne kadar beklemem gerekiyor?"

"Ah, bir yıl veya daha fazla olabilir. Bu kısmen bir miktar para bulmama bağlı."

Hevesle, "Benim param var," dedi. "Bu seni engellemesin."

Kesin bir tavırla, "Hayır," dedim. "Benim param olmalı. İçgüdünün kadınların tekelinde olduğuna inanıyorsun. O zaman, erkeklerin de para ödeyen taraf olmakla geleneksel olarak övündüğünü kabul edersin. " İçini çekti. "Bekleyecek misin?" diye sordum.

Başını salladı. Ama sonra, "Senden biraz korkuyorum," diye ekledi.

"Ben de senden," dedim. "Ama korkuların buluşmasında, seni aynı zamanda da seviyorum."

"Ne tuhaf," diye mırıldandı. "Kahvenin kapısından içeri girdiğim zaman senden o kadar nefret ediyordum ki. Hayır, nefretten de kötüydü. Seni hor görüyordum. Oysa şimdi, bu ağırbaşlı halin beni baştan çıkardı. Sanırım kendi imkânsız tarzında beni seviyorsun."

"Tamamen dürüst olmak gerekirse," diye karşılık verdim, "belki korkuyu sevgi sanıyor olabilirim. Bu hatayı rüyalarımda da sık sık yaparım."

"Benden niye korkasın ki?"

Ters bir cevapla, "Burada olduğun için," dedim.

Frau Anders için ne gibi bir hediye düşündüğümü merak ediyor olabilirsiniz? Şöyle oldu. Kafede karşımda otururken onu tam iki kez evsiz bıraktığımı düşündüm –birincisinde kocasını ve kızını terk etmesine sebep olmuştum; ikincisinde de o sıralarda oturduğu yoksul evi yakmıştım. Ona benim veya başkaları tarafından rahatsız edilmeden içinde yaşayabileceği bir evden daha iyi mükafat olamazdı. Bunun için sadece babamın ölümüyle elde edeceğim para yeterliydi.

Acı haber ertesi yılın Ocak ayında, tam otuz bir yaşıma girdiğimde bana ulaştı; babam ölmüştü ve ben mirasına konmuştum. Baştan çıkıp satın alabileceğim şeylerin yükünü üstlenmek istemediğimden, nakitle satılabilen tahvilleri elden çıkarmaya karar verdim. Babamın avukatlarına bu tutarı, yardımı yapanın adını bilmeyecek iki kişi arasında bölüştürmeleri söylendi. Paraların yarısı Jean-Jacques'a, diğer yarısıysa ilk kitabını okuyup çok beğendiğim, askerlik görevini yeni bitirmiş genç bir şaire verilecekti. Parayı niçin ismimi saklayarak veriyordum? Jean-Jacques'la arkadaşlığımızın minnet veya içerleme duygularıyla bozulmasını istemediğimden; hiç karşılaşmadığım eski asker içinse, tanışıklığımızın iyilikseve bir davranışla başlamasının uğursuzluk olacağını hissettiğimden. Mirasımı elden çıkarmamım büyük bir fedakârlık olmadığını anlamalısınız. Reşit olduğumdan ve evi terk ettiğimden beri beni geçindiren, aile işindeki hissemden gelen aylık gelirim vardı. Mirasta beni asıl ilgilendiren, babamın söz verdiği gibi bana bıraktığı evdi. Onu birkaç yıl önce, başkentte yılda birkaç ay kalabileceği bir eve sahip olmak için satın almış ama hiç kullanmamıştı.

Frau Anders'i hemen eve yerleştirmedim, çünkü evi onun için yeni baştan dayayıp döşemek istiyordum. İçinde yaşayanların en yürekten özlemlerini ifade eden mimariye oldum olası ilgi duymuşumdur. Hayallerimi sınırlandırmaya kendi kendime söz verirken bile, bu projeye giriştiğim zaman içimi kaplayan o şehvetli beklentiye karşı koyamadım. Aylak haya-

tıma zevk katan ve suçluluk duygumu kolaylıkla yatıştıran şeyler bunlardı.

Hiçbir ilişkim olmadığı halde şimdiye kadar bana en büyük zevk veren yapı projesini hatırlıyorum. Güneye yaptığımız yolculuk sırasında Frau Anders'le bir kış geçirdiğimiz adada sürekli yaşayan, evde kalmış yaşlı bir İngiliz vardı. Kasabanın hemen dışında deniz gören küçük tertemiz beyaz bir evde yaşıyordu. Bir gün, kasabaya giden taş döşeli yolda yürürken, bir oduncunun yerde perişan yatan atını acımasızca kırbaçladığını görmüş. Yaşlı hanım hep yanında taşıdığı gri ipek şemsiyeyle adama saldırmış. Onun, tökezleyip iki ayağını da kıran atın kırbaçlanmasının vurulması için bir hazırlık yapıldığını öğrenince duyduğu dehşeti hayal edebilirsiniz. Adalıların hayvanlarına her zaman yaptığı zulme asla alışamamış olan yaşlı hanım hemen atı satın almak istemiş. Böyle bir işlemin garipliğine çok şaşırdığı için uzun uzadıya pazarlık edecek hali kalmayan oduncu, at için ödediği fiyatın iki misline hemen razı olmuş, sonra da limanda kafayı çekmek ve olayı arkadaşlarına anlatmak için arabasını çekerek oradan uzaklaşmış.

Yaşlı hanım atı evine taşıtmış. Çağırttığı veteriner atın ayaklarını ince tahtalarla sarmış, ateşi için de birkaç ilaç yazmış. Yapılan bu yardımı yeterli bulmayıp anakaradan çağırdığı veterinerse hayvanı umutsuz bir sakat ilan etmiş.

Şimdi öykünün en çok sevdiğim yerine geliyoruz. At, evin arkasındaki küçük ahşap barakaya yerleştirilmiş. Yaşlı hanım her gün onu kendi eliyle besliyor, ayaklarına masaj yapıp ilaçlarını veriyormuş. Zamanla hayvanın ateşi düşmüş ve kararlı bir şekilde ama güçlükle çevrede topallamaya başlamış. Yaşlı hanımın doktorun teşhisine karşı çıkmak gibi bir niyeti yokmuş. Atın ne şekilde olursa olsun yürüyebildiğine seviniyormuş, şimdi bu dostu için kalıcı bir barınak yaptırmaya girişmiş. İçinde yaşadığı dikdörtgen biçimindeki çıplak baraka, yürümek, eşkin gitmek ve oduncu-

nun arabasını çekme zevkinden sonsuza dek mahrum kalacak bir at için yeterince sevimli bir yere benzemiyormuş. Kasaba halkına, "Atlar manzara sever," demiş, onlarınsa böyle kesin bir iddiaya verecek cevapları yokmuş. Sonra duvarcılar ve taşçılar tutup, bahçenin diğer tarafına, altı metre yüksekliğinde küçük bir kule yaptırmış. Kulenin çevresinde dönerek yükselen rampa, tepedeki genişçe bir odaya erişiyormuş. At bu odada yaşamaya başlamış. Yaşlı hanım sabahları onu aşağı indirip çite bağlıyormuş; öğlen sıcağında onu tekrar kuleye çıkarıyor, çay saatinde aşağı indiriyormuş ve o bahçedeki hamakta dinlenirken at da yanında duruyor veya yere yatıyormuş. Kısa zamanda atın kendini oradan oraya sürükleyişi daha güçlü ve güvenli bir hal almış, öyle ki rampayı artık kendi başına çıkabiliyormuş. Yaşlı hanımın bahçesinden hiç dışarı çıkmadan her aklına estiğinde güçlükle kuleden yukarı tırmanıp aşağı iniyormuş.

Birkaç ay kulede mavi denizi seyrederek yaşadıktan sonra atın içler acısı ilerleyişi, belirgin bir topallamayla olsa da, gerçek bir yürüyüş halini almış ve yaşlı hanım pazara gittiği zaman onu geminden tutarak yanında kasabaya götürüp getirmeye başlamış. Herkes onun bu sevimli çılgınlığına gülüyormuş ve kimse atın topallamasının giderek yok olduğunu fark etmemiş. Bir gün, ata yan oturmuş bir şekilde kasabaya gelmiş; ben de bu olaya tanık olma şansına kavuştum. At onu liman caddelerinde hiç topallamadan sakince dolaştırdı. Bunu sağlayan güzel deniz manzarası mıydı, yoksa yaşlı hanıma duyduğu şükran borcu mu, bilinmez, ama gerçek şu ki, at tamamen iyileşmişti. Üstelik hem yabancı misafirler hem de adalılar, atın oduncunun beygiri olduğu önceki hayatında, ayaklarının hiç bu kadar ince ve düzgün olmadığını söylüyorlardı. Uygun mimariyle yapılmış doğru konutun iyileştirici gücü işte bu kadar önemliydi.

Frau Anders'in mimari işini yüklendiğimde bu öykü hakkında çok düşündüm. Sanırım yaşlı hanımın atına kule yap-

tırırken içinde olduğu ruh haline benzer bir havayla ona bir ev yapmaya girişiyordum. Bu evin, Frau Anders'e nasıl yeni ufuklar açabileceğini düşündüm. Kim bilir belki de, alışılmışın dışında bir mimarinin etkisiyle sağlığına tam olarak kavuşabilir, aşkı ve mutluluğu bulabilir, güzellik, zenginlik ve beğeni haklarından vazgeçebilirdi. Böylece, onu öldürmeyi planladığım zamandan çok daha güçlü hissettim kendimi –bu duygu, bir büyücünün şeytan çıkarma işlemine başladığı, bir doktorun çok nazik bir ameliyata giriştiği veya bir sanatçının çıplak bir tuvale baktığı zaman hissettiklerine benziyordu. Evin Frau Anders'i kucakladığını, onu değiştirdiğini, ona, her ne olursa olsun, gizli hayallerini canlandırma fırsatı verdiğini hayal ediyordum.

Benim o dönemdeki kusurum, zaafım (rahatça itiraf ediyorum) şuydu: Başkalarına yardım etme arzusundan kendimi alıkoyamıyordum ama bunun onların hayatına rezilane bir el koyma çabasını andırdığını da biliyordum. Başkaları bunu benden daha açıkça görebiliyordu. Örneğin, Frau Anders'in başına açtığım çifte bela karşılığında bir geri ödeme olan bu evden söz etmeksizin, ona bu yeni projemi açıkladığımda Jena-Jacques'ın tepkisini hatırlıyorum. Yine de, ona Frau Anders'in iyi olmadığını ve bu evin onu neşelendireceğini, belki iyileştireceğini, en azından koruyacağını umduğumu söyledim. Ayrıca ona yaşlı hanım, at ve kulenin öyküsünü de anlattım. Önce güldü, bunu beğeniyle yaptığını sandım, ama arkasından şöyle dedi: "Hippolyte, sen çok dostane ama en akıl almaz kuruntunun peşinde koşuyorsun, herkesin kendin gibi olduğunu sanıyorsun."

Kesin bir dille, "Hayır," dedim.

"Şimdi anlıyorum," diye devam etti. "Bu yüzden acı çekmiyorsun."

Ona nasıl cevap verdiğimi bilmiyorum ama şöyle düşündüğümü hatırlıyorum: Bu doğru değil. Ben kimsenin kendim gibi olduğunu düşünmüyorum. Ne sen Jean-Jacques, ne Frau

Anders, ne babam ve ağabeyim, ne de Monique. Onların kendileri gibi olmasına izin vermek istiyorum. Jean-Jacques haklı olamaz! Ben kendimin bile bana benzediğini sanmazken, başkalarının bana benzediğini nasıl düşünebilirim? Yine de, kendim gibi olmaya çalışıyorum –rüyalarıma da bu yüzden çok önem veriyorum.

ON BİR

Ev üzerinde çalıştığım sürece Frau Anders'le haftada bir, çoğu zaman Hayvanat Bahçesi'nde buluştuk. Eski dostumun son derece değişken bir ruh hali vardı; bazen sitem dolu, bazen oldukça neşeli ve sevimliydi. Uzun süre görüşmeyip sonra buluştuğumuz anlar en kötüleriydi; onu bir ay görmemişsen bu onun yine kliniğe yatıp bir plastik ameliyat geçirdiği anlamına geliyordu. En huysuz olduğu zamanlarda bile kafese kapatılmış hayvanları görmek onu rahatlatırdı.

Bir akşamüstü bana, "Hayvanların yanında huzur buluyorum," diye içini döktü. Daha çok büyük hayvanları yeğlediğini fark ettim: aslan, fil, goril. "Onları, biliyorsun, o zamana kadar anlamamıştım," diye konuşmayı sürdürdü. Ne diyebilirdim ki? Çünkü kendi esaretinden söz ettiğini anlamıştım.

Onun adına beslediğim duygular müşfik fakat ürkekti. Bana yakınlık göstermesi beni kuşkulandırıyordu; neden daha çok öfkeli olmadığını anlayamıyordum. Her an ortaya çıkmasını beklediğim bu öfkeden korkuyordum. Yine de, onu bu anlaşılmaz nezakete ve sükûnete yeğlerdim. Hayvanlar dolaştığı, kaşındığı veya kafesin parmaklıkları arasından beslendiği zamanlar onun en çok sevgi dolu olduğu zamanlardı. Sağlam koluyla koluma girerdi ve kafeslerin önünde sessizce yürürdük. İşte benim de en gerildiğim anlar -itiraf etmeyi göz alacak mıyım?- bana kur yaptığını hissettiğim bu anlardı.

Bu yürüyüşlerden birinde, ilişkimizi belirleyecek bir şey söylemeye çalışarak, beni giderek daha çok Frau Anders'e bağlayan sessizliği bozmak istedim. Bağışlayıcı tavrı, bir beklenti havasında oluşu beni boğuyordu.

"Biliyorsun, babam öldü," diye söze başladım.

"Biliyorum."

"Onun ölümünden sonrası için sana bir söz verdiğimi hatırlıyor musun?"

"Bekliyorum," dedi.

"Sürpriz yapmak istediğim için sana bütün planlarımı söyleyemem ama şu kadarını söyleyeceğim. Babam bana burada, kentte muhteşem bir ev bıraktı ve ben onu senin için hazırladıktan sonra orada oturmanı istiyorum.".

Yüzünde eğri bir gülümseme belirdiyse de bir şey söylemedi. "O, yaktığım evin yerini alacak," diye ekledim.

"Umarım daha da fazlasını," dedi.

"Çok fazlasını," diye güven verici bir tavırla cevapladım. Sadece bir konut değil, hayal gücümün bir armağanı olacak bu ev için yaptığım harikulâde planları düşünüyordum –bir inziva ve tedavi sarayı olacaktı.

Bu sohbet yapılırken evdeki çalışmalar bir hayli ilerlemişti. Üç katlı eski bir *hotel particulier* olan ev, kenti ikiye bölen,

büyük nehre yakın, sakin bir semtteydi. Bir ara, binayı yıkıp yerine yepyeni bir ev yapmayı düşündüysem de, binayı dikkatle inceleyince birkaç yapısal değişiklikle korunabileceğine karar verdim. Farklı ve çok özel bir bütünlük oluşturması hayalimdeki ev açısından gerekliydi. Ama bu bütünlüğün bir balo salonu veya kütüphane gibi eve hâkim bir odadan kaynaklanmayacağına karar verdim. Ayrıca, eski ve karmaşık bir yapı üstünde çalıştığımdan tuğla, cam, tahta veya mermer gibi malzemelere olan düşkünlüğümü ona uygulamayacaktım. Ev sadece amacıyla bütünleşecekti. Bunu sağlamam gerekiyordu. Frau Anders bu evde ne isterdi? Benim cevabım, mahremiyetti. Yeni hayatının yara izlerini saklamak için eski hayatından gizlenmek. Kaçtığı hayatından gizlenmek. Onun gölgesi, yargıcı, suç ortağı, sunucusu ve kurbanı olan benden gizlenmek. Zalimce hırpalanmış bedeninden gizlenerek ruhunu eğitmek.

Geleneksel bir yapıya sahip olan bu binaya mahremiyet zorunluluğunu nasıl kazandıracaktım, benim sorunum buydu. Bana miras kalan ev simetrikti ve neredeyse iki yüz yıllıktı. Sokağa bakan fakat demir parmaklıklarla perdelenen bir avlusu, sağda ve solda, daha önce büro ve ahır olarak kullanılmış iki küçük kanadı vardı; evin asıl bölümü arka taraftaydı ve küçük bir arka bahçesi de vardı. İlk değişikliği böyle sokaktan görünür durumda olmasını istemediğim, avluda yaptım. Demir parmaklıkların yerine, iki kanadı birleştirip avluyu çevreleyen ve yapıya tam dikdörtgen şekli kazandıran bir duvar yaptırdım. Sokaktan bakıldığında evin tamamen geleneksel bir görünümü olması ve bu tuğla duvarın ardında odalar varmış gibi durması için gelip geçenin pencere olmasını beklediği yerlere tahta panjurlar taktırdım. İkinci değişiklik, iki kanadın evin ana bölümüyle ilişkisini kesmek oldu. Giriş katıyla bodrumu olduğu gibi bıraktım, sadece birçok antrenin ve dolabın kapılarını görünmez şekle getirerek onları gizli oda haline getirdim.

Eski evde iki kat daha vardı ama ben ikinci katı yıktırdım. Giriş katından daha çok değişikliğe uğrayan birinci kat, her biri her tarafından bir koridorla çevrilmiş dört büyük odaya bölündü. Birinci kattaki bu odalar penceresizdi ve mümkün olan en fazla mahremiyeti sağlamak için onlara evin arkasındaki bahçeden bir dış merdivenle ulaşılıyordu.

Evdeki yapısal değişiklikler tamamlanırken (her gün gidip görevlendirdiğim yapı şirketinin çalışmalarını izliyordum) ben dikkatimi evin döşenmesine yönelttim. Bir ev, dışıyla değil de içindekilerle bütünleştiği için, bu daha önemliydi. Koleksiyon yapmadığım veya dükkan dükkân gezmediğimden Jean-Jacques'tan bana fikir vermesini rica ettim. Benim kaç yıldır çok az eşya ve möbleyle yaşadığımı hatırlayacaksınız. Başkentten ayrılmadan önce konforlu bir hayata alışık olan Frau Anders'e, kendimin az eşyaya olan düşkünlüğümü aşılayacak değildim. Ayrıca, rüyalarımda bana gösterilen konut görüntülerinden herhangi birini de onunla paylaşmak istemiyordum. Bu yüzden, bu ev ile 'yaşlı efendi rüyası'ndaki tütün milyoneri R.'nin malikânesi arasında bir benzerlik olduğu düşüncesi beni rahatsız etti, ama iki ev arasında genişlik ve lüks boyutlar dışında bir benzerlik bulamadım. Aslında, Jean-Jacques'dan yardım isteyişimin bir sebebi de, ilk rüyam olan 'iki odalı rüyada' olduğu gibi iki odanın tamamen aynı şekilde döşenmeyeceğinden emin olmaktı.

Jean-Jacques'la birlike iki ay süreyle alışveriş seferlerine çıktık. Şehrin en yeni ve en bayağı mağazalarını gezdik. Ama aradıklarımın daha çoğunu ikinci el möble dükkânlarında ve Marché aux P... çevresindeki eski mücevher, zırh, antik möble, hırdavat, eski giysiler ve müzik aletleri satan dükkânlarda bulduk. Burada, daha ev için bir şey almadan Jean-Jacques kendisine alışveriş yaptı; altın yapraklar arasına yerleştirilmiş mercan güllerden oluşan bir yüzük ve bir denizci üniforması aldı.

Frau Anders'in iyileşmesi konusundaki kasvetli düşüncelerimle Jean-Jacques'ın eşsiz ve sapkın zevkinin, bu çok özel durumda, nasıl el ele çalıştığını anlayabilmeniz için evi nasıl döşemeyi düşündüğümü size açıklamalıyım.

Bir oda, Frau Anders'in esaretini yeniden canlandırabilmesi için, Fas stilinde döşenecekti. Döşemede kum ve deve dışkısı kokusu, saksıda bir palmiye, Peygamber'in bir portresi, bir divan, bir deste iskambil kâğıdı olacaktı.

Evin başka hiçbir yerinde ayna bulunmamasına rağmen, bir odanın bütün duvarları, hatta tavanı aynayla kaplıydı. Frau Anders burada güzelliğinin yıkıntılarını inceleyebilecekti. Jean-Jacques'ın kendine özgü tarzıyla döşediği bu odada bir tuvalet masası, kozmetik malzemeleri, çok şık giysilerle dolu bir gardırop, gösterişle ilgili çeşitli eşya vardı. Bu on sekizinci yüzyıl romanlarında anlatılan, günahları yüzünden çiçek hastalığıyla cezalandırılıp hayatlarının geri kalanını manastırlarda çapkınlıklarının hasretini çekerek geçiren, o ahlâksız sosyete kadınlarından birine ait olabilirdi.

Birinci kattaki odalardan biri, takdis ettirmeyi düşündüğüm bir şapeldi. Malum mihrap ve haç dışında kurban edilmiş azizlerin çeşitli resimleriyle süslenmişti: oklarla mıhlanmış delikanlı, göğüslerini bir tabakta taşıyan kadın, başını kolunda taşıyan adam (şapelin korucuyu azizi). Bu odadaki tütsü kokusu Fas tipi odanın çöl kokularından sonra ferahlık sağlayacaktı.

Ayrıca bu katta, güçlü duyguların ifadesi için de bir oda vardı. Bu odaya, Frau Anders'in kocasının, kızının ve benim fotoğraflarım konmuştu; küçük oklar, bir salıncak, içinde çekiç, testere, makas ve benzeri şeyler olan bir alet kutusu, bir sandık dolusu sahte banknot ve kırıp dökmenin keyif vereceğine inandığım çok sayıda gösterişli möble.

Üst kattaki bir başka oda seks amaçlıydı. Döşemenin ortasında yere gömülü bir küvet, rahat bir sallanan koltuk, hay-

van postundan bir halı, mumlar, duvarlara takılı zincirler, müstehcen kitaplar ve resimler ve bir metronom vardı.

Giriş katındaki bir başka oda, Frau Anders'in eski evinde rastlanmayan bir zevkle, iki yüzyıl öncesinin stilinde döşenmiş bir salondu. Onun eski salonu soyut tablolar, dolaylı ışıklandırma ve beyaz bir telefonla çirkinleştirilmişti. Bu odada zarif sandalyeler, goblenler, enfiye kutuları ve şamdanlar vardı. Giriş katında hayallerime uygun olarak döşediğim iki, üç oda daha bulunuyordu... Biliyorum ev bir kişiye göre çok büyüktü ve odalar arasında bir sıralama yok gibi görünüyordu. Ama o sırada, bir evin ya tek bir oda yahut da belirsiz sayıda odadan meydana geldiğini düşündüm. Ya tek bir hücreydi yahut da, içine koyacak eşyanız olduğu sürece, sonsuza dek odaların eklenebileceği oluşumlardan biriydi –bir genelev veya müze gibi. Frau Anders için hazırlanan bu ev, ikinci özelliğe sahip olacaktı. Hem geçmişinin bir müzesi hem de geleceğinin zevklerini seçebileceği bir genelev.

Odaları bu şekilde döşerken, Frau Anders'in sınırlı hayal gücüne uymak için, yaratıcı olanla sıradan olanı elden geldiğince harmanlıyordum. Hatta ona odaların nasıl tasarlandığını söylememeye karar verdim, ne için kullanılacaklarını kendi keşfetsindi. Bütün bu önlemlere rağmen hayallerimi fazla başıboş bıraktığımı düşünüyor, endişeleniyordum. Ne de olsa Frau Anders'in rüyalarını bilmiyordum. Gerçi rüyalarını ciddiye alacak yetenekte olduğunu da tahmin etmiyordum. (Fantezilerini, gündüz düşlerini belki; ama savunmasız uyurken istemeden üzerine gönderilen utanç verici, hoş olmayan sahneleri değil.) Frau Anders kendini modern ekolden bir hanım olarak gördüğüne göre, ona şükran borcumu ödemek için seçtiğim şeyleri kabul edeceğini ve böyle gelişmiş bir zevki olduğunu düşündüğümü anlayacağını umuyordum. Yine de bundan emin olamıyordum. Yaptıklarımı beğenmeyebilirdi ve ben onun şiddetli huysuzluğundan hâlâ çekiniyordum. Bu yüzden, Hayvanat Bahçesi'nin gözlerden

uzak bir köşesinde buluştuğumuz bir gün, ona evdeki çalışmaların gelişmesini anlattığım zaman, yaptıklarımı beğeneceğini umduğunu söylediğinde pek rahatlayamadım.

Kasım ayı başlarında, ev fazla gecikmeksizin, aşağı yukarı tamamlanmıştı. Frau Anders'e bir davetiye gönderip ertesi günü gelip görmesini rica ettim.

O akşam Jean-Jacques'ı kahvelerde ve rıhtımlarda aradıysam da bazen olduğu gibi onu bulmayı başaramadım. Aslında onu bulamadığıma seviniştim. Frau Anders'in ziyaretini haber verip kendisini de eve davet edecektim. Jean-Jacques, Frau Anders'i tekrar görmeye ve eve vereceği ilk tepkiye tanık olmaya çok hevesliydi, ama ben onların buluşmasını pek istemiyordum. Meslektaşımın yardımlarını yok saymak gibi bir niyetim yoktu. Sadece, Frau Anders'in içinde bulunduğu talihsiz durumda, Jean-Jacques'ın her şeyi sürekli espriye vurma alışkanlığını yanlış anlayıp, kendisiyle alay edildiğini sanmasından çekiniyordum.

Frau Anders ertesi sabah bir şoförün kullandığı bir otomobille geldi. Yanındaki genç görünüşlü kızıl saçlı kadının, ünlü müzikhol yıldızı Genevieve olduğunu hemen anladım. Eski metresim siyahlar giymiş, yüzünü kalın bir peçeyle örtmüştü, ama dönüşünden sonra onu gördüğüm diğer zamanlara göre daha pahalı giysiler içindeydi. Tanıştırıldıkan sonra, "Durumunun iyi olmasına sevindim," diyebildim.

Frau Anders ciddiyetle, "Bu saygıdeğer hanımefendiyle dost oldum," dedi. Tam o anda aktris evin bir özelliğine işaret etmek için arkasını dönünce Frau Anders bana çapkınca göz kırptı. O kadar şaşırdım ki, farkında olmadan baş parmağımı dudaklarıma götürmüşüm.

Frau Anders uyarıma ve yeni arkadaşının onu duymasına aldırmadan, "Himayem altında birinin olmasına hep ihtiyaç duymuşumdur," diye konuşmayı sürdürdü. "En azından beni koruyacak birinin yokluğunda." Bu tamamen hak edilmiş, ölçülü serzeniş karşısında başımı eğdim. "Erkekle-

rin vefasızlığı ve güzelliğin geçiciliği konusundaki eşsiz ve eğitici deneyimlerimden yararlanmasını sağlıyorum," diye sözünü bitirdi.

"Evi görelim mi?" dedim.

İki hanım arkamda, bir saat süreyle bütün odaları gezdik, onlara satın aldığım bazı eşyaların kaynağı ve anlamı hakkında bilgiler verdim. Genevieve birkaç kez, "Ne muhteşem bir hediye," diye bağırdı. Eve hayran olmuş görünüyordu ve bana uzun uzun övgüler düzdü. Onları gezdirirken Frau Anders'm tepkisi beklediğimden daha tarafsızdı.

Turumuzun son bölümü olan bodrumdaki geniş mutfakta durakladığımızda, Frau Anders, "Çok yaratıcı, Hippolyte," dedi. "Bunu... severek kullanacağımı düşünmen gururumu okşadı... "

"Bu dürüst ve açık ifadeli evi," diye onun sözünü tamamladım.

"Evet, öyle. Ama bunu kabul edeceğimi nereden çıkardın..."

Sözünü kestim, "Hasarı onarmak, incelikli bir konudur," dedim. "Bu yüzden, bu evi sana yaptığım haksızlıkların bir karşılığı olarak görmemen son derece önemli –sanırım arkadaşının yanında açıkça konuşabilirim. Bu sadece bir armağan, iyi huyluluğuna ve yıkılmazlığına yapılan bir saygı gösterisi. Bununla aramızdaki herhangi bir borcu kapatmaya çalışmıyorum. Bu evde otursan da oturmasan da bütün hesaplar açık kalacak."

"Kesinlikle öyle," derken, Frau Anders'in sesinde, bu duruma pek yakışmayan bir kötülük tınısı seziliyordu.

Reddedilmeyi göze alarak, "Peki, evi kabul edecek misin?" diye sordum.

Genevieve neşeyle, "Etmelisin," dedi. "Bütün odaları kullanman gerekmez, şekerim. Tiyatrodan Bernard'la Jean-Marc'ı davet ederim, harika partiler düzenlersin."

Frau Anders, "Bu hoşuma gider," diye mırıldandı.

Umutla, "Reddetme," dedim.

Frau Anders ikimize de baktı. Yüzündeki sinirli, sersemlemiş ifadeyi kalın peçenin ardından bile görebiliyordum. "Burada yalnız yaşamak isteyeceğimi sanmıyorum," dedi.

"Yalnız mı?" dedim. "Ama yalnız olmayacaksın ki. Yeni dostların var, Mlle. Genevieve ve ben varız. Sürekli ziyaretçilerin olacak. Jean-Jacques'ın sana saygılarını iletmek istediğini söyledim mi? Onu bulup geleceğini haber verebilseydim, o da bugün burada olurdu."

Frau Anders inatla, "Ziyaretçilerden söz etmiyorum," diye devam etti. "Bir kocadan söz ediyorum. Yeniden evlenmek istiyorum."

Buna ne Genevieve ne de ben karşılık verdik.

Frau Anders yüzlerimizi inceleyerek konuşmayı sürdürdü: "Artık genç değilim, ama çok şey sunabilirim. İyi niyetli, merhametli ve neşeliyim." Bir cevap beklermiş gibi durakladı. "Eskisi kadar aptal veya saf değilim -Hippolyte, karşı çıkma-, bak," diyerek peçesini açtı. "Yalnızca çirkinliğin değil güzelliğin de doruğunu aştım." Bu doğruydu. Frau Anders'ın bir yıldır yaptırdığı tedavi ve plastik ameliyatlar yüzünde harikalar yaratmıştı. Sol yanağındaki dikdörtgen şeklindeki yanık izi zar zor görünüyordu ve hafif bir gölge halini almıştı, sol gözüyle ağzının çevresindeki kaslar gerilerek yüzündeki asimetrik görünüm en aza indirgenmişti.

Bu mutlu gelişmeye sevinerek, "Öyleyse niçin peçe takmayı sürdürüyorsun, şekerim?" dedim.

"Peçemi kocam çıkaracak," dedi.

Bu evcimenlik hevesi beni biraz yıldırmıştı. İyileşmesi için döşediğim bu evde Frau Anders'i böyle hayal etmemiştim –yeni tiyatrocu dostlarıyla partiler yapacağını da düşünmemiştim. Ama karşı çıkamazdım. Önemli olan, evi kabul etmesi ve harcadığım çabayı ziyan edip boşa çıkarmamasıydı. İçinde bir süre yaşadıktan sonra evin doğru kullanım şekilleri ve yararlarını anlayacağına güveniyordum.

"Evi kabul ediyor musun?" diye tekrar sordum.

Yukarı kata çıkıp, oradan da otomobile gittik.

Kısaca, "Deneyeceğim," dedi. Beni istediğim yere bırakmayı önerdiler ama ben Genevieve'in, Frau Anders'in ev konusundaki çekingenliğini gidereceğini umarak ikisinin baş başa kalmasını istedim.

Biz kucaklaştıktan ve Genevieve otomobile girdikten sonra, "Yarın saat dörtte goril kafesinde buluşalım," dedi.

Otomobil kaldırımdan uzaklaşırken arkasından, "Eve yerleşip koca bekleyebilirsin," diye seslendim.

Bir sonuca varmayan bu görüşmenin sonuçlarını anlatmak için Jean-Jacques'a gittim. Jean-Jacques, "Beğeneceğini zaten hiç sanmamıştım. Sen ne ummuştun ki?" dediğinde bile cesaretimi yitirmedim.

"Ben beğeneceğini ummuştum," diye karşı çıktım. "Evi kullanmanın keyfine varmadan onu dayayıp döşemekle belki de hata yaptım. Belki bu aşamada, odaları adlandırmak ve içine yerleştirilmesini önerdiğim eşyanın bir listesini vermek yeterli olurdu. Gerçek eşyasıyla odalar Frau Anders'in kendi hayal gücünü çalıştırmasına imkân bırakmıyor."

Jean-Jacques, "Dostum, sen onu tamamlanmış şekliyle önüne koymasan Frau Anders bu evi asla hayal edemezdi," dedi. "Eski ev sahibemiz güçlü iştah ve irade sahibiydi, ama aynı zamanda inatçı, ayrıntılara takılıp kalan ve hayal etmekten aciz biri. Böyle insanlar sadece hayrete düşerler, bu da ahmaklarda hayal gücünün zevki yerine geçer."

Jean-Jacques'a, Frau Anders'in ruhsal yeteneklerini küçümsediğini söylediysem de aslında cevabı beni memnun etmişti. Frau Anders eve yerleşmeyi reddederse fazla düş kırıklığına uğramamaya çalışacaktım. Onu hiçbir şeye zorlamak arzusunda değildim.

Ertesi günü goril kafesinde buluştuk.

Ağırbaşlı bir tavırla, "Bir süre senin evinde bekleyeceğim," dedi. "Fazlasını istiyorsam da, şükran duymadığımı sanma."

Derinden etkilenmiştim, "Ah, sevgili dostum," diye bağırarak titreyen ellerini avcuma aldım.

Gözleri dolu dolu, "Beni düş kırıklığına uğratma," dedi.

"Sana her zaman hizmet edecek ve saygı göstereceğim," dedim.

Kısa süre sonra Frau Anders eve taşındı. İlk kez onu görmeye gittiğimde mutlu görünüyordu. Evi yenileştirip döşerken yaptığım masraflar için beni biraz azarladıysa da, aşırıya kaçmamdan hoşlandığını görebiliyordum, çünkü çoğu zengin veya bir zamanlar zengin olan insanlar gibi o da ziyankârlığın ve kaprisin, servetin gerekli bir süsü olduğuna inanmaktaydı.

Frau Aders'in benden başka bir isteği olduğunun tabii ki farkındaydım. Onu düşünmemeye çalışıyordum ama zamanla aklımdan çıkaramaz oldum. Aslında onda açtığım yaraları gidermek için kendimden başka verebileceğim bir armağan yoktu, ama zararını gidermeye ne kadar istekli olsam da bu vermek istemediğim bir şeydi. Niye beni istediğini bilmiyordum. Oysa imaları son derece açık, ısrarı -ne zaman onu görmeye gitsem- sürekliydi.

Sonunda Frau Anders'in utanç verici umutlarına son vermenin tek bir yolu olduğuna karar kıldım, o da en kısa zamanda evlenmekti. Aslında Frau Anders kışkırtmasa da aklıma gelebilirdi bu, çünkü evi döşemek -orada yalnız yaşayacağını tahmin ettiğim bir kadın için bile olsa- bana genelde evlerde oturanları hatırlatmıştı: aileleri ve kutsanmış bütün evcimen ilişkileri. Ayrıca erken yaşta, kararlılıkla evlendiği için hep beğendiğim ağabeyimi de. Çoğu kişi, en iyi eşin karşısına çıkmasını bekleyerek bekâr kalır. Oysa ben kayıtsızlık yüzünden bekâr kalmıştım. Kendimi zorlayıp evlenmeye karar verdim.

Kendime uygun birini ararken nasıl birini arzuladığım konusundaki -yaş, sosyal durum veya kişisel görünüm gi-

bi- kalıplaşmış ve önyargılı düşünceleri aklımdan çıkarmaya çalıştım. Benden büyük veya küçük, dünyanın ölçütlerine göre güzel veya çirkin, bâkire veya iki kez dul kalmış, fahişe veya soylu, çocuklu veya tezgâhtar olmasının hiç önemi yoktu. Tek koşulum, evleneceğim kadının bende güçlü ve olumlu bir duygu uyandırmasıydı, elbette benim de aynı duyguyu onda uyandırmam gerekirdi.

Bu duyguyu nasıl tanıyacaktım? Bir eş seçerken kaybedecek zamanım olmadığına göre, onunla karşılaştığımda nasıl duygular yaşayacağım konusunda bir fikir sahibi olmam önemliydi. Başka türlü söylemek gerekirse, ilk karşılaşmada hangi duyguların bu kadının bir eş olarak düşünmeye değer olduğunu bana göstereceğini önceden kararlaştırmalıydım. Kadınlara karşı beslediğim çeşitli duyguları gözden geçirdim ve cinsel olarak pek çok kadını çekici bulduğumdan bunu kesin sayamayacağıma karar verdim. Aynı sebeple, entelektüel çekiciliği de bir kenara bıraktım; hayatımda sohbet ve tartışma yetenekleri yüzünden birçok kadını çekici bulmuştum, bunların en sonuncusu Frau Anders'in kızı Lucrezia'ydı. Peşinde olduğum duygu, şimdiye kadar tatmadığım bir duygu olmalıydı; hem bu çok mantıklıydı, daha önce hiç evlenmeyi düşünmemiştim.

Bu kararlılıkla ve uygun kız kardeşleri olabilir umuduyla, öğrencilik günlerimden tanıdığım birçok kişiyle tekrar ilişki kurdum. On yıl önceki hırslı arkadaşlarımın başarı ve yenilgilerini öğrenmek ne kadar ilginç olduysa da, bu çevrelerde, beklediğim o adı konmamış duyguyu bende uyandıran bir kadına rastlamadım. Bu arada, köşedeki at eti kasabının kızını, kapıcının yeğenini, sesleri ne kadar cırlak olursa olsun bekâr komşularımı da göz ardı etmedim. Sonuç değişmedi.

Birkaç ay sonra, bu şekilde devam edersem asla bir eş bulamayacağımdan korkmaya başladım. Cesaretim kırıldı, yavaş yavaş eski içine kapanık bekârlık alışkanlıklarıma döner oldum. Bu değerli projeden tam vazgeçecekken, bir akşam,

arayışlarımı hızlandıran bir gelişme oldu. Akşamüstünü eski bir okul arkadaşımla birlikte geçirmiştim; arayışımı gönülsüzce de olsa düşünmeden sürdürüyordum, çünkü bu arkadaşımın boşanmış bir kuzini vardı. Herhangi bir şey yapmanın ne kadar güç olduğunu düşünerek dalgın dalgın merdivenleri tırmanırken siyahlı birini gördüm; siyah eşarplı bir kadın, kapımın önünde açılır kapanır bir taburede oturuyordu. Sadece tek bir kadın böylesine suskun ve ısrarlı olabilirdi; bu yüzden ona ismiyle seslendim.

Frau Anders, "Evet, benim," dedi. "Seni evinde ziyaret edebilir miyim?"

Kapıyı açıp içeri girmesini işaret ederken, "Burada pek bir şey yok," dedim.

"Senin adına bir planım var. İkimiz için değil. Geçen yıl kente döndüğümde senin başına açtığım sorunu çözeceğim –benim için kabaca ve başarısızca çözdüğün sorun."

"Senin öldürülmen," dedim.

"Evet. Sevgili Hippolyte, sen suç işlemekte çok beceriksiz olduğunu kanıtladın. Yeteneklerin ne köleleştirmeye ne de cinayete elverişli."

Başımı eğdim. İnsanın kendi vicdanı tarafından küçümsenmesi yeterince kötüydü, bunun üstüne bir de kurban etmeyi tasarladığın kişi tarafından küçük görülmenin acısını hayal edin. "Peki, ne için yeterli olduğumu düşünüyorsun?" diye sordum.

"Pekâlâ iyi bir koca olabilirsin."

Hüzünle, "Ah, şekerim," dedim. "Bunu söylemen çok garip. O evi senin için hazırladığımdan beri aklımda hep aile hayatı var. Ama bir eş bulma çabalarımın başarısızlığını göz önünde tutarsan, bir koca olarak, köleleştirme ve cinayette olduğundan da beceriksiz olacağıma inanıyorum."

"Döndüğümde görüştüğün o iyi kalpli genç kadına ne oldu?"

"Evlendi."

"Ya diğer adaylar?"

"Hiçbir şey hissetmiyorum."

"Şey, " dedi, "Senin için bir adayım var –senden büyük biri, fiziksel olarak da biraz yıpranmış. Ama bu kusurları dışında, sana uzun bir dostluk, birlikte yaşanmış ruhsal maceralar ve sadık bir sevgiyle bağlı."

"Sevgili dostum!"

"Mutlu beraberliğimizi önleyecek ne engelleyebilir?" diye devam etti. "Kocam yeniden evlenmiş. Kızım beni hiç sevmiyor, ayrıca ben de mahvolmuş görünüşüm ve doymak bilmez özlemlerimle, onun mutluluk arayışına zarar vermek istemem."

Daha kesin bir dille, "Sevgili dostum," dedim. "Önerdiğin şey imkânsız. Biz birbirimizi çok iyi tanıyoruz. Birlikte mutlu olamayız."

"Düşündüm ki..." deyip sustu.

"Biliyorum. Biliyorum. Ama olduğumdan başka türlü olamam."

Frau Anders'i taksiyle evine bıraktım. Konu açığa çıktığı ve ona doğrudan bir cevap verdiğim için rahatladığımı düşünebilirsiniz. Ama Frau Anders'in bu işin peşini kolay kolay bırakmayacağından emindim. Bu yüzden sosyal olma çabalarımı iki misli arttırdım, evde oturmaz oldum.

Bir hafta sonra, akşamı eski metresimle birlikte geçirecektim. Verimli olmayan bir başka resepsiyona katılmıştım, cesareti kırılmış bir ruh haliyle evine gittim. Frau Anders kapıyı açtı. O akşam daha iyi ve daha dinç görünüyordu, kendisine bunu söyledim. İltifatıma karşılık vermedi, sessizce önümden eve girdi. Genelde oturduğumuz salona gitmeyip beni üst kata, resimlerin, aletlerin ve oyun malzemesinin bulunduğu, güçlü duyguların ifadesi için tasarlanmış odaya götürdüğünde bir sorun olduğunu anladım.

"Bu akşam oraya girmesem daha iyi," dedim. "Yorgunum. Umut kırıcı bir gün geçirdim."

"Girmeni istiyorum," diye karşılık verdi. "İfade etmek istediğim güçlü bir duygum var ve bunu senin sağladığın imkânlarla yapmak istiyorum. Beni reddetmeye hakkın var mı?"

Yorgun argın, "Hayır," diye mırıldandım. "Sadece böyle bir isteğim var."

"Yeterli değil," dedi. "İçeri gir."

Epey kullanıldığı anlaşılan odaya girdik. Uğursuz bir belirti gördüm: yırtılmış fotoğrafımın parçaları yere dağılmıştı.

Tavandan sarkan bir salıncağa oturarak, "Şimdi," dedi. Kolan vurmaya başladı. "Sana, senden nefret ettiğimi söylemek istiyorum. Yaramaz bir çocuğun bir saati fırlatıp yere attığı gibi hayatımı paramparça ettin ve ben onu tamir edemiyorum."

Bu sözlere ne karşılık verebilirdim? Kuşkuyla bir an bekledim.

Emredercesine, "Beni tamir et," dedi.

Ben hareketsiz kalınca emrini yineledi. Bir şey yapmak zorundaydım; onun için takım kutusuna gidip bir çekiç, testere ve birkaç çivi alıp ona doğru yaklaştım. Ama salıncak ya da durmadan yüzüme doğru hamle yapıp sonra geri çekilen ayakları bana çarpacak endişesiyle fazla yaklaşamadım.

Salıncakta yanımdan geçerken, "Onlar olmaz," dedi. Sonra salıncağı durdurup indi. "Böyle. Bana sarıl." Kollarını bana doladı. Testere gürültüyle yere düşerken çekici elimde hâlâ sımsıkı tutuyordum. "Çekici yere bırak," dedi. Ya korkudan ya da saygıdan ona itaat ettim. Peçesini açıp, "Beni öp," diye fısıldadı.

O an bana ne oldu bilemiyorum. Daha önce hiç yaşamadığım erotik bir çılgınlığa kapıldım. Oda fırıl fırıl dönüyordu. Frau Anders'in giysilerini yırtmaya başladım. Üstünde kat kat giysi var gibiydi. Öyle ki, neredeyse altında bir beden bulamayacağımı düşünmeye başladım. Giysileri kat kat çıkarıp yere attım, sonunda karşımda şimdiye dek hiç görünmediği kadar çekici ve çırılçıplak kaldı.

Coşku içinde, "Ev seni iyileştirmiş," diye bağırdım. Bana daha önce gösterdiği, inanılmayacak şekilde düzelmiş olan tarafı, sadece yüzü değildi, ki bunda ne benim ne de evin bir rolü olmuştu. O anda gördüğüm bedeni de bozulmamış ve kusursuzdu; eskiden, açıklanması imkânsız suçlarımın bizi ayırmasından önce tanıdığım o düzgün, aşırı olgun bedendi. Acıma duygumu uyandırmak amacıyla makyaj, kozmetik gibi numaradan bir şeyler söylediğini hatırlıyorum. Bu mümkün müydü? Aklım başımda değildi ve büsbütün anlaşılmaz bir haldeydim. Dolgun kalçalarını okşayarak ona, "Atım," dedim. "Benim küçük topal atım." Ona kuğum, kraliçem, meleğim, rüyalarım esin perisi olduğunu söyledim. O anda elimden kurtulup -şimdiden sarmaş dolaş yerde yuvarlanıyorduk- koşarak koridora çıktı. "Kraliçem" ve "kalbimin ebedi sahibi" diye seslenerek peşinden gittim ve cinsel hazlar için kullanılmasını tasarladığım odaya girdiğini gördüm. Kapıya yüklendim, fakat kilitlemişti.

İçeriden gülerek, "Benimle evlen," diye seslendi.

Öfke içinde kapıyı yumrukladım.

"Banyo küvetinde seni bekliyorum, Hippolyte," diye seslendi. Daha hızlı yumruklayarak kapıyı açması için bağırdım. "Hayır," diye bağırdı, "Duvardayım -rüyanı hatırlıyor musun-, bileklerimde zincirler sarılı. Metronom senin için duyduğum arzunun ritmini ölçüyor."

"Nasıl olur?" diye inledim. "Kraliçem, seninle evlenemem."

"Şapelde," diye seslendi. "Koridorun ilerisindeki şapelde evlenebilirsin." Şapeli unutmuştum. Buraya neden bir şapel yaptırmıştım ki?

"Rahip yok," diye bağırdım. Sessizlik oldu. Başımı duvara yasladım; hiddetten ve sinirden gözlerim yaşardı. Kapıyı açtı ve dışarı baktı.

Tatlı bir sesle, "Hazır mısın, şekerim?" dedi.

Sessizce başımı salladım. Üstünde beyaz bir bornozla çıktı ve koluma girdi. Şapele gidip mihrabın önünde diz çöktük. Kendi kendine bazı sözcükler mırıldandıktan sonra bana şöyle dedi: "Tanrı'nın gözünde sen hep benimdin. Aklı kitaplar ve rüyalarla dolu utangaç genç bir öğrenci olarak seni ilk gördüğüm andan itibaren..."

"Rüyalar daha sonra başladı," diye sözünü kestim.

"Ah evet, o rüyalar. Ama beni tanıdıktan ve arzuladıktan sonra başlamadı mı?" diye övünçle sordu.

"Hayır," diye cevapladım, "rüyaların seninle alakası yok. Hatta sana onlardan asla söz etmemeliydim."

Rüyalarımı düşünmek bana cesaret verdi, beni âdeta kendime getirdi. Bu doyumsuz kadınla bir mihrabın önünde yere diz çökmüş ne yapıyordum? Çektiği acılar onu delirtmişti. Gerçekten birkaç dakika önce, onu arzuladığım kuruntusuna kapıldığım sırada, beni de etkilemişti.

Ayağa kalkarak, "Beni bağışlamalısın," dedim. "Seninle evlenemem. Bunu sana daha önce de söyledim. Her kim olursa, bir başkasıyla evlenmeye kararlıyım."

"Ama ben seni bekledim," diye hıçkırdı. "Ev ve ben seni bekliyoruz. Sen bizi bu hale getirdin. Sensiz bomboşuz."

Geri geri çekilerek, "Hayır, hayır," diye bağırdım. "Sakin olmalısın. Artık peşimi bırak. Sana yardım edemem."

"Gitme," dedi. Gariptir, o ana kadar gitmeyi düşünmemiştim, bunu yapabileceğimi sanmıyordum. Sonra, o anda gidebileceğimin, özgür olduğumun farkına vardım –kaçtığımı kendi kendime itiraf ettiğim sürece hareket etmekte özgürdüm.

Sadece biri peşimizde olduğu zaman mı hareket ederiz? Her hareket kaçış mıdır? Frau Anders'e verdiğim evden ve içindeki hiddetli kadından kaçtığım o ana dek, hayatımda sanki daha önce hiç koşmamış, hatta hiç yürümemiştim.

ON İKİ

Frau Anders'in beni daireme kadar izleyeceğinden korktuğum için şehrin başka tarafındaki bir otelde oda tuttum ve bir hafta orada kaldım. Sonunda işlediğim cinayet yüzünden saklanıyordum ama, peşimde polis değil, kurbanım vardı. Suçuma karşılık olarak beni öldürmek değil, benimle evlenmek istiyordu. Tabii, bu sorunun bir çözümü, onu tekrar ve bu defa başarıyla öldürmekti. Bense zaten seçmiş olduğum çözümü yeğledim –başkasıyla evlenmek.

Bunu nasıl yapacağıma karar vermem gerekiyordu, çünkü son çabalarıma bakınca asla bir eş bulamayacağımdan korkuyordum. Seçim için ölçütler belirlemeden bir seçim yapmak güçtür. Ancak eş arayışım yeni bir zorunluluk kazanmıştı,

dehşetin yarattığı zorunluluk ve bir ziyaret yardımıma yetişti: Frau Anders'in korku yaratan gelişini bildiren kapının vurulması değil de, huzursuz bir uykuda görülen ürkütücü ama yararlı bir rüyanın sessiz ziyareti.

Bir şatonun özel ve lüks balo salonundaydım; daha önce hiç görmediğim bir odaydı, ama rüyamda tam olarak nerede olduğumu biliyordum ve orada olmam beni hiç şaşırtmıyordu. Kadife perdeleri, kristal avizeleri, yaldızlı koltukları, aile büyüklerinin resimleri ve yüksek bir aynayla döşenmiş büyük, uzun bir salondu.

İlk hatırladığım, odanın ortasında gözlerim sımsıkı kapalı durmuş, unuttuğum bir ismi hatırlamaya çalışıyordum. Her neyse, hatırlayamıyordum ve bu yüzden dikkatimi toplamaktan vazgeçip gözlerimi açtım. Sonra gözlerimi açmanın en etkili yolunun aynaya gidip kendime bakmak olduğunu düşündüm. Bunu yaptım ve orada karşılaştığım kendi görüntümü, bir portrenin gerçekliğini inceler gibi inceledim. Bazı anlar ayna değil de, benim bir portrem gibiydi. Ayna olduğu zamanlardaysa malzemesi sürekli değişiyordu; bir an camdı, bir diğer an parlak metal, başka bir an gümüş kaplanmış tahta. Bunun dışında görüntümün de tuhaf bir hali vardı, kesinlikle benim görüntüm olmasına rağmen belirleyemediğim bir ayrıntısı bana yabancıydı.

Sonra bunun gerçekten bir ayna ve benim görüntüm olup olmadığını anlamanın bir yolu aklıma geldi. Üstümdeki smokini çıkaracaktım. Gerçek bir ayna değilse çıplak bedenimi yansıtamayacağını düşündüm, ayrıca çıplak olunca kendi görüntümü daha kolay tanıyabilir, böylece iki sorunu da çözebilirdim. Soyunup giysilerimi aynanın yanındaki bir koltuğun üstüne koydum. Ama kendimi çıplak gördüğümde hâlâ şaşkındım. Kendi kendime yüksek sesle, "Bu senin biricik bedenin," dedim.

Aynanın yanında başka biri daha vardı, üniformalı bir uşak. Aynanın arkasında durmuş, çerçeveyi parlatmaktaydı. Beni görebildiğini bilmeme rağmen çıplaklığımdan utanç duymadım. Ama yüksek sesle konuştuğum için ona bir açıklama borçlu olduğumu hissettim. "Bu çıplak bir ayna," dedim.

Başını salladı. "Çıplak olan sizsiniz."

Beni anlamayışına sinirlendim ve kendimi bu şekilde seyretmemin hiç önemi olmadığını açıkladım. "Bu kendini beğenmişlik değil," dedim. "Bedenimi her an sakatlanacakmış biri gibi gözlemlediğimi anlamalısın."

Açıklamamın berraklığı hoşuma gitmişti ama o bana hâlâ ilgisizlikle bakmayı sürdürüyordu, bu yüzden, demek istediğimi ona kanıtlamak için ellerimle sol bacağımı kavradım ve kopardım.

O anda sergilediğim cüretkârlık beni dehşete düşürdü. Aşırıya kaçtığımı, eskisinin yerinde asla yeni bir ayak oluşmayacağını anladım. Gözlerim doldu.

Uşak, "Artık senin için tek bir tedavi yolu var," dedi. Aynanın arkasındaki yerinden ayrılıp odanın karşı tarafına gitti. Topallamama rağmen neredeyse onunla uygun adım yürüyebiliyordum. Tek bir bacakla yürümenin daha güç olmayışına hayret ettiysem de acı çekmeyişime şaşırmadım.

Bütün cesaretimi toplayarak, "Lütfen, bana yardım etmeyin," dedim. Beni götürdüğü yere gitmek istiyordum ama onun bana eşlik etmesini istemiyordum.

"İzlemek istiyorum," dedi. "Ameliyatlara bayılırım." Geride kalması için ona yalvardım. Öfkelendim, imkânsız olduğunu bile bile ayağımı yere vurmak istedim.

Sonra, büyük bir toplantı salonunun dışında duruyorduk. Kapının önünde bilet toplayan bir görevli gördüm. Biletim yok diye içeriye giremeyeceğime üzülüyordum ve uşağın iki bileti olmasını diliyordum. O anda içeri girmeye çalışan başkalarınca arkadan itildiğimi hissettim ve bu kargaşalıkta tek başıma içeri girdim, son sıranın orta geçidine oturdum.

Yanımda oturanlar idam mahkûmları kadar umarsız ve huzursuzdu. Bunu duydum mu, yoksa birden aklıma mı geldi bilmiyorum, ama aniden burada toplananların kendi iradeleriyle bilimsel bir deneye katılan, gözlerinin oyulmasını kabul etmiş gönüllüler olduğunu anladım. Herkes buraya gönüllü olarak geldiği halde yöneticiler bazılarının son dakikada cesaretlerini yitireceğini bildiğinden, arkamda toplantı salonun kapılarının kapatıldığını ve silahlı bir nöbetçinin yerini aldığını görebiliyordum.

Fena halde aldatıldığımı hissettim. Düşüncesizce kurban ettiğim bacağımı yeniden elde edebileceğimi zannederek gelmiştim buraya. Oysa bu sefer gözlerimi de kaybedeceğimi öğrendim. Bir yer göstericinin geçitte durduğunu görüp çağırdım, hatamı anlatıp dışarı çıkmak için izin istedim. Ters bir ses tonuyla, ancak 'sonra' gidebileceğimi söyledi.

Ne kadar kadersiz olduğumu düşünürken yer göstericilerin ellerinde uzun şişlerle ilk sırada oturanların arasında dolaştığını gördüm. Herkes yumuşak başlılıkla itaat ediyor, sırası gelen sadece hafifçe bağırmakla yetiniyordu. Yer göstericiler amansızca sıradan sıraya ilerliyorlardı. Kaçma şansım yok gibiydi. Zaten ayağım bu haldeyken hiç koşup kaçamazdım, çıkışta da nöbetçi vardı. Gönüllülerden biri olmadığıma kimseyi de inandıramazdım. Tek şansımın, kendimi diğerlerinden daha cömertçe sunmak olduğuna karar verdim. Sahnenin yanında duran adama yaklaşıp onunla pazarlık etmeye karar verdim. Bacağımı geri verip beni körleştirmezse, bütün bedenimi ona bağışlamayı önerecektim.

Artık toplantı salonundakilerin çoğu, eli şişli yer göstericileri tarafından ameliyat edilmişti. Yerimden kalkıp koridorda topallayarak öne doğru yürüdüm. Siyah mayolu adamın sahnede önünde sıraya girmiş kör edilmiş insanların elini sıktığını gördüm. Cesaretim kırıldı, çünkü bir yabancıyla daha çok şansım olurdu. Yine de sırada yerimi aldım, sıram gelince ben de elimi uzattım.

Siyah mayolu adam, "İşte yine burada," dedi.

Utanarak, "Tek bir kez daha," dedim. "Öfkelenmeyin."

"Niye öfkeleneyim ki?" diye karşılık verdi.

İçimi dolduran müthiş rahatlama duygusunu anlatamam. Bütün zekice önerilerim gereksiz ve anlamsız bir hal almıştı. Yüzücüye bu iyiliğini nasıl ödeyebilirim diye düşündüm. "Bütün paramı, sahip olduğum her şeyi sana vereceğim," dedim. "Sen sadece bana ne yapmam gerektiğini söyleyeceksin. Her konuda sana itaat edeceğim. Senin kölen olacağım."

Yüzücü, "O koşar," dedi. "Bu onun ilk emri."

Ona itaat edebildiğim için sevinerek sahneden atladım ve koridor boyunca koşabildiğim kadar hızla koştum. Koşarken ona hızla itaat ettiğim için kim bilir ne kadar sevinmiştir diye düşündüm. Toplantı salonundan çıkınca tökezleyip düştüm, yüzümdeki yanma duygusuna aldırış etmedim. Sadece ona hizmet ederken acı çektiğim için daha da çok etkileneceğini düşündüm.

Ama bir süre sonra koşmaktan vazgeçtim. Daha fazla talimat almak için toplantı salonuna dönmek istediysem de, siyah mayolu adamın kendi başıma idare etmemi yeğleyeceğini düşündüm. Ama şansıma da fazla güvenmiyordum. Dönersem tekrar böyle kolayca çıkamayabilirdim.

Yürüdüğüm sokaklar çocukluğumun bildik sakin sokaklarıydı. Uzakta büyük parlak bir ışık gördüm. Işığa yaklaşınca onun yanan bir ev olduğunu gördüm. Evin bazı özellikleri Frau Anders'in ateşe verdiğim evine benziyordu. Hizmetçiler möble ve tabloları taşıyarak telaşla içeri dışarı koşuşuyorlardı. Sonra orasının benim evim olduğunu gördüm. Sahip olduğum her şeyi efendime, yüzücüye, söz verdiğimi biliyordum. Bütün eşyam yok olursa bana ne yapardı?

Komşuların uyarıcı çığlıklarına rağmen binaya koştum ve merdivenleri uçarcasına çıktım. Ama odama girince bir an hareketsiz kalakaldım. Götürülecek o kadar çok şey vardı ki: giysilerim, yatağım, haritalarım, çalışma masam, kitaplarım,

fildişi satranç takımım, kelebek koleksiyonum. Taşıyabileceğim küçük eşya arasında bile nasıl bir seçim yapabilirdim? Bir an daha öyle durdum, sonra raflardan eski çağlara ait bir tarih kitabını aldım; çekmeceden günlüklerimi kaptım, masanın üstündense dengelemesi son derece güç olan bir tepsi dolusu küçük fincan ve tabağını aldım. Kurtaramayacağım şeyler olduğu düşüncesiyle kıvrandığım halde alevler bana ulaşmadan çıkmak zorunda olduğumu da biliyordum. Hava dumandan kararmıştı ve önümü zar zor görebiliyordum.

Sokakta babamla karşılaştım. Öldüğünü bildiğimden onu avutmak için ne söylesem diye düşündüm. Ama bana doğru gelince onun beni avutmak istediğini fark ettim –yangın konusunda. İyi bir seçim yaptığımı, kurtardığım şeylerle yeni bir hayata başlayabileceğimi söyledi.

Üzüntüyle, "Ama bir de geride bıraktığım, taşıyamadığım şeyleri düşün," dedim.

O anda küçük tabakların olduğu tepsiye hafifçe değdi. Tabakların biri yere düşüp kırıldı. Sakarlığına öfkelendim: "Bunu nasıl yapabildin?"

"Kırıldı," dedi.

Öfkem yatıştı. "Belki de isteyerek yapmadın," dedim.

Fincanlarla tabakların bir düğün hediyesi olduğunu söyledi ve karıma ne isim vereceğimi sordu. Kararmış evden uzaklaşırken dostça sohbet ediyorduk. Bir sürü isim düşündüğümü ama ender olmayan ve alaya alınmayacak bir isim seçmek istediğimi söyledim.

"Neden ona Marie adını vermiyorsun?"

"O hâlâ ender rastlanan bir isim."

Bu rüyadan rahatlama duygusuyla uyandım. Eskilerin yorucu tekrarları yerine yepyeni bir rüya görmek o ara tam da istediğim bir şeydi. Hem sonra, bu rüyanın, rüya gören biri olarak kariyerimde kesin bir ilerlemeyi belirlediğini hissedi-

yordum. Rüyanın, öncekilere göre daha çok bir karabasana benzediği doğruydu. Bacağımı kaybettiğim ve toplantı salonunda cezamı beklediğim zaman hissettiğim dehşet şiddetliydi. Yine de, rüyadaki duygularımın daha gerçek ve olmalarını istediğime daha yakın olduklarını tahmin ettim. Çünkü gündüz hayatımdaki kişiliğimle rüyalardaki kişiliğimin birbirine olabildiğince yakın olması benim açımdan önemli olmuştu. Onları bir araya getirebilmek için her ikisinden gerektiği kadar ödün vermeye hazırdım.

Bunun nasıl yapılabileceğini sorabilirsiniz. Hayatımı rüyalarıma uyacak şekilde değiştirmek olmayacak şey değildi –hem bu, rüyalarımı hayatıma uyacak şekilde değiştirmekten daha kolaydı. Ama iki durumda da yalnızca irade gücü yeterli olur muydu? Sanırım bu son rüya bana uygun yöntem konusunda bir ipucu verdi. Bütün rüyalar, gündüz hayatımın önünde kendini sunduğu bir aynaydı ve onlar bana bilinmeyen, anlaşılmayan bir yansıma gönderiyorlardı. Sabırla ve dikkatli durağanlıkla, ikisi bir araya gelebilirdi –tabii hayatımı bir aynanın önünde geçirmem de gerekebilirdi. Bu, aynaların ve aynaya yansıyanların kaderiydi.

O sabah otel odasında bunu düşünürken, 'ayna rüyası'nın bana güncel evlenme projemle ilgili büyük yardım sağladığını da fark ettim. Cesaretimin kırıldığına şaşmamak gerekti! Ne projemi ne de onu haklı çıkaracak sebepleri anlamıştım. Peşin istek ve beklentiler olmadan bir eş bulmak için ortaya atılabileceğimi düşünmekle aptallık etmiştim. Şimdi bir eş bulabilmem için -Frau Anders beni yakından izlediğinden bu arayışın aciliyetini anlamalısınız- tıpkı bir çocuğa isim seçer gibi bana neyin uyacağını açıkça kavramam gerekiyordu. Artık amaçsızca ortalıkta dolaşıp gelecekteki eşimin önüme çıkmasını beklemeyecek, onu en uygun yerde kendim arayacaktım. Frau Anders'in yersiz asılmalarına kesinlikle karşı koyacak evlilik, ancak son derece uyumlu ve saygın bir beraberlik olabilirdi. Frau Anders'in bana önerdiği eksantrik evliliğe bir

fahişe, tezgâhtar veya kapıcının yeğeniyle yapacağım ve aynı derecede eksantrik olacak bir evlilikle karşı çıkabileceğimi hayal etmek çok saçmaydı.

Bir eş aramak için doğduğum yere dönmeye karar verdim, ne de olsa, hayatı boyu taşıdığımız uygun ve uygunsuz olma duygusunu, doğup büyüdüğümüz yerde öğrenirdik. Jean-Jacques'la çıktığım geziler veya Frau Anders'le yaşadığım ilişki gibi başkentte giriştiğim birçok eylemi kendi şehrimde yapmayı düşünmezdim. Yakalanma veya ailem uygun görmez korkusuyla değil, duyduğum saygıdan ötürü. Doğup büyüdüğün şehirde birçok şeyi yapmak insanın hiç aklına gelmez.

Otelde, rüyanın akla getirdiği eğilim ve yöntemleri tartarak, birkaç korku dolu gün ve gece daha geçirdim. Rüya her zamanki gibi, ama birçok çeşitlemeyle, kendini tekrarlamaya başladı. Ertesi akşam ayna üstüme devrildi; bu şekilde yaralandım. Ondan sonraki gece, sahip olduğum şeyleri yüzücüye bağışlamak amacıyla toplantı salonuna geri döndüm ve orada kapalı kaldım. Üçüncü gece babam evlenmemi yasakladı. Bu son çeşitlemeyi izleyen sabah, nasıl evleneceğim konusundaki yeni kararımdan caymamak için daha fazla oyalanmamaya karar verdim. Canayakın bir eşi, doğup büyüdüğüm şehrin kendi sınıfımın kadınları arasında aramam en doğrusuydu. Aileme onları ziyaret edeceğimi bildiren bir telgraf çektikten sonra otelden ayrıldım.

Eve gittiğimde ağabeyim bir iş seyahatindeydi. Orada olmayışı hoşuma gitmişti çünkü bu tür işler kadınlar arasında daha kolay halledilir. Ağabeyim tipik bir işadamı, saygın bir eş ve babaydı ama ailenin kadınları ondan daha geleneksel düşünceliydiler. Ağabeyimin benim adıma geleneksel bir seçim yapamayacağı gerçeğinin, onun şehrin bir başka semtinde metresi olmasıyla ilgisi yoktu; en azından bu ülkede, evlilik dışı ilişkileri olmayan orta yaşlı bir kocaya ender rastlanır. Babamız ölürken ağabeyimle yaptığım bazı konuşmalardan

benim kişiliğim ve yaşadığım bağımsız hayat tarzı hakkında bazı fikirleri olduğu izlenimini edinmiştim, şimdi bana eş bulmakta yardım etmek gibi nazik bir işi ona devretsem bu düşünceleri kararını etkileyebilirdi. Bana sadece ailemizin sınıfından nitelikli hanımlar önereceğini biliyordum, ama o, aynı zamanda bazı yönlerden biraz ilginç olanlardan birkaçını yeğleyebilirdi. Kısacası, isteğimin yerine gelmesini sağlamaya çalışabilirdi –bu da benim hiç istemediğim bir şeydi.

Ağabeyimin karısı Amelie'yi çok az görmüştüm; o, çocuklarıyla çok meşguldü. Beni pek tanımıyordu ve beni aklına bile getirmediğinden emindim. Bir de şimdi dul olan ablam vardı, uzun yıllar yurt dışında yaşadıktan sonra yakınlarda aile evine dönmüştü. On iki yıl önce genç bir delikanlı olarak evden ayrıldığımdan beri (babamın cenazesi dışında) görmediğim evli, bekâr birçok teyzem vardı. Sorunumu, kararlarının yalınlığı ve doğruluğundan emin olduğum bu insanlara açtım.

Amacımı baldızıma ve ablama anlatıp, beni şehir sosyetesine yeniden tanıştırma görevini onlara emanet ettim. Çaylara, danslara, perşembeleri evlerde yapılan misafir günlerine davet edildim ve birçok uygun aday arasından benim gösterdiğim ilgiden gerçekten hoşnutluk duyan gösterişsiz ve alçakgönüllü bir genç kızı seçtim. Manastırda eğitilmiş, çocukları çok seven, kusursuz şöhreti olan bir subay kızıydı. Akrabalarım onun mükemmel bir seçim olduğu kanısındaydılar.

Ailesini evinde birkaç kez ziyaret ederek babasının gelecek savaşta ülkemizin ezeli düşmanını yeneceği konusunda övünmelerini saygıyla dinledim, kızıyla düetler çaldım ve akrabalarımla yaptığım son bir görüşmeden sonra yaşlı albayla konuşup kızına evlenme teklif etmek için iznini aldım, sonra da teklifi yaptım ve kabul edildim. Düğün, ağabeyim güneşten yanmış, onu son gördüğüm zamankinden daha genç görünerek seyahatten döndüğü zaman yapıldı. Kısa süre sonra gelinle ben, yeni hayatımıza başlamak üzere başkente döndük.

ON ÜÇ

Jean-Jacques, "Hippolyte, demek evlendin," dedi.

Karımın Jean-Jacques'la tanışıp konuşmasını doğru bulmuyordum, ama haberi, evlenmemi ve eşimi nasıl seçtiğimi, gerekçeleriyle birlikte benden öğrenmişti. Ailemin bana bir tek bu konuda yardımcı olabileceği düşüncesine katılırken, eylemin kendisini kuşkulu buldu.

"Böyle bayağı bir şekilde davranmanı, inançlara göre hareket etmeni beğenmedim."

"Hangi inançlar?" diye sordum.

"İşte, biraz önce belirttiğin, evlenmenin uygun olduğu inancı."

"Bu bir inanç değil," dedim. "Bu, rüyalarım yardımıyla keşfettiğim bir ihtiyaç. Jean-Jacques, yalnızlığı ne kadar sevdiğimi bilirsin. Yalnızlık benim tek inancım. Ama yalnızlığım ile evliliğim arasında bir karşıtlık yok. Hiçbir şeyi asla düzen uğruna yapmadım. Senin gibi, düzensizlik uğruna da yapmadım."

"Düzen olsun diye evlenmedin mi?"

"Hayır," diye cevapladım. "Hayatım düzene inanmayı yansıtıyorsa, bu benim yaratılışımdan kaynaklanıyor, hepsi bu. Bu düzenin başkaları için düzensizlik, hatta kaçış gibi görüneceği bunun kanıtı."

"Ya inançların?"

"Benim inançlarım yok," dedim. "Ben bir şeysem veya bir şeye inanıyorsam, bunu eylemlerim aracılığıyla keşfetmek isterim. Olduğum veya inandığım şeye uygun düşüyor diye bir harekete kalkışmak istemem."

"Hatırlarsan, bunu bir zamanlar sana ben söylemiştim."

"Haklıydın," dedim. "Haklı olduğun zamanlar sana hep inanmaz mıyım? Ben eylemlerimi izlemek istiyorum. Eylemlerimin beni izlemesini istemiyorum."

"Ama sen benim düşünceme özel bir yorum katıyorsun. Sen sanki, eylemler ne kadar az olursa o kadar iyi, der gibisin."

"Evet," dedim, "sadece gerekli olanlar, sınırlayıcı, yıkıcı olanlar."

"Ya evliliğin, Hippolyte? Bu sınırlayıcı ve yıkıcı bir eylem mi?"

Bu soruya hazırlıklıydım ve hemen karşılık verebildim: "Evet."

Arayışımın ve Frau Anders tarafından neredeyse baştan çıkarılışımın çalkantılı halinden sonra karımla birlikte olmak bir sessizlik ve rahatlık cennetiydi. Ama evliliğimin sadece bir liman, suçlu hayır sahibi için bir sığınak olduğunu hayal etmeyin. Evliliğimden çok zevk aldım ve karımı sevip takdir

etmeyi öğrendim. Onun en beğendiğim tarafı, saygı duyma yeteneğiydi. Çiçeklere ve çocuklara saygı duyardı; üniformalara, hatta şimdi başkenti işgal etmiş olan düşman askerlerinin üniformalarına bile saygı duyardı, her hafta kömürü altı kat yukarı dairemize taşıyan delikanlının çabasına saygı duyardı. Bu saygı ve ciddiyetinin bir kısmını bana da bulaştırdı; saygılı olmak, Jean-Jacques ve Lucrezia gibi çok sayıda eski dostumun özelliği olan can sıkıntısı ve bencillikle karşılaştırıldığında çok güzel görünüyordu. Gelişkinlik denen şeyden bıkmıştım.

Bütün zamanımı kendime ve düşüncelerime ayırabilmemi sağlayan karımın sessizliğini takdir ediyordum. Bana bağlılığı öylesine cömertçeydi ki, kendimi asla herhangi bir şekilde engellenmiş hissetmiyordum. Partilerden ve kafelerden hoşlanmazdı ama ben istediğim yere gidip gelmekte özgürdüm –nehir kenarında yürümek, Jean-Jacques'ı kafesinde bulup onunla konuşmak, zaman zaman Lucrezia'yla ulusal film arşivlerine gitmek gibi. Ayrıca, böyle fazla isteği olmayan birinin eşliğinde, kömür, yiyecek ve giyecek kıtlığı gibi savaş zamanının yokluklarına katlanmak daha kolaydı.

Monique'i ilk tanıdığımdan beri, son iki yıldır oturduğum dairede oturuyorduk. Ev işçi mahallesinde olmasına rağmen güzel döşenmişti ve bakımlıydı. Karımın benimle paylaşmasını istediğim hayat tarzının, kendi evinde alıştığı konforlu hayata ters düşmesinden endişe etmiştim. Manastır okulunda yirmi kızla paylaştığı yatakhaneden sonra burasının lüks sayılabileceğini söyleyerek beni çok sevimli bir havayla yatıştırdı. Çocukken bile hiç kendi odası olmadığını, odasını hep kız kardeşlerinden biriyle paylaşmak zorunda kaldığını söyledi. Ben de o zaman -düğünden birkaç hafta sonraydı- kendine ait bir yatak odası olmasını önerdim, bu öneriyi coşkunlukla kabul etti.

Karımın şehvetli biri olmadığını ve karılık görevlerini sadece adet yerini bulsun diye kabul edeceğini görebildiğim-

den onu bu konunun karmaşık yönleriyle rahatsız etmek istemedim. Çok gençti ve ben onun gençliğine saygı duyuyordum. Onunla gerçekten hoşlandığını bildiğim şeyleri yapmak istiyordum. Genç bir kızken harikulâde konserve ve marmelat yapmayı öğrenmişti, bu yeteneğinden haklı olarak gurur duyuyordu; sevinsin diye karaborsadan şeker alıyordum. Gezinti yapmak da sevdiği şeyler arasındaydı. Parklarda yürürken huzurlu bir evliliğin en incelikli duygularına kapıldığımı hatırlıyorum – başkentte, sevimli bir şekilde eski moda ve taşralı havası taşıyan evden getirdiği sarı hasır şapkası başında, yüzü sevinçle ışıl ışıl parlayan eşim kolumda, gezinirdik. Ona kitap okumamdan da hoşlanırdı ve her gece uyumadan önce ona kitap okurdum. Evliliğimden önce hasta babama eşlik ettiğim sürede yüksek sesle kitap okumanın bir sanat olduğunu ve herkesin bütün diğer türlerden daha çok beğendiği bir kitap türü olduğunu öğrenmiştim. Karıma çocuk masalları ve fabllar okuyordum ama o benim uydurduklarımı daha çok beğeniyordu.

En çok beğendiği, "Görünmez Koca" adını verdiğim masal şöyleydi:

"Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir ormanın yanındaki bir şehirde çok güzel bir prenses yaşarmış. Çok uzaklarda da, Himalaya adlı dağlarda, gösterişsiz fakat çalışkan genç bir prens.

"Prensin yaşadığı yerde her zaman kar yağarmış ve o kendini soğuktan korumak için beyaz deriden şık bir elbise ve beyaz deri çizme giyermiş. Bu kıyafetle neredeyse görünmez olurmuş ve orada yaşayan tehlikeli hayvanlardan hiç korkmadan dağda dolaşabilirmiş.

"Günlerden bir gün prens dağda bir yoldaşı, bir eşi olsun istemiş. Vadiye inmiş, ormanı geçmiş ve şehre varmış. Hemen kralın sarayına nasıl gidildiğini sormuş. Bir prens olduğu için, yalnızca bir prensesle evlenebilirmiş.

"Bu şehirdeki prenses, çok genç ve güzelmiş ama gözleri çok zayıfmış. Beyazlar içindeki prens, sarayda ona takdim edildiğinde kendisini güçlükle görebilmiş. Ama gözleri iyi görmeyenlere has keskin kulaklarıyla sesinin derin tonlarını duymuş ve bunu cazip bulmuş, evlilik önerisini kabul etmek istemiş.

"'Baba, nasıl görünüyor?' diye sormuş.

"'Kral, kesinlikle bir prens,' diye karşılık vermiş. 'Doğum kayıtlarını gördüm.'

"Prenses, 'Onunla evleneceğim,' demiş. 'Sakin ve hoş sesli bir eş olacak.'

"Böylece prens, prensesi dağa götürmüş ve onu kardan evinde korumuş. Elleriyle onu beslemiş, ona süt, hindistan cevizinin içi, pilav, şeker ve buna benzer güzel şeyler yedirmiş.

"Prensesin gözleri düzelmemişse de çevresindeki her şey beyaz olduğu için kocasını güçlükle görebilmesi önemli değilmiş.

"Ama bir gün, prenses tek başına bir masa örtüsü dikerken karşısında siyah bir dağ ayısı belirmiş. Onun dağdaki en tehlikeli hayvan olduğunu bilmediğinden korkmamış. Sadece şaşırmış, çünkü hiçbir şeyi bu kadar kesinlikle görmeye alışık değilmiş.

"'Sen kimsin?' diye nazikçe sormuş.

"Ayı, 'Ben senin kocanım,' demiş. 'Bu kürkü dağın arka tarafındaki karanlık ve nemli bir mağarada buldum.'

"'Ama sesin çok boğuk çıkıyor,'" demiş. 'Üşüttün mü?'

"Ayı, 'Çok,' demiş.

"Ayı o akşamüstünü genç prensesle birlikte geçirmiş. Gitmek için kalktığında ondan ayrılacağına üzülmüş. Siyah kürkü mağaraya geri götürmesi gerektiğini söylemiş; sahibi bu arada onu arıyor olabilirmiş.

"'Ama kürkü yine giyemez misin?' diye yalvarmış.

"'Belki mağaranın oradan geçerken tekrar bulabilirim. O zaman gün ortasında eve uğrarım.'

"'Ah, evet, harika olur,' diye bağırmış prenses.

"Kurnaz ayı, 'Ama bu siyah kürkten kimseye, bana bile, söz etmeyeceğine dair söz vermelisin. Çünkü sahtekârlıktan veya benim olmayan bir şeyi giymekten hiç hoşlanmam. Bu kürkü senin için tekrar giymekle, namusumdan ödün verdiğimin bana hatırlatılmasından hoşlanmam.'

"Prenses kocasının vicdani çekincelerine saygı duymuş. Böylece zaman zaman ayı onu ziyarete gelmiş ama o bu ziyaretlerden akşam eve dönen kocasına hiç söz etmemiş. Ayıyı görebilmek hoşuna giderken, sesinin boğukluğunu sevmiyor, ama onun için o nemli mağaraya her gittiğinde üşüttüğünü düşünüyormuş.

"Bir gün sesini o kadar itici bulmuş ki, öksürük şurubu içmesi için ona ısrar etmiş.

"Ayı, 'İlaçlardan nefret ederim,' demiş. 'Belki de üşüttüğüm zaman hiç konuşmasam daha iyi olacak.'

"Prenses buna istemeyerek razı olmuş ama o andan sonra siyahlar giyinmiş kocasından daha az zevk almaya başlamış.

"Bir gün onu kabaca kucaklarken, ayıya, 'Senin sesini duymayı tercih ederim,' demiş. 'Doğrusunu istersen, artık seni görmekten eskisi kadar hoşlanmıyorum.'

"Tabii ki ayı bir karşılık vermemiş.

"Akşamüstü ayı gittikten sonra, o akşam beyazlar giymiş kocası gelince onunla konuşmaya karar vermiş.

"Ama kocası geri gelince, siyah kürk konusundan söz etmeyeceğine dair verdiği sözü bozmaktan korktuğundan bir şey söylememiş. O gece, kocası uyurken yataktan usulca çıkmış ve dağın yolunu tutmuş. Gece karanlık olmasına rağmen gözleri çevreyi beyaz günlerde gördüğü kadar görebiliyormuş.

"Kocasının siyah kürkü bulduğunu tahmin ettiği mağarayı arayarak, tam üç gün üç gece dolaşmış. Çoğu zaman kar yağıyormuş ve çok üşümüş. Sonunda parmakuçlarıyla taşlardan bir kemere dokunmuş ve ellerinin önünde mağa-

ranın girişi olabilecek bir boşluk hissetmiş. Rahatlayarak içini çekmiş.

"'Kürkün asıl sahibi için bir not bırakacağım,' demiş. Soğuktan ve yorgunluktan bitkin bir halde bu görevi tamamlamaya kararlıymış.

"Beyaz elbisesinden bir parça yırtmış, saçından bir firkete çıkarmış, beyaz tenini onunla delmiş ve firketeyi kalem, kanını da mürekkep gibi kullanarak kumaşa şu notu yazmış: 'Kürkünüzü artık burada bırakmayın. Teşekkür ederim.' Altına da 'Dağdaki Prenses' diye imza atmış.

"Sonra hasta bir halde dağda birkaç gece ve gündüz daha dolaştıktan sonra evinin yolunu bulmuş.

"Tabii ki prens karısının dönüşüne çok sevinmiş ve onu hemen yatağına yatırmış. Her gün bir çay kaşığı şekerle bir fincan krema yedirerek ona özenle bakmış. Hastalığı bir süre devam etmiş ama sonra iyileşmiş. Hastalığı sırasında gözleri daha da bozulmuş. Tamamen kör olmuş.

"Yine de prenses bu sonuca üzülmemiş. Artık beyazlar giymiş kocasıyla, siyahlar giymiş kocası arasında bir seçim yapmasına gerek kalmamış.

"Kocasına, 'Şimdi mutluyum,' demiş.

"Kocasının müşfik bir sesle cevap verdiğini duymuş. 'Biz her zaman mutluyduk.'

"Ve sonsuza dek mutlu yaşamışlar."

Karım son derece yumuşak başlıydı ve hiç yakınmazdı. Bir kayınvalidesi olsa onunla çok iyi geçinecek bir kadındı ama ben bunu ona sağlayamazdım. Ayrıca, tehlikelere meydan okuyacak derecede cömertti. Alt katta oturan Yahudi aile, bir gece yarısı toplama kamplarına gönderilmek üzere düşman askerleri tarafından götürüldüğünde kapının önünde durup terliklerini sahanlığa fırlatmıştı. Neyse ki, askerler onu görüp tutuklamadan önce ben kendisini içeriye çektim.

İşte bu yüzden, birkaç hafta sonra bir akşamüstü, bir kadın kapıyı çalıp da karıma eski bir dostum olduğunu, din değiştirmiş olsa da Yahudi kökenli olduğundan kamplara gönderilme tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu söyleyince karım bizimle kalması için onu içeri almış. Kadın, bir saat sonra çantasıyla bavullarını dairemize getirmiş ve arka odaya yerleşmişti. O feci günlerde kapıyı çalıp da böyle bir sebeple evime sığınmak isteyen birini reddedemezdim, bunu anlıyorsunuzdur. Yine de, eve dönünce karım ve kendim adına çok endişelendiğimi itiraf etmeliyim. Çünkü bu kadın, Frau Anders'ten başkası değildi.

Karım telaşla onun neden burada olduğunu bana açıkladı. Arka odaya gittim ve Frau Anders'in, etrafında birkaç küçük valizle tahta bir iskemlede oturduğunu gördüm.

Sitem dolu bir sesle, "Biliyorsun, elimde olsaydı gelmezdim," dedi. "Benim de gururum var."

"Biliyorum, biliyorum," diyerek onu yatıştırdım. "Büyük bir felaket bütün kişisel kavgaları yok eder. Evim senin evin sayılır."

Acı acı güldü. "Bütün evlerin, ha? Neyse canım... Bir süre kalmama izin vermelisin, Hippolyte. Artık herkesi götürüyorlar. Önceleri birkaç kişiydi, artık herkes götürülüyor. Götürülenler de asla geri gelmeyecek –bunu biliyorum, hissedebiliyorum!"

"Açıklamana gerek yok, şekerim," dedim. "Ve sakinleş. Buraya geleceğini kimseye söyledin mi?"

"Hiç kimseye."

"O zaman gerektiği veya istediğin kadar kal."

Frau Anders esneyip gerindi. En azından üstündeki oldukça şekilsiz, eski moda yün ceketle iki kolu arasında bir fark göremiyordum. Yine de, onu görmediğim iki yıl süresince tedavisinin nasıl seyrettiğini sormak için doğru zaman olmadığını düşündüm. "Şimdi uyumak istiyorum," diye mırıldandı.

Ondan ayrılıp, sokakta park etmiş asker dolu bir askeri limuzine gözlerini dikmiş, yatak odasının penceresinde duran karımın yanına gittim. Bana bakarak alçak sesle, "Artık fısıltıyla konuşmamız gerek," dedi. "Bana kızmadın, değil mi?"

Asla böyle düşünmemesi için ona yalvardım.

"Ben ona bakacağım," dedi. Sanki birine bakabilirmiş gibi! Onun iyiliği karşısında gözlerim doldu. Karım Frau Anders gibi çaresiz sığıntıları bulup çıkarmak için sürekli evleri arayan askerlerce yakalanacak olursak çarptırılacağımız feci cezayı önemsemiyordu. Frau Anders'le aramdaki eski ilişkilerden de haberi olmadığını anlıyorsunuz; sadece onunla bir zamanlar tanıştığımızı biliyordu. Benim sebeplerim çok daha ciddiydi. Ama onlara cömertlik veya cesaret adını vermekle kendime iltifat etmiş olurdum. Daha önce, Frau Anders'i kölelik ve katledilme tehlikesiyle karşı karşıya bıraktığım için, şimdi kendi hayatımı tehlikeye atmaktan kaçınamazdım. Ve bu kadar çok tehlikeyi yaşattığınız birine yapılan yardımı cömertlik diye tanımlamak söz konusu olamazdı.

Eski metresim daireden bir kez bile çıkmadan birkaç ay bizimle birlikte kaldı. Karım günün ve akşamın büyük kısmını arka odada onunla geçiriyordu. Frau Anders candan bir dost ve iyi bir dinleyici olma özelliklerini hiç yitirmemişti. Oturma odasında oturup fısıltılarını işitmeye çalışır, zaman zaman karımın gençliğe özgü kahkahasını duyardım. Genelde çok sessiz olan karım, bu hüzünlü dostluğun eşliğinde âdeta açılıp serpildi; Frau Anders'in anlaşılmaz yara izleri ve acınacak hali karşısında korktuğum gibi kederlenmedi. Frau Anders'inse bir daha güldüğünü duymadım; korkudan dili tutulmuş gibiydi.

Frau Anders'in evimde oluşu bana çok garip geliyordu. O zamana kadar, bunun dışında, bütün tuzaklarından başarılı sayılacak şekilde kurtulmayı başarmıştım. Resmen zulüm göreceğini gösteren rozetiyle tekrar kapımda belirene dek onun bana zulmettiğini düşünmeye cesaret etmiştim. Bu

denli uzun bir süre, kibarca fakat önlenemez bir şekilde peşimi bırakmayan hayalet, reddedemeyeceğim giriş izniyle artık evime yerleşmişti.

Yine de onunla baş başa kalmamaya özen gösterdim. Ne tür yeni istekler ve sitemler bulup çıkaracağını öngöremiyordum. Tuvaletten çıktığımda, karşıma dikilip onu kentin labirenti andıran kanalizasyon sistemi boyunca sırtımda taşıyarak özgürlüğe kavuşturmamı isteyebilirdi. Kim bilir belki de, bir akşam yemeğinde benden şehrin düşman komutanına suikast düzenlememi isteyebilirdi. Veya bütün çabalarına rağmen hâlâ bir Yahudi olduğunu açıklamak için eski kocasını bulup getirmemi isteyebilirdi benden. Oysa bunların hiçbiri olmadı. Mahalle birkaç kez gece yarısı arandıktan ve askerlerin dairemize kadar girmesinden, Frau Anders'in çamaşır dolabında çömelerek saklandığı odada dolaşıp, bağırıp çağırmasıyla dairemiz dehşetle dolup taştıktan sonra, benden onun için daha iyi bir sığınak bulmamı istedi. İstemeyerek bunu yaptım -ona, daha sonraki bir bölümde tarif edeceğim, dahiyane bir sığınak buldum- ve nihayet karımla baş başa kalabildik.

Frau Anders'i bir misafir olarak kaybettiğimize -karım açısından- üzüldüm. Başkentte hiç akrabası ve dostu olmadığından karımın yalnızlık çektiğini düşünerek zaman zaman endişeleniyordum. Gerçi o yalnızlık çekiyor gibi görünmüyordu, ama Frau Anders'le birlikte olduğu zamanlar ne kadar neşeli olduğunu görünce daha mutlu olabileceğini anladım. Bir çocuğu olmasını isteyebileceği aklıma geldi. Ama henüz küçük olduğunu düşündüm; kendisi hâlâ çocuk denecek yaştaydı. Bir aptal gibi, kadere ve ikimizin de uzun ömürlü olacağına güvenerek, daha çok zamanımız olduğunu düşündüm. Ayrıca, ilişkimizin sükûnetini ve saflığını sürdürmeyi arzu ediyordum.

Karımın bâkireliğine saygı duyduğumdan isteklerimi hâlâ evin dışında tatmin ettiğimi hayal edebilirsiniz. Fakat durum

böyle değildi. Ona sadık olmak istiyordum, onun da bana sadık olacağını umuyordum; karıma sadık kalırken aynı zamanda kendime de sadık kalabilirdim.

Bu sıralarda, gerçek bir özsevinin neler içerdiği konusundaki düşüncelerime açıklık kazandırdım. Aşağıdaki düşüncelerde en ufak bir kendini beğenmişlik olduğuna inanmıyorum.

Şöyle bir mantık yürüttüm; herkesin üstünde anlaştığı aşkın tek değer birimi, yoğunluktur. Aşk, ruhun ateşini yükseltir; bir tür hummadır. İnsanlar canlı olduklarını hissetmek için âşık olurlar. Hem sadece aşk da değil. Savaşa da bu yüzden giderler. Savaş temel bir arzuyu -yüzeysel olan yok etme arzusu değil de gerginlik içinde olmak, duyguları yoğunlukla algılamak arzusunu- tatmin etmeseydi, savaş eylemi bir kez denenir ve sonra ondan vazgeçilirdi. İnsanlar, haklı olarak, canlı olduklarını hissetmek uğruna ölmeyi göze alıyorlar.

Savaş başarısız olmaz. Ama aşk her zaman başarısızdır. Neden? Çünkü o, temelinde, birleştirme arzusudur. Âşık bir sevgili aramaz, sadece daha büyük bir ben arar. Ama böylelikle kendi yükünü ağırlaştırır. Artık öbür kişiyi de taşıyordur.

Aşkın bir çözümü, nefrettir. Nefret ettiğimiz zaman ağırlığı bir kenara iteriz. Ama o zaman küçülürüz, ağırlığımız alıştığımızın yarısı kadardır.

Daha iyi bir çözüm mesafeli kalmaktır –başkalarını ne sevip ne de onlardan nefret etmek, ne ağırlıkları yüklenmek, ne de onlardan kurtulmaktır. Hem aşkın hem de nefretin tek gerçek nesnesi, insanın kendisidir. O zaman, kendi duygularımızı övmenin yanlış olmadığına güvenebiliriz. Nesnenin kaçmayacağından, değişmeyeceğinden veya ölmeyeceğinden emin olabiliriz. Ancak bu şekilde tatmin oluruz.

Bu mantık dizisine ek olarak size bir öykü anlatacağım.

Frau Anders'in gidişinden birkaç ay sonra karımla birlikte evimizin pencere önünde oturuyorduk. Avlunun karşı tara-

fında bir komşu çamaşır yıkıyordu. Teneke leğene dalıp çıkan şişman kırmızı kollarının hareketleriyle büyülenmiştik.

İşini bitirip çamaşırlarını astıktan sonra, leğeni kaldırmadan içeri girdi. Sonra çamaşırların rüzgârla hareket ediyormuş gibi dalgalandığını gördük. Büyük beyaz bir çarşafın ardından kasketli, esmer biri çıktı. Bu, kömürümüzü taşıyan uzun boylu delikanlıydı. Gözlerini penceremize dikti. Uzun süre orada durup bakmayı sürdürdü, sonra yavaşça geri geri gitti. Arkasındaki sabunlu su dolu leğeni görmedi, ona çarptı, dengesini yitirdi, leğeni devirerek düştü. Karım içini çekip gülümsedi.

Delikanlı yakışıklı yüzündeki ve iş elbisesindeki kömür tozunu yer yer temizleyen, ılık su havuzunda oturdu ve küfretmeye başladı. Sonra doğruldu ve duvara yaslandı, yarı yarıya karımın duvara dayalı duran sarı bisikletinin üstünde oturur gibiydi. Burnunu karıştırarak penceremize bakmayı sürdürdü. Bir ara gitti, ama az sonra bir şey çiğneyerek geri döndü ve alacakaranlığa kadar orada durdu.

Hava kararınca karıma gidip onu akşam yemeğine davet etmesini söyledim. İştahla yediğim ekmek, haşlanmış patates, turp ve peynirden oluşan basit bir yemek hazırladı. Delikanlı dikkatle karıma bakıyordu, o ise önüne bakarak onunla göz göze gelmeye yanaşmıyordu.

Karımın zarafeti, masumiyeti ve diğer özelliklerini överek onu kömürcü çocuğa önerdim. İkisi de bu güzel konuşmama karşılık vermediler. Yürüyüşe çıkacağımı, belki de sinemaya gideceğimi söyleyerek onu gece bizde kalmaya davet ettim. Gece yarısı döndüğümde delikanlı gitmişti, karımsa yatağında uyuyordu. Ertesi sabah kendisi, önceki geceden söz etmeyince ben de bir şey demedim; çarşaflarda kömürcü delikanlının yarısı suyla yıkanmış kirliliğinin izlerini aramaktan da kaçındım.

Özsevi konusundaki ikinci akıl yürütmem birincisinden daha kısa olacak.

Her duygu değişimini bir anlık canlılık olarak algılarız. Ama bu duygusal coşku aldatıcıdır. Bu coşku, canlılığın giderek azalmasının habercisidir ve duygularımızın kendimizin dışında bir şeye veya birine bağımlı olduğunu anladığımızda bu canlılık sönmeye başlar. Gerçek canlılık, ayrılığın bilincinden doğar.

Topluluk, dostluk, aşk, ayrılmaya dayanamayan insanların idareten oluşturduğu kestirme yollardır. Ayrı kalma yeteneğimizi en fazla engelleyen şey, aşktır. Yine de, aşk yok sayılamaz. O zaman aşk ile ayrılık nasıl uzlaştırılır? Özseviyle.

Bu ikinci akıl yürütmeye ek olarak ikinci ve daha kısa bir öykü anlatayım.

Bir gün aynamın önünde çıplak duruyordum.

Bir süredir gündüz bütün giysilerimi çıkarmaya kendimi alıştırmaktaydım. Çünkü giyinikken sakin ve farksızdım, aynam beni keskin ve tuzlu olan kendi tadımla yüzleştiriyordu.

Karım odaya girdiğinde ilk tepkim çıplaklığımı örtmek oldu. Ama ona her zaman dürüst davrandığımdan duyduğum bu rahatsızlığı aştım ve cinsel organıma dokunmayı sürdürdüm. O kendi kendine alçak sesle bir şarkı mırıldanarak odada dolandı.

Aklıma üç şey geldi: yumurta, kelebek ve yağmur.

Meditasyonumun doruğuna eriştiğimde karım gelip beni bir havluyla kuruladı.

Bu da akıl yürütmelerimden üçüncüsü.

Ben en iyi, tek bir şeye derinlemesine kafa yorduğumda düşünürüm, tek bir duygu hissettiğimde en derinden hissederim. Bedenimin tasarımını yeniden yapsaydım göksel bir varlık kadar büyük olurdu, öyle ki insanların kentleri bana tek bir nokta gibi görünürdü. Veya o kadar küçücük yapardım ki otun tek bir sapını ancak görebilirdim. O otun sapını nasıl da sevgiyle incelerdim! Küt kenarını okşar, ko-

yu renk kıvrımına uzun uzun bakar, kendimi yeşil duvarına fırlatırdım.

Tabiatımda iki büyük tutku var. Dikkatimi küçük bir soruna yoğunlaştırmayı sever ve şaşırtılmaktan hoşlanırım. Ama kimse benim kadar küçük değil. Kimse beni kendi kendimi şaşırttığım kadar çok şaşırtmıyor.

Üçüncü öyküm:

Frau Anders gitmişti. Onun gizlenmesi gerekirken ben güvendeydim, o kaçıyordu ama benden kaçmıyordu, bu bana büyük ve bencilce bir huzur veriyordu. Her akşamüstü ve gece, sokağa çıkma yasağına kadar cesurca sokaklarda dolaşıyor ve saklamam gereken herhangi bir şey olmadığı için şükrediyordum.

Sonra dikkatsizliğim yüzünden oradan geçen bir dilenciye çarptım. Bana zarar vermemişti; onu tanımıyordum. Kime benziyordu? Bilmiyorum.

Dükkânından fırlayan at eti kasabı kulağıma yapıştı. Küfürler altın atın başından dökülen gübre gibi yağıyordu. Esnaftan ve alışveriş yapan ev kadınlarından oluşan bir kalabalık birikti. Bir polis copuyla geldi.

Kalabalık arasından biri bana bir tabanca uzatıp, koşmamı söyledi. Ama ben dünyanın, hatta yeryüzündeki herhangi bir insanın ölmesini istemiyordum.

Bu yüzden polisle gittim, parmak izlerim alındı, ifadem kayda geçirildi, bir geceliğine hapsedildim ve ertesi sabah serbest bırakıldım.

Akıl yürütmelerimin dördüncüsü ve sonuncusu şöyle:

İnsan iyi olmaya çabalar; kötü olmak sadece bazı insanların iyiliğine verilen bir isimdir. İyiliğin ruhu tekdüzeliktir. Dikkatinizi çekerim, tekdüzelik dedim –tutarlılık değil; çoğu kişi onu iyi bir karakterin olmazsa olmaz koşulu sayarak yanılgıya düşer.

Tekdüzelikten saflık doğar. Bu yüzden tek bir kadınla evli olmak, çokeşlilikten daha safçadır. Ama özsevinin saflığıyla karşılaştırıldığında tekeşlilik çokeşlilik sayılır.

İnsanın kendi benliğinden daha tekdüze ne olabilir?

Küçük bir öykü:

Frau Anders'in gittiği akşam aynı rüyayı üç kez gördüm. Bu rüyada donmuş bir denizin üstünde yürüyordum.

ON DÖRT

Karımla bu şekilde birkaç yıl uyum içinde yaşadık. Seyahat etmek gibi arzum yoktu, ailelerimizi görmek için yaptığımız bir yolculuk dışında başkentten hiç ayrılmadık. Ama sonra mutluluğum aniden ve zalimce sona erdirildi.

Karım bir gün, kendini bir süredir iyi hissetmediğini söyledi. Son haftalarda uykulu hali, yüzünün olağandışı solgunluğu, kollarında ve bacaklarında beliren beyaz lekeler yüzünden zaten kuşkulanmıştım. Son derece sakin bir insandı; bazıları onun soğuk ve donuk olduğunu söyleyebilirler ama ben öyle düşünmüyordum. Yine de son zamanlarda halsizleşmiş ve tembelleşmişti. Bana hastalığını anlatırken bile onu önemsiz göstermeye çalışıyordu –telaşlanmak ona zor geli-

yor gibiydi. Buna değmeyeceğini ve herhangi bir doktorun ona sadece bir karaciğer sorunu olduğunu söyleyeceğini ileri sürerek karşı çıkmasına rağmen hemen doktora başvurdum. Bu teşhisi öngörmekte tabii ki haklı çıktı –ulusal tıp mesleği bu yararlı masal sayesinde dikkatini gerçek rahatsızlıklardan hayali rahatsızlara çekerek çok sayıda hastayı iyileştirmiştir. Keşke o da böyle bir teşhisle iyileştirilebilseydi!

Hastalıkta hayal gücü her şeydir. Ona gerektiği gibi başvurulduğunda iyileştirir, ama hayal gücü insanı öldürür de. Bedenin hayal gücüyse sıkıcıdır, hatta her şeyi oldukları haliyle kavrar. Rüyalar hayal gücünün şiiri, hastalık ve düzyazısıdır. Hiç durmadan konuşan bir tanışım, kulakta başlayan bir rahatsızlıktan öldü; büyük el kol hareketleri yapmayı çok seven bir avukat da felç geçirdi. Hastalıkların da modası var. Bizimkinden daha basit toplumlarda hastalığın da her şey gibi toplumsal ve ortak bir niteliği vardır: En tipik hastalık türü salgınlardır. Bizim toplumumuzda hastalık kişiye özel bir sorundur; modern hastalıklar bulaşıcı değildir. Hastalık her insana tek başına saldırır. Ya ihmal ettiği yahut da aşırı bir şekilde geliştirdiği bir organ kişiye özel olarak seçilir. Bu artık kirlilik değil, bireysel bir yargıdır. Başkasına geçirilemeyeceği için ona daha büyük bir uysallıkla katlanılır.

Doktor, karımın hastalığının -ne yazık ki, gerçekten çok hastaydı- böyle modern bir niteliği olduğunu söyledi. Bulaşıcı olmadığından benim açımdan bir tehlike yoktu. Ve tedavisi mümkün değildi. Şimdiden ani dropsi eğilimi gösteren, belirtisi halsizlik olan leucophlegmacy diye bilinen ve bedenin bazı bölgelerinde anormal beyaz lekelere yol açan leucosis adlı hastalıklara yakalanmıştı. Ama bunlar, kanda aşırı miktarda akyuvar olması demek olan ölümcül löseminin, sadece süslemeleriydi.

Karım ona verdiğim bu haberi metanetle karşıladı. Tedavisi olmadığına göre yatağına yatıp, hastalığın gelişmesini beklemekten başka yapacak şey yoktu. Hastaneye gitmektense

evde kalmaya birlikte karar verdik, onun bakımı benim içtenlikle yaptığım en önemli görevim oldu. Çayını demliyor, zayıf kollarını ve bacaklarını süngerle siliyordum; yatağının yanında oturup onunla birlikte saatlerce şarkı söyleyip dua ediyor ve tarot falı bakıyordum. Sanırım, karımın astrolojiye meraklı olduğundan hiç söz etmedim. Hastalığı sırasında bana fal bakmayı öğretti ve uzun bir ömür yaşayacağımı söyledi, ama o halimizde bu beni daha da kederlendirdi. Ailesini çağırma fikrimi önce beğendiyse de, son aşamada çağırmamın daha doğru olacağını söyledi. Onu biraz daha eğlendirebilmek için Jean-Jacques'ı evimize davet etmeye karar verdim. Bir akşamüstü komşulardan birine birkaç saat dışarıda olacağımı bildirdikten sonra sokağa çıktım ve eski arkadaşımı her zamanki kafesinde değil de bitişik kafede buldum.

"Niçin?" diye sordum.

"Çünkü hem kahvenin fiyatı 75 santim yükseldi hem de kafenin sahibi kadın düşmanca davranmaya başladı."

O gün özellikle zinde görünen Jean-Jacques'ın elinde yeni romanının kenarları açılmamış bir kopyası vardı, hemen imzalayıp bana verdi. Evdeki durumu açıklayıp karımı ziyaret etmesi için ona yalvardım.

"Hippolyte, sana çok öfkelenmem gerekir. Beni o kadar uzun süre prensesten uzak tuttun ki! Onu yemeyeceğimi biliyorsun."

"Çok doğru. Ama sevgili Jean-Jacques, sen insanları tedirgin edersin."

"Ya şimdi? Umarım hâlâ ediyorum."

"Eşim eğlenceyle heyecanı artık ayırt edemiyor. Lütfen gel."

"Geç vakit geleceğim."

"Ama sokağa çıkma yasağı var."

"Bırak da onu ben düşüneyim."

Çok sevinmiştim, ondan hemen ayrılıp eve döndüm.

Jean-Jacques geldiğinde saat sabahın üçüydü, karımın yatağının yanındaki, artık geceleri uyuduğum sallanan koltuk-

ta çoktan uyuklamaya başlamıştım. O kapıyı vurunca gözümü açtığımda yastıklara yaslanmış karımın hâlâ uyanık olduğunu gördüm; tarot kâğıtları yorganın üstüne dağılmıştı ve o ateşli gözlerle korku içinde bana bakıyordu. "Bir dost," diye yatıştırıcı bir sesle fısıldadım. "Göreceksin."

Dizlerimdeki örtüyü açarken Jean-Jacques'a, "O uyumuyor," diye seslendim. Yatak odasından çıkıp ön kapıyı açmaya gittim. Düşman askeri üniforması giymiş, nişanlar ve Gamalı Haç takmış olan Jean-Jacques selam vermeden yanımdan geçip içeri girdi.

Odaya girerken neşeyle, "Haydi şarkı söyle!" diye bağırdı. Karıma korkmamasını işaret ettim. Karım bir ninni söylemeye başladı, yatağın çevresinde dans ederek ona eşlik eden Jean-Jacques'ın ağır çizmeleri döşemede gümbürdüyordu.

"Mükemmel," dedim, karım da bana katıldı. "Bunu giymeyi nereden akıl ettin?" diye sordum.

Jean-Jacques dans etmeyi sürdürerek, "Tam bir saygınlık örneği, oğlum," dedi.

"Sana kayınpederimin bir subay olduğunu söylemiş miydim?"

Jean-Jacques, "Ne?" diye bağırdı.

"Orduda! Bir Subay."

"Tam-bir-saygınlık-örneği!" derken her sözcükle beraber soldan sağa dönerek ayağını yere vurdu.

Karım, "Yaşasın Zafer," diye mırıldanıp, sadece yüzü dışarıda kalana kadar battaniyenin altına kaydı.

"Şimdi küçükhanım, uygun adım yürüyeceğiz." Beni omuzlarımdan yakaladı ve kaz adımlarıyla odanın içinde bir aşağı bir yukarı yürüdük. Neşelenmiştim, bir ara Jean-Jacques'ın güçlü elinden kurtulup şifoniyerin yanına koştum.

"Savaş ilan ediyorum!" diye seslendim.

Jean-Jacques sükûnetle, "Sen öldün," dedi.

Karım ağlamaya başladı. Sitem dolu bakışlarla ona döndüm. "Savaşmayalım. Bu onu korkutuyor."

"Ama ben seninle dövüşmek istiyorum. Ne de olsa bir zamanlar profesyonel boksördüm."

"Biliyorum, biliyorum. Bu yüzden, seninle dövüşmem aptallık olur." Jean-Jacques'ın ciddi olabileceği düşüncesi beni endişelendirdi.

Kararlı bir sesle, "Önce izin ver de saygınlığımı çıkarayım," dedi ve ütülü haki gömleğinin düğmelerini açmaya başladı. Karımın başı battaniyenin altına girdi.

"Ama ben öldüm. Sen öyle söyledin."

Yataktan ürkütücü bir hıçkırık sesi duyuldu.

"Bu senin avantajın, Hippolyte. Bir zamanlar boksör olmak da benimki."

Düğmelerle uğraşmaktan sıkılıp gömleği başının üzerinden çıkardı. Bu fırsatı değerlendirerek, şifoniyerin yanındaki sandalyeyi yakaladığım gibi başına indirdim. Yere düştüğü anda karımın başı battaniyenin üstünde belirdi, gözleri ağlamaktan kızarmıştı. "Ah, ah," diye bağırdı.

Mendilimle yüzünü kurularken, "Bu bir subay kılığına girmenin cezası," diye açıkladım. Jean-Jacques'ın ebedi saçmalıkları beni çileden çıkartmıştı, söyleyecek söz bulamıyordum; daha fazla açıklama yapamazdım, şu anda sadece onu evden çıkarmak istiyordum. "Onu şimdi evine götürmeliyim. Bir süre seni yalnız bırakmak zorundayım."

Jean-Jacques'ı kaldırıp merdivenlerden aşağı taşımam imkânsızdı, onun için bitişik binada oturan dostumuz, kömür taşıyan çocuğu uyandırdım. Bana yardım etmeyi kabul etti, birlikte döndük. Jean-Jacques'ın suç oluşturan kostümünü çıkarttım ve ona eski giysilerimden giydirdim, şafak sökene dek bir saat daha bekledik. Sonra onu hâlâ baygın halde aşağıya indirdik ve çocuğun kömür taşımakta kullandığı arabaya koyduk, arabayı şehrin öbür tarafına kadar tıngır mıngır ittik ve onu otel odasına çıkardık. Ben dönene kadar karımla ilgilenmesi için çocuğu eve gönderdim.

Sanırım orada öyle yatarken Jean-Jacques'ı öldürebilirdim. Aslında, ayılmadan önce yanından ayrılmayışımın sebebi de buydu. Öğlene kadar kendine gelmedi; yatağında döndüğünü, inleyerek başını tuttuğunu görünce usulca kapıdan çıktım. Ona fena halde kızmıştım. Yiyecek almak için bir yerlere uğradıktan sonra eve döndüm. Karımın yatak odasına girince kömür taşıyan çocuğun giysileriyle yatağın üzerinde tek başına yattığını gördüm ve dehşete düştüm. Beni görünce korktu ve döndüğü zaman karımın çok kötü göründüğünü, komşulara haber verdiğini, onların da cankurtaran çağırdıklarını, karımın kent hastanesine kaldırıldığını söyledi. Hemen hastaneye koştum, hastabakıcı karımın durumunun ağır olduğunu doğruladı. Onu birkaç dakika için görmeme izin verdiler ama komadaydı. Üç gün sonra öldü.

Şimdi acımdan söz etmeyeceğim.

Cenaze töreni için hazırlık yapmak benim açımdan biraz sorunlu oldu. Karım kilise töreniyle doğup büyüdüğümüz şehirdeki aile mezarlığına gömülecekti. Ama ben başkentte benimle birlikte geçirdiği hayatının son yıllarını anmak için de bir cenaze töreni istiyordum. Bu yüzden, ailesine telgraf çekmeden bedenini bir tabuta koydurup evimize getirttim. Sonra Profesör Bulgaraux'yu arayarak özel bir tören düzenlemesini istedim. Bazı meslektaşlarıyla müritlerini de çağırmak koşuluyla kabul etti. Karımın kendinde olduğu son dakikalardaki düşüncesiz ve ısrarlı davranışından ötürü hâlâ ona kızgın olduğum için Jean-Jacques'ı davet etmedim. Kömür taşıyan çocukla, bazı oyuncu dostları davet ettim. Lucrezia son göz ağrısı olan genç bir piyanistle geldi. Savaş esiri olan kocası için çok endişeli olan Monique de geldi; bunu kendi derdiyle birleştirdiğini fark etmediğim için benim kaybıma da zaman ayırması beni duygulandırdı.

Profesör Bulgaraux'nun, bazı bölümlerinden alıntılar yapacağım konuşması, daha doğrusu vaazı, beklentilerimi boşa

çıkarmadı. Alıntı yaptığım bölümleri, belleğime güvenmek yerine, garip noktalaması dahil kelimesi kelimesine aktardım, çünkü bu konuşma daha sonra Autogenist Derneği himayesinde bir broşür olarak yayımlandı. Başlığı şöyleydi: "Bâkire bir Ruhun Ölümü Üzerine."

Şöyle başladı:

"Dostlar ve inancımızı paylaşanlar, yas tutanlar ve seyirciler: Ölüm hayatın en ilginç olayıdır. O yalnızca rüyalarla karşılaştırılabilir, çünkü yenilenmiş bir rüya olmaz –sadece sonraki rüyalar ve rüyaların yorumu vardır. Aynı şekilde yenilenmiş ölüm de olmaz –sadece sonraki ölümler ve onlar üstüne düşüncelerimiz vardır.

"Şimdi, sadece iki ilginç -tatmin edici diyebilirim- ölüm vardır: büyük bir suçlunun ölümü ile bâkire bir ruhun ölümü. Çünkü her iki ölüm de aynıdır –ve hepimizin geri döndüğü o masumiyetten söz eder.

"Masumiyetin sırrı, karşı çıkmaktır. Suçlu ve bâkire ruh. Suçlu, toplumun düzenine karşı çıkar; bâkire ruh, doğanın düzenine. İkisi de iradeyi yeğleyip bedenlerini aşarlar.

"Dolayısıyla, bir suçlunun ölümü -ve bâkire bir ruhun ölümü- gönüllü ölümlerdir.

"Ortak orta alanda kalan -karşıt görünen- bizler, size söylüyorum -bu bir sır değil- ama aslında eşit olan bu ikisinden birini seçmeye cesaret edebilecek miyiz?"

* * *

"Hepimiz her gün ölümün yanında yaşarız. Bazen enli, bazen ensiz, yürüyen bir bant, günlük işlerimizin yanı sıra ilerler.

"Çoğu kişi ölümü görmezlikten gelir. Ama suçlu ile bâkire ruh, ölümleriyle birlikte yaşarlar. Onlar ölümlerini şaşırtamazlar.

"Bedenini kaybetmenin yolları –gizemlidir. Akılla açıklanamaz. Gerçek – gerçektir. Ölüm – ölümdür.

"Ama hayat – harekettir. Bu yüzden – hayat yeniden dirilmektir. Birçok kişi önce hayat – sonra ölüm – sonra yeniden diriliş olduğunu öğretmiştir. Ben şöyle diyorum: hayat – sonra yeniden diriliş – sonra ölüm.

"Dianus Öğretisi şöyle der, 'Zorunlu olanlar yaşar, gönüllü olanlar ölür.'

"Yas tutanlara, şöyle diyorum: Acı çeken kocaya bakın.*

"O acı çekmiyor – ölümü suçlamıyor. Bunun ona ne yararı olur ki? Veya başkasına? Çünkü olduğumuz gibi olursak, o zaman olacağımızdan başka olamayız."

* * *

"Bu genç kadının hayatı neydi? Doğdu – okula gitti – evlendi. Babasına ve kocasına itaat etti. Öldü.

"Böyle bir hayata bir çağrı gerekir. Onu aklınla seçemezsin.

"Hayatın sırrı, çağrıdır – o buna sahipti. Ayrıca iyi ölmek için de çağrı gerek, suçlu ile bâkire ruh da buna sahiplerdi."

* * *

"Dianus öğretilerinden birinde, bir mürit pirine sorar, 'Ne zaman Cennet'e gireceğim?'

"Piri, 'Ne zaman Cennet'e gireceksin?' der. 'İkiyi bir yaptığın, içi dış gibi ve dışı iç gibi yaptığın, üsttekini alt ve alttakini üst yaptığın zaman! Ve erkekle dişiyi birleştirip de, erkeğin artık erkek olmamasını, dişinin de artık dişi olmamasını sağladığın zaman, bir göz yerine gözler, bir el yerine bir el, bir ayak yerine bir ayak ve bir görüntü yerine bir görüntü koyduğun zaman. İşte o zaman Cennet'e gireceksin!"

* * *

"Bu öğretiyi nasıl yorumlayacağız? İçi dış gibi – dışı iç gibi. Ah, bâkireler ve suçlular!

*) Burada beni işaret etti. Üstü açık tabutun yanında oturmuş, alyansımı parmaklarımın arasında çeviriyordum.

"Bir göz yerine bir göz – bir el yerine bir el – bir ayak yerine bir ayak – bir görüntü yerine bir görüntü.

"Bunun anlamı şudur. İkame ettiğimiz şeyler bir hayatı belirler, son ikame hareketine erişene kadar – hayatın yerine ölümü koymamıza kadar.

"İkame etmek artık imkânsız olduğunda – merkezimize dek indiğimizde – başlangıç noktamızı bulduğumuzda – orada ölüm vardır. Ve bu aslında ölüm sayılmaz."

* * *

"Sonu deşifre etmeye çalışmayın. Yalnızca yaşayan benliklerinizi deşifre etmeye çalışın. Ölüm, yeniden dirilişimizin ödülüdür – ölüm deşifre olmamızdır.

"Sondan başlıyoruz – başlangıçta son buluyoruz. Pirlerin söylediği gibi, 'Başlangıca erişen insan, mübarektir; o sonu bilecek ve ölümü tatmayacaktır.'

"Ölümü tatmayacaksınız – ölüm tarafından tadılacaksınız. Siz bütün olacaksınız – çünkü bomboş olacaksınız. Aşırı olacaksınız – çünkü mükemmel olacaksınız."

* * *

"Fotoğrafınız çekildiğinde, fotoğrafçı, 'Mükemmel! Tıpkı siz!' der. İşte bu, ölümdür.

"Hayat bir filmdir. Ölümse fotoğraf."

Konuşmadan sonra Profesör Bulgaraux'nun müritleri karıma son bir kez bakmak ve beni kucaklamak için tabutun çevresine toplandılar. Profesör Bulgaraux daha önce derneğin araştırma ve yayın fonuna son zamanlarda çok az bağış yapıldığını ima ettiğinden ona bir çek yazıp verdim. Bir aperatif için Lucrezia ve yanındakiyle çıktım, sonra meditasyon yapmak üzere döndüm.

Sanırım Profesör Bulgaraux'nun vaazını hemen hemen tamamen anladım; artık bu düşüncelerin uzmanı olduğum da

söylenebilir. Yine de, katılmadığım birçok yönü vardı: karımı tanımlaması değil -onun solgun görünümünü çok iyi yakaladığını düşünüyorum- ama kederlenmemem için beni sürekli uyarması. Başkasının kaybını uysallıkla kabullenmek kolaydı. Ayrıca, ben kederimi yaşamaya kararlıydım. Yine de şu kadarına katılıyordum; kederde bile bir seçim yapmak mümkündü. Yas tutma hakkım konusunda şüphelerim vardı. Benim durumumda kişisel bir kederden söz etmek uygun düşmezdi, çünkü karım hayattayken onunla aramdaki ilişki, anlaşıldığı şekilde, kişisel bir ilişki değildi. Ölümüyle olan ilişkim de pek farklı olamazdı.

Oysa karımın nâşını doğup büyüdüğümüz şehre götürdüğüm ve ailelerimizle birlikte mezarlıkta durduğumda cemaatin acısını yürekten paylaştım. Taşradaki bir cenaze merasimi, şehirdekinden çok daha sakin ve önemli bir olaydır.

Ağabeyim bana sevimsizce soğuk davrandı ve onun evinde hoş karşılanmayacağımı anladım. Karımın ailesinin bir süre onlarla kalma önerisini kabul etmek de içimden gelmedi. Bu yüzden birkaç gün sonra başkente döndüm.

Güç de olsa matemimden söz edeceğimi söylemiştim size.

Acım kendini birçok şekilde ifade etti. Sanki tenimin içinde serbest kalmıştım. Koltukaltlarım, paçalarım, başımı geçirdiği yer beni terk etmiş gibiydi.

Ölüm şekillerinin bir listesini yaptım. Şu kadarını yazabildim: asılarak ölüm, giyotinde, burnuna bezelye tıkarak, kasıklara sokulan buz parçalarıyla, asansör boşluğundan düşerek, çarmıha gerilerek, açılmayan paraşütle, soğan çorbasına katılan arsenikle, tramvayın altında kalarak, yılan sokmasıyla, hidrojen bombasıyla, iki ateş arasında kalarak, kırık kalpli olarak, Rus ruletiyle, frengi kaparak, atlıkarıncadan düşerek, dikkatsiz yapılan ameliyatla, boğularak, uçak kazasıyla, uyku haplarıyla, egzos dumanıyla, can sıkıntısından, ip cambazlığıyla, harakiri yaparak, köpek balığına ya-

kalanarak, linç edilerek, ültimatomlarla, kanatsız uçuşlarla, kanatlı uçuşlarla (uçaksız)...

Ne kadar da kırılganız.

Bir çocukluk hatırası. Üç yaşındaydım, saçlarım hâlâ uzundu ve beyaz bir elbiseyle evimin önündeki çimde çember çeviriyordum. Bizimkinden bir sıra gül fidanıyla ayrılan bahçesinde (annemin öyle dediğini duymuştum) dul komşumuz, çimlerin üstünde güneşlenmekteydi. Gül fidanlarına yaklaşıp ona baktım. Bana bakmak için kafasını çevirince, "Kocan nasıl öldü?" diye sordum. Unutulmayacak kadar tatlı bir ses tonuyla cevap verdi bana: "Gözlerini yumdu."

Okur, keder budur. Böyle bir tutarsızlık. Niçin daha fazla devam etmediğimi anlayacaksınız.

Şimdi işim hayatımı yeniden kurmaktı. Ama ölüm, şiddet gibi sinsi bir örnektir –onu silkip atmak zordur.

Karıma baktığım aylarda yalnızlığa alışmıştım. Onun ölümü bu alışkanlıkları bozmaya yeterli bir sebep değildi.

Hayat tarzımızın, eyleme geçmedikçe, güçlü bir duygu veya içtenlikli bir düşünceye saygı gösterecek biçimde tasarlanmayışı şaşırtıcıdır. Israrla yalnız bırakılmak istediğim halde beni teselli etmekte kararlı ziyaretçiler gelmeye devam ettiler; sayıları çok değildi ama yeterliydi. Başlıca ziyaretçim Monique'di. Dul elbisesi ve tülü (kocasının esir kampında öldüğünü yeni öğrenmişti) benim siyah giysilerime uyuyordu, ama ben her zamanki giysilerime ondan daha önce döndüm.

Çok geçmeden Monique'in varlığından sıkıldım. Kapının altından attığı duygulu notlar, hazırladığı yemekler ve dairenin içinde ayaklarının ucunda gürültüyle dolaşma alışkanlığı sabrımı taşırdı. Ne matem krizleri -ne de yazın başkent kurtarılınca sergilediği sevinç gösterileri- onunla paylaşabileceğim duygulardı.

Geceyi benimle geçirmeyi ima edince, "Monique, kocan nasıl öldü?" diye sordum.

"Ah, o ne kadar iyiydi," diye fısıldayıp hıçkırmaya başladı.

Acısının içtenliğini sorgulayınca öylesine öfkelenip saldırganlaştı ki, gitmesini söylemek zorunda kaldım.

Birbirimize pek yardımcı olduğumuzu sanmıyorum. Hem çok kederli hem de yeterince kederli olmadığı için bana uygun bir arkadaş değildi. Monique kaba dokunmuş ve çok dayanıklıydı, oysa benim dokum giderek daha çok gerginleşiyordu. Kendim hakkındaki bu görüntüyü çok önemsemeye başladığımı hatırlıyorum. Eski fiziksel jimnastiğime başladığımda aklımda bu umutsuz görüntü vardı. Artık bedenimi iyi durumda tutmak gibi boş bir merakım yoktu, şimdiki hedefim daha acildi. Esneklik kazanmazsam kırılacaktım. Aklımın umutlu gerginliğini azaltması ve gevşetmesi için bedenimi yüreklendiriyordum. Ama kollarımla bacaklarımdaki damarlar bile kederle tıkanmış gibiydi.

Şansıma, Monique kısa bir süre sonra, haksızlıkların giderilmesi ve her şeyin geliştirilmesi için kurulan savaş sonrası komitelerinden birinde kendine yapacak bir iş buldu. Ziyaretleri giderek seyrekleşti ve genellikle sadece herhangi bir dilekçe veya bildiri için imzamı almaya gelir oldu. Kendime Monique'le alay etme lüksünü tanımama rağmen hepsini imzaladım, çünkü onun siyasal eğilimleri (eğer siyasal eğilimlere sahip olmak gerekiyorsa) kusursuzdu.

Monique dışında görüştüğüm ve beni teselli etmekte biraz daha becerikli olan dostlarım da vardı. Bir de, Jean-Jacques'la uzun suskunluklarla dolu soğuk buluşmalarımız oldu. O günlerde insanların bana bu kadar az değerli gelmesi garipti, çünkü iç hayatım da aynı şekilde insansızdı; rüyalarım bile beni terk etmişti. Ama kendime karşı sabırlı olmaya alışıktım, belki de aşırı sabırlıydım. Tek başıma satranç oynadım. Cinsel hazza, bir aynanın yardımı olsun veya olmasın, çoğunlukla tek başıma erişiyordum. Arada bir, bir sessiz film seyrediyordum. Bir rüya bekliyordum.

ON BEŞ

Jean-Jacques değişmişti, bu kesindi. Karakterini değiştiren şeyin ün mü, orta yaş mı, yoksa maddi rahatlık mı olduğunu bilmiyordum. Durum her neyse, kararlı bir sükûnet ve gönül rahatlığı sergiliyordu.

Bu gönül rahatlığı, düşmanla işbirliği yaptığı ithamıyla aleyhine açılabileceği söylenen ciddi siyasal davalara kadar uzanmaktaydı. Son romanının her yıl verilen ünlü ödüle layık görülmesinin ve jüride birkaç Direniş gazisi bulunmasının, adının aklanmasına epeyce yardım edeceğine inanıyordum. Ama suçlamaların arkası kesilmedi ve Jean-Jacques sonuçsuz kalan anlaşılmaz sorgulamalar için iki kez emniyet müdürlüğüne çağrıldı; bu uğursuz bir gelişmeydi.

Jean-Jacques'ın yakında başının derde girebileceğini duymak beni onunla dostluğumu yenilemeye itti. Çünkü karımın ölümünden sonra birkaç ay onu görme düşüncesine bile dayanamadım. O ölümcül gecenin olaylarından, kısmen de olsa onu sorumlu tutmaktan kendimi alıkoyamıyordum ve cenazeden sonra beni görmeye çalışmaması da, beni küçümsediğini belirten talihsiz tavrının gerçekliğini doğruluyordu. Ama başının ciddi ciddi dertde girebileceğini öğrendiğimde onu aramaya karar verdim ve dostluğumuz bezgin ve ölçülü bir şekilde yeniden canlandı. Onun odasında veya benim odamda veya öğle veya akşam yemeği için bir lokantada buluşuyorduk. Jean-Jacques o kadar değişmişti ki, artık kafelerde pek vakit geçirmiyor, oralara ancak kesin bir randevu ayarladığı bir çevirmen veya genç yazarla buluşmaya gidiyordu.

Alışkanlıkları başka bakımlardan da değişmişti. Tabii kostümlü gece gezintileri -yaşı yüzünden- artık yakışıksız ve inandırıcılıktan uzak görünüyordu. Yine de, Jean-Jacques'ın flört etme ve çok kişiyle düşüp kalkma huylarından vazgeçtiğine pek inanamıyordum. Karımın ölümünden bir yıl kadar sonra, akşam yemeği için buluştuğumuzda bana âşık olduğunu ve hayatında ilk kez biriyle birlikte yaşadığını söylediğinde ne kadar çok şaşırdığımı tahmin edebilirsiniz. Bir ilahiyat öğrencisi olan genç Yunanlı sevgilisini öylesine bir coşkuyla tanımladı ki, ondaki değişikliğe inanmaktan kendimi alıkoyamadım. Fakat, çok geçmeden tanıştırıldığım genç adamın cana yakın olmaktan ziyade vurdumduymaz olduğunu düşündüm. Dimitri kıvırcık saçlı ve gözlüklüydü, sürekli annesinden ve Ortodoks Kilisesi'nin, üstüne tezini yazdığı pek bilinmeyen bir hizbinden söz ediyordu. Jean-Jacques adına garip bir seçim! Daha sonra, oğlanın Jean-Jacques'ı terk ettiğini duyunca pek şaşırmadım, ama arkadaşımın böylesine mahzunlaşmasına şaşırdım.

Jean-Jacques'ın aşk acısının ve yeni tip saygınlığının beni etkilemediğini itiraf etmeliyim. Belirli bir şey için suçlayama-

sam da, karımın ölümünde parmağı olduğu için ona derin bir hınç besliyor olmalıydım. O akşam benim isteğimle eğlendirici olmanın dışında ne yapmıştı ki? Daha az şaka yapmasa ve son rüyamı dinlemeye eskisi kadar meraklı görünmese da, hâlâ dostça davranıyordu.

Karımın ölümünden on sekiz ay sonra Jean-Jacques'la aramda geçen son konuşma, daha doğrusu son iki konuşma, şöyleydi. Günlüğümden aktarıyorum:

"5 Aralık. Bugün Jean-Jacques'la buluşmaya giderken, tamamlanacak bir eylemin özlemini çektim, çünkü son görüşmelerimiz hep sonuçsuz kalmıştı.

"Onunla kavga etmenin tatminkâr bir sonucu olamayacağı için şiddet aklıma geldi. O hep benden fazla konuşurdu.

"Aklıma ihanet geldi. Polise gidip, karaborsadaki girişimlerini, SS albayıyla yaşadığı macerayı veya hiç sakınmadan benimle şakalaştığı diğer şeyleri gerekçe göstererek onu ihbar edebilirdim. Böyle bir davranışı sergileyebilmeyi arzu ederdim. Ama bir hücreye kapatılmanın Jean-Jacques için iyi olacağından emin değildim.

"Keşke birbirinden nefret etmeyen iki şerefli erkeğin bir kavgayı halletmek veya sadece öfkelerini tatmin etmek için yararlandığı o saygıdeğer ve mutlu gelenek, düello, ülkemizde hâlâ geçerli olsaydı. Yürürken bu düelloyu hayal ettim, ama bize uygun silahı -kılıç mı? tabanca mı? bıçak mı?- bulamadım. Silahımız, beni ondan daha çok yaralayan 'sözcükler' olmuştu, o sırada hayalimde yer alan şu düello gibi. Ben başladım.

Saldırı

Ben: Duygularını ciddiye almıyorsun.

Jean-Jacques: Çok karmaşıklar.

Ben: Kibirlisin.

Jean-Jacques: Ben eşcinsel ve yazarım, ikisi de profesyonel olarak kendini önemseyen ve kendini beğenen yaratıktır.

Ben: Ama sen sadece eşcinsel rolü oynuyorsun.
Jean-Jacques: Aradaki fark eğlendirici ve önemsiz.

Ben: Duyguların turistisin.
Jean-Jacques: Doldurulmuş hayvan postu koleksiyoncusu olmaktansa turist olmak daha iyi.

Hasmıma zafer dolu bir bakış fırlattım, çünkü yaptığım saldırıdan memnundum. Ama Jean-Jacques kendini savunmakla kalmadı. Saldırıya da geçti.

Karşı Saldırı

Ben: O kadar yüksek kuruyorsun ki, bu kadar sağlam olmayan ve hayalci bir yapının dibi çıkmaya mahkûmdur.
Jean-Jacques: Sen de çok alçak yapıyorsun.

Ben: Herkesin işine burnunu sokuyorsun.
Jean-Jacques: Sen tutkuyla öğüt ve melanet biriktiriyorsun.

Ben: Sen bir hainsin.
Jean-Jacques: Sen de haine tapan bir iktidarsız.

Ben: Uçarı birisin.
Jean-Jacques: Canımı sıkmaya başladın.

Bu noktada, ağır yaralı olarak, hayali şeref alanını terk ettim. Sözel düellonun genellikle sonuçsuz kaldığını zaten biliyordum. Onu ancak fiziksel şiddet veya hak etmediği bir cömertlik sona erdirebilir. Duygularım, en azından bugün, daha yakın bir karşılaşmayı göze alamayacak kadar yaralıydı. Aklımdaki sözel düello tam sona ererken bir postanenin önünden geçiyordum. Duraklayıp, Jean-Jacques'a onunla bugün buluşamayacağımı bildiren bir haber gönderdim ve akşamüstünü bir satranç kulübünde geçirdim."

O günün akşamında yaralarımın -ne de olsa onları kendim yaratmıştım- iyileştiğini hatırlıyorum. Gönülden karşı-

ladığım nesnellik ruhu beni etkilemişti ve konuya acı çekmeden bakabiliyordum. Bu hayali sohbetin ilginç yönünün, her iki konuşmacının da gerçeği söylemesi olduğunu gördüm. Her iki silah da keskin ve hedefe ustalıkla yöneltilmişti. Artık Jean-Jacques'ı eğlendirmediğimi biliyordum –belki de evlendiğimden beri; onun evlenme kararımı anlaması mümkün değildi. Jean-Jacques hayatımın incelikli doruklarını ve devinimini takdir etmiyordu; ona bir ayak değirmeninde yolculuğa çıkmış gibi görünüyor olmalıydım ve bu tanımlama kendi bakış açısından doğruydu. Ama benim vuruşlarım da eşit derecede isabetliydi. Uçarı, kibirli, vefasız ve genellikle abartmaya duyduğu bağlılıktan ötürü eşcinsel olduğu doğruydu. Sonuçta, arkadaş olarak uyumsuz bir çift halini almıştık.

Ertesi günü buluştuk çünkü ben onu görmeye odasına gittim. Jean-Jacques ayakları bir kova sıcak suda, çalışma masasında oturmuş, bir spor dergisinden jiletle fotoğraflar kesiyordu. Asık suratlıydı ve beni dalgın bir tavırla selamladı. Benim hıncım geçmişti, ona eskiden duyduğum sevgiyi hatırladım. Ama bastırdığım şiddet içgüdüsü bulaşıcıydı. Beni suçlamak istediğini gözlemledim.

"Niçin konuşmuyorsun?" dedim. Yüzünün solgun olduğunu fark ettim, fena halde üşütmüşe benziyordu.

Terslercesine, "Niye konuşayım ki?" diye karşılık verdi. "Sen bensiz de konuşabilirsin."

"Ama bu sabah söyleyecek lafım yok. Sanırım bir şey yapmaya geldim."

"Sana inanmıyorum," dedi, burnunu gürültüyle sildikten sonra uzun uzun mendiline baktı.

"Bu sabahı nasıl geçirdin?"

"Mektup yazarak. Onları yırtarak. Oturağıma işeyerek. Bıyık bırakmaya karar vererek."

"Haydi, haydi," dedim. Jean-Jacques'ın daha önce hiç görmediğim bu aşırı duygusal sinirli haline şaşırdım.

"Sana sorunumun ne olduğunu söyleyeceğim. Neden söylemeyeyim ki? Bir yıldan fazla üstünde çalıştığım bir piyesin, bir komedinin kahramanı sensin," dedi. "Tabii ki başka şeylerin yanında. Bu sabah piyesten vazgeçtim. Senin karakterinle yarışamıyorum."

"Belki de piyes yazamıyorsun."

Jean-Jacques bana, "Yok, hayır. Yeteneğim kusursuz. Sorun konuda," dedi. "Sen müthiş komik bir bölümsün."

"Neden bölüm?"

"Çünkü hiçbir hayat seni tamamlamamış," diye karşılık verdi. "Sen hikâyesi olmayan bir karaktersin. Sen kendi yarattığın, kendi bulduğun bir eşyasın. Sen kendi yarattığın bir düşüncesin." Burnunu sildi. "Eğer hep sözünü ettiğin o rüyalardaki karakterin kendi kendini tamamlamıyorsa..."

Kasvetle, "Hayır," dedim. "Rüyalarım beni geçersiz kılıyor."

Sert bir sesle, "Hele o kendi kendini inceleyişin!" dedi. "Hayatını ayna önünde geçirenlere karşı değilim; ben de orada çok zaman harcarım. Ama kendini çekinerek izlemeni onaylayamam. Rüyalarına âşıksın ama onlara hâkim değilsin. Kendini geri çekiyorsun –rüya hayatını kucaklıyorsun, beşiğinin üstüne abanmışın, ona acıyorsun, ondan korkuyorsun, sürekli hasret çekiyorsun."

"Hayır," dedim, "Bu resimde kendimi görmüyorum. Tek bir ayrıntı dışında. Kendi kendinin düşüncesine âşık olan adam, kendini önemsemek ile kendini kınamak arasında gidip geldiği için, her zaman önünde kendini aşağılayabileceği kahramanlar arar. Benim gözümde bu kahraman sen oldun. Ama senden vazgeçtim."

"Bak sen," Jean-Jacques gülümsedi. "Bu bir bağımsızlık bildirisi mi? Buluntu eşyam raftan aşağı mı iniyor?"

"Senin sözlerin beni yaralamıyor. Dost olalım."

"Artık savaş bitti; o göz alıcı hayvanlar, düşmanlarımız buradan gittiği için bir süre kentten ayrılmak istiyorum." İçini çekti. "Canım sıkılıyor."

Aslında bazı sevimsiz, belki de, tehlikeli söylenti ve kuşkular yatışana kadar beklemek için kentten ayrılmak istediğini biliyordum. Jean-Jacques'ın istese de duyguları hakkında tamamen yalan söyleyemeyecek kadar çelişkilerle dolu biri olduğunu bildiğimden, sözünü yine de ciddiye aldım. Ona can sıkıntısının ne kadar gereksiz olduğunu anlatmaya başladım, ama o sabırsızlıkla elini salladı.

"Yaşlı koruyucum, senden borç almak zorunayım," dedi. "Yazarlık mesleğim beni kırlara çağırıyor." Gülümsedi. "Geleneksel gelir kaynaklarımı bilirsin. Bunlardan mahrum kalacağım. Postallı ırgatları baştan çıkarıp kilisenin yoksullara yardım kutularını boşaltamam."

Bir yalan daha! Bunun doğru olmadığını biliyordum. Ayrıca, birkaç yıl önce ona bağlattığım küçük gelirin dışında kitaplarından da para kazanıyordu; yıllar önce onu ilk tanıdığımda, gelir kaynağı olan fahişelik ve hırsızlıktan epeydir vazgeçmişti.

"Sana niçin borç vermem gerekiyor?" dedim, ona karşı beslediğim iyi niyet üstünde böyle küstahça hak iddia edişine sinirlenmiştim.

"Beni niye reddedeceksin ki, rüya gören küçüğüm?"

"Bana sevgi gösterisi yapma. Sana yakışmıyor."

"Kendimi engelleyemiyorum, çünkü bir süreliğine vedalaşıyoruz."

"Sana borç verirsem öfken azalacak mı? Bundan sonra bir daha hiç görüşmesek bile, bana daha dürüst davranacak mısın? Sonunda hesaplaşmış olacak mıyız?"

Ciddiyetle, "Evet," dedi. "Seninle dostluğumu niçin devam ettirdiğimi sanıyorsun?"

"O zaman sana para vereceğim. Nereye gideceksin?"

Ayaklarını leğenden çıkardı ve kurulamaya başladı. "İçimden hacı olmak geliyor," diye karşılık verdi. "Topalların ziyaret edip koltuk değneklerini attığı, veremlilerin ciğerlerini iyileştirmek için güneşin altında diz çöktüğü, gü-

neydeki o ünlü mağaranın yakınında bir yere yerleşmeyi düşünüyorum."

Ayakkabılarını, sonra da paltosunu giydi, kolumdan tuttu. Kapıya yürüdük.

"Senden ayrıldığıma üzgünüm," dedi.

İsteksizce, "Artık bana ihtiyacın yok," dedim.

Bankama gittik. Önemli bir tutarın havale olarak Jean-Jacques'm hesabına transfer edilmesi için gerekli işlemleri yaptırdım. Tren bileti, birkaç bavul aldıktan sonra toplanmasına yardım etmek üzere onunla birlikte dairesine döndüm. Fakat iki gün sonra yola çıktığında onu uğurlamadım.

Bunun dostluğumuzun sonu olmadığını bildiğim halde Jean-Jacques'ın gitmesine sevindim.

Aman o ne kasvetli bir kıştı. Feci bir soğuk, yiyecek darlığı, oturduğum mahallede çıkan esrarengiz yangınlar, yağmacılık, kaybolan, yeniden ortaya çıkan veya öldüğü doğrulanan eski dostlar. Hastalandım ve hastalığın bütün şehvetini duyumsayarak birkaç ay yattım. İşte o zaman, rüyalarımı yorumlamaya tam olarak döndüm.

Dört yıllık evliliğimde ve karımın ölümünü izleyen iki yılda birçok yeni rüya görmüştüm –her birinin ilginç çeşitlemeleri, ikinci, üçüncü, dördüncü baskılarıyla birlikte. Özellikle 'kırmızı yastık rüyası'nı, 'kırık pencere rüyası'nı, 'postal rüyası'nı ve 'silah deposu rüyası'nı hatırlıyorum. Siyah mayolu adam bana öğüt vermek veya beni azarlamak veya benim sınırlı fiziksel yeteneklerimden keyfi taleplerde bulunmak için zaman zaman ortaya çıkıyordu.

Bunların ilki, 'kırmızı yastık rüyası', ölçülü, barışçıl bir rüyaydı. Beni suçlu çocukların hapishanesinde idarecilik yapmaya mahkûm eden bir yargıcın karşısına çıkarıldım. Yönetimim insancaydı. Avlunun ortasındaki bir döner sandalyeye oturup, kırmızı bir yastığa yaslanıyor ve sorumlu olduğum

çocukları sistemli bir şekilde gözlemliyordum. Kendi icadım olan sandalye çok ağır dönüyordu. Arkamda olan bitenleri ancak kısmen fark edebiliyordum. Ama çocuklar birbirleriyle kavga etmedikçe araya girmemeyi yeğliyordum.

'Kırık pencere rüyası'nda bir filmde hizmetçi kız rolünü oynuyordum. Yönetmen oynayacağım rolü bana dikkatle anlattı ve gerektiğinden tek kelime fazla söylemememi tembihledi. Yerleri sildim, kitapların tozunu aldım, şamdanların içindeki mumu kazıdım. Çabalarım sırasında pencerelerden birini istemeden kırdığımda ne kadar üzüldüğümü tahmin edebilirsiniz, çünkü bütün sahneyi yeni baştan çekmek gerekti.

'Postal rüyası'nda köyün ahmak çocuğuyla uygunsuz bir halde yakalanıp ülkeden kaçan Jean-Jacques'ı arıyordum. Ahmak çocuğun kambur sırtını ve kirli diz kapaklarını, üstündeki kahverengi yırtık şortu ve küçülmüş mintanı, özellikle de rüyamda paldır küldür dolaştığı, iki numara büyük deri postallarını hatırlıyorum. Jean-Jacques için yetkililere yalvardım ve affedildi.

'Silah deposu rüyası'nda düşmana atılacak çok büyük bir bomba hazırlamak için askere alınıyordum. Siyah mayolu adam işimizin nasıl geliştiğini incelemek için geldi ve bomba yerine bir ışıldak yaptığımızı söyledi. Bize kötü yapılmış bir işin kokusunu çok uzak mesafeden alabildiğini, sorumsuz çabalarımızın berbat kokusunu onu birkaç yüz kilometre uzaktaki karargâhtan buraya çektiğini söyledi.

Rüyalarımın konusu çoğunlukla yargı ve cezaydı. Sanırım, toplumun -kuşkusuz ihmalkârlık sonucu- vermediği hüküm için ben kendimi cezalandırıyordum. Bir defa, bir defadan daha çok, yanlış bir şey yapmıştım. Ama başkalarının, karşı eyleme geçmesi için en küçük bir hareket merkezi sağlamayı ihmal etmiştim. Günlük hayatım ağırlığını yitirmişti, rüyalarım düzenli ve işe yaramaz çaba görüntüleriyle beni alaya almaya devam ediyorlardı. Hayatımda severek seçti-

ğim sükûnet, rüyalarımda şaşkınlığın, bağımlılığın, düzensizliğin ve dirençsizliğin sağlıksız ışığında yansıyordu.

Bana başka yönde ipucu veren bir rüya da vardı. Tamamını anlatmadan sözünü edeceğim bu son rüyaya 'edebi rüya' adını verdim. Rüyada adaşım olan, bekârlık yemini etmiş, efsanevi ve dramatik bir ünlüydüm. Frau Anders benim şehvetli üvey annemdi. Ama bu, öykünün modern şekli olduğu için onu reddetmiyordum. Bana asılmasını kabul ediyordum, ona sahip oluyordum, sonra da ondan kurtuluyordum. Yine de, cezalandırılıyordum. Kadim piyesin başlangıcında tanrıçanın dediği gibi: Eros'un gücünü görmezden gelenler cezalandırılacaktır. Belki de, bütün rüyalarımın anlamı ya da anlamlarından biri de buydu.

Böylece rüyalarım, evliliğim sırasında ve daha sonra, benim açımdan verimlilikleri ve ilginçliklerini yitirmediler. Ama ben onları daha büyük bir ilgisizlikle izledim. Şimdi rüyalarımın bir alışkanlık mı yoksa bir zorunluluk mu olduğunu kendi kendime sorabilecek durumdayım. Alışkanlıklar geliştirilir. Zorunluluklara teslim olunur. Zorunluluk belki de, sadece bastırılmış alışkanlıktır.

Bir zorunluluk olarak başlayan rüyalarım durulup alışkanlık halini almıştı; sonra alışkanlık bozulmaya, kendi kendinin gülünç bir taklidine dönüşmeye başladı. Bu değişikliği hissetmeden, kötü çürüme kokusunu almadan, artık kendi şiirselliğimin geniş bağrı saydığım yerde kendimden memnun dinlendim. Birçok şeyden dolayı telaşa kapılıyorsam da, çok az şey beni dehşete düşürüyordu. Ama karımın ölümünden iki yıl sonra gördüğüm ve bütün rüyalarımın arasında karabasan diyebileceğim tek rüya, bu sakin duruma aniden son verdi.

Rüyamda kalabalık bir insan topluluğuyla birlikte, bir çeşit eğlenceye doğru bir tepeye yürüyordum. Tepe sarp bir kayalık veya uçurumda son buldu. Çevremdekiler merdiven-

den iner gibi kolaylıkla kayalıktaki girintilerden inmeye başladılar. Ama bu iniş bana kolay görünmedi. Bu dik kayalıktan inemeyeceğim, başım dönüp düşeceğimden emin bir halde, orada oyalandım. Sonunda biraz indim, derken dehşet içinde oradaki bir çeşit parmaklığa tutundum; ne aşağı ne yukarı ilerleyebiliyordum.

Daha önce de buradan inmeye çalışmış ve başaramayacağımı anlamıştım, bunu hatırlıyordum.

Az sonraysa aşağıdaydım, inen diğer insanlarla birlikte dolanıyordum. Burası asfalt zeminli, voleybol sahası gibi duvarla çevrilmiş, ama oturacak yerleri olmayan bir çeşit arenaya benziyordu. Bu arenanın ortasında diğerlerinden apayrı üç kişi, iki erkekle bir kadın duruyordu.

Açık saçık giysilerinden, çıplak kol ve bacaklarından onların akrobat olduklarını tahmin ettim. Ayrıca, bir arada durup çevredeki kalabalığa aldırış etmeden birbirleriyle ilgilenmelerinden ve kendi aralarında konuşmalarından yabancı olduklarını çıkardım.

Aralarında konuşarak arenanın ortasından uzaklaşmaya başladılar. Birkaç adım attıktan sonra aralarından biri topallamaya başladı, sonra yere oturup bacağını inceledi. Baldırında garip bir yara izi olduğunu gördüm. Daha dikkatle bakınca, yarasının sandığımdan daha ciddi olduğunu fark ettim: yara izi silindir şeklindeki iğrenç bir et yumrusuyla son buluyordu.

Erkekle kadın büyük özen göstererek koruyucu bir şekilde onun başında durdular. Diğer erkeğin kendi kendine, "Hayır, bu halde gösteriye çıkamaz," dediğini duydum. Kalabalığa baktı, olan biteni seyredenlerden birine doğrudan seslendi.

"Lütfen, yardım edebilir misin?" dedi.

Seyirci çekinerek, anlaşılmaz bir şey söyledi.

Akrobat, "Lütfen yardım edin," dedi. "Ne kadar kötü yaralandığını görüyorsunuz."

Yaralanan akrobat hâlâ yerde oturmuş, yaralı bacağını inceliyordu. Onun yanında duran kadın, diğer akrobatın ricala-

rının sonuçlarını izliyordu. Seyirciye yardım çağrısında bulunan adamın trupun lideri olduğu belliydi.

Seyirci, "Peki," dedi. "Yardım edebilirsem edeyim. Ama fazla vaktim yok."

Akrobat, "Sadece bir dakikanızı alır," diyerek döndü, kadına ve yerdeki arkadaşına gülümsedi.

Seyirci kendisinin ne yapmasını istediklerini sordu. Akrobat kostümünün cebinden bir bıçak çıkararak, "Öylece olduğunuz yerde durun," dedi.

Akrobat elinde bıçakla yardım edeceğini söyleyen seyirciye yaklaştı ve ona bir şey yapmaya başladı. Seyircinin yüzüyle bedeninde bıçakla dikey ve yatay çizgiler çiziyordu. Bedeninin ortasına boydan boya dikey bir çizgi çizdi, sonra bir tane kasıklarına, bir tane beline, bir tane de göğsüne yatay çizgiler çekti. Yüzünde saçlarının bitim yerinden buruna, oradan da çenesine uzanan bir dikey çizgi çizdi. Yüzüne iki tane de yatay çizgi çizdi; biri sol kulağının hemen üstünden başlayıp gözlerinin altından geçerek sağ kulağının üstüne dek uzanıyordu, diğeriyse sol kulağın altından başlayıp üst dudağın yukarısından geçerek sağ kulağının altına kadar.

Hayret içinde izliyordum. Bir damla kan akmadığı gibi, yardım eden seyircinin ağzından acı veya sitem ifade eden tek bir sözcük dahi dökülmedi. Oysa akrobat sadece bıçağıyla çizmekle veya deriyi işaretlemekle kalmıyor, etlerin bıçağının altında ikiye ayrılmasına yol açacak kadar derinden kesiyordu.

Akrobat bıçağıyla, sessizce ve beceriklilikle çalışırken yardım eden seyirci sabırla beklemekteydi. Seyircinin yüzünü bitirince işini beğeniyle seyreder gibi geri çekilip baktı. Sonra, aniden parmaklarını seyircinin yüzüne soktu ve kesilmiş et parçalarını kafatasından çekip kopardı. Dehşet içinde soludum. "Biri ona engel olmayacak mı?" diye bağırmak üzereydim. O sırada akrobat parmaklarını geri çekti ve seyircinin yüzü yerine oturdu, ama akrobatın çizdiği yerlerdeki izler hâlâ görünüyordu.

Akrobat, "Sadece deneme yapıyorum," diyerek gülümsedi.

Seyircinin bu kadar sakin olduğunu görünce, belki de canı yanmamıştır diye düşündüm. Bunu düşündüğüm anda seyirci ben oldum. Yerde yüzükoyun, gözlerim kapalı yatıyor, bıçağın sırtımda ve kalçalarımda dikey ve yatay çizgiler çizdiğini hissediyordum. Acı vermiyordu. Biraz gıdıklıyordu, hatta bazı anlarda hoşuma gidiyordu. Bazı acılar ve can yakıcı duygular kendimi ikiyüzlülükle, aslında ıstırap veren şeyden zevk alıyor gibi yapmakla suçlamama yol açtı. Ama canımın acıdığını hatırlamıyorum.

Belki de bedenime yapılanlardan kendime itiraf ettiğimden fazla korktum, çünkü bu rolde daha fazla kalmadım. Birden baktım ki, tekrar kalabalığın arasındayım ve akrobatın ilk seyircinin üstünde son çizgilerini çizişini izliyorum.

Akrobat yerde sırtüstü yatan ve artık ancak birinin yardımıyla hareket edip konuşabilen seyirciye hitap etti. "İşte, neredeyse bitti. Merak etme, yapacak tek bir şey kaldı."

Seyirci çilesinin neredeyse bitmek üzere olduğunu anlamış ve akrobatın sözleriyle yatışmış gibi görünüyordu. Ben de rahatlamıştım ve akrobatın sonra yapacaklarını izlemek üzere ona engel olmayacak şekilde eğildim.

Akrobat seyircinin bedenini kucaklayıp doğruldu; bedeni, dikileceği yere getirilmiş genç bir ağaç gibi kaskatı duruyordu. Seyircinin bedeni dimdikti ama hafifçe sallanıyordu. Kaskatı bedenindeki tek hayat belirtisi, gözlerindeki umut dolu ifadeydi.

Akrobat yumuşak, güven verici sesiyle, "Bir şey daha var," dedi. "Lütfen sabırlı olun. Canınız hiç acımayacak, sonra arkadaşlarınızın yanına dönebilirsiniz." Seyirci gözleriyle şükran duygusunu iletti.

Akrobat, "Bir şey daha var," dedi. "Meslektaşlarımla ben, size ne kadar minnettar olduğumuzu anlatamam. Bize yardım ettiğinize inanın çok sevineceksiniz."

Ben umutla bu korkutucu işlemin seyirciyi sakatlamadan bitmesini bekliyordum.

Akrobat, "Bir şey daha var," dedi.

Sonra hızlı ve kendinden emin bir hareketle seyircinin başının iki tarafını yakaladı. Kafayı hızla bir eliyle sola, diğeriyle sağa çekti. Önce seyircinin kafatası, sonra da bedeni yarıldı ve küçücük, kısacık bir iniltiyle ortadan ikiye bölündü. Bedenin düzgünce yarıya bölünmüş iki parçası kaskatı yere düştü.

Seyircinin kaderi beni öfke ve eleme boğdu. Seyirci güven dolu ve çok uysal davranmıştı. Ama akrobat başından beri onu öldürmek niyetindeydi. (Cinayetin amacını az çok anlıyordum; akrobatın meslektaşının sakatlanmış bedenini değiştirmek için bir bedene ihtiyacı vardı.) Seyirci onun umurunda değildi, tek düşündüğü lideri olduğu truptu. Akrobat, amacına hizmet etmeyen herkesi yok sayıyordu.

Arenanın ortasına geldiğimde çok üzgündüm. Bu vahşeti daha fazla izlemek istemiyordum, sahneye sırtımı dönünce de uyandım.

Daha önce hiç, bir rüyadan hiç böyle korkunç bir dehşet duygusuyla uyanmamıştım. Birkaç gün rüyanın etkisinden kurtulamadım ve rüyayı doruğa yükselten duyguları yeniden yaşadım. Ama öfkenin gereksiz ve yararsız bir duygu olduğunu biliyordum. Öfkemi yenmeye çalıştım. Buna rağmen, belki de bu zulmün yararlı olduğunu, karım için duyduğum kederin bende yarattığı durgunluğa bir panzehir ve aradığım sükûnet için gerekli bir başlangıç olabileceğini düşündüm.

Sonraki haftalarda rüya kendini tekrarladıkça, arenadaki olayları daha az duygulanarak seyredebildiğime seviniyordum. Yine de, bu rüyayı kabullenemiyordum. Onu anladığımdan emin değildim. Nasıl anlayabilirdim ki, hayatım ka-

rımın ölümüyle nasıl parçalandıysa, iyiliksever seyirci de akrobat tarafından aynı şekilde ikiye bölünmüştü.

Rüyada bir ara seyirci, yani kurban olduğumu hatırlamak ilgimi çekti. Bu rolde kalmayı reddetmem cesaret miydi, yoksa aptallık mı? Karşı koymam gereken bir şeye mi karşı koymuştum –'ayna rüyası'ndaki göz ameliyatı veya 'piyano dersi rüyası'nın sonunda yüzücünün verdiği atla komutu gibi? Aslında bir kurtuluş dersini, zulüm veya ihanet olarak yorumlamakla, rüyalarımın hepsini yanlış mı anlamıştım?

Dehşet ve karşı çıkış rüyalarının da yeri vardır, ama onlar tabii hedefimiz değiller. Büyük ve korkunç olayların sadece veya başlıca (benim bu rüyada olduğum gibi) seyircisi olmayı da istemeyiz.

Hayatımın bir bölümü bu rüyayla sona erdi. Başkentten ayrılmayı düşündüm. Savaş sona erdiğinden beri seyahat etme özgürlüğümden bir kez bile yararlanmamıştım. Jean-Jacques taşradaki inziva köşesinden dostane bir mektup yazarak, yapacak daha iyi işim yoksa kendisini ziyaret etmeye cesaretlendirdi beni. Ama yapacak daha iyi bir işim vardı.

Gerçek şu ki, evliliğim açıkça bir çelişki oluştursa da, son yıllarda yalnızlığı yeğleme konusunda hiç duraksamamıştım. Emeklilik için bundan daha uygun bir zaman hayal edilemezdi. Otuz sekiz yaşında, yalnız, hiçbir şey üretmeyen, önyargılarla ve eşlik edilmeyi gerektirmeyen alışkanlıklarla dolu biriydim. Bir başka kadınla kendime yeni bir hayat kurmayı nasıl umut edebilirdim? Ölen eşim kadar uyumlu, zevklerime boyun eğen ve sevilmeye layık birini asla bulamazdım.

Ama karıma ait anıların ve kendi kederimin kokusuyla dolu bu dairede oturmayı sürdürmek istemiyordum. Daha önce hiç oturmadığım bir semtte daha geniş bir daire aramaya karar verdim. Sonra aklıma harika bir fikir geldi. Babam-

dan kalan ve Frau Anders için dayayıp döşediğim nehre yakın o büyük ev vardı. Eski metresim ben evlendikten kısa bir süre sonra evi terk etmişti, dört yıl süren işgal sırasında eve el konup düşman askerleri yerleştirilmişti; kurtuluştan beri boş -ya da açıklayacağım gibi aşağı yukarı boş- duruyordu, oldukça bakımsız halde de olsa pekâlâ oturulabilirdi. Her şeye rağmen, sorun kolayca halledildi. Ama ağabeyime evde oturmak istediğimi bildirdiğimde onun bu isteğime garip bir şekilde, sertçe karşı çıktığını belirtmeyi unutmamalıyım. Sebebini hâlâ anlamış değilsem de, beni caydırmaya çalışmakla kalmamış (kullanışlı değildi; ev çok büyüktü; ben sorumsuz biriydim; tamir edilmesi çok pahalı olurdu), aynı zamanda, planımı uygularsam onu darıltacağımı, hatta sinirlendireceğimi söylemişti. İddialarının, özellikle de evin benim için çok büyük olduğu konusundaki görüşünün mantığını anlayamıyordum. (Bir mektubunda evin, iki yan bölümüyle birlikte bir hastane veya okul olarak kullanılabilecek kadar büyük olduğunu kindar bir ifadeyle ve ısrarla belirtmişti.) Fakat planıma hukuksal bir engelle karşı çıkmadığı için onu darıltmayı göze alıp, istediğimi yapmaya karar verdim.

Çok az eşyam olduğu için taşınmak kolay oldu. Yerin ince bir kar tabakasıyla kaplı olduğu güneşli bir kış sabahı yeni evime taşındım. Evin içinde dolaşıp hangi pencerelere cam takılması gerektiğini not ettim, döşemeye saçılmış şarap şişelerini, eski çizmeleri, çorapları, mataraları, tuğlaları ve yırtık bez karyolaları toplayıp hepsini bahçeye yığdım, karları temizledikten sonra da harika bir kamp ateşi yaktım. Temizlik yapmak keyifli işti. Yine de, içinde yaşama mutluluğuna erişemediğim ancak çirkinleşip rengi solmuş, üstüne yazılar çiziktirilmiş, kabarmış, kurşun izleri taşıyan, yer yer soyulmuş bir haldeyken sahip çıkabildiğim ama bir zamanlar tertemiz ve yeni boyanmış olan duvarlarına acıdım.

Bir kere yerleşince, doğru bir karar verdiğime ikna oldum, çünkü sadece doğru kararları izleyen o iç huzuru ve sevinci

hissettim. En abartılı, en gizemli projelerim için gerekli yere sahip olduğum bu evde, tam anlamıyla bağımsız bir hayat yaşamam mümkündü artık. Zaman ne kadar da çabuk geçiyordu ve ben rüyalarımın sıkıcı ve dağınık odalarından sonra bu evin möblesiz genişliğinde ne kadar rahattım. Ve günlerden haftalara, aylara ve yıllara uzanan bir zaman dilimi için beni meşgul edecek kadar yapılacak işim vardı. O evde altı yıl kaldım. Düşüncelerimi dikip söktüm. Rüyalarımı dinledim. Karımı düşündüm. Ama belleğim beni aldatmıyorsa, artık Frau Anders'in hınç içinde aniden çıkageleceği korkusuyla yaşamıyordum.

Frau Anders benimle beraberdi, aslında benden önce eve yerleşmişti. Savaş sırasında karımla birlikte onu birkaç ay sakladığımızı hatırlayacaksınız; askerler oturduğumuz binayı birkaç kez, bizim dairemizi de bir kez aradıktan sonra, ona saklanacak daha iyi bir yer bulmam için bana yalvarmıştı. Ben de öyle yapmış ve bu sığınağı daha sonraki bir bölümde tanımlamaya söz vermiştim. İşte, onun için bulduğum sığınak -polisiye romanlarda sıkça rastlandığı üzere- o sırada düşman askerlerinin kaldığı, kendi evinden başkası değildi. Bodrum katında mutfağa bitişik penceresiz bir arka oda olduğunu hatırladım. Bu odaya bir mutfak dolabının arka duvarındaki kapıdan giriliyordu ve kapı dolabın arkasındaki bir rafın kaldırılmasıyla çalışan gizli bir kilitle açılıyordu. Dolayısıyla, odanın keşfedilmesi imkânsızdı. Burada yaşamanın pek de hoş olmayacağını, çevresindeki bağrış çağrışa ve sürekli karanlığa katlanması gerektiğini söyleyerek Frau Anders'i uyardım. Gece geç vakit mutfağa gidip biraz yiyecek çalabilirdi ama asla dikkati çekecek kadar çok almamaya özen göstermeliydi; dışkılarını da aynı saatlerde bahçeye çıkıp toprağa gömebilirdi. Orada güvende olacağına kendisini inandırdıktan sonra bile eve gidince yakalanma korkusuyla dehşete düştü. Jean-Jacques'a danıştım ve basit bir plan yaptık. Nöbet yerlerini ve nöbetçi sayısını öğrenmek için evi bir

süre izlemiştim; iki öne, bir de arkaya nöbetçi konuyordu. Düşman ülkelerden birinin devlet başkanının başkenti ziyaret etmesini bekledik, o gün kentteki taburların çoğu resmi geçide katıldı. Sonra Frau Anders, Jean-Jacques ve ben eve gittik. Ben bir teğmeni görmek istediğimi söyleyip, o isimde birinin orada kalmadığına inanmak istemedim. Birkaç dakika böyle geçtikten sonra bir tüfek dipçiğiyle vurup beni yere yıktılar, iki tekme atıp, kapı dışarı ettiler. Jean-Jacques arkadaki nöbetçiyi daha ustaca halletti; sanırım sonunda onunla buluşmayı kabul etti. Bu arada Frau Anders eve girmişti ve savaş sonuna dek orada kaldı.

Başkent kurtarıldığı gün eve gittim. Frau Anders'tan bir cevap alana kadar çok uğraştım, onu dışarı çıkarmak daha da zor oldu. Acınacak bir haldeydi. O karanlık odada kimseyle konuşmadan tam iki yıl kalmıştı. Sesi zar zor duyuluyordu, bakışları ürkekti, dişleri dökülmüştü. Savaşın bitmesine şaşırmamıştı; eninde sonunda biteceğine hep inandığını söyledi. Ama kendine bir yer bulana kadar benimle birlikte kalmasını önerdiğimde beni reddetti. Dışsiz sokağa çıkmaya utandığını söyledi. O zaman ben, özgürce yaşamaya alışana dek bir süre evde oturmasını önerdim; insanlarla beraber olmaya tekrar alışması için sık sık uğrayıp, dostlarımı onu ziyaret etmeye göndereceğimi söyledim. Haftada bir kez onu ziyaret ederek bu programa titizlikle uydum. Ricam üzerine Jean-Jacques da birkaç kez gitti; ama sonra onun umutsuz ve moral bozucu olduğunu söyleyerek bir daha gitmeye yanaşmadı. Hâlâ dışarı çıkacağını umarak eve bir diş doktoru götürdüm, takma diş yaptırdım. Gelin görün ki, zamanla izin verecek olursam (tabii ki onu sokağa atacak değildim) olduğu yerde kalmaya niyetli olduğunu anladım; dışarıda yaşamak için çok yaşlı olduğunu ileri sürdü.

Bu yüzden, ben eve taşındığımda Frau Anders hâlâ orada yaşıyordu; onun varlığından dolayı, sonraki altı yılda tamamen yalnız olduğumu söylemek doğru değil tabii. O bod-

rumda, ben de üstündeki iki katta oturduğum için ender olarak karşılaşıyorduk. Benim için bazı temel görevleri yerine getiriyordu, ayrıca dışarı çıkıp yiyecek ve gazete alacak kadar özgürleşmişti. Ev idaresi konusunda zaman zaman çok aksilik ettiğinden bunun için gerekli konuşma dışında sadece birkaç kelime ediyorduk.

Kendimi melankolinin ve insanlardan kaçmanın lüksüne kaptırdığım izlenimini vermek istemiyorum. Belki de, beni bu geniş mekânlı emekliliğe iten şey melankolinin kendisiydi. Ama bir kez şatomun içine girince melankoli yok oldu ve yerini her değerli işin başına eşlik eden o canlılığa bıraktı. Gerçek yalnızlık kimse için, en gönüllü olanlar için bile kolay değildir; ben özenle tecrit edilmişliğimin peşine düştüm. Gerçekten yalnız olunup olunmayacağını ve insan kalmak için temelde neyin gerekli olduğunu öğrenmek istiyordum. (Zavallı Frau Anders gibi insanlığımı ve yalnız kalmama, istediğim zaman dışarı çıkma, dolayısıyla yalnız kalmama yeteneğimi kaybetmek istemiyordum.) Rüyalarımın eşsizliğini taklit edebileceğim bir tiyatro istiyordum.

Dışarı çıkabilecekken çoğu zaman çıkmadım. Gerekli alışverişleri ve diğer işleri Frau Anders yapıyordu. Dışarı çıktığımda başka bir yerde olmak için çıkmıyordum. Egzersiz için ara sıra yaptığım yürüyüşler tamamen isteğime bağlıydı; biyolojik olanın dışında bütün rollerimden kurtulmuştum. Ortaya çıkıp oyunculuk yapmanın itici güdüsünü bir role sahip olmak yaratır. Ne kadar çok rol olursa, o kadar çok gezinti olur. (Jean-Jacques'ın gece gezintilerinin ve ani değişimlerinin sebebini bu süreçte anladım.) Daha da çeviklikle hareket etmeyi öğrendiğim zaman hareket etmeye sanki hiç gerek kalmadı. Herhangi bir rol bir davranışa sığdırılabilirse, herhangi bir eylem de bir duruşa sığdırılabilir. Bunu yapmayı, yani her eylemi bir duruşa çevirmeyi, duruşları da kurnaz bir boşlukla ilişkilendirmeyi öğrendim.

Bu düşüncenin anlaşılır olmadığını biliyorum, ama bir dizi cümleden ziyade aslında bir dans olan bir fikri açıklamak zor. Örneğin, cinayeti ele alalım. Şimdi bana karımı Jean-Jacques öldürdü gibi geliyor. O bunu bir dans, bir duruş ve bana karşı sahte bir tehditle yaptı. Karımın hayatı bana bağlı olduğu için, benim bir oyunda ölmek üzere olduğumu görünce, o da, oyuna katılıp benimle birlikte öldü. Ama karımın tekrar oynamak için oyundan canlı çıkma yeteneği benimkinden daha azdı. Bu yüzden o gerçekten öldü, ben ölmedim.

ON ALTI

O büyük evde yaşadığım süreye ait olayların sıralamasından pek emin değildim ve o zamana ait tarihsiz notlar, mektuplar ve tuttuğum günlüklerden kısmen yararlanmak zorundaydım. Bunları en uygun görünen düzene soktum (belleğim her zaman işe yaramıyor), aynı süreye ait olduklarını sandığım mavi mürekkeple yazılmış bütün evrakı bir araya getirdim, kırmızı mürekkeple yazılanları da daha sonraki bir döneme ait olarak bir araya topladım. Birçok defterin birbirini izleyecek şekilde yazıldığını tahmin ettim.

Şimdi önümde duran defter deriyle kaplı ve ön yüzünde bir aslan kabartması var. İçine kırmızı mürekkeple yazılmış bir dizi karalamanın birkaçı şöyle:

1) Rüyalar kendimi bir yabancı gibi görmeme yol açıyor.

2) Dış dünya hakkında bilgi var, oysa içsel duygular hakkında yok.

3) Çizgiye ne kadar güçle abansam da bilincimin dairesinin dışına sıçrayamıyorum. Ama daha içeriye doğru adım atabilirim. Büyük dairenin içinde daha küçük bir daire bulup onun içine tırmanabilirim.

4) Kendimin dışında olamazsam, içinde olacağım. Dışarıya kendime, kendi manzarama bakar gibi bakacağım.

9) Ciddi cevap verirsem soru da ciddileşir.

10) İlginç olan cevaplar, soruyu yok edenlerdir.

13) Rüyaları yok ettiğimde kendi kendimi de yok ediyor muyum?

16) Yatıştırılmak istemiyorum. Teselli edilmek istemiyorum.

18) Ah, her şeyi basite indirgeyen büyükler!

21) İradenin gizemini şimdi anlıyorum. Acı, iradenin zayıflamasından başka bir şey değildir.

24) İnançlarım olsun istemiyorum. Bir şeysem (veya bir şeye inanıyorsam), onu eylemlerimle keşfetmek istiyorum; inandığım veya olduğum şeye uygun olduğu için herhangi bir eylem yapmak istemiyorum.

25) Siz hiçbir şeye karar vermiyorsunuz. Karar sizin için veriliyor. Nefret uyandıracak şekilde davranabilirsiniz. Kendinizi insanlıktan çıkarabilirsiniz. Ama bu şeylere siz karar veremezsiniz, çünkü o zaman (kendinizi alçaltmak için yaptığınız çabalara rağmen) kendinizi nefretin nesnesi gibi *hissetmeyeceksiniz* ve istediğiniz gibi, insanlık dışı, olamayacaksınız.

27). Münzevi hayatın ilk kuralı, gülünç görünmektir. Keşke kambur olsaydım!

31) Şimdi değer verdiğim rüyaları önceleri önemsemiyor ve küçük görüyordum.

32) Korkunç rüyalarımın dışında kendim beni hissetmiyor.

33) Rüyalarım kişiliğimi kovacak.

35) Hâlâ isimlendirilmemiş duygular var. Onlara X, Y ve Z diyeceğim.

39) Bedenim rüyalarımda beni hayal kırıklığına uğrattı.

42) Dünyaya bir şey kattım. Bunun için de ondan bir şey alacağım: kendimi.

46) İyilik ve kötülük birbirlerine gülerler.

47) Mizah duygum olmadığı söylenebilir.

50) Hayat ağır çekim. Hayat bir çivinin ucuyla oyulmuş ve çivinin başında deşifre edilemeyen bir mesaj var.

51) Bırakın bütün ışıklar sönsün ki, tek bir ışık parlayabilsin.

52) Bırakın aslanın kükremesi susturulsun ki, arının vızıldaması duyulabilsin.

55) İki farklı hedefe yönelen iki yol var. Biri olaydan bilgiye giden: ünlü bilgelik yolu. Diğeri, bilgiden olaya giden: çok reklam edilen eylem yolu... Hepsi bu mu? Bir üçüncüsü yok mu: bilgi sayılmayandan olay sayılmayana? Ya dördüncü? Olan sayılmayandan bilgi sayılmayana?

56) Önceleri eylemlerim bilgimi aşıyordu. Sonra bilgim azalınca eylemden vazgeçtim.

57) Bir zamanlar kendisine bir şeyler olmasını bekleyen bir adam varmış; hiçbir şey olmamış. Bir zamanlar kendisine hiçbir şey olmamasını bekleyen bir adam varmış; sonunda olmuş.

Eve taşındıktan hemen sonra gördüğüm ve benim adıma kararımın doğruluğunu onaylayan bir rüyayı size anlatayım.

Rüyamda loş bir mahzendeyim. Bir köşede büyük bir kömür kovası, diğer köşede de ocak vardı. Döşemenin büyük kısmını gazete yığınları, çöp tenekeleri, tuğlalar ve üstünde yabancı otellerin etiketleri yapıştırılmış olan iki sandık kaplıyordu. Mahzende tek başına olmam bana saçma görünmedi, çünkü başkasına pek yer yoktu. Döşemenin ortasındaki bir demire gevşekçe zincirli olmam da beni rahatsız etmiyordu.

Zincirimin erişemediği yerde, mahzenin öbür tarafında, ışıkla çevrilmiş bir kapıya çıkan merdivenler görülmekteydi. İçimde onlara tırmanma isteği olmadan merdivenlere baktım. Işık benim için değildi. Uzaktan kırılan camların sesini duyunca burada olduğum ve meydana geldiğini tahmin ettiğim şiddetten uzak olduğuma sevindim.

Yine de, insan her yerde az çok rahat edebilir, bunu biliyordum. Tuğlalarla rahat etmeye çalışıyordum. Zincirli olsam da içinde rahatça hareket ettiğim küçük bir alan vardı, erişebildiğim bütün tuğlaları topladım. Boyumu ölçmek için bir kez yere uzandıktan sonra onlarla üstüne uzanabileceğim bir yatak yaptım.

Ama tuğladan yatağıma uzanınca bunun yerden daha rahatsız olduğunu fark ettim. Yatağı bozup sadece tuğladan bir yastık bıraktım ve dinlenmek üzere uzandım.

Mahzende küçük bir pencere olsa da, o tarafa baktığımda ışık gözlerimi rahatsız ediyordu. Bir çocuk başı pencerede belirdi ve acı veren ışığı engelledi. Dört yaşlarında çok güzel bir kız çocuğuydu.

Beni işaret ederek, "O bir ayı!" dedi. Ona gülümsedim ama bu uygun düşmedi. Sonra dostça homurdandım. Ayı olmadığımı biliyor ama onu hayal kırıklığına uğratmak istemiyordum.

Daha sonra bir tabak pilav yediğimi hatırlıyorum. Şimdi bir ayı veya başka bir hayvandım, çünkü pilavı pençelerimle toplayıp ağzıma tıkıyordum. Bitirdikten sonra yemeği kimin getirdiğini ve niye onu alıkoymadığımı merak ettim. Yalnızlık çekiyordum. Yerdeki tuğlalara vurarak, "Gardiyan!" diye bağırdım.

Siyah mayolu adam merdivenlerin tepesindeki kapıda belirdi. Adaleli çıplak kolları ve bacakları her zamanki gibi güçlü ve atletik yapılıydı. Ama kostümüne bir şey eklenmişti: beline bağladığı ipe, kalçasına kadar sarkan ağır bir anahtar zinciri takmıştı. Merdivenlerden inerken beklenti içinde onu

izledim. Bir süre kalıp benimle konuşacağını umuyordum, oysa daha sonra olanlar beklentilerimi çok aştı.

Siyah mayolu yüzücü, "Zincirini çözün," dedi.

Yüzücüyle birlikte mahzenden çıkma ihtimali içimi sevinçle doldurdu. Onunla her yere gitmeye razıydım. Parka gittiğimizi bir şekilde anladım. İnsanların parklarda teselli bulduğunu hatırladım. Parkta ya oyun oynanır, ya sevişilir, yahut da sohbet edilir. Bu seçeneklerden herhangi biri beni sevindirirdi.

Ama parklarda insanların izleyici olduğunu, gösterilerle eğlendirildiğini unutmuşum. Parkta kendimi, arka duvarına ağaçlar boyanmış küçük bir sahnede buldum. Önümde katlanabilen sandalyelere oturmuş izleyicileri, yanlarında bebek arabaları ve küçük çocuklar olan, dadılar oluşturuyordu.

Yüzücü sahnede yanımda durmuş, sunuculuk yapıyordu. "Şimdi dans edecek," dedi.

Onun için dans etmek istedim! Ama bacaklarım tahta veya kartondan yapılmış gibiydi, onları hareket ettiremiyordum.

İzleyiciler sabırsızlaştılar. Yüzücü, "Gitmenize gerek yok," dedi. "Dans etmek zorunda."

Dans ettiğimi fark edince rahatladım. Ama hareket içimden değil, el ve ayak bileklerimle enseme takılmış tellerden kaynaklanıyordu. Aslında zincirdi bunlar –bildik ve rahatlık verici. Az önce bir hayvanken, şimdi nasıl bir kukla olabildiğimi anlayamıyordum. Ama kuklaların da hayvanlar kadar zarif olabildiğini biliyordum, hem dans eden ayılar da çok gülünçtü. Kukla olmak daha iyiydi. Kol ve bacaklarımı ritmik bir şekilde sallayarak yüzücünün onayını kazanmaya çabalıyordum.

Adam, "Mükemmel," dedi. İçimi bir huzur kapladı ve hareketlerim yavaşça durdu.

Adam, "Şimdi başka neler yaptığını size göstereceğiz," dedi. Büyük bez bebeğine sımsıkı sarılmış, ön sırada oturan çocuklardan birini çağırdı.

Çocuk sahneye çıktı. Siyah mayolu adam, "Ayı," dedi, "bebeği tekmele ve çocuğu sev." Bir an acaba bana mı söylüyor diye düşündüm. Emrini tekrarladı. Hemen dediğini yaptım. Ama dediğini tam olarak yaptıktan sonra bebeği kollarımda buldum; parçalanmış çocuk kanlar içinde sahnenin döşemesinde yatıyordu. Yüzümü ellerimle kapatarak yüzücünün öfkelenmesini bekledim.

Adam, "Bu masumiyet," dedi. "O artık suçlanamaz."

Beyaz üniformalı dadılardan biri, neşeli yüzlü şişman bir kadın, "Kim onu suçlayabilir ki!" dedi. Onun ölen çocuğun dadısı olduğunu fark ettim. Kadının onayı siyah mayolu adamınki kadar önemli değildi gerçi, ama yine de duyguları benim için önemliydi. Çocuğu almaya geldiğinde hiç de öfkeli görünmüyordu.

O sahneden ayrılırken, yüzücü arkasından, "O öldürmek zorunda," diye seslendi. "Ama zarar vermek istemez."

Başımı sallayarak onayladım. Çocuklar güldüler. Onların gülüşü aklımda küçük bir şüphe daha uyandırdı; niçin aklandığımı açıklamak istedim. "O kendisi, ama kendisi değil," dedim, uyanmadan önce hatırladığım son şey buydu.

Rüyalarımın arasında bir çok açıdan en önemlisinin bu olduğunu düşünüyorum. Rüyalarımın kendilerine özgü bir ömrü olduğunu bir süredir biliyordum; onlar uyanık hayatım ile uykudaki hayatım arasında açtığım diyalogda sadece benim dikkatimi çeken şeyler değildi, daha tümüyle kendi aralarında bir çeşit diyalog oluşturuyorlardı. Bu rüya, ilk rüyama, 'iki odalı rüya'ya bir cevaptı. Her iki rüyada da, yüzücü ve beyazlı bir kadın vardı; her iki rüyada da benden dans etmem isteniyordu, zincirlenmiş ve hapsedilmiştim. Ama birincisinde dans edemiyordum, hapsedilmem usandırıcıydı ve rüyanın iki kişisi bana kızıyordu. 'Kukla rüyası' adını verdiğim bu rüyada dans etmem istendiğinde, sonunda bunu

yapabiliyordum; aslında bedenimi zarifçe hareket ettiren tellerin ucu haline geldikleri için zincirlerim bana gerçekten yardımcı oluyor ve ben rüyamın güçlü kişilerini memnun ediyordum. Bu rüyada utanmıyordum, huzur içindeydim.

Bu rüya, hayatımdaki olayları da aydınlatıyordu. Gençliğim aklıma geldi; rüya görmeye başladıktan bir süre sonra Rahip Trissotin'le yaptığım son konuşmanın ardından parkta karşılaştığım çocuğu hatırladım. Kendimi kaptırdığım o kısa konuşma sırasında kendimi ne kadar huzurlu hissettiğimi hatırladım. Sanki hayatımın sonunda kendimle -gerçekte olduğum gibi kendim, rüyalarımdaki kendim- uzlaşıyordum ve bu ikisi rüyada temsil edilen ruh halinde birleşmişti. Bence bu uzlaşma, özgürlüktü.

Bu rüyayı veya bir başkasını olağandışı bulduğumu sanmayın. Bildiğim kadarıyla herkesin böyle rüyaları vardır. Olağandışı olan, uyanık ve uykudaki hayatlarım arasındaki ilişkiydi. Rüyalarımın baskısıyla eksantrik sayılabilecek bir hayat tarzını benimsedim –yalnız şu var ki, 'eksantrik' kelime anlamı olarak 'dışmerkezli' demektir, oysa benim hayatım giderek daha çok merkeze, rüyalarımın girdabına yaklaşıyordu. Ama ben kelime oyunu yapıyorum! Birine eksantrik demekle kastedilen onun kendinden, rüyalarından uzaklığı değil, yararlı, dostane ve toplumu güçlendirici alışkanlıkların sıcak bedeninden, toplumsal merkezden uzaklığıdır. Hayır, eksantrik etiketini yadsımayacağım.

Yine de reddettiğim etiketler var. Her çeşit eksantrikliğin psikolojik bir araz sayıldığının farkındayım; bunun gibi olağandışı zevkleri ve iç deneyimleri olan biri hakkındaki herhangi bir anlatının psikolojik bir inceleme gibi okunduğunun da farkındayım. Psikolojik bir incelemede rüyalar, rüya görenin zihinsel meşguliyetleri konusunda bilgi sağlayan kanıtlar olarak ele alınır. Okurdan, en azından, benim kendi örneğimi değerlendirmeden bu kolay çıkış yolunu seçmemesini rica ederim.

Ben kendimi veya gerçek duygularımı daha iyi anlamak için rüyalarımla ilgilenmiyorum. Başka şekilde söylemek gerekirse, ben rüyalarıma psikolojinin açısından bakmıyorum. Ben rüyalarımla, edimler olarak ilgileniyorum.

Rüyalarımla edimler, eylem modelleri ve eylem dürtüleri olarak ilgileniyorum. Ben rüyalarıma özgürlük açısından bakıyorum. Tam da şu sırada, beni köle olarak açıkça görüntüleyen bir rüyadan söz ederken, özgürlükten bahsetmem size tuhaf görünebilir. Seçeneklerin farkındayım. Rüyalarımı 'kendimi anlamak' amacıyla inceleseydim, rüyalarımı esaret açısından inceliyor olacaktım. O zaman, rüyalarımın benim kendi kişiliğimin, onun sınırlı temalarının ve yıpranmış endişelerinin nasıl esiri olduğumu yansıttığını görecektim.

Ama gerçekten özgür olabilmek için özgürlüğünü ilan etmek yeterlidir. Rüyalarımdan özgür -en azından herhangi bir insanın olabileceği kadar özgür- *olabilmem* için onları özgür, bağımsız olarak kabul etmem yeterlidir.

Bir başka defter de, yeni evimde geçen sıradan bir günün programını açıklıyor. Unutmayın ki, orada altı yıl geçirdim ve her günün bazı eylemlerle doldurulması gerekiyordu. Eylemler olarak özelliklerinin benim yeni bakış açıma göre değiştirilmesi için uyanmak, yataktan kalkmak, yıkanmak, giyinmek, yemek yemek, okumak, jimnastik yapmak, uykuya dalmak amacıyla birer formül icat ettim.

Hiçbir zaman bir uzman olmayı istemedim ve yararlı faaliyetlerin değerini hâlâ anlamış değilim. Ama bazı şeylerin ömür boyu günde bir kez, günde üç kez yapılması gerekir; insan tekrarlaya tekrarlaya kaçınılmaz olarak bu işlerde ustalık kazanır. Ben bu eylemleri pratik yönlerinden ayırmak, hepsinin kendisi için, kendi yararına yapıldığını düşünmek istedim. Böylelikle, en sıradan günlük işlerimi törensel sayılabilecek hale getirdim ve yararlı oldukları yanılgısına düş-

meden onları sadakatle uyguladım. Kokumu duyacak kimse olmadığı halde bedenimi temiz tuttum. Hiç kimseyle randevulaşmadığım halde dakiktim.

Bu ritüellerin, rüyalar dışında hayatımdaki her şey gibi, tamamen isteğe bağlı olduğunu vurgulamalıyım. Davranışlarımı nevrotik baskılamalara indirgememesi konusunda okuru tekrar uyarmalıyım.

Bir ritüelin özellikleri nelerdir? Birinci ve en belirgin olanı, tekrardır. İkincisi, bu tekrarın her ayrıntının belirlendiği bir senaryoya göre ilerlemesidir. Genellikle hedef, eylemin şeklini belirler. Kişinin düşündüğü hedefe erişen en basit şekil yeterlidir. Örneğin, bir şamdanı raftan alıp masanın üstüne koymak istiyorum. Şamdanı sol veya sağ elimde nasıl taşıdığımın, yürüyüp koşmamın, hatta bunu benim adıma bir başkasının yapmasının önemi yoktur. Önemli olan, nesnenin sonunda istediğim yere getirilmesidir. Onu oraya kesinlikle koyacağım. Ayrıca, masadaki yerinin tam olarak belirlenmesi gerekmez. Düşmediği sürece masanın üstündeki herhangi bir yerde durabilir.

Ama bu eylem bir ritüele dönüştüğünde hedef tam ve kesindir. Hedefe erişmek için kullandığım yollar da aynı şekilde kesindir. Şamdanı raftan masaya taşımanın tek bir doğru şekli vardır; keza masada durabileceği tek bir yer vardır. Bu işi yapanın niyet ve arzularının konuyla ilgisi yoktur. Onu kişisel ve kendine özgü bir şekilde yerine getirerek eylemi bozamaz. En ideali, esrik bir halde davranılmasıdır.

Ritüellerin esas fakat öyle hemen kavranmayan bir yönünün tekrar olduğunu artık anlamıştım. Yoksa herhangi bir eylem yorucu, doğal olmayan ve zor sayılsa da, neden tekrar tekrar tam olarak aynı şekilde yapılmak zorundadır? Herhangi bir şey zaten neden tekrarlanır? Bir kez yapılması neden yeterli olmaz?

Sağduyu bize herhangi bir şeyi bir defadan fazla yapmanın tek sebebinin, ilk seferinde tamamlanmamış olması ol-

duğunu söyler. Ritüellerdeyse tam olarak şudur. Ritüellerin kuralları eylemin tamama erdirilmesini veya iyi sonuç vermesini sağlayan şeyi yasaklar: kişisel vurgunun ortaya çıkışı, dikkatin eşit olmayan dağılımı, bir doruk. Özü tekrar olan ritüel, asla gerektiği gibi yapılmayan ve bu yüzden sonsuza dek tekrarlanması gereken o eylemdir. Ritüel haline gelen bir eylemin, tekrar edilmesi gerekliliğini garanti eden şey yapılış şeklidir.

Benim rüyalarımı ele alın. Tekrar tekrar yapılması gereken eylemlerden oluşuyorlar, bu yüzden de sık sık tekrarlanıyorlardı. Ayrıca, birbirini izleyen tekrarlar ve çeşitlemelerden sonra rüyanın duygusal niteliğinin olmaması törenselliğin bu bildik özelliğini yansıtıyor: dışsal heyecana karşın içsel esriklik. Bana düşen tek görev, rüyalarımın emirlerini uyanık hayatımda yerine getirmekti, ben de Frau Anders'in evindeki o meditasyon dönemimde bunu yapmaya çalışıyordum. Davranışlarımın 'kukla rüyası'nda olduğu gibi otomatikleşmesini istiyordum, çünkü bir kez böyle hareket etmeye başlarsam rüyalarımın bastırılacağı ve siyah mayolu adamın yatıştırılacağı içime doğmuştu.

Nasıl iyi davranmayı öğrendiğimi size bir örnekle anlatayım. Bu gerçek bir olaydı, tehlike güvenlikten daha gerçek olduğu için aslında benim açımdan tehlikeli bir durumdu.

Bir gece birinci kattaki odalardan birinde uyurken, koridorda duyduğum ayak sesleri ve hışırtıyla uyandım. Yataktan kalktım, ne olduğuna bakmaya giderken silah olarak şömineden bir maşa aldım. Koridorda aşağı doğru bakarken birinin duvara yaslandığını gördüm. Onu görmemiş gibi yaparak yatağıma döndüm. Aşağı yukarı yirmi dakika sonra başka gürültüler duyunca, hole fırlayıp davetsiz misafire bağırdım. Dönüp bana baktı; deri ceketli, sivilceli, zayıf bir delikanlıydı.

"Gözünü dört aç," dedi.

"Açıyorum," diye karşılık verdim.

"Bu bir soygundur!" Bir tabanca çıkardı, maşayı yere attım.

Ona yirmi adım uzaklıktan, ilk denemede vurabildiği her şeyi alabileceğini söyledim. Hayretle bana baktı, sonra kabaca güldü. "İstediklerimin hepsi için yeterli mermim yok," dedi.

Ona benim de bir tabancam olduğunu, mermisi bitince benimkini kullanabileceğini söyledim. Ben evde peşinden dolaşırken salondaki subay koltuklarını ve kupaları, çalışma masamda sakladığım her banknotu, duyguların geliştirilmesi için ayırdığım odadaki altın topları, deri kılıflı bir manikür takımını ve sahiplendiği birkaç başka eşyamı vurdu.

Bu turun sonunda nişancılığını tebrik etim. Bana dönüp şöyle dedi: "Ya seni de istersem? Bu da anlaşmanın bir parçası mı, çılgın ev sahibi?"

Ona öyle olduğunu söyledim. "Ama ancak canlı ve sağlam olursam beni satabilirsin," dedim.

"Tanrım!" diye bağırdı. "Bu hurdaları ne yapacağım?"

"Banknotlar hâlâ iyi durumda. Altın eritilebilir, möble tamir edilebilir."

Bana garip bir şekilde bakıp gözlerini ovuşturdu. "Tanrım! Galiba rüya görüyorum. Bu saçma sapan oyunu oynamaya beni nasıl razı ettin? Bu akşamı kime anlatsam inanmaz."

"Yaptığın bir şeyden ötürü pişmanlık duyma," dedim. "Kendini büyük bir yükten kurtardın. Gizlenmek ve surat asmak yükünden. Sen yersiz şiddeti öğrendin, ben de sebepsiz teslimiyetin sırrını."

Başını sallayıp, güldü ve bir içki istedi. Oturduk, bana şimdiden yattığı üç hapis cezasını -henüz yirmi iki yaşındaydı-, kız arkadaşını ve ev soyma hünerlerini anlattı. Aslında çok iyi bir çocuktu; onu tanımış olmaktan memnundum. Sabah yedide aradığı arkadaşı kamyonuyla gelip seçtiği eşyaları götürdü.

Bu anlatının başında kendim hakkında yaptığım incelemeyi bir 'kesinlik arayışı' olarak belirlediğimi hatırlayacaksı-

nız. Bunu ilk kez araştırmalarının hedefi yapan büyük bir filozof, kendisinin kesin bir şekilde sadece var olduğundan emin olacağını anlamış. Düşündüğü için var olduğundan kesinlikle emindi; bunu yadsımak da kendi başına düşünsel bir davranıştı. Benim arayışım bunun tersi bir sonuca vardı. Var olduğum -başka türlü söylemek gerekirse düşündüğüm- için kesinlik sorunu ortaya çıkıyordu. Kesinliğe ulaşmak, var olmadığını öğrenmektir.

Beni anlayın, sağgörüyü yadsımıyorum. Bir bedenim olduğunu, belirli bir yerde, belirli bir tarihte doğduğumu kabul ediyorum. Ama düşünceler asla kesin olamaz, yalnızca edimler –düşünceden arınmış edimler.

Rüyalarım, fikir ve izlenimlerle dolu olmalarına rağmen, düşüncenin parodisiydiler; beni düşünceden, böylece kişisel varoluştan arındırıyorlardı. Kendim için belirlediğim asıl soruna engel oluşturmuyorlardı, tersine onun çözümüydüler. Bu yüzden, bütün çözümlerin kaderini hak ediyorlardı: istenen yüksekliğe tırmandıktan sonra tekmeyle bir kenara itilmesi gereken merdivenler. Frau Anders'in evinde kendime uyguladığım disiplin, rüyalarımı hayatımla tamamen bütünleştirerek onlardan kurtulma çabasıydı –beni artık sonuna getirdiklerine göre araçları yok edecektim.

İleri sürdüğüm tezin tek bir kaçamağı, hayatımla rüyalarımın bütünleşmesiyle kendim için oluşturduğum zırhın bir çatlağı var. Kesinlikten söz ediyorum –hatta okurum, bunu başardığımı söyleyerek sana övünüyorum. Ama sakladığım bir şey var, ne kadar utanç verici ve anlaşılmaz olsa da onu itiraf etmem gerekiyor. Kesinlikten söz ederken önemli bir şeyden hâlâ emin değilim! Bu Frau Anders'le ilgili, veya daha özenli konuşmak gerekirse, yıllar önce evi kendisi için dayayıp döşediğim, savaş sırasında oraya yerleştirdiğim ve daha sonra orada ona katıldığım kadınla ilgili.

Eğer o kadın Frau Anders değilse, o zaman, belleğim uzun bir süresi için yanılıyor demektir. O elbette uzun yıllar önce

bir Arap tüccarın bakımına cömertçe verdiğim Frau Anders'ti. İki yıl sonra sakatlanmış ve acınacak bir halde dönen, benim öldürmek isteyip de öldüremediğim oydu. Yok edilemeyen o kadına evimi bağışlamıştım. Peşime düşen, benimle evlenmek isteyen, beni evlenmeye zorlayan ve bir süre karım ve benimle birlikte yaşayan Frau Anders'ti. Düşmanın gözleri önünde eve yerleştirdiğim Frau Anders'ti. Sevgili karım öldükten ve savaş sona erdikten sonra kendisine katıldığım ve bana huysuzca eşlik eden oydu. Evde bıraktığım, boyun eğmiş, cansız, hayalet aynı kadındı, Frau Anders'ti.

Son derece basit ve açık görünüyor. Yine de, içinde tamamen yalnız yaşadığım evle ilgili başka hatıralarım da var. Acaba hiç orada olmadı mı? Bu mümkün mü? Nasıl olur? Savaş sırasında bizimle birlikte yaşayıp yaşamadığını karım bilebilirdi. Ama karım öldü. Diğer tanık Jean-Jacques'tı. Onu oraya yerleştirmeme yardım etti. Ne var ki, ona sormaya utanıyorum. Artık onu hemen hiç görmüyorum. Aptal, bunak olduğumu, belleğimi yitirdiğimi düşünecektir. Aslında evet dese bile; bu, gizemi çözümlemez, tersine şiddetlendirir. Çünkü anlattığım geçmişle uzlaştırılamayan başka hatıralarım da var. Orada hiç yaşamamış olan Frau Anders tarafından evden çıkartıldığımı açıkça hatırlıyorum

Onu, onunla çelişen bütün diğer şeyleri aklıma getirebildiğim netlikle hatırlıyorum. Yaşlı kâhya kadın üst kata gelip de bir konuğum olduğunu söylediğinde -kiracılığımın altıncı yılıydı- duyuların geliştirilmesi için yapılan odadaydım. (Bu sürekli şikayet eden, huysuz yaşlı kadının Frau Anders olmadığını gönül rahatlığıyla iddia ederim. Kim olduğunuysa bilmiyorum.) Kâhya kadın, o her kimse, oturma odasındaki halının üstünde bir çöl aslanının yattığını söyleseydi, beni daha fazla şaşırtamazdı. Yaşlı kadına çıkıştım, çünkü ziyarete gelenleri geri çevirmesini sıkı sıkı tembihlemiştim; ama sonra gözlerin-

de kötü bir parıltı gördüm ve konuğun gitmeyi reddettiğini öğrendim, sorunu kendim halledecektim. Alt kata inip oturma odasına gittim. Yanmayan şöminenin yanındaki bir koltukta ellili yaşlarının sonlarında, uzun boylu, yanık tenli, koyu renk güneş gözlüğü takmış, kürk giymiş bir kadın oturuyordu.

"Bayan," dedim. "Kiminle konuşma zevkine erişiyorum? Odalarımın boşluğunu ve şöminede ateş olmayışını hoşgörün. Konuklara alışık değilim."

"Beni tanımadın mı?" Güneş gözlüğünü çıkarınca, ben canlı ve güzel bir yüzün enkazını inceledim.

Sinirli bir şekilde, "Hayır, tanımadım," dedim.

"İtiraf etmeliyim ki, ben de seni çok zor tanıyabildim. Biraz kamburun çıkmış ve yüzün solgunlaşmış, saçların ağarmış, tabii söylemeye bile gerek yok, yirmi yıl yaşlanmışsın."

"Ben yirmi yıl yaşlandıysam, sen de yaşlanmışsın."

Güldü. "Kendi ılımlı, inatçı tavrınla hep zekiydin, bunu hatırlıyorum."

Kalbim hızla çarpmaya başladı. "Bir akraba mısın?"

Tekrar güldü.

"Benimle böyle küstahça ve sevgiyle konuşmaya ancak bir akrabam cesaret edebilir."

"Gerçekten bilmiyor musun? Bana dikkatli bak. Kendimi yaşlı hissetmesem de, yaşlı bir kadınım. Bana bak. Sevgili Hippolyte."

Bir önsezi beni uyardı, sonra içimi sevinçli bir heyecan ve endişe kapladı.

"Sen mutlu birisin."

"Tabii ki," dedi. "Bana bir bak."

Ona bakarken onu tanıdığım gerçeğini daha fazla aklımdan uzaklaştıramadım. "Seni tanıyorum."

"Öyle mi? Beni en son ne zaman gördün?"

"Bir kapıda sana yol verdim."

"Ah," diye bağırdı, "bana onu hatırlatma. Seni asla affetmeyeceğimi sandım ama affettim, hem de çabucak. Yoksa

şimdi burada olabilir miydim? Gel, otur. Başıma gelenlerin hepsini anlatmadan, kendin hakkında tek bir sözcük söylemene izin vermeyeceğim."

Oturmak istemiyordum çünkü ona gerçekten inanmıyordum, ama o ısrar etti. Eski emredici tavrından bir şey yitirmediğini gördüm, ancak çoğu zaman onunla çelişen kız çocuklara özgü o memnun etme arzusu yok olmuştu. Kâhya kadına, bize içecek bir şeyler getirmesini söylememi istedi, ben evde böyle şeyler olmadığını itiraf edince çantasından küçük bir kanyak şişesi çıkardı. Sonra bütün akşamüstü devam edip geceye dek uzayan uzun bir sohbete daldık.

Bir saat sonra onun bir sahtekâr olmadığına inandım. Frau Anders'ten başka kim olabilirdi? Sonra da maceralarını gülerek ve hayretle dinledim. Üç yıldan uzun bir süre Arap tüccarla birlikte kalmıştı -yanılmamışım, genç oğlu yokmuş-, bu süre içinde ona çok zalimce davranmış. O korktukça adamın şehveti artıyormuş. Onu evinin bir odasına kilitlemiş ve haftada üç gün saat birden dörde kadar camiye gitmeden önce yanına gelmiş. Ama korkusu azalınca ondan bıkmış ve onu bir deve tacirine satmış, adam da onu yanında daha güneye, çöle götürmüş. Deve taciri onu düzenli olarak dövüyormuş; bir dayak sırasında neredeyse sol gözünü kaybediyormuş. Bir yıllık şehvet ve dayaktan sonra tacir onu bir sakayla birlikte çölde bir köyde bırakmış. Frau Anders burada on yıldan fazla epeyce mutlu olmuş.

Hikâyesinin burasında sözünü kestim. "Mutlu muydun? Bu nasıl oldu? Sana zevk veren kötü muamelenin yerini ne aldı?"

"Başkaları tarafından kullanılma arzusunun de bir sınırı var, Hippolyte," dedi. Kötü beslenme, çöl fırtınaları, pislik ve sık sık yediği dayaklar yüzünden kendi artık yaşını hissetmeye başlamış. Bana cinsel çekiciliğini kaybettiğini söyledi, bence cinsel arzusunun bir kısmını kaybettiğini kibarca söylemeye çalışıyordu. Sakayla aralarında anlaşmışlar. Saka, bütün

derdi hayatta biraz yükselmek olan iyi huylu ve nazik bir adammış, Frau Anders de ona yardım etmeyi kabul etmiş.

Bu anda, "Nasıl girişken biri olduğumu hayal bile edemezsin, Hippolyte," dedi. "Sadece hayatta kalma sorunlarıyla karşı karşıya olmanın insanın kişiliğini nasıl güçlendirdiğini bilemezsin."

Duygu dolu bir sesle, "Anlıyorum," dedim.

"Hayır, anlamıyorsun. Anlayamazsın. İnsan bu kentte, herhangi bir kentte neyi dert eder? Psikolojik açıdan hayatta kalmak mı? Ama bu hiç önemli değil. Ben kelimenin anlamıyla hayatta kalmaktan söz ediyorum. Çapulcular, açlık, çakallar ve kolera ortasında."

"Çok iyi görünüyorsun," demeye cesaret ettim.

"İyiyim, iyiyim," dedi.

Hikâyesini sürdürdü. Bu sırada kocasıyla kızına mektup yazmış ve onlardan para ile onlara karşı sorumluluklarından onu serbest bırakan resmi bir mektup almış. Sakanın yardımıyla oturduğu köyü incelemiş. Köyde çoban, tüccar ve hırsızlardan oluşan dört bin kadar kişi yaşıyormuş. Çölde olduğu için tarım yapılmıyormuş. Parasına güvenerek köylülere, onu kraliçeleri ilan ederlerse, onları refaha kavuşturmayı vadetmiş. Önceleri ikircikli davranmışlar ve bir kadın tarafından yönetilmenin geleneklerine aykırı düştüğünü söylemişler. Kadın erkeğe zevk vermek, erkekse yönetmek ve savaşmak için yaratılırdı. Köylünün onu yönetici seçmesini beklerken küçük bir kulübede ebelik ve rüya yorumları yapmaya başlamış.

"Ben de bir rüya yorumlayıcısıyım," diye araya girdim.

Benim sözüme kulak asmayıp duraklamadan devam etti. "Ne yaptım biliyor musun? Köyün reisine yedi deveyle ilgili rüyasının yedi yıl kuraklık anlamına geldiğini söyledim. Bundan kurtulmanın tek yolu, başlarına beni seçmeleriydi. Her şeye hemen inanıyorlar, vahşi tavırlarına rağmen oldukça uysallar."

Sonunda istediğini elde etmiş ve büyük bir törenle taç giymiş. Doğum günü köyün yıllık festival günü ilan edilmiş. Bir yıl sonra saka, kraliçenin kocası olarak yerini kaybetmiş, bir dizi esmer delikanlı onu izlemiş, ama ona ve diğer eski sevgililerine köy yönetiminde bir görev verilerek hepsi ödüllendirilmiş. Hükümetle sulama projesi için bir anlaşma yapmış ve köyde tarım yapılmaya başlanmış. Halk zenginleşmiş ve kendisini mucizeler yaratan bir insan olarak görmeye başlamışlar. O ise bunlara karşılık sadece saygı ve itaat istiyormuş. İtaatkâr tavırlarını değerlendirerek örnek bir toplum kurmuş: annelerin tarlada çalışmasına imkân tanıyacak kreşler, bir genelev, bir mahkeme ve talim yaptırdığı küçük bir ordu. Köylü, savaş yıllarını onun yönetimi altında askeri üslerden hırsızlık yaparak değerlendirmiş.

"Büyük Katerina," diye mırıldandım.

"Evet, Batı'ya özgü konforlara saygı duymayı öğrendim. Pislik, yoksulluk ve hastalığın güzel bir tarafı yok. İdeallerimi yitirdim, Hippolyte," dedi, "iyi de oldu. Hayat, sadece hayatta kalmaktan ibaret. Artık hiç romantik değilim."

"Niçin ayrıldın?"

"İnsan sonsuza dek kraliçe kalamaz. Gücünü devam ettirebilmek için ya tahttan vazgeçeceksin, yahut da şehit edileceksin. Ben birincisini seçtim. Onun için buradayım. Hayatımın geri kalanını burada, başkentte geçirmeye karar verdim. Ve doğruca sana geldim."

"Niçin?"

"Korkma Hippolyte, senin ırzına geçmeyeceğim. Cinsel arzularım da yöneticiliğim gibi geçmişte kaldı. Artık en sonunda ruhumu geliştireceğim. Ama seni uyarmama izin ver, itaat edilmeye alıştım."

"Kim tarafından?"

"Kim olacak, herkes tarafından," dedi. "Ama seninle başlayacağım. Birincisi, bu evi istiyorum."

"Benim evimi mi?"

"Ağabeyine sordum. O da benimle aynı düşüncede. Senin burada kalman doğru değil. Burası sana göre çok büyük."

"Ama sana göre değil?"

"Göreceksin. Onu dolduracak çok şeyim olacak."

"Ama ben burayı seviyorum. Yalnızlığı öğreniyorum."

"O zaman, yalnızlığı başka bir yerde öğrenmelisin. Hem zaten yalnız da değilsin. O iğrenç kadın var, o da gitmek zorunda."

"O benimle beraber değil. O sadece burada, çok... Peki, ya evi sana vermezsem?"

"Bak, bu çok hoşuna gidecek. Jean-Jacques odaların düzenlenmesi ve döşenmesi için yaptığın ilk planların bir kopyasını bana verdi. Onları gerçekleştirmediğin anlaşılıyor." Oturduğumuz odanın mütevazı ve geleneksel dekoruna baktı.

Açıklama zorunluluğunu hissettim. "İçimden gelmedi. Hem çok kişi oturdu burada. Burada düşman askerleri kalıyordu."

"Neyse, bütün bunlar değişecek. Sen bunu bilmiyorsun ama bu evi benim için yapmayı planladın. Eğitimimin son evresi için."

Öfkeyle, "Tekrarlıyorum," dedim, "ya evi sana vermezsen? Ben burasını seviyorum. Bu benim evim."

"Ondan vazgeçmek zorundasın. Planlar bende." Elini çantasına sokup onları çıkardı ve incelemem için bana verdi.

"Beni sokağa mı atacaksın?"

"Saçma! Sana başka bir yer bulman için zaman tanıyacağım. Tanrı aşkına, sana yardım bile edeceğim. Benim çok vaktim var, sana karşı iyi niyetliyim, Hippolyte."

Frau Anders bunları söyledikten sonra ayağa kalktı, beni iki yanağımdan ciddiyetle öptükten sonra ona yol göstermemi beklemeden evden çıktı. Ben hayretten donmuş bir halde odada kaldım; çevreme, şatoma bakıyordum. Evimi, sığınağımı elimden alması mümkün müydü? Hemen harekete geçmeliydim. Ağabeyime gidecektim, artık aile reisi

oydu, benden daha etkili konuşabilirdi. Ona evin benim için ne kadar gerekli olduğunu, burada nasıl kendimi tanımaya başladığımı, Frau Anders'in onu elimden almasını önlemesini söyleyecektim.

Eve gerektiği gibi bakmadığımı ima etmişti. Çaresizlik içinde onu hemen boyatmayı düşündüm; yeni möble satın alacaktım, şömine her akşam yanacaktı. Oturduğum koltuktan kalktım, onu kaybetme korkusuyla arkasını okşadım, koridora çıktım ve yaşlı kâhyanın telaşla merdivenlerden indiğini gördüm. Anlaşılan kapıdan bizi dinlemişti.

Frau Anders ertesi sabah çıkageldi. Yiyecek getirmişti, yanında masörü olarak tanıttığı bir Zulu ile özel sekreteri olduğunu söylediği kafası kazınmış esmer bir genç kadın vardı. Onlara ve yine yanında getirdiği bir marangoza evin tamiri ve döşenmesi için talimat verdi. Bana da oturacak yeni bir ev bulmam için bir hafta süre tanıdı.

İlginç bir sohbet daha yaptık. Frau Anders, intikam duygusuyla beni evimden attığı konusundaki kuşkularımı yatıştırdı. Ben bir zamanlar kendi iyiliği için ondan nasıl rahatça kurtulduysam, o da şimdi, benim iyiliğim için bana aynı şeyi yapıyordu. O zaman ben nasıl haklıysam, o da şimdi haklıydı.

Haklı olduğu konusuna tamamen inanmış değildim ama içtenliğine güveniyordum. Beni şaşırtan tek şey, bunu yapmasındaki itici gücün sevgi olduğunu söylemesiydi –özsevi ve bana karşı beslediği sevgi.

"Kendimi sevmeyi öğrendim, Hippolyte," dedi. "Kupkuru buruşmuş cildimi, sarkık göğüslerimi, damarlı ayaklarımı, koltuk altlarımın kokusunu seviyorum. Her aynaya baktığımda, orada birinin bana gülümseyerek baktığına ve o birinin ben olduğuma nasıl sevindiğimi sana anlatamam. İçimden herkesi, hatta dilencilerle öğretmenleri bile kucaklamak geliyor. Kendimi o kadar çok seviyorum ki, tuhaf, sert ve kırılgan adam, seni bile seviyorum."

Asık suratla, "Sonsuza dek yaşamayacaksın," diye mırıldandım.

"Acele etme," dedi. "Bunu kim bilebilir? Kendimi daha önce hiç hissetmediğim kadar genç hissediyorum. Bir bebek olarak öleceğim, bu ölüm bile sayılmaz."

Bu benim bildiğim türde bir özsevi değildi. Hayır, onu bunu yapmaya iten güçleri hiç anlamıyordum, ama içten olduğunu biliyordum. Bu, hayatıma karışmasına karşı uysal davranmamı sağlıyordu. Hem ayrıca o evi benim kullanmadığım gibi kullanacaktı. Ev onun için yapılmıştı. O hep benden daha dünyevi biri olmuştu; bu yüzden çekildiği evi benimkinden daha kalabalık olacaktı ve ona daha geniş bir yaşama ortamı gerekecekti.

ON YEDİ

İşte, fikirlerin sonbaharına vardım.

Şimdi artık daha alçakgönüllü bir yerde oturuyorum. Gönüllü olarak terk ettiğim veya çıkarıldığım evdeki kadar çok sayıda odaya ihtiyacım yok artık. Evi gençlik yıllarımın metresine terk edeli birkaç yıl oldu -bana yaradığı kadar ona da yarayacağına güveniyorum- ve bu anlatının başında size tanımladığım hayatı yaşamak için, o zaman taşındığım yerde hâlâ oturmaktayım.

Zaman zaman dostlarımı ağırlıyorum. Hâlâ pek sık dışarı çıkmıyorum. Yine de, çevremdeki hayatın farkındayım ve insanları doğru değerlendirebiliyorum. Şimdi anlatacağım hi-

kâye, hem bendeki değişikliği sergileyecek hem de okurun sandığı kadar derin bir inzivada olmadığımı ve çağımızın önemli olaylarını yakından izlediğimi gösterecektir.

Geçen Perşembe, bazen yaptığım gibi, akşam yemeği almak üzere dışarı çıktım. Bir sazan balığı aldım, eve döndüğümde ıslak paketi açınca balıkçının balığı sardığı gazete kâğıdında Jean-Jacques'ın bir fotoğrafı olduğunu gördüm. Dostum *Académie*'ye seçilmişti; artık ölümsüzler arasına katılmıştı. Fotoğrafına eşlik eden yazıda, *Académie*'ye son derece tartışmalı seçilişinin öyküsü anlatılıyordu. Bazı üyelerin lekeli siyasal geçmişine karşı çıktığı, hatta bunlardan bazılarının savaştan sonra -her ihtimale karşı uzun bir süre kalmak için güneye gidişinden hemen önce- çok geçmeden çevreye yayılan işbirlikçilik söylentilerini yeniden canlandırmaya çalıştığı anlaşılıyordu. Ama bu sesler, sade hayatını, çok sayıda mesleğinin çok yönlülüğünü ve sanatının ödün vermeyen cesaretini örnek olarak gösterenler tarafından bastırılmıştı. Zamanımızda edebi ölümsüzlük, bu tür unsurlardan oluşuyordu!

Gazetedeki fotoğrafını uzun süre inceledim. Fotoğrafta kır saçlı ve iyi giyimliydi, gözleri şişmişti. Onu güçlükle tanıdığımı itiraf etmeliyim. Hâlâ arkadaştık, onu henüz bir yıl önce, yayıncısının kendi onuruna verdiği ve katılmam için bana yalvardığı bir kokteylde görmüştüm. Ama onunla karşılaştığımda ona geçmişin gözleriyle baktığımı biliyorum. Bugünkü halini, ancak bir fotoğrafta görebilirdim. Fotoğrafı incelerken kendi kendime şöyle soruyordum; o büyük zorba, sevimli yalancı, vefasız dost, gençlik günlerimde beni eğlendiren ve alaya alan o ilkesiz koket, rüyalarımın cehennemine inişimi izleyen uçarı Vergilius nerede? O artık yok: yaşlanmış, kamuoyunun müthiş bakışları altında donup kalmıştı. Şimdi son derece ünlü. Herkes onun alaylarına gülüp geçiyor, kimseyi incitemez. Davranışları duruş halini aldı, ama bu kendi isteğiyle ve özel hayatının mahremiyetinde meydana gelmedi.

Karşılaştığımızda onun da beni güçlükle tanıdığını sanıyorum. Çünkü ben de en az onun kadar değiştim. Sadece kendi ihtirasına erişmekle mümkün olan herhangi bir değişimden ziyade daha derin olan kendimdeki bu değişimi, ben, tek başıma ben meydana getirdim. Frau Anders'in evinde öğrendiğim gibi, en büyük değişim mucizelerine hırsları daraltarak ulaşılır. Cehennemi cennete çevirmek için kenara güçlükle tırmanmaktan daha iyi bir yöntem vardır. İnsan aşağıya doğru da tırmanabilir, şeytanın ağzına, hainlerin parçalanmış bedenlerini geçip, gırtlağından şeytanın bağırsaklarının ta içine tırmanabilir. Şeytanın götü cennetin arka kapısıdır –kabalığımı hoşgörün. Frau Anders'in evinde ben şeytanın götündeydim, konutumun geniş görünüşüne rağmen daracık bir köşe. Ama insan bok diyetine, şikayet etmemeye ve hareketsiz durmaya kolayca alışıyor. Bu kitapta birçok kez açıkladığım gibi sonuçlar olağanüstüydü. O evden rüyalarımdan temizlenmiş, arınmış yeni bir adam olarak çıktım –her ne kadar çıkışım bana bazen bir kurtuluş, bazen de zalimce bir sokağa atılış olarak görünse de.

Şimdi yine başkalarına yardım edebilecek bir durumdayım ama bu eskisinden tamamen başka şekilde, çünkü artık içteki değil, dıştaki insanla ilgileniyorum. Haftada iki günümü, bir yoksullar hastanesinde hademe ve hastabakıcı olarak ücretsiz çalışmaya adadım. Bir meslek edinmediğim için üzülmüyorum ama gençliğimde bencilce işlerle uğraştığıma pişmanım. Hastanedeki işim, önceki tembelliğimin acısını bir şekilde çıkardığım duygusuna kapılmama izin veriyor. Tabii kadın hastabakıcıların yaptığı görevlerle karşılaştırıldığında erkek hastabakıcının görevleri daha az duygusal, daha çok bedensel, bazen de bir odacınınkini andırıyor. Bu iyi bir iş, hastalarla konuştuğun zaman aklına geleni söylemek, bedenlerine baktığın zamansa kesin bir program uygulamak gere-

kiyor. Acıma duyguma pek az başvurulduğunu sevinerek fark ettim, çünkü bu hastanedeki hastalar yokluk içinde oldukları için hasta olmaktan, sıcak bir yatakta yatmaktan, onlarla ilgilenilmesinden, tıraş edilip beslenilmekten hoşnutlar.

Bir keresinde, grip olduğunda ilgilendiğim bir hastanın, taburcu edildikten sonra nehir kıyısındaki halka açık yüzme havuzlarından birinde neşe içinde eğlendiğini görünce çok sevinmiştim. Sakat olduğu için olağandışı bir görünüşü vardı. Bacakları kollarından ince, ucunda bir haç olan incecik gümüş bir zincir taktığı boynu başından daha kalın bir yüzücüyü gözünüzde canlandırmaya çalışın. Bu kocaman boynun üstünde bir boksör yüzü yerleştirilmişti: üç numara kesilmiş gür kahverengi saçları, geniş etli alnı, yassı burnu, etli dudakları, geniş bir çenesi vardı. Boynundan geniş kanatlar şeklinde kürek kemikleri fırlıyordu, göğüslerini oluşturan dehşetli büyük iki dışbükey kalkan, kollarının üst bölümünü oluşturan iki kalın kütük görülüyordu. Güneşte iyice yanmış teni düzgün ve oldukça kıllıydı. Küçücük sıska kalçasına giydiği ekose mayo, kasıkları arasındaki çok daha büyük olması gereken minicik çıkıntıyı ortaya çıkarıyordu. Bacakları, diz ve ayak bileklerinin güçlükle ayırt edilebildiği, ince sopalar gibiydi. Sol bacağını bükebiliyordu ama dizi hafifçe içe dönük, dışa dönük olan sağ ayağı kaskatıydı. Ayakları, fazla büyük olmayan elleri kadardı ve her iki bileğini hareket ettiremiyordu.

Uçlarında siyah lastik başlıkları olan bir çift boyasız bastonla içeri girdiğinde ben havuz kenarında bir sandalyede oturuyordum. Beni tanıdı, selamlaştıktan sonra kendini havuzun kenarına ustalıkla, yüzükoyun bıraktı. Sakin, uyumlu, çoğu zaman gülümser bir ifadesi vardı; ama bu, popüler bir sakatın kendini sevdirmeye çalışan, gruptaki herkesten daha iyi davranarak popülerliğini kazanmış sakatın o acı veren gülümsemesi değildi. Bikinili düzgün bedenli dört genç adamla birlikte gelmişti; onlar hemen amuda kalkmaya, birbirle-

riyle güreşmeye, havuza dalıp birbirlerinin fotoğrafını çekmeye ve bir Amerikan ordu istasyonuna ayarladıkları radyolarını çalmaya başladılar.

O oturur durumdayken, ani ve kusursuz bir hareketle amuda kalktı, bir an öyle kaldı, sonra kollarının üstünde yaylanarak, kolları ve başı aşağıda, ayakları dimdik havada havuza daldı. Suya girdikten sonra hızla ve kararlılıkla havuzda beş altı boy yüzdü. Sonra hiç oyalanmadan kendini sadece güçlü kollarıyla yukarı çekti, bastonlarını aldı ve arkadaşlarının uzandığı yere gitti. Yüzdükten sonra kollarını büktüğü sol ayağına dolayıp oturdu, ayaklarına bakarak ayak parmaklarını, radyoda çalan müziğe uygun olarak kıpırdatmaya başladı. Her iki ayağındaki küçük parmağının, ortadaki diğer üçünden daha kalın ve uzun olduğunu o zaman fark ettim.

Eski hastamın görünüşü ilgimi çekmişti, keyifli haline ve fiziksel cesaretine de hayran kalmıştım. İşte o zaman hayatın önemli bir ilkesini kavradım, ki buna sakatlıkların eşit dağılımı ilkesi adı da verilebilir. Şöyle açıklamaya çalışayım. Eğer sakatsanız iki zorunlu arkadaşa ihtiyacınız vardır. Sizden daha fazla sakat olan biriyle (yardım etmek ve acımak için) ve sizden daha az sakat olan biriyle (rekabet ve gıpta etmek için) arkadaşlık etmeniz gerekir. Kendisini sağlığın gizemine karşı her iki taraftan da koruyacak böyle iki tip arkadaşı olmayan sakat, gerçekten en şanssız olanıdır.

Daha genç, daha bencil ve insanlara karşı daha sabırsız olduğum gençlik yıllarımda böyle fikirler üretemeyeceğimi düşünüyorum. Ama bütün bunlar artık değişti. Sonuçta hizmet mesleğinin yerini hiçbir şeyin tutmayacağına inanıyorum. İyi olmamın 'ilginç' olanla oyalanmamı engellediğini içim rahatlayarak keşfediyorum. Artık rüya görmediğim için kendim hakkında ilginç bulduğum pek az şey var. Sadece başkaları ilgimi çekiyor ve onlara yardım etme zevkimden kendimi yoksun bırakmıyorum.

Daha hareketli bir hayata döndüğümden beri, o altı yıl boyunca, dostlarımın benim bir akıl hastanesine yatırıldığıma inandığını öğrendim. Ağabeyimin, Frau Anders için yapmayı düşündüğüm evin planlarını sapkınlıklarımın bir haritası olarak göstererek tımarhaneye yatırılmam gerektiğini kanıtladığı söylentisi çevrede dolaşmıştı.

Bu hikâyeyi, şimdi bir otel zincirinin zengin sahibi olan eski bir okul arkadaşımın tek oğlunun yakında evleneceğini duyup da, tebrik etmeye gittiğimde duydum ilk kez. Beni nezaketle fakat öylesine endişeli bir tavırla karşıladı ki, onu sorgulamaktan kendimi alamadım. Sıkılıp utanarak çok nazik bir konu olduğunu düşündüğü meseleye girdi ve benim hasta olduğumu duyduğunu söyledi. Hayrete düşmüştüm ve onu tam olarak anlayamadığım için karşı çıktım. "Tam tersi, hayatımda kendimi hiç bu kadar iyi hissetmemiştim. Çok sağlıklı bir yapım olduğunu bilmiyor muydun?" Sonra tam olarak ne demek istediği ortaya çıktı, ama o sırada oğlu nişanlısıyla oturma odasına girdiği için konunun üstünde daha fazla durmadık ve ziyaretimin geri kalan bölümünde aileye düğün hazırlıkları konusunda öğütler verdim.

Ailemden bana kalan çok güzel yapılmış, Fransız İmparatoru'nun ender rastlanan ve çok değerli çağdaş bir tablosunu damatla geline düğün hediyesi olarak vermiş olmam, babasına hakkımdaki bu hoş olmayan düşünceleri yüzünden dargın olmadığımı göstermiş olabilir. Daha sonra olaya çekinerek yapılan imalar ve iyileştiğim için alçak sesle iletilen tebriklerden diğer arkadaşlarımın da aynı şeye inandığını öğrendiğimde, hikâyeyi doğrulayacak veya yalanlayacak kadar önemsemedim. Yine de, beni rahatsız etmediğini söylersem dürüst davranmamış olurum. Ayrıca, genellikle mükemmel olan belleğim bana başka şeyler söylüyordu; herhangi bir akıl hastanesine yatırılmamıştım, yalnız kalmak ve rüyalarımı çözümlemek için babamdan miras kalan eve yerleşmiştim sadece. Daha önce de belirttiğim gibi, belleğim beni çok önem-

li bir konuda yanıltıyordu. Bundan başka belleğime büsbütün meydan okuyan bazı mektuplar ve günlükler de vardı. Belki de en iyisi, bunlardan bazı alıntılar yapıp okurun kendi başına karar vermesine imkân tanımaktır.

Bir defterde, birkaç yıl önce yazılmaya başlanıp sonra bırakılmış, bu anlatının taslağı olduğunu sandığım yazılar var. Sadece şeklinden bile çok erken başlandığını anladım; taslağın büyük kısmının birinci tekil şahıs değil de, üçüncü tekil şahıs ağzından yazılmış olması başka türlü nasıl açıklanır? Hayatımdaki olayların belirli dönüşümleri -okur biraz sonra görecek olduğu için şimdiden anlatmıyorum- bütün evrakı kuşkuyla karşılamama yol açıyor. Bir an için, onu benim yazdığımdan bile şüphelendim. Zaman zaman görülen silintiler ve üstü çizilmiş sözcüklerden satırları duygusal bir gerginlikle kaleme aldığım anlaşılıyorsa da, yazı kesinlikle benim elyazım.

Belki de, aslında o sadece bir roman. Sadece başlık önerilerinin listesi bile birkaç sayfayı kaplıyor –bu da edebi bir hırsın aşırı düşkünlüğünü gösteriyor. Düşünülen başlıklar arasında şunlar da var: *Tuhaf Rüyalarım, Zavallı Hippolyte, Bir Kuklanın El Defteri, Babamın Evinde, Yüzücüye Bir Cevap, Evine Hoş Geldin, Kendine Bağımlı Bir Adamın İtirafları, Rüya Gören Birinin Mesleği Üzerine Notları* -ender rastlanan bir mizah belirtisi olduğunu umduğum şey kendini aşırı düşünme hali de olabilir-, *Okuduğunuz Her Şeye İnanmayın.* Anlatının, kahramanın rüyalarını uyanık hayatından belirgin şekilde ayırması ve ahlâk derslerini buradan çıkarması için yazara verilen öğüt ve notlar da birkaç sayfa tutuyor.

Biraz düşündükten sonra, bu anlatı taslağının sadece bir özetini vereceğim.

Böl. 1. Hippolyte'ın geç doğumu ve sevgi dolu bir ismin ona verilmesi. Doğumu çok kolay oldu. Beş yaşma girince

annesi öldü. Çocukluğunda kilise, bir savaş, şeker, okul ve hizmetçi dışında pek bir şey olmuyor. Üniversiteye devam etmek için evden ayrılıyor.

Böl. 2. O da dürüst bir mesleği olsun istiyor. Neden olmasın? Ama zamanla derslerini bırakır, kendini tembelliğe ve rüyalarına adar.

Böl. 3. Hayatı bomboş ve olaysız geçer. Ama bir gün kaçırılıp hapsedilir. Arada sırada zorbalık yapan sportmen yapılı başgardiyan dışında ona genelde iyi davranırlar. Beyazlar giymiş bir kadın tarafından reddedilir.

Böl. 4. Babası fidye ödeyip onu kurtarınca şehre döner. İyi kararlar alır ama uygulayamaz. Sefahate gömülür ve sıradışı partilere uğrar. Müthiş rüyalar görür!

Böl. 5. Din adamlarından yardım isterse de onu günahlarından arındıracak bir rahip bulamaz. Kiliseye girmeden önce bir güreş karşılaşmasını izler.

Böl. 6. Hippolyte bir psikiyatrın yardımına başvurur ama devam etmez. Dayanma gücünün sonuna geldiğinde, şans eseri olarak yaşlı bir milyoner onu bir yolculuğa gönderir. Ama koruyucusunun evinden çıkar çıkmaz yolunu kaybeder.

Böl. 7. Piyano dersleri alır ve bir öğrenci arkadaşını ele verir. Bir ağaçtan düşer.

Böl. 8. Yaraları geçince bir ameliyat geçirir. Ameliyat başarılı olur; eve döner, babası ona evlenmesini öğütler.

Böl. 9. Evlenmez. Bazı akrobatlar onu ziyarete gelirler. Kendileriyle birlikte çalışmak üzere onu işe almak isterler.

Böl.10. Gösterilerde yer alır. Kuklaların hayatı ve ayıların davranışları. Bu kısıtlı sahada huzura kavuşur. Sakat ve duyarlı Hippolyte tekdüze hayatını sürdürür.

Rüyalarımı -buna otobiyografik bir roman denebilir mi?- anlatmaya çalışırken hayatımı göz ardı ettiğime dikkat etmişsinizdir; belki de tam tersidir. Yine o döneme ait evrakın arasında bulduğum bir başka otobiyografik taslak -bir mektup

şeklindeydi- bütünlük açısından biraz daha başarılıydı, ama bence yine de biraz garipti. Rüyalarımla uyanık hayatımı bir düzene göre sıralamanın güçlüğü daha iyi aşılmış, ama okurun göreceği gibi bunun da bir bedeli olmuş. Benim ayrıca mektup şeklinin kullanılma ihtimali hakkında da bazı kuşkularım var. Yani, kime yazılmış olabilir ki?

Mektup tarihsiz ve hitap edilenin adı yok. Şöyle başlıyor:

"Sıradışı bir girişimde bulunduğumun farkında olsam da dosyamın yeniden incelenmesini talep etmek istiyorum. Attığım bu ciddi adımı yeterince önemsediğimi bilmenizi isterim, buna hakkım olduğuna tamamen emin olana kadar, yıllarca üstünde düşündüm.

"Gerekli bütün evrakın elinizde olduğunu biliyorum ama ben yine de hayatımın, mesleğimin ve belki de hedef olduğum aşırı sonuçlar diyebileceğim durumların kısa bir özetini vermek istiyorum.

"Asıl adımın Hippolyte, talihsiz takma adımınsa 'ayı' olduğunu hatırlayacaksınız. Ne zaman, nerede üç çocuğun en küçüğü olarak doğduğumu dosyamda göreceksiniz. Babam zengin bir imalatçıydı. Annemin erken ölümü dışında çocukluğumda önemli bir olay olmadı. Doğduğum şehirde büyüyüp okula gittim, sonra da üniversiteye devam etmek üzere başkente taşındım.

"Belli başlı mesleklerden birinde dürüst bir kariyer yapma şansına sahiptim. Ama üstüme çöken berbat tembellik yüzünden yavaş yavaş derslerimi bıraktım. Yararlı bir uğraş bulamayan zihnim, bana tam olarak birbirinin tekrarı olan rüyalar görmemi önererek bu duruma karşı çıktı. Bu rüyalarda zengin orta yaşlı yabancı bir kadının çevresinde toplanmış garip ve kötü şöhretli insanların, yazarların veya sanatçıların arasına karıştığımı hayal ediyordum.

"Bir süre hayatım boşluk ve kararsızlık içinde olaysız (rüyalarımın dışında) geçti, ama bir gün, inanılmaz görünse de,

kaçırıldım ve bir süre hapsedildim. O zaman varlıklı bir babanın oğlu olduğum için çok şanslı olduğumu anladım!

"Beni kaçıranlar, deniz kenarında bir sayfiyenin yakınında oturuyorlardı. Bazı zorbalıkları dışında beni esir alanların bana kötü davrandığını söyleyemem. Başgardiyan topaldı ama bu aramızda özel bir dostluk oluşturmadı. Suçluların evinde kalırken topal gardiyanın metresine âşık oldum. O beni zalimce reddederek henüz çok hassas olan erotik duyarlılığımı ebediyen yaraladı.

"Kısa bir süre sonra, fidye ödeyerek beni kurtaran babam boş geçen hayatım yüzünden beni azarlayınca kente döndüm. Normal faal bir hayata başlamayı her zamankinden çok istesem de, rüyalarım başıma bela olmayı sürdürüyordu. Bu rüyalarda sürekli görünen bir tip, içimi döktüğüm, sapık ve içten olmayan cinsel zevklere düşkün eksantrik bir yazardı. Kararlı olduğum halde üniversiteye dönmedim. Sefahate daldım ve sıradışı partilere devam etmeye başladım, bunlardan birinde misafirlerin önünde neredeyse ev sahibesinin ırzına geçecektim. Rüyalar buna cüret ettiğim için beni cezalandıran türdeki bu arzuları gözlerimin önüne serdiler. Tekrar o yabancı kadını rüyamda görmeye başladım. Rüyamda onu baştan çıkardığımı ve ona utanç verici bir şekilde cinsel tacizde bulunduğumu gördüm.

"Ama daha sonraki rüyalarda ondan kopmaya çalıştım. Bu, iyi duygulardan tamamen yoksun olmadığımı ve benim için hâlâ umut olduğunu düşünmeme yol açtı. Din adamlarından yardım istedim ve cemaatin günahlarımdan haberli olduğu bir kilisede herkesin önünde utandırıldım. Belki de, kiliseye girerken beni kaçıranlardan birinin, topal adamın avluda gizlendiğini görünce çok korkup telaşlandığım için uygun bir ruh haliyle günah çıkartamamıştım. Adam beni tehdit etmedi ama ben yine de rahatsız oldum.

"Kilisede utandırılmam, rüyalarımın ortaya koyduğu gibi yüreğimi katılaştırdı, çünkü yazarla ilgili rüyalar yeniden

başladı. Rüyamda geceleri çıktığı sapıklık ve sefahat gezilerinde ona eşlik ettiğimi gördüm.

"Kendim hakkımda ifade ettiğim bazı yargıları geriye dönük olarak verdiğimi itiraf etmeliyim. Rüyaları önemsemeyi son yıllarda öğrendim. Meydana geldikleri yıllarda onlara pek dikkat etmemiştim. Beni asıl ilgilendiren, yaşadığım gerçek hayattı. Ama rüyada yapılan eylemlerin uyanık hayatımızda yapılanlardan nasıl daha önemli (rüyalar özgürdür, oysa günlük hayatımızda zorunluluk altında hareket ederiz; uyanık hayatımız uzlaşma sanatıyla yürütülürken rüyalarımız her şeyi göze alır) olduğu konusunda senin öğretilerine uyarak şimdi rüyalarıma hak ettikleri değeri veriyorum ve onlara verdiğin önemi kabul ediyorum. Biçtiğin cezanın sertliğini sorgularken rezil rüyalarıma verdiğin değere karşı çıktığımı düşünme.

"Devam ediyorum: Bilinen bütün yasalara karşı çıkmakla yetinmeyerek, rüyalarımda yabancı kadını benimle gelmesi için kandırdığımı itiraf ediyorum. Onu, ailesinin bağrından koparıp, yerli halkın uygar insanların zevk ve titizliklerine sahip olmadığı bir şehre götürdüm. Sonra da orada terk ettim.

"Bu rüyalar acaba yapacak işim olmadığı için mi benim peşimi bırakmıyorlardı? Çılgın gibiydim. Bir psikiyatra bile başvurdum ama bu uzun sürmedi. Şansım varmış ki, tam dayanacak gücüm kalmadığı sırada yaşlı bir milyoner beni koruması altına aldı, gezip dünyayı görmeye yetecek kadar da para verdi.

"Ama o zaman bile rüyalarım beni rahat bırakmadı, bu defa bir kadim dinler bilgininin öğretileri şeklinde bana zararlı ahlâki seçenekler önermeyi sürdürdüler. Bilge adam rüyalarımda, dünyanın ahlâki değerlerinin yasaklardan ibaret olduğuna, benim seçkin ve özgürleşmiş gizli bir gruba ait olduğuma beni inandırdı. Rüyalarımın bu garip inançlarına uygun olarak, ben de işlediği iğrenç suçlardan aklanan, hatta bu

yüzden çok beğenilen günahkâr bir asilzadenin yakını olduğumu hayal ettim.

"Daha sonraki rüyalarımda, önceki rüyalarımdaki yabancı kadının kızını baştan çıkarmak üzereydim ama büyük bir irade gücüyle buna karşı koydum. Rahatsız edici düşüncelerden kurtulmak için piyano çalıştım ve çok başarılı oldum. Sonra bunu da bırakmak zorunda kaldım; bu müzikal çalışmalar kendimi sınırsız ve sorumsuz ifade etme arzumu sadece daha fazla uyarmaya yaradı. Bu yüzden, piyano dersimdeki öğrencilerden biri öğretmen tarafından cezalandırıldığında ona yardım etmeyi reddettim.

"Sonra, rüyamda yabancı kadını öldürdüğümü gördüm ama rüyalarda sık sık olduğu gibi bu girişimim sonuçsuz kaldı. Bu olay bir dizi korkunç erotik rüyada peşimi bırakmadı.

"Çok geçmeden rüyalarım daha yapıcı bir hal aldı. Rüyamda suç sayılacak derecede kötü davrandığım yabancı kadına sığınacağı bir ev yaptığımı gördüm. Bu bana bir ipucu verdi ve rüyalarımdaki iyi niyetli davranışları izlemeye karar verdim, ama bir yandan da, onların kötü eylemlerini farkında olmadan yansıtıyordum. Artık bir öğrenci olmak için uygun yaşı geçtiğim halde üniversitenin Mimarlık Fakülesi'ne tekrar kaydoldum. Kendi vicdanımla ve yetkililerle başımı derde sokan bu rahatsız edici düşüncelerden artık kurtulduğumu düşünüyordum, ama bu iyi kararları uygulamaya koyduktan kısa süre sonra mahkemeye çıkarıldım ve ölüme mahkûm edilmekten kıl payı kurtuldum.

"Bu ıstıraplı deneyimden sonra doğduğum şehre döndüm, orada babam evlenmemi önerdi. Ne yazık ki onun öğüdüne uymadım. Belki de bu yaptığım en büyük hataydı, çünkü rüyalarım benimle alay edercesine, iyi bir aileden gelen, sakin tabiatlı genç bir kızla mutlu bir evliliğin çeşitli görüntülerini gösterdi. Böyle biriyle evlenmiş olsaydım mutluluğa erişip yararlı bir hayat yaşayabilirdim.

"Yine de, çeşitli girişimlerle topluma hizmet etmeye hazır olduğumu göstermeye çalıştım, örneğin cezaevinde yöneticilik yaptım ve İkinci Dünya Savaşı sırasında orduda kısa bir süre sivil top uzmanı olarak çalıştım.

"Bu yüzden, daha sonra yeniden hapsedilmemi aşırı şiddetli bir uygulama olarak görüyorum ve yöneticilerden kararlarını yeniden gözden geçirmelerini istiyorum. Eninde sonunda, rüyalarımın hayatından ben sorumlu değilim. Rüyalarım bana zorla kabul ettiriliyordu ve rüyalarımda yaptığım bencil hareketler, herkesin görebileceği gibi, uyanık hayatımda sergilediğim uysal ve itaatkâr kişiliğe uymuyordu.

"Bu tımarhanede çok kötü koşullar altında yaşıyorum; mahzenin nemi, yatağımın tuğladan yapılmış kadar sert oluşu ve tek hareket edebildiğim yer olan parkta gardiyana zincirli olduğumu gören çocuklar ve bakıcıları tarafından alaya alınmam gerçekten aşırı görünüyor. Gardiyan, anlamadığım zamanlarda bile bütün emirlerine uyduğumu size söyleyecektir.

"Bir af veya en azından şartlı salıverme gerçekleşecek olursa, bir daha rüya görmeyeceğime söz vermeyi göze alıyorum.

"Saygılarımla, vs."

Hemen belirtmeliyim ki, bu yakarıcı mektup bir çeşit delilik süresinin kesin kanıtıdır, bu sürede rüyalarım gerçek hayatım, gerçek hayatımsa rüyalarım oldu. Okur, mektupta sunulan hayat tarzına şu anda tabi olmadığımı biliyor. Ama gerçek deneyimim ne olursa olsun, bu başvuru mektubunun bana belli bir huzur sağladığı anlaşılıyor. Veya mektup gerçeği anlatıyorsa, cezamın affını sağladığı anlaşılıyor. Çünkü artık rüya görmüyorum.

Kadim filozoflar yaşlılığın yararlarını sıralarken haklıydılar. Yaşlı olmak rahatlatıcı. İnsan daha az acı çekiyor, daha çok düşünüyor. Bazıları için bu huzur cinsel dürtünün sustu-

rulmasından kaynaklanıyor. Bense, rüyalarımın irade dışı güdülerinin susturulmasıyla huzura kavuştum. Rüyalarımla uyanık hayatım arasındaki ıstırap veren farklılık yok olmadı gerçi, çünkü farkı hâlâ hatırlıyor ve anlatabiliyorum. Ama yaş onu yatıştırıp yumuşattı. Önümde uzun bir gelecek olmadığı için geriye bakabiliyorum. Ve şimdi bütün geçmişim, rüyalar da uyanık hayatım da, bana bir hayal gibi görünüyor.

Aklımın yerinde olup olmadığı konusu kolaylıkla bir kenara bırakılamaz, ama konuyu uzun uzun düşündükten sonra deli olmadığıma inanıyorum. İsterseniz eksantriklik deyin –ama örtbas etmeyin. Eksantrik adamla delinin davranışları pekâlâ aynı olabilir. Ama eksantrik adam bir seçim yapmıştır, deliyse yapmamıştır; o aslında kendini seçeneklerine kaptırmıştır, onların içine gömülmüştür.

İtiraf ettiğim gibi sıradışı olsa da bir seçim yaptığımı teslim ederim. Ben kendimi seçtim. Zihnim hep kendimle meşgul ve başkalarına karşı oldukça ilgisiz olduğu için, iç kulağım, beni başkalarından daha da soyutlayan, kendi emrimi duyacak kadar keskinleşti. Emir, anladığım kadarıyla mahremiyetin anlamını dolu dolu yaşamaktı. Bu emre itaat ederken tabii ki yalnızlığa zaten eğilimli bir karakterin yardımını da gördüm. İçe dönük olmayan standartlarla yargılayanlara pekâlâ deli gibi görünmüş olabilirim. Ama başka türlü nasıl davranabilirdim? Rüyaların ortaya çıkardığı içimdeki ben, sadece kekeleyip siniveriyordu. Genelde deneyimlerin isimleri vardır. Ama kendini rüyalarına adamış birinin bildiği şeye vereceği bir isim yoktur; rüyaların isimsiz bilgisine uygun olarak davranırsa, bir edimde bulunuyor gibi değil de, eylemlerine gömülüyor, onların içinde boğuluyor gibi görünür.

Ona huzursuzluk deyin. Delilik ile huzursuzluk aynı olguya verilen iki isim, iki yargıdır. Deliyi tedavi ederiz. Huzursuz olanı sakinleştiririz. Şimdi daha sakinim.

Sakinden de öte, demeliyim. Doyuma ulaştım. Çünkü doyuma ulaşmış olmanın gerçek sınavı, sessizliktir –doyuma

ulaşmanın anlamı, doldurulmak değil boşaltılmaktır. Rüyalar zihnimi dolduruyordu, ben boşaltıyordum. Bunu başarabilmem için rüyalarımla kendimden geçmem gerekiyordu. Ve benimle işleri bitince beni yaşlılığımın kıyısında karaya çekip bıraktılar.

Katlanılan ameliyat, temizlenen oda, ifade edilen inanç, sıkılan el, öğretilen sınır, imzalanan anlaşma, yorumlanan rüya, satın alınan nesne, kaldırılan ağırlık –bütün bu olayların, en azından benim gözümde, bir doldurucu veya boşaltıcı niteliği yoktu. Ama kaşınan kaşıntı, yazılan kitap, kazılan çukur, kazanılan iddia, patlayan bomba, cinayetle son bulan hiddet, dökülen yaşlar –bence bunlar doyuma ulaşma ve iptal etme örnekleridir. Bu ikinci eylem listesinde, yapılan şey gerçekten sona erdirilmiştir. Bu da eninde sonunda herkesin arzuladığı şeydir. Bir niyeti yerine getirmek, bir arzuyu yok etmektir. Bir şeyin ortaya çıkması, onun yükünden kurtulma ve yok etme sorununu da beraberinde getirir. Benim tek olağanüstü yönüm bu işe başkalarından daha etraflıca girişmem, bu yüzden de hayatımı başkalarının yapmak istemeyeceği kadar daraltmamdı. Benim ortaya çıkışım, benim yok edilme sorunumu da ortaya atıyordu.

Bu hiç küçük bir iş değil! Herhangi bir şeyi sona erdirmek çok güçtür. Neyse ki, çoğu şeyleri sona erdirmek bize düşmez. Örneğin, ne zaman öleceğimize karar vermek zorunda değiliz. Adaletsizce, rastgele ölümle ödüllendiriliriz. Her şeyin tek gerçek sonu budur.

Böylece, rüyalarım ve kendimle meşguliyetim rastgele son buldu. Bunda entelektüel bir simetri yoktu. Rüyalara ve onların hayatımı kısıtlayış tarzına boyun eğmekle onlara anlam kazandıran bendim. Rüyalarımın ve yarattıkları huzursuzlukların sona ermesiyle, belki benim hayatım da bir anlamda sona erdi. Ama gerçekten değil. Ölümden sonra hayata kalpten inanırım. Hepimiz farkında olmadan ölümden sonraki bakış açısını yakalamaya çalışmıyor muyuz? –üstelik bunu

sadece ölümsüzlük umuduna kapıldığımız zaman da yapmayız. Ben çoğu kimseden daha şanlıydım. Hem hayata hem de hayattan sonrasına sahip oldum; benim bu ölümden sonraki varlığım, meditasyonda ve arındırılmış bir çevrenin keyfinde kendini sürdürür. Geleceğe ilişkin hiçbir beklentim yok. Yine de, hayatımın faal bölümünün gerçekten sona erdiğine karar vermek bana düşmez. Beni daha önce yaşadıklarımdan çok farklı bir dizi düşünceye yönlendirecek yeni bir rüya dizisinin, günün birinde, ortaya çıkmayacağını kim bilebilir? Yeni bir başlangıç veya sonla ilgili hiçbir beklentim olmaksızın yaşamama izin verilen hayatı sürdürüyorum.

Şimdi, ne kadar zor olsa da, yazdıklarıma bir nokta koymalıyım. Son vermek zorunda olduğum için inandırma çabası gerekli olmamalı –Tanrı da, Doğa da ölme vakti geldiğine bizi buna inandırmaya çalışmaz; inansak da inanmasak da ölürüz. Onun için bu kitabı, bir eylemi veya en sevdiğim düşüncelerden birini değil de, bir duruşu anlatarak bitireceğim. Sözcüklerle değil, sessizlikle. Kendi fotoğrafımla, bu sayfayı bitirdikten sonra beni orada otururken gösteren fotoğrafımla. Beni boş bir odada, ayaklarımı sobaya uzatmış, üst üste giydiğim kazaklar içinde, siyah saçlarım ağarmış, öznelliğin giderek azalan sıkıntılarının zevkini çıkarırken ve sahici bir mahremiyetin rahatlığında hayal edebilirsiniz.

RÜYALARININ ESİRİ

SUSAN SONTAG

"Rüyalar özgürdür, oysa günlük hayatımızda zorunluluklarla hareket ederiz. Uyanık hayatımız uzlaşma sanatıyla yürütülürken, rüyalarımız her şeyi göze alır. Hem nasıl hastalık onun düzyazısıysa, rüyalar da hayal gücünün şiiridir."

Zamane bir Candide'in hatıraları üslûbuyla kaleme alınan bu romanın kahramanı Hippolyte, zorlayıcı bir hayal gücünün ürünü olan rüyalarını, 'gerçek hayat'taki şaşırtıcı deneyimlerinden ayıramayan bir ömür sürmüş ve ruhunun hem hayırsever hem de caniyane taraflarının hedefi olan Frau Anders'in bir gölge gibi takip ettiği hayatının sonuna gelmiştir. Artık yaşlandığı için de, cinsel dürtünün yok olmasının getirdiği huzurla daha az acı çekip daha çok düşünmekte ve rüyaları aracılığıyla bir bilanço çıkarmaya girişirken zihnini kurcalayan esas soruyla boğuşup durmaktadır: "Hepimiz farkında olmadan ölümden sonraki bakış açısını yakalamaya çalışmıyor muyuz?"

Daha önce Türkiye'de "Amerika'da", "Yanardağ Sevgilim", "Ben Vesaire" ve "Ölüm Tüneli" adlı kurgu kitapları da çıkan Susan Sontag'ın ilk defa 1963'te yayımlanan ve bütün dünyaya eşsiz bir yazarı tanıtan bu ilk romanı "Rüyalarının Esiri", fikirler hakkında eğlenceli, rahatsız edici ve derin bir roman...

ISBN 9944-916-21-8
9 789944 916219
14 YTL
www.agorakitapligi.com